

**COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN POLİTİK
OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

Murat Çınar

DOKTORA TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren otuz altı (36) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Murat

Soyadı : ÇINAR

Bölümü : Coğrafya Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi

İngilizce Adı: Determination of Political Literacy Levels of Geography Undergraduate Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Murat ÇINAR

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Murat ÇINAR tarafından hazırlanan “Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Bülent AKSOY

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Leyla Ercan

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Yurdal Dikmenli

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Ufuk Karakuş

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Erol Sözen

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Düzce Üniversitesi

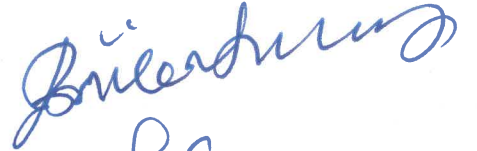
Tez Savunma Tarihi: 15/11/2019

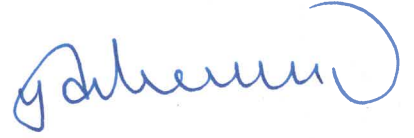
Bu tezin Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda

Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

R. An

Feride ÇINAR ve Gürhan BAYRAM'a

TEŞEKKÜR

Öğretmenlik yaptığım sürece kendimi sürekli öğrenerek geliştirmek, yeni bilgileri takip etmek adına başladığım yorucu ancak o kadar keyifli olan doktora eğitimimin ürünü olan bu tez çalışmasının geliştirilmesi ve olgunlaştırılmasında katkısı olan çok sayıda değerli kişi bulunmaktadır.

Tez çalışması öncesi ve çalışma sırasında görüş ve tecrübelerinden yararlandığım, güveni ve desteği ile beni motive eden, günün her saati sorularım ve sorunlarımda çözüm yolu bulmamda rehberlik eden kıymetli hocam Doç. Dr. Bülent AKSOY'a, tezimin olgunlaştırılmasında görüş ve önerileriyle bana destek olan hocalarımla Doç. Dr. Ufuk KARAKUŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Leyla ERCAN'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Bana verdiği maddi ve manevi desteği hiçbir zaman unutmayacağım, iyi ve kötü günümde her zaman yanımda olan, moral ve desteğini eksik etmeyen Prof. Dr. Mücahit COŞKUN'a, lisans eğitiminden doktora eğitimimin sonuna kadar her zaman ilgisini ve desteğini gördüğüm Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI'ya, lisans eğitiminden itibaren her zaman yardımlarını gördüğüm, hocalığının yanında bizlere babalık yapan ve çalışmalarım sırasında ebediyete intikal eden rahmetli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Ersin GÜNGÖRDÜ'ye, çalışmalarına verdiği destekten dolayı Arş. Gör. Dr. Abdullah TÜRKER'e, sorunlarım ve sorularıyla her zaman ilgilenen Eğitim Bilimleri Enstitüsünden Ceylan YAVUZ KONUK'a, Doktora öğrencisi Sadettin ERBAŞ'a, uzman görüşlerine başvurduğum değerli öğretim üyelerine, değerli vakitlerini çalışmalarına destek olmak için ayıran öğretmen arkadaşlarım Barış SADIKOĞLU, Şenay MOUSTAFA ve Mesut BERBER'e, doktora eğitimim sürecinde desteklerini her zaman yanımda hissettiğim Tekirdağ-Çorlu Şahinler Ortaokulu

idaresi, öğretmenleri ve öğrencilerine, tezimin anket çalışmalarında yardım ve desteklerini gördüğüm Prof.Dr. Mustafa ERTÜRK, Prof. Dr. Halil TOKCAN, Prof. Dr. Mete ALIM, Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ, Dr. Öğr. Üyesi Neşe DUMAN, Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN, Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖNAL, Arş. Gör. Serkan GÜRGÖZE'ye teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her zaman maddi ve manevi olarak yanımda olan, dua ve desteklerini yanımda hissettiğim Annem Hatice ÇINAR, Babam Yasin ÇINAR'a, kardeşlerim Meral, Neriman, İsmail, Sabri, Yakup, İshak, Hacer, Zeliha ve Sara ÇINAR'a, Enver KURT'a, H. Hüseyin ve Zeliha Bayram'a, Muaalla, Mehmet ve Özlem COŞKUN'a en kalbî şükranlarımı sunuyorum.

Akademik çalışmalarım sırasında vakit ayıramadığım, birlikte geçireceğimiz anları çalışmalarına ayırdığım, buna karşın her zaman yüreğindeki sonsuz sevgi ve saygısı ile moral kaynağım ve desteğim olan oğlum Yasin Burak ÇINAR'a, beni her zaman destekleyen ve ümit veren, çalışmalarım nedeniyle hayatımızın güzel zamanlarından feragat eden kıymetli eşim, hayat arkadaşım Halime ÇINAR'a en derin sevgilerimi sunarım. İyi ki varsınız...

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN POLİTİK OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

(Doktora Tezi)

Murat ÇINAR

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Kasım, 2019

ÖZ

Bu araştırmada, coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve politika okuryazarlığını oluşturan bilgi-duyuşsal eğilim-davranış bileşenleri üzerinde bazı değişkenlerin etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Türkiye’de 10 farklı üniversitede, eğitim ve edebiyat fakültesinde tüm sınıf düzeylerinde öğrenim gören 507 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu, duyuşsal eğilimler ölçeği, davranış ölçeği ve politik bilgi testinden oluşan 4 bölümlük “Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlıklarını Belirleme Anketi” kullanılmıştır. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin politik okuryazarlığını oluşturan 3 ayrı bileşene göre 18 demografik değişkenin etkisi araştırılmıştır. Verilerin analizinde; Betimsel İstatistik, Kruskal Wallis H Testi, Mann-Whitney U Testi, Basit Korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin düşük olduğu, politikaya ilişkin duyuşsal eğilimlerinin ve davranışlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri cinsiyet, sınıf, öğrenim gördükleri fakülte, coğrafya disiplini tercih etme nedeni, politik ilgi, politik etkinliklere

katılma sıklığı, politik bilgi düzeyi, politik içerikli toplantı sayısı ve Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna karşılık coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri aile mesleği, aile geliri, ailede politika ile ilgilenen birey olma durumu, anne ve baba eğitimi, siyasetle ilgili ders alma durumu, bir ayda okunan kitap sayısı, üniversite öncesi yaşam yeri ve STK'lara üye olma durumu değişkenlerine göre benzer bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin cinsiyet, sınıf, aile geliri, politik ilgi, politik etkinliklere katılma sıklığı, politik bilgi düzeyi, politik içerikli toplantı sayısı ve Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna karşılık coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeyleri aile mesleği, ailede politika ile ilgilenen birey olma durumu, anne ve baba eğitimi, öğrenim gördüğü fakülte, siyasetle ilgili ders alma durumu, coğrafya disiplinini tercih nedeni, bir ayda okunan kitap sayısı, üniversite öncesi yaşam yeri ve STK'lara üye olma durumu değişkenlerine göre benzer bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin; cinsiyet, sınıf, aile geliri, ailede politika ile ilgilenen birey olma durumu, öğrenim gördüğü fakülte, siyasetle ilgili ders alma durumu, coğrafya disiplinini tercih nedeni, politik ilgi, politik etkinliklere katılma sıklığı, politik bilgi düzeyi, politik içerikli toplantı sayısı ve Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaştığı görülmüştür. Buna karşılık coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeyleri aile mesleği, anne ve baba eğitimi, bir ayda okunan kitap sayısı, üniversite öncesi yaşam yeri ve STK'lara üye olma durumu değişkenlerine göre benzer bulunmuştur. Politik okuryazarlığı oluşturan bileşenler arasındaki ilişki incelendiğinde; politik bilgi düzeyi ile politikaya ilişkin duyuşsal eğilim arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki; politikaya ilişkin duyuşsal eğilim ile politik davranış arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki; politik bilgi düzeyi ile politik davranış bileşenleri arasında ise pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre coğrafya lisans programlarında, öğrencilerin politik bilgi düzeyini artıracak, politikaya ilişkin duyuşsal eğilim ve davranışlarını ise geliştirecek etkinlikler düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Politik okuryazarlık, coğrafya lisans öğrencileri, politik bilgi, politik duyuş, politik davranış,

Sayfa Adedi : 381

Danışman : Doç. Dr. Bülent AKSOY

**DETERMINATION OF POLITICAL LITERACY LEVELS OF
GEOGRAPHY UNDERGRADUATE STUDENTS**

(PhD Thesis)

Murat ÇINAR

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November, 2019

ABSTRACT

In this study, it has been aimed to define the political literacy levels of undergraduate students studying geography and to show the effects of some variables upon the knowledge-affective tendency-behaviour components that create political literacy. The study has been carried out through the survey method. The participants of the research consist of 507 undergraduate students studying at the all-levels of the faculties of education and arts at 10 different universities in Turkey during the 2018-2019 academic year. In order to define the political literacy levels of undergraduate geography students, “Political Literacy Survey for Undergraduate Geography Students” which includes 4 parts as personal information form, scale of affective tendencies, scale of behaviour and test of political knowledge has been used. The effects of 18 demographical variables have been researched according to the 3 different components which constitute the political literacy of Undergraduate Geography Students. The data have been analysed by Descriptive Statistics, Kruskal Wallis H Test, Mann -Whitney U Test and Pearson Correlation techniques. According to the findings of the study, it has been concluded that political knowledge of undergraduate geography students

is low; their political affective tendencies and behaviours are average. According to the findings of the study, political knowledge levels of undergraduate geography students change depending on variables as their genders, grades, faculties, reasons for preferring geography field, political interests, frequency of attending political activities, political knowledge levels, the number of political meetings and the frequency of debating political problems in Turkey. On the other hand, political knowledge levels of undergraduate geography students have been found to be similar depending on the variables as the occupations of their parents, family income, the presence of a member within the family who is dealing with politics, educational levels of parents, taking a course on politics, the number of books they read within a month, where they have lived before the university and being a member of non-profit organizations. It has been found that political affective tendency levels of undergraduate geography students change depending on variables as their genders, grades, family income, political interests, the frequency of attending political activities, the levels of political knowledge, the number of political meetings and the frequency of debating political problems in Turkey. On the other hand, political affective tendency levels of undergraduate geography students have been found to be similar depending on the variables as the occupations of their parents, the presence of a member within the family who is dealing with politics, educational levels of parents, their faculty, taking a course on politics, reasons for preferring the geography field, the number of books they read within a month, where they have lived before the university and being a member of non-profit organizations. It has been concluded that undergraduate geography students' levels of political behaviour change depending on the variables as their genders, grades, family income, the presence of a member within the family who is dealing with politics, their faculty, taking a course on politics, reasons for preferring the geography field, political interests, the frequency of attending political activities, the levels of political knowledge, the number of political meetings and the frequency of debating political problems in Turkey. On the other hand undergraduate geography students' levels of political behaviour have been found to be similar depending on the variables as occupations of their parents, educational levels of parents, the number of books they read within a month, where they have lived before the university and being a member of non-profit organizations. When the relationship among the components of political literacy is examined, it has been defined that there is a positive, weak and significant relationship between the level of political knowledge and political affective tendency; there is a positive, average and significant relationship between the political affective tendency and political behaviour; there is a positive, weak and significant relationship between the level of political knowledge and the components of political behaviour. According to these results, it is suggested to organize the activities which will increase the political knowledge levels of students and improve the political affective tendency and behaviours of them at the undergraduate geography programmes.

Key Words: Political literacy, undergraduate geography students, political knowledge, political affection, political behaviour.

Number of Pages: 381

Supervisor: Assoc. Prof.: Bülent AKSOY

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xii
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Siyaset/Politika	9
2.2. Siyasi Coğrafya.....	12
2.3. Jeopolitik Kavramı	18
2.3.1. Klasik Jeopolitik Teoriler	23
2.3.1.1. İngiliz Jeopolitik Ekolü	23
2.3.1.2. Amerikan Jeopolitik Ekolü	25
2.3.1.3. Alman Jeopolitik Ekolü.....	27

2.3.2. Çağdaş Jeopolitik Teoriler	27
2.4. Okuryazarlık	32
2.4.1. Politik Okuryazarlık	34
2.4.2. Politik Okuryazarlığın Tarihçesi	41
2.4.3.1. Dünyada Politik Okuryazarlığın Tarihçesi	41
2.4.3.2. Türklere Politik Okuryazarlığın Tarihçesi	50
2.4.3. Politik Okuryazarlığın Önemi	57
2.5. Politika ve Birey	64
2.5.1. Dünya'da Bazı Ülkelerdeki Siyasal Katılım Düzeyleri	67
2.5.2. Türkiye'de Siyasal Katılım Düzeyi	93
2.6. Politik Okuryazarlığın Kaynakları	108
2.6.1. Kitaplar	109
2.6.2. Akademik Çalışmalar	115
2.6.3. Edebiyat	116
2.6.4. Sinema	118
2.6.5. Tiyatro	120
2.6.6. Medya	121
2.6.7. Müzik	124
2.6.8. Anıtlar ve Heykeller	127
2.6.9. Mimari	128
2.6.10. Eğitim	130
2.6.11. İdeolojiler	131
2.6.12. Siyasi Partiler	133
2.6.13. Liderler	134
2.6.14. Bildirgeler ve Fermanlar	135
2.6.15. Siyasetnameler	136
2.7. Türk Üniversitelerinde Politika Eğitimi	137

2.8. Coğrafya Lisans Programlarında Politika Eğitimi.....	141
2.9. Türkiye’de Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi	147
2.10. İlgili Araştırmalar.....	155
BÖLÜM III	169
YÖNTEM.....	169
3.1. Araştırmanın Modeli	169
3.2. Çalışma Grubu	170
3.3. Verilerin Toplanması.....	178
3.3.1. Ölçeklerin Geçerliliği İçin Uzman Görüşünün Alınması	179
3.3.2. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme Anketinin Pilot Uygulama Süreci	179
3.3.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme Anketinin Asıl Uygulama Süreci	180
3.3.3.1. <i>Kişisel Bilgi Formu</i>	181
3.3.3.2. <i>Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği</i>	181
3.3.3.3. <i>Politikaya İlişkin Davranış Ölçeği</i>	184
3.3.3.4. <i>Politik Bilgi Testi</i>	186
3.4. Verilerin Analizi.....	187
BÖLÜM IV.....	191
BULGULAR VE YORUM.....	191
4.1.Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	191
4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	193
4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	209
4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	247
4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	288
BÖLÜM V	289
SONUÇ VE ÖNERİLER	289
5.1. Sonuçlar	289
5.1.1. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Sonuçlar	290
5.1.2. Politika Okuryazarlığı Bileşenleri (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar	291

5.1.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Bileşenlerini Etkileyebilecek Olan Değişkenlere İlişkin Sonuçlar	292
5.2. Öneriler	304
KAYNAKLAR.....	309
EKLER	334

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 <i>Milbrath'ın Siyasal Katılım Düzeyi Hiyerarşisi</i>	65
Tablo 2 <i>Ülkelere Göre Gençlerin Politika ile İlgilenme Durumu</i>	69
Tablo 3 <i>Avrupa Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu Ülkeler</i>	71
Tablo 4 <i>Avrupa Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Az Olduğu Ülkeler</i> ...	71
Tablo 5 <i>Asya Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu Ülkeler</i> ..	72
Tablo 6 <i>Asya Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Az Olduğu Ülkeler</i>	72
Tablo 7 <i>Afrika Kıtasında Başkanlık Seçimlerine Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu</i> ...	72
Tablo 8 <i>Afrika Kıtasında Başkanlık Seçimlerine Katılım Oranlarının En Az Olduğu</i>	73
Tablo 9 <i>Dünya'da Vatandaşların Siyasal Katılımı</i>	75
Tablo 10 <i>Türkiye'de Gençlerin Yıllara Göre Siyasete Katılım Oranları (1999-2003-2008)</i>	95
Tablo 11 <i>1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri Seçmen Sayıları</i>	96
Tablo 12 <i>24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Seçimleri Seçmen Sayıları</i>	96
Tablo 13 <i>YSK Verilerine Göre Yurt İçi Seçmen Kütüğüne Kayıtlı Seçmenlerin Yaş Aralığı İstatistiği</i>	98
Tablo 14 <i>Türkiye'de Siyasi Partilerin Üye Sayısı (03.01.2019)</i>	101
Tablo 15 <i>Tom Butler-Bowden "50 Politics Classics Freedom, Equality, Power"e Göre Politika Klasikleri</i>	113
Tablo 16 <i>Türk Siyasetinde Partilerin Kullandığı Başlıca Seçim Şarkıları</i>	126

Tablo 17 <i>Türkiye’de Bazı Üniversitelerdeki Politika (Siyaset) Dersleri (2019)</i>	140
Tablo 18 <i>Türkiye’de Coğrafya Lisans Bölümleri Bulunan Üniversiteler ve Fakülteleri (2019)</i>	144
Tablo 19 <i>Coğrafya Öğrenim Düzeyleri ve Birimlerine Göre Öğrenci Sayıları 2017-2018</i>	145
Tablo 20 <i>Coğrafya Lisans Programlarında Görev Yapan Öğretim Eleman Sayısı (Nisan 2019)</i>	146
Tablo 21 <i>Lise Coğrafya Dersinin Sınıflara Göre Siyasi Coğrafya ile İlişkili Kazanımları (2018)</i>	153
Tablo 22 <i>Çalışma Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	170
Tablo 23 <i>Çalışma Grubunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı</i>	171
Tablo 24 <i>Çalışma Grubunun Aile Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleğine İlişkin Dağılım</i>	171
Tablo 25 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı</i>	172
Tablo 26 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailesinde Politika Yapan Bireylerin Olma Durumuna İlişkin Dağılım</i>	172
Tablo 27 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı</i>	173
Tablo 28 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı</i>	173
Tablo 29 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakültele Göre Dağılımı</i>	174
Tablo 30 <i>Siyasi Coğrafya Dışında Siyaset (Politika) İlgili Ders Alma Durumuna İlişkin Dağılım</i>	174
Tablo 31 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Coğrafya Disiplini Tercih Etme Nedenleri</i>	174
Tablo 32 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Bir Ayda Okudukları Kitap Sayısına Göre Dağılımları</i>	175
Tablo 33 <i>Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversite Eğitimine Başlamadan Öncesinde Yaşadıkları Yerleşim Yerlerine İlişkin Dağılım</i>	175

Tablo 34 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin STK'ya üye olma Durumuna Göre Dağılımı..	176
Tablo 35 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlgili Düzeylerinin Dağılımı	176
Tablo 36 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Etkinliklere Katılma Durumuna İlişkin Dağılım	177
Tablo 37 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Çevresindekilere Göre Politik Bilgi Düzeyini İfade Durumuna İlişkin Dağılım	177
Tablo 38 Üniversitelerde Bir Yıl İçinde Politikayla İlgili Yapılan Toplantı Sayısı	178
Tablo 39 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklıkları	178
Tablo 40 Çalışma Grubunun Üniversitelere Göre Dağılımı	180
Tablo 41 Politik Bilgi Testinin Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik, Değerleri.....	186
Tablo 42 Duyuşsal Eğilimler ve Davranış Ölçeğinde Kullanılan Puanlama Sistemi	187
Tablo 43 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesinde Kullanılan Çarpan Değerleri ve Her bir Ölçekten Alınabilecek Maksimum Puanlar	189
Tablo 44 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeyleri.....	191
Tablo 45 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	194
Tablo 46 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	195
Tablo 47 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Aile Mesleği Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	196
Tablo 48 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Gelir Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	197
Tablo 49 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	197

Tablo 50 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Baba Eğitimi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	198
Tablo 51 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Anne Eğitimi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	199
Tablo 52 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	200
Tablo 53 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	200
Tablo 54 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	201
Tablo 55 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	202
Tablo 56 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversite Eğitimine Başlamadan Öncesinde Yaşadıkları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	203
Tablo 57 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin STK'ya üye olma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	204
Tablo 58 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politikaya İlgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	204
Tablo 59 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politik Etkinliklere Katılma Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	205
Tablo 60 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Arkadaşları İle Karşılaştırıldığında Politika İle İlgili Bilgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları ...	206
Tablo 61 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politikayla İlgili Toplantı Sayısı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	207

Tablo 62 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	208
Tablo 63 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	210
Tablo 64 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	211
Tablo 65 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Ailenin Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	214
Tablo 66 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Ailenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	216
Tablo 67 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	218
Tablo 68 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	220
Tablo 69 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	222
Tablo 70 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Fakülte Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	224
Tablo 71 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) ile İlgili Ders Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	226

Tablo 72 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	228
Tablo 73 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Aylık Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	230
Tablo 74 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	232
Tablo 75 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin STK'ya Üye Olma Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları ...	234
Tablo 76 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Politik İlgisi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	236
Tablo 77 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Politik Etkinliğe Katılma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	238
Tablo 78 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Arkadaşları İle Karşılaştırıldığında Politika (Siyaset) İle İlgili Sahip Olduğu Bilgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	240
Tablo 79 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Bir Yıl İçinde Yapılan Politik Toplantı Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	242
Tablo 80 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	244
Tablo 81 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	248

Tablo 82 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	250
Tablo 83 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin aile geçimini sağlayan kişinin mesleğini Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	252
Tablo 84 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	254
Tablo 85 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	256
Tablo 86 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	258
Tablo 87 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	260
Tablo 88 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Fakülte Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	262
Tablo 89 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (politika) Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	264
Tablo 90 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	266
Tablo 91 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Aylık Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	268

Tablo 92 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	270
Tablo 93 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin STK'ya Üye Olma Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları	272
Tablo 94 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik İlgisi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	274
Tablo 95 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik Etkinliğe Katılma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	277
Tablo 96 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Öğrencilerin Arkadaşları İle Karşılaştırıldığında Sahip Oldukları Politik Bilgi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	280
Tablo 97 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik Toplantı Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	283
Tablo 98 Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	285
Tablo 99 Politik Okuryazarlığı Oluşturan Bileşenler (Duyuş-Davranış-Bilgi) Arasındaki ilişkiler	288

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1</i> Politik okuryazarlık modeli.....	36
<i>Şekil 2.</i> Vatandaşlık yeterlilik alanları ve belirli vatandaşlık yeterlilikleri.....	40
<i>Şekil 3.</i> Avrupa’da zorunlu ayrı bir ders olarak verilen veya diğer zorunlu derslere entegre edilen vatandaşlık eğitimi 2016/17.....	49
<i>Şekil 4.</i> Freedom House raporuna göre dünya özgürlük durumu. (2018).....	61
<i>Şekil 5.</i> Bazı ülkelerin seçmen sayıları ve oy verme oranları.....	70
<i>Şekil 6.</i> Türkiye nüfus piramidi (2018).....	94
<i>Şekil 7</i> 24 Haziran 2018 milletvekili seçimleri adayların cinsiyet dağılımı	99
<i>Şekil 8</i> 24 Haziran 2018 milletvekili seçimleri adayların yaş grubu dağılımı	100
<i>Şekil 9</i> Yıllara göre faal dernek sayısı.....	102
<i>Şekil 10.</i> Bölgelere göre faal dernek sayısı. (Eylül 2019).....	103
<i>Şekil 11.</i> Nevilerine göre faal dernek sayısı (Eylül 2019).	104
<i>Şekil 12</i> Türkiye’de yıllara göre dernek üye sayıları (Eylül 2019).....	105
<i>Şekil 13</i> Türkiye’de dernek üye sayılarının nüfusa oranı	106
<i>Şekil 14</i> Lise coğrafya dersinin sınıflara göre ünite ve kazanım kazanım sayısı (2018) ...	152
<i>Şekil 15.</i> Duyuşsal eğilimler ölçeğine ait DFA path diagram ve faktör yükleri	183
<i>Şekil 16.</i> Davranış ölçeğine ait DFA path diagram ve faktör yükleri	185

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

TTK : Talim Terbiye Kurulu

YSK : Yüksek Seçim Kurulu

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü

BM : Birleşmiş Milletler

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

N : Katılımcı Sayısı

Sd : Serbestlik Derecesi

% : Yüzde

\bar{X} : Aritmetik Ortalama

p : Anlamlılık Düzeyi

U : Mann Whitney U

X^2 : Kruskal Wallis

BÖLÜM I

GİRİŞ

Buzul çağının sonunda, günümüzden ortalama on bir bin yıl öncesine kadar avcı ve toplayıcı kabileler olarak yaşamını sürdüren insanlar, dünyanın bazı bölgelerinde tarım ve hayvancılığa başlamışlardır. Tarımsal üretiminin yapılmaya başlanması insan nüfusunun artmasına neden olmuştur. Çiftçilik yapan toplumların nüfus yoğunlukları, aynı yerde yaşayan avcı ve toplayıcı toplumlardan yüz ila bin kat daha fazladır (Diamond, 2018, s. 2). On bir bin yıl önce üretime başlanmasının insanlık tarihi açısından önemli sonuçları olmuştur. Anadolu ve çevresindeki bölgelerde yaşayan avcı ve toplayıcılar köy ve kasabalarda yerleşik yaşama geçerek tarım ve hayvancılıkla uğraşmaya başladılar. Yedi bin yıl önce bakırı, beş bin yıl önce bronzu ve üç bin beş yüz yıl önce demiri kullanmaya başladılar. Beş bin beş yüz yıl önce de yazı sistemini kullanmaya başladılar. İlk imparatorlukları ve orduları oluşturdular (Diamond, 2018, s. xv). İnsanların bir arada olmaları onların sosyal, ekonomik, askeri ve siyasi anlamda örgütlenmelerini zorunlu hale getirmiştir. Kurulan devletler ve hükümdarları yaşadıkları coğrafyayı siyasi açıdan şekillendirmişlerdir.

Tarih boyunca dünya üzerinde birçok devlet ve imparatorluk kurulmuştur. Bunlar zaman içerisinde çeşitli nedenlerle tarih sahnesinden silinmişlerdir. Geçmişten günümüze bu devletler imparator, çar, kral, padişah, hakan, kağan, sultan, şah vb. unvanlara sahip güçlü kişiler tarafından yönetilmişlerdir. Birçok toplumda bu yöneticilerin ilahi bir güç tarafından

seçildiklerine inanılırdı. Örneğin Orta Asya bozkırlarında devlet kuran Türklerde ve Moğollarda kut inancı devlet yönetiminde etkiliydi. Türk devletlerinde yöneticilere, yönetme görevinin Tanrı tarafından verilmiş olduğu inancından ve töresinden dolayı halk ülkeyi yöneten hakanın buyruğundan ayrılmazdı. Buna benzer örnekleri tarih boyunca dünyanın farklı devletlerinde görebilmekteyiz. Devletin organik bir yapı olarak görüldüğü Antik Yunan ve Roma İmp. Döneminden farklı olarak Orta Çağ'da bu anlayış Hristiyanlığın etkisi ile değişiklik göstermiştir. Bu değişiklikle iktidarın tanrı tarafından verildiğine inanılmış ve bunun etkisiyle insanların devlete itaat etmesi sağlanmıştır. Devlet, tanrısal görünüm olarak kabul edilmiş ve devletin tek başına iktidar kaynağı olması ve gücü tanrısal iktidar tarafından sınırlı hale getirilmiştir (Özek, 1982, s. 34).

Haçlı Seferleri, Coğrafi Keşifler, Rönesans, Reform Hareketleri, Aydınlanma Çağı, Sanayi İnkılabının etkisiyle Avrupa'da meydana gelen değişimler Fransız İhtilaline ortam hazırlamıştır. Fransız İhtilali modern tarihin en önemli kavşak noktalarından birisi olmuştur. Fransız İhtilalinden sonra dünyada özgürlük, demokrasi, insan hakları, adalet, eşitlik ve cumhuriyet kavramları gelişmeye başladı. Başlangıçta sadece Fransız toplumunu etkileyen bu durum sonra ki zamanlarda farklı ülkeleri ve toplumları derinden etkilemiştir. Fransız İhtilali Montesquieu, Voltaire, Diderot, Jean-Jacques Rousseau gibi düşünülerin etkisi ile Fransız toplumunun politik anlamda bilinçlenmesi sonucu ortaya çıkmıştır (Cızık, 2019, s. 11-17). Bu politik bilinçlenme dünya üzerinde etkisi günümüze kadar devam eden siyasal sonuçlar doğurmuştur. Fransız İhtilali insanların politik anlamda dünyaya bakışını temelden etkilemiştir. Bu değişim dünya siyasetinde kişilerin egemenliğinin yerine millet egemenliğinin hâkim olmasına zemin hazırlayarak günümüz siyasal durumunun oluşmasında etkili olmuştur. Bu değişim binlerce yıllık toplumsallaşma sürecinin yönetsel anlamda yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Binlerce yılda yapılamayanlar son iki yüz yıl içerisinde inanılmaz bir hızla yapılmıştır. Bu yapılanma sürecinde insanların politik anlamada bilinçlenmesi ve karar alma noktasında etkinliğinin artmasının önemi yadsınamaz.

Fukuyama (2016) siyasal sistemlerdeki değişikliğin temelinde büyük bir toplumsal dönüşümü görmektedir. Ona göre demokrasiye geçiş, dünya genelinde önceden pasif olan milyonlarca bireyin örgütlenerek toplumlarındaki siyasal hayata katılım göstermesi sonucunda gerçekleşti. Bu toplumsal seferberlik bir dizi etken tarafından tetiklenmiştir. Eğitime erişimin büyük oranda yaygınlaşması sonucunda insanların kendileri ve çevrelerindeki siyasal dünya hakkında daha fazla farkındalıklara kavuşması etkenlerden birisidir. Diğer etkenler ise fikirlerin ve bilginin hızla yayılmasını kolaylaştıran bilgi teknolojisinin gelişmesi, insanların hükümetlerini sevmemeleri halinde tepkilerini ortaya koymak için oy hakkını kullanılmasına imkân tanınması, ucuz seyahat ve iletişim olanaklarının yanında refah artışı sayesinde insanları haklarının daha iyi korunmasını talep etmeleridir (s.17).

“Dünyanın küresel bir köy haline dönüştüğünü savunan Kanadalı iletişim bilimci Marshall McLuhan yeni iletişim teknolojilerinin insanları özgürleştirdiğini, eşit şartlara sahip duruma getirdiğini, bilginin herkesçe üretilen, ulaşılabilen ve yararlanılabilen bir konuma gelmesinin evrensel demokrasiyi güçlendirdiğini” belirtmiştir (Alankuş, 2003, s. 27). Ülkeler arasında sınırlar sanal olarak da olsa ortadan kalkmıştır. Bir ülkede meydana gelen gelişmeler sadece bu ülke ile sınırlı kalmamakta diğer ülkeleri ve bu ülkelerde yaşayan insanları doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durum insanların meydana gelen politik gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmasını ve bu bilgiyi eleştirel açıdan değerlendirme becerisine sahip olmasını gerektirmektedir. İnsanların bilgiye ulaşması, bunu değerlendirmesi ve çıkarımlarda bulunması için de yaşadığı ülkede demokratik bir ortam olması önem arz etmektedir. Bireylerin bilgi, tutum ve becerilerle donatılması en başta eğitim kurumlarının görevidir. Eğitim kurumları öğrencilerin akademik yeterliliklerini artırırken, aynı zamanda onları birer vatandaş olarak da hak ve sorumluluklarını bilen, bunları uygulayan ve savunan bireyler yani siyasal insan olarak yetiştirmesi gerekmektedir. Sürücüler araçlarını yönetmeleri için sürücü kurslarında teorik ve pratik eğitim almakta, yazılı ve uygulamalı sınavlara girmektedirler. Trafik kurallarını bilen ve bunları en doğru şekilde uygulayan bireylerin kaza yapma riski

çok düşük olduğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Demokratik ÷lkelerde egemenliğin millete ait olması ve milleti meydana getiren bireylerinde doğrudan veya dolaylı olarak ÷lkeyi yönettiği dikkate alındığında en azından bir aracı yöneten sürücü kadar eğitim alması gerektiği dikkate alınmalıdır. Çünkü demokrasilerde meydana gelebilecek kaza niteliğindeki olayların öncesinde, meydana gelişinde ve sonrasında bireyin nasıl davranması gerektiğini bilmesi, demokrasinin dolayısıyla birey ve toplumun geleceği için hayati önem arz etmektedir. Bu nedenle politika eğitiminin temellerinin sağlam olması aynı zamanda bireylerin politik okuryazarlığının temellerinin sağlam olmasını sağlarken ÷lkede ve dünyada bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, demokratik yaşam kültürünün yaygınlaşması ve gelişmesi açısından önem taşımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Fransız asker ve siyasetçi Charles De Gaulle “Politika, politikacılara bırakılmayacak kadar ciddi bir meseledir.” demiştir (Tan, 2017). Ünlü fizikçi ve bilim insanı Albert Einstein ise “Siyaset, fizikten zordur.” demiştir (İnan , 2016, s. 7). Politika bilim olarak zor olmasına karşın toplumlar açısından öğrenilmesi zorunlu olan bir bilimdir. Politika insanlık tarihini geçmişte nasıl şekillendirdiyse, günümüzde ve gelecekte de şekillendirecektir. İnsanlık tarihi, politikanın meydana getirdiği acılar, katliamlar, savaşlar, isyanlar ve ihtilaller ile yazılmıştır. Geçmişinden ders çıkarmaya çalışan nesiller geleceklerini planlarken yanlış verilen ve uygulanan politik kararların tekrarını uygulamaktan kaçınmalıdır. Geçmişten günümüze kadar oluşan evrensel insani değerlerin korunması insanlığın barış, huzur ve refah içinde yaşaması için önem arz etmektedir. Günümüz şartlarını değerlendirdiğimizde, dünya çapında yaşayan insanların eşit düzeyde siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik imkânlarına sahip olmaması küresel çapta sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum devletlerin kendi sınırları içerisinde de yaşanmaktadır. Politika sürecinin sağlıklı işleme, demokratik toplumlar için temel araçtır. Politik süreçlerin bu işleyişinin temelinde insan vardır. Toplumlar bu işleyişin mağduru olabileceği gibi faydalananı da olabilir. Politik

olaylar ve durumlarda halkın gösterdiği olumlu veya olumsuz tepki devleti yönetenlerin kararları üzerinde etkilidir. Devleti yönetenler, ülke için kararlar alırken karşılarında politik anlamda bilinçli bir kamuoyunun olmasını dikkate almak zorundadırlar. Bu nedenle toplumun politika anlamında bilgi, tutum ve davranış yeterliliğine sahip olması önemlidir. İnsanlık tarihinin en karanlık dönemlerinden birini yaşatan Adolf Hitler “İnsanın düşünmemesi liderler için ne büyük şans.” demiştir (Tan, 2017). Bireylerin politika bilgisinin, tutum ve davranış becerisinin yetersizliği son yüzyılda diktatörlerin varlık sebebi olmuştur. Hitler gibi lider ve Nazi Almanyası gibi devletlerin tarih sahnesine tekrar çıkmaması için, politik anlamda düşünen ve tutum ve davranış geliştiren insanlardan oluşan toplumların var olması gerekir. Bu var oluşu gerçekleştirmek için de toplumun her bireyinin politik okuryazarlık becerilerine sahip olmaları sağlanmalıdır. Bütün politik meseleler belirli bir coğrafyada meydana gelmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan sorunları çözmek ve istenilen hedefe ulaşmak için politik okuryazarlık becerilerinin yanında coğrafya bilgisine duyulan ihtiyaç kaçınılmazdır. Bireylerin politik okuryazar olmalarında sosyal bilgiler dersi kadar coğrafya dersinin önemi de yadsınamaz. Geleceğin toplumu en başta eğitim kurumlarında inşa edilir. Bireylerin politik okuryazar olmalarında coğrafyacılar önemli bir figürdür. Bu nedenle toplumun politik inşasında önemli bir yer tutan coğrafyacıların sahip oldukları politik okuryazarlık düzeyleri, geleceğin toplumunun politik okuryazarlık düzeyini de belirleyecektir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi aynı zamanda geleceğin toplumunun politik okuryazarlık düzeyinin vitrini olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumun meydana getiren bireylerin aktif birer yurttaş olmalarını sağlayacak bu yetkinliklere sahip olmasına imkân tanıyacak olan politik okuryazarlık bilinci ve olgusudur. Coğrafya lisans öğrencilerinin önemli bir kısmı gelecekte eğitim sisteminin mihenk taşı olan öğretmenlik mesleğini icra edeceklerdir. Bu nedenden dolayı politik okuryazarlığın içeriğini oluşturan bilgilerin öğrencilere öğretilmesini sağlayacak olan coğrafya lisans öğrencilerinin

politik okuryazarlık düzeylerini ortaya koymak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek; politika okuryazarlığını oluşturan bileşenler (bilgi- duyuşsal eğilim-davranış) üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisini ortaya koymak ve elde edilen sonuçları değerlendirerek çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türk eğitim sistemi belirli yetkinliklerle harmanlanmış bilgi, beceri ve davranışları, karakteri ile bütünleştirmiş bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Öğrencilerin ulusal ve uluslararası alanlarda; kişisel, sosyal, kültürel, akademik ve iş hayatları boyunca ihtiyaç duyacakları becerileri sağlamak önemli amaçlarından. Coğrafya dersi bireylerin belirli yetkinliklere sahip olmasını hedeflemektedir. Bu hedeflerden birisi de sosyal ve vatandaşlıkla ilgili olan yetkinliktir. Bu yetkinlik bireysel, kişilerarası ve kültürler arası yetkinlikleri içermektedir. Farklılaşan çalışma ve toplum hayatına bireylerin etkin ve yapıcı bir biçimde katılımına fırsat tanıyacak; yeri geldiğinde çatışmaları çözecek becerilerle donatılmasını sağlayan bütün davranış biçimlerini kapsamaktadır. Vatandaşlık ile ilgili olan yetkinlik ise bireylerin toplumsal ve politik kavram ile yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve etkin katılım kararlılığına dayalı olarak modern hayata tam olarak katılımları için donatmaktır (MEB, 2018). Bahsedilen yetkinlikler bireylerin aktif birer yurttaş olmasını sağlarken aynı zamanda devletin demokratik yapısının güçlenmesini ve bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını da sağlamaktadır.

Politik okuryazarlık, insanların siyasal farkındalıklarını geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu katkı kişilerin toplumda aktif rol almalarını sağlamaktadır. Politik okuryazarlık, demokratik anlayışa sahip bireylerin sorunların çözümünde şiddet yerine politikayı tercih etmelerini sağlayarak barış ortamının oluşmasına imkân sağlar. Politik okuryazarlık düzeyleri yüksek olan toplumların aynı zamanda gelişmiş ülkeler olması önemli bir göstergedir. Bireylerin hesap verme ve hesap sorma yeterliliği, sorumluluğu ve duygusu

politik okuryazarlığın temelini oluşturmaktadır. Politik okuryazar bireyler çevrelerinde yaşanan politik süreçleri gözlemlene ve değerlendirme yeterliliğine sahiptir. Bu sayede politik anlamda bireysel bakış açısı geliştirerek çevresinden gelen yanıltıcı ve yönlendirici mesajlara karşı bilinç sahibidirler. Coğrafyacilar bu bilincin sağlanmasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu araştırma coğrafya lisans öğrencilerinin uluslararası antlaşmalar, uluslararası organizasyonlar, devlet ve hükümetler düzeyindeki iş birliği veya anlaşmazlıklar hakkındaki bilgi, yargı ve düşüncelerini tespit ederek, onlarla ilgili verileri sağlayacaktır. Bu araştırma, coğrafya lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi ve eğitim sorunlarını açığa çıkararak çözüm önerileri geliştirmeye katkı sağlayacaktır. Bu araştırma eğitim başta olmak üzere birçok resmi, özel kurum ve kuruluşun yapacağı çalışmalara referans teşkil edeceğinden önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırma aşağıdaki varsayımlar üzerine kurulmuştur:

1. Veri toplama araçlarının araştırmanın amacına, konusuna uygun olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmanın yürütüldüğü çalışma grubunun, araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini sağlayacak büyüklükte olduğu varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubundaki coğrafya lisans öğrencilerinin ölçeklerde yer alan maddelere verdikleri cevapların gerçeği yansıtacağı düşünülmektedir.
4. Coğrafya lisans öğrencilerine uygulanan politika okuryazarlığı ölçeğinin kapsam geçerliliği konusunda başvurulmuş uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2018–2019 eğitim ve öğretim yılında,
2. Türkiye’deki on üniversitede öğrenim gören coğrafya lisans öğrencileri ile,
3. Araştırmacı tarafından geliştirilen politik okuryazarlık ölçeğinin uygulanması ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Jeopolitik: Jeo yer ve politika sözcüklerinden oluşan bir terim olup coğrafi konuma göre devlet idare etme sanatı ve siyaseti anlamına gelir (Atalay, 2011, s. 391).

Siyasi Coğrafya: Siyasi otorite ve organizasyonlar tarafından alınan kararlar üzerinde coğrafi etmenlerin etkisini, siyasi kararların uygulanmasının coğrafi çevreye etkisi ve bunun sonucunda oluşan coğrafi olayları inceleyen beşerî coğrafya alt disiplini (Günel, 1995, s. 459).

Politika: Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayıştır (TDK Sözlük).

Okuryazarlık: İnsanların fikir ve düşünceleri ifade etmelerini ve anlamalarını, kararlar vermelerini ve problemleri çözmelerini, hedeflerine ulaşmalarını ve tam olarak katılmalarını sağlayacak düzeyde okuma, yazma, konuşma ve dinleme ve sayı ve teknolojiyi kullanma yeteneğidir (Mamhouston, 2019).

Politik okuryazarlık: Etkili birer vatandaş olarak bireylerin rollerini yerine getirebilmek için politik süreç ile konuları bilmesi, bunların birey tarafından kavranmasıdır (Denver & Gordon, 1990).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde siyaset/politika, siyasi coğrafya, jeopolitik, okuryazarlık ve politika okuryazarlığı kavramlarının açıklaması yapılarak bu kavramlar ile ilgili alt başlıklara yer verilmiştir.

2.1. Siyaset/Politika

Günümüzde siyaset ve politika kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Politika ve siyaset kavramlarının kökeni ve kültürü farklıdır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde siyaset "Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Siyaset kelimesinin kökeni Arapça bir kelime olan Sâsa'dan gelmektedir. Siyasa kelimesi anlam itibari ile Arapçada eğitmek, yetiştirmek ve yönetmek anlamındadır. Önceleri bedeviler arasında binek hayvanlarının terbiye edilmesi ve yetiştirilmesi anlamına gelen bu kelime sonraları insanlar ve şehirlerin yönetimi ile ilişkili alanlarda kullanılmıştır. Bu alanlarda kullanılmasındaki anlamı ile siyaset insanların refahını artırmak için belirli yöntemlerle onları yönetme sanatıdır. Siyaset bir amaç veyahut prensip gereğince şehrin yönetilmesine ilişkin sanat anlamındadır (Dursun, 2016, s. 29-30).

Platon'un "Devlet" kitabına göre "Siyaset anlayışı, devleti yönetme sanatı, becerisi ve bilgisi olarak siyasettir." Platon'a göre siyaset "Sınırlı bir grubun ayrıcalıklı işlevidir ve bu yönetim sanatı, kral veya filozof yöneticiler tarafından yapılmalıdır." (Taşkın, 2014, s. 25). Heywood (2013) Siyaseti en geniş anlamıyla "İnsanların hayatlarını düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve değiştirmek için gerçekleştirdikleri faaliyetler" olarak ifade etmektedir (s. 22). Lasswell ise "Siyaset, kimin neyi, ne zaman ve nasıl elde ettiğiyle ilgilidir." der. Ünlü İngiliz siyaset bilimci Bernard Crick siyaseti "Farklı çıkarlar arasında bölünmüş toplumların, şiddet içermeyen özgür tartışma yoluyla yönetilmesidir." şeklinde tanımlarken, D. Easton "Siyaseti maddi ve manevi değerlerin otoriteye dayalı olarak dağıtılması süreci" olarak tanımlamaktadır (Kalaycıoğlu, 1984, s. 7-11). Alman devlet adamı Bismarck siyaseti "Mümkün olanı elde etme sanatı" olarak görmektedir. Çin'in kurucusu Mao Zedong'un anlayışına göre "Siyaset, kan dökülmeden savaş; savaş ise kan dökülen siyasettir." (Taşkın, 2014, s. 22). Ünlü Alman düşünür Max Weber siyaseti, "Devletler arasında veya bir devlet içindeki gruplar arasında iktidarı paylaşmak veya iktidarın paylaşımında etkili olmak için verilen mücadele" olarak tanımlar. Samuel Johnson, siyaseti "Dünyada yükselmenin aracından başka bir şey değil." diyerek hor görürken, 19. yüzyılda Amerikalı tarihçi Henry Adams, siyaseti, "Nefretin sistematik organizasyonu" olarak özetlemektedir (Heywood, 2017, s. 24). Ünlü siyaset bilimci V. Dyke'a göre siyaset, "Kamuyu ilgilendiren sorunlarda kendi tercihlerini kabul ettirmek, bu tercihleri uygulamak, başkalarının tercihlerinin gerçekleşmesini engellemek üzere çeşitli aktörlerin yürüttükleri bir mücadeledir." (Turan, 1986, s. 7). Siyaset kavramı tarih boyunca farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Değişen siyasi, sosyal, kültürel, askeri vb. etkenler nedeniyle tanımlar zaman içerisinde toplumdan topluma, insandan insan değişiklik göstermiştir.

İnsanlıkla yaşıt olan siyaset, çok eski bir kavramdır ve bununla ilgili pek çok tanım vardır. En görkemli tanım, kuşkusuz Aristo'ya aittir: "Bilimlerin üstadı (efendisi)." Aristo, bu tanımla, insanla ilgili her türlü konunun (savaş, barış, güvenlik, hak, özgürlük, ticaret, adalet, bilimsel çalışmalar vd.) siyasetin kapsamına girdiğini belirtmek ister. Yine de siyasete ilişkin klasik literatürde hâkim olan belli başlı tanımları kısa bir özet olarak şöyle toparlayabiliriz: -Devlet yönetimi, -İktidar mücadelesi, - Hük(ü)metme sanatı, -Güç ve kaynak paylaşımı, -Kötülük

kaynağı ve aracı, -Uzlaştırma faaliyeti, - Güvenlik odaklı zorunlu faaliyet, -Algı yönetimi sanatı -Kamusal ve ahlaki etkinlik. Günümüzde siyaset, çoğunlukla doğrudan devlet yönetimine ilişkin görülmektedir. Bildiğimiz anlamda modern devletin ortaya çıktığı 1600'lerden beri siyaset algısının devlet ekseninde geliştiği görülür. Ancak geldiğimiz noktada yeni/çağcıl toplumlarda siyaset, karar alma süreçlerini etkilemek amacıyla yapılan etkinlikleri kapsar hale geldi. Dolayısıyla yalnızca bunlardan biri olarak "Devlet yönetimi" tanımıyla sınırlamayıp en geniş anlamıyla aldığımızda siyaset, herkesi kuşatan bir kavramdır (İnan, 2016, s. 39).

Yukarıdaki tanımlar ve yaklaşımlarda değerlendirildiğinde siyaset biliminde söz sahibi olan bilim insanlarının ortak bir tanım üzerinde fikir birliğine sahip olmadığı görülmektedir. Siyaset, en geniş anlamıyla toplumun tümünü ilgilendiren, toplum içerisinde insanların yaşamını düzenleyen kuralların yapılması, bu kuralların korunması ve gerektiğinde bu kuralların değiştirilmesi için gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Ülke yönetimiyle ilgili yapılan her türlü eylemin siyaset olduğu düşünülebilir.

Türkçede çoğu zaman siyaset kelimesi yerine politika kelimesinin kullanıldığı görülür. Politika, siyasetin batı dillerinde kullanılan karşılığıdır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre bu kavram İtalyanca politica kelimesinden dilimize geçmiştir. TDK Sözlüğünde politika kavramının üç ayrı tanımı vardır. Birinci tanımda politika "Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa." şeklinde tanımlanmıştır. İkinci tanıma göre ise "Bir hedefe varmak için karşısındakilerin duygularını okşama, zayıf noktalarından veya aralarındaki uyumsuzlıklardan yararlanma vb. yollarla işini yürütme." şeklinde ifade bulmuştur. Son olarak da TDK Sözlüğünde politika kavramı "Davranış biçimi, düşünce yapısı" şeklinde açıklanmıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre "politik" kavramı ise Fransızca "politique" kelimesinden dilimize geçmiştir. TDK Sözlüğünde politik kavramı "Belli bir hedefe ulaşabilmek için uzlaşmayı, iyi geçinmeyi amaçlayan, siyasal." şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Politika kelimesinin kökeni Antik Yunan şehir devletleri için kullanılan "polis"; yurttaş için kullanılan "politieis"; devlet yapısı, anayasa ve siyasal rejim anlamında kullanılan "politeia"; vatandaşlık hakkına ilişkin şeyler, devlet yapısını ve egemenlik hakkını ilgilendiren her şey anlamındaki "politica" ile politika sanatı anlamındaki "politikê" kelimeleriyle aynı kökten gelmekte olup polis/devlet 'in yönetimine ilişkin işler, devletle ilgili faaliyetler anlamını taşımaktadır (Dursun, 2016, s. 30).

Politika kelimesi Fransızca'da Anglosaksonların "Policy ile politics" kavramlarını bir arada ifade eder. "Policy bir kimsenin, grubun veya bir hükümetin anlayışına, icraatlarına veya icraatın kazanımlarını ifade eder. Politika, politik olanın yani grupların icraatlarındaki metotlarını veya icraatın nihai amacı olarak tanımlanabilir. Politika öz itibarıyla toplumun egemenliğinin teşkilatlanma şeklidir ve ilkeleri çatışma ve uzlaşdır." (Dalkılıç, 2018).

2.2. Siyasi Coğrafya

"Siyasi coğrafya, siyasi faaliyetlerin ve olguların doğal ve beşerî mekâna bağlı olarak değişimini inceler. Siyasi coğrafya, ülke ile yer arasındaki ilişkileri coğrafyanın dağılışı, bağlantı ve sebep-sonuç ilkelerine göre yapar." (Özey, 2004, s. 20). "Siyasi coğrafya, siyasal olguların düzeni ve dağılımının toplum ve kültürün başka mekânsal parçaları üzerindeki etkileriyle birlikte incelenmesidir. Siyasi coğrafya siyasal bir gücün coğrafi alan üzerinde oluşumunu, devamını ve dönüşümünü incelemektedir. Siyasi coğrafya zıtlıklar ve benzerliklerin inceleme alanı olarak ortaya çıkar." (Akengin, 2017, s. 3).

Beşerî coğrafya içinde alt disiplin olan siyasi coğrafya, bugün birçok ülkede bağımsız bir disiplin ya da bir bölüm haline gelmiştir. Siyasi/politik coğrafya terimi ilk defa 1750'de Fransız filozof Turgot tarafından kullanılmıştır. İngiltere'de H. Mackinder ve Almanya'da F. Ratzel siyasi/politik coğrafyanın ilk kuşağını oluşturur. F. Ratzel'in 1897 yılında yazdığı "Politik Coğrafya" kitabı devlet-toprak ilişkisini açıklamaktadır. Jeopolitik kavramı ilk defa İsveçli siyaset ve bilim insanı R. Kjellen tarafından 1899'da kullanılmıştır. Siyasi coğrafya çalışmalarına yön veren düşüncelerin genelde dönemin sosyal ve siyasal ortamından etkilenen bilim insanlarının kaleminden çıktığı görülmektedir. 19. Yüzyılda siyasi coğrafya daha çok Almanya, Rusya, İngiltere, Fransa gibi ülkelerde emperyalist hak iddialarının ve yayılmacılığının meşrulaştırılmasına hizmet etmiştir. Sömürgecilik dönemi coğrafyanın tüm alanlarında olduğu gibi siyasi coğrafya alanında da hızlı bir gelişim göstermiştir. Klasik siyasi coğrafya görüşleri, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ekseninde doğu-batı olarak bloklaşan dünyayı açıklamada yetersiz kalmıştır. Bu dönemde siyasi coğrafyanın

jeopolitik kısmı geri planda kalmıştır. İnsan hakları, yönetim, haklar, kent politikası, sosyal adalet ve seçim coğrafyası gibi konuların siyasi coğrafya içinde yer aldığı görülmektedir (Kahraman, 2014, s. 237).

Türkiye'de siyasi coğrafya üzerine coğrafyacılar ve diğer sosyal bilimciler tarafından yazılmış makaleler olmakla birlikte coğrafyacılar tarafından ilk siyasi coğrafya çalışması 1979'da Güney tarafından yazılmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren Özey (1999), Günel (2008), İbrahimov (1992), Hacısalihoğlu (2002), Mutluer (2003), Karabağ (2002) Güngördü (2011) ve Akengin (2019)'in çeşitli çalışmaları olmuştur. Bu çalışmalardan bir bölümü özgün araştırmalardan oluşurken bir bölümü üniversitelerdeki siyasi coğrafya dersleri için hazırlanmış ders kitapları niteliğindedir. Çalışmalar genelde siyasi sınırlar, Türkiye jeopolitiği, küreselleşme, Türk cumhuriyetleri, Ortadoğu sorunları, Türkiye'nin AB üyeliği ve Kafkaslar gibi konularda yoğunlaşmıştır. Ancak bu çalışmaların büyük bir kısmı kitaplarda toplanmıştır. Siyasi coğrafya kapsamında yazılmış uluslararası makaleler oldukça sınırlıdır. Türkiye'de siyasi coğrafya çalışmaları; siyasi sınırlar, komşular ve Türkiye'nin katıldığı kuruluşlar ve benzeri konularla sınırlanmıştır. Coğrafyacıların, sosyoloji, kent planlama, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerle ortak siyasi coğrafya çalışmaları yok denecek kadar azdır. Türkiye'de son derece yetersiz düzeyde olan siyasi coğrafya çalışmaları son yıllarda biraz gelişme göstermektedir. Siyasi coğrafya konularının tabulaşması ve bazı konuların içine girmeden kenarından dolaşılması gibi çekinceler siyasi coğrafyayı klişe bir bilgi aktarım dersi haline getirmiştir. Bu nedenle de kendini yenileyememiştir. Bu çekinceler Türkiye'de siyasi coğrafyayı kısırlaştırmış, coğrafyacıların bıraktığı boşluk ise yakın disiplinlerde çalışanlar tarafından doldurmaya çalışılmıştır (Kahraman, 2014, s. 245).

Siyasi coğrafya çevresinde yaşananları öğrenip anlamaya çalışan insanların yanı sıra bu olaylarda başrolü oynayanlar için her zaman ayrı bir öneme sahip olmuştur. Dünya üzerinde meydana gelen fiziki ya da beşerî herhangi bir olay sadece olayın yaşandığı coğrafyayı değil aynı zamanda tüm dünyayı etkileyebilmektedir. Meksika Körfezinde meydana gelen petrol

rafinerisi yangını, Japonya’da meydana gelen tsunami, İzlanda’da meydana gelen yanardağ patlaması, Suriye İç Savaşı ya da ABD’de meydana gelen terör saldırıları gibi birçok olay sadece yaşanan ülkeleri etkilememekte ve küresel anlamda sonuçları olmaktadır. Siyasi coğrafya eğitimi bireyin kendisini ve çevresini tanımasını ve anlamaya çalışmasını sağlayarak gerektiğinde karar vermesinde etkili olmaktadır.

İbn-i Haldun coğrafyanın ülkelerin kaderi olduğunu ifade etmiştir. Politika ise bu yazgıyı değiştirme arayışı, çabası hatta sanattır. İkinci Dünya Savaşı’nın en şiddetli günlerinde İngiltere Başbakanı Winston Churchill’in çalışma odasını ziyaret edenler odaya girdiklerinde dikkatlerini öncelikle duvarları kaplayan çeşitli haritalar çekerdi. İkinci Dünya Savaşı sırasında o anki savaş alanları ile muhtemel savaş sahaları, kentler ve sanayi bölgelerinin yerleşimi, ulaştırma düzenini gösteren çeşitli haritalar bir ülkenin varlığını koruyabilme çabasında, coğrafyanın değerini gösteren açık birer örnektir. Bu ve bunun gibi birçok örnek coğrafya ve onun mekân-politika yansıması olan siyasi coğrafya olgusu geçmişten günümüze devletlerin ve milletlerin hayatlarında uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Coğrafyanın bu gerçekliğini Napolyon 1804 yılında Prusya hükümdarına gönderdiği mektupta “Bütün güç politikası kendi coğrafyaları içindedir” şeklinde ifade etmektedir (Şener, 2017, s. 177-178).

Günümüzde dünyada yaşanan olaylar incelendiğinde karşımıza birtakım sorunlar çıkmaktadır. Özellikle fiziki anlamda yavaş değişen mekânsal özellikler geçmişten günümüze beşerî anlamda daha hızlı bir değişim göstermiştir. Bu değişim teknolojik etkenler başta olmak üzere birçok nedenden dolayı hızını kaybetmeden devam etmektedir. Geçmişten günümüze bakıldığında güç dengelerinin ve şeklinin değiştiği görülmektedir. Geçmişte insan sayısına bağlı olan güç, günümüzde teknolojik gelişmelerin ve ekonomik verilerdeki sayıların ifadesi içerisinde kendini göstermektedir. Bu göstergeler üzerinden tespitler yapmak yeterli değildir. Bu tespitlerin tahlillerini yapabilecek bu doğrultuda karar verebilecek yeterliliğe sahip bireylerin, bu bireylerden oluşan toplumların ve bu toplumları yönetecek liderlerin varlığı büyük önem arz etmektedir. Dünya üzerinde Sanayi

Devriminden sanal devrime geçilen bu dönemde teknolojik ilerlemelerin, küresel ısınmanın, terör örgütlerinin, siber savaşların, etnik ve dini mücadelelerin, gıda yetersizliğinin doğurduğu sonuçları öngörecek ve ona göre tedbirler alabilecek yeterlilikte yetişmiş insanlar ve liderlere ihtiyaç vardır. Geçmişte olduğu gibi devletlerin sadece askerî güçlerini göz önünde tutarak yaşananları anlamaya çalışmak beyhude bir çaba olmaktan öteye gitmeyecektir.

Bir milletin kendi coğrafyasını bilmesi ve onu tanınması yeterli değildir. Dünyanın küresel bir köy haline geldiğini göz önüne aldığında, kişilerin sadece kendi ülkelerinin sahip olduğu özellikleri bilmelerinin yetersiz olduğu ortaya çıkacaktır. Devletlerin buldukları coğrafyanın fiziksel ve beşerî özelliklerine hâkim olması, bunların temel unsurlarını bilmesi ve bunlar üzerinden perspektif geliştirerek hedeflerine ulaşması için önem arz etmektedir. “Coğrafi şartlar tüm liderleri kısıtlar. Politik ve diplomatik tercihler dağlar, nehirler, denizler ve binalarla şekillenir. Küresel olayları takip etmek için insanları, fikirleri ve eylemleri anlamalısınız ama coğrafi şartlardan haberiniz yoksa resmin bütününe asla göremezsiniz.”(Marshall, 2018). Milletlerin içerisinden çıkan liderlerin coğrafya konusunda daha nitelikli ve becerikli olması önemlidir. Coğrafya bu açıdan bakıldığında devlet adamlığı bilimi olarak görülmelidir. Mekânsal özellikler bir devlet, bir millet için değiştirilemez gerçekliktir. Eğer devlet adamları coğrafya ile politika arasındaki olması gereken köprüyü ustalikle inşa etmezse, bu köprü her daim yıkılmaya mahkûm olacaktır. Coğrafyadan yoksun bir politika yanılgıların ve yanlış tercihlerin adresi olacaktır.

Ülkelerin, bugünün çok hızlı gelişmelerine ayak uydurmaları ve bir yandan da kendilerini geleceğin dünyasına hazırlayabilmeleri için yapacakları tüm planlarda, eskiden olmadığı ölçüde coğrafya bilimine ve bu bilimin çağdaş metot, teknik ve araç-gereçlerine ihtiyaçları vardır. Ülkeler ancak coğrafya bilimi sayesinde, önce kendilerini ve sonrasında yakın çevrelerinden başlamak üzere tüm dünyayı, aralarındaki etkileşimlerle beraber, fiziki ve beşerî tüm sistemleri ile birlikte tanıyabilmekte ve bu bilgiler sayesinde, başta ulusal ve sonrasında da uluslararası arenada sürdürülmekte olan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi ilişkilerde pek çok avantaj elde edebilmektedirler. Ancak, coğrafyanın buradaki asıl önemi, ülkelerin ve dünyanın fiziki ve beşerî özellikleri ile tanıtılmasından öte; tüm fiziki ve beşerî sistemler arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşmelerin doğru olarak ortaya çıkarılmasından ileri gelmektedir. Bu çeşit bir coğrafi yaklaşımla, yeryüzünde insanlar ve dolayısıyla ülkeler arasında meydana gelen tüm faaliyetler

ve aralarındaki ilişkiler, bu faaliyetleri etkileyen tüm fiziki ve beşerî coğrafi unsurlar göz önünde bulundurularak, bütüncü bir coğrafi bakış açısı ile ele alınmakta ve ülke kalkınması için değerlendirilmektedir (Demirci, 2005).

Günümüz dünyasındaki gelişmeler dikkate alındığında siyasi coğrafyanın önemi belirgin bir şekilde görülmektedir. Özellikle Ortadoğu gibi belirli coğrafi bölgelerde yaşanan gelişmeler bu coğrafyada yaşayan çocukların dahi politik açıdan olgunlaşmasına neden olmaktadır. Marshall bu durumu “Üzerinde yaşadığımız topraklar bizi her zaman şekillendirdi. Savaşlar, iktidar, siyaset ve artık yerkürenin neredeyse her yerini işgal eden halkların sosyal gelişimi, coğrafyanın etkisiyle biçimlenmiştir.” şeklinde ifade etmektedir (Marshall, 2018, s. 5).

Gelişmiş ülkelerde coğrafya hayatın tüm alanlarında önemli bir bilimdir. Buna karşın gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde coğrafya için aksine bir durum söz konusudur. Gelişmiş ülkelerde alınan karar ve yapılan uygulamalarda coğrafyanın önemli bir etkisi vardır. Coğrafya biliminin önemini, Ulusal National Geographical Association başkanı G. Grosvenor ABD’lilere “Coğrafyayı önemsememek sorumsuzluktur. Coğrafya ticaret ve iç siyasette olduğu kadar askeri ve uluslararası ilişkilerde de önemlidir.” der (Demirci, 2005, s. 13)

“Coğrafya gerek bilimsel anlamda gerekse medyatik bağlamda, Dünya’da olup bitenleri öğrenip anlamaya çalışan insanlar için ve ayrıca bu olaylarda başrolü oynayan aktörler için giderek değer kazanan bir bilim haline gelmiştir. Bugün yaşadığımız dünyada, insanların önemli bölümü değişim ve gelişmenin içerisinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalarak bir yaşam mücadelesi sürdürmektedir.” (Özey, 2001, s. 1). Günümüzde ortaya çıkan bu sorunları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür; savaşlar ve sınır anlaşmazlıkları, kuraklık ve açlık sorunu, nüfus artışı, ırk, etnik grup, dil, din, mezhep ve cinsiyet ayrımcılığı gibi insan hakları ihlalinde kaynaklanan sorunlar, yaşayış ve sağlıkla ilgili sorunlar, şehirleşme ile ilgili sorunlar, enerji sorunu, su sorunu, silahlanma sorunu, çevre sorunları, yönetimle ilgili sorunlar, terörden kaynaklanan sorunlardır (Özey, 1999, s. 243).

Siyasi coğrafya biliminin temelini insan oluşturur ve insanı yaşadığı doğal çevre içerisinde tanımlar ve konumlandırır. Dünyada meydana gelen olaylar ve gelişmeler dikkate alındığında siyasi coğrafyaya önemli görevler düşmektedir. Özey (1999)’in belirttiği bu sorunların sebeplerini ortaya koyarak başta öğrenciler olmak üzere tüm insanlığı bilgilendirmek siyasi coğrafya’nın görevidir. Günümüzde küreselleşen dünyada ister yerel

ister küresel çapta olsun yaşanan her olay insanlığı etkileyen boyutlara ulaşabilmektedir. İran ile yaşadığı sorunlar nedeniyle ABD'nin İran'a yaptırım uygulaması sadece İran'ı değil, dünya üzerinde bulunan birçok ülkeyi etkilemektedir. Çin'de sanayi bölgesinde çıkan bir yangın, Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki karşılıklı tehditler bile tüm dünyayı etkileyecek hatta kimi ülkeleri sarsacak boyutlara gelmiştir. Bu nedenle siyasi coğrafya eğitimi insanı ve yaşadığı çevredeki olayların neden ve sonuçları eğitim sürecinde öğrencilere aktararak bir farkındalık oluşturmaktadır. Siyasi coğrafya eğitimi sayesinde insanlar hem yaşadığı ülke hem de küresel anlamda dünyayı öğrenen bireyler olarak yetişmekte ve jeopolitik bakış açılarını geliştirmektedir.

Bir toplumun yaşadığı ekonomik, sosyal ve siyasal değişim eğitim alanında da kendini göstermek zorundadır. Bu değişim sürecinin anlamlandırılması ve değerlendirilmesinde siyasi coğrafya eğitimi büyük önem arz eder. Gelişen toplumların eğitim sistemleride aynı paralellikte ilerlemelidir. National Geographic-Roper tarafından 2002 yılında küresel coğrafya okuryazarlığı araştırması yapılmıştır. Kanada, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Japonya, Meksika, İsveç ve ABD'de yapılan araştırmaya 18-24 yaş arasında 3.000'den fazla genç katılmıştır. Araştırmada en yüksek puanı İsveçli gençler alırken en düşük puanı ABD'li gençler almıştır. ABD'li gençlerin yüzde 11'i harita üzerinde ABD'nin, yüzde 29'u Pasifik Okyanusu'nun yerini bulamamıştır. Ankete katılan ABD'li öğrencilerin önemli bir kısmı ABD nüfusunun bir ila iki milyar kişi arasında olduğunu belirtmiştir (Trivedi, 2002). 2013 yılında, ABD'nin Boston şehrinde her sene düzenlenen maratonun bitiş noktasına yakın bir yerde gerçekleşen, 3 kişinin öldüğü ve 200'den fazla kişinin yaralandığı bombalı saldırı sonrasında ABD halkı bu saldırıyı şiddetle kınamıştır. Ancak bu kınama ve tepki sürecinde ABD halkının politik ve coğrafi bilgi seviyelerinin ne kadar düşük olduğu görülmüştür. Boston'daki saldırının şüphelilerinin Çeçenistan asıllı iki kardeş olduğunun ortaya çıkması üzerine Çeçenistan'ın yerini bilmeyen ABD'liler, başta sosyal medya olmak üzere farklı ortamlardan Çek Cumhuriyeti'ni hedef alan tepkiler yağdırmışlardır. ABD'li yetkililerin saldırının ardından, "Şüpheliler Çeçenistan kökenli" şeklinde açıklama yapması

üzerine Twitter'da “Çek Cumhuriyeti” trending topic olmuştur. Birçok ABD vatandaşı paylaştıkları mesajlarda “Çek kardeşleri” kınamıştır. Ayrıca “Çek Cumhuriyeti'ne sert bir karşılık verilmesini” istemiştir. Tepkilerin artması üzerine Çek Cumhuriyeti'nin büyükelçisi açıklama yapmıştır. Açıklamada, "Çek Cumhuriyeti ve Çeçenya iki farklı yapıdır. Çek Cumhuriyeti, bir Orta Avrupa ülkesidir, Çeçenya ise Rusya Federasyonu'nun bir parçasıdır." denilmiştir (Volpp, 2015, s. 2211). Bu durum dünyayı yönetme iddiasında olan ABD vatandaşlarının sahip olduğu politik beceriler ve tercihlerinin sorgulanması gerektiğini göstermektedir.

1980'lerin başında “Educational Testing Service” tarafından yapılan anketlerin sonuçlarına göre Amerikan öğrencilerinin coğrafya bilgileri, özellikle uluslararası bilgi ve kavramaları oldukça yetersizdi. Miami Üniversitesi'nden David Helgren'in 1983 yılında yapmış olduğu anketin sonuçları ülkedeki bütün büyük televizyon kanallarında haber olması ile birlikte ülkedeki öğrencilerin coğrafya konusundaki eksiklikleri ülke geneline yansıtılarak dikkat çekilmiş oldu. David Helgren'in çalışmasına göre, Miami şehrinde yaşayan lise öğrencilerinin yarısı Moskova, Chicago, Arap Denizi, Kenya, Cezayir ve İzlanda'nın nerede olduğunu bilmiyorlardı, hatta öğrencilerin %8'i yaşadıkları şehri bile harita üzerinde gösteremiyordu. Yine başka bir çalışma sonucuna göre öğrencilerin %20'si ABD'yi dünya haritası üzerinde gösteremiyordu. (Guidelines for Geographic Education , 1984). Örneğin 1988'de bir uluslararası Gallup anketine göre ABD'li öğrencileri diğer ülkeler ile kıyaslandığında coğrafya sahasında oldukça eğitimsizlerdi. Bütün bu alarm verici sonuçlar, coğrafya eğitimi üzerine dikkatlerin çekilmesini sağladı. Birçok aydın ve profesyonel coğrafyacı liselerdeki coğrafya eğitiminin yetersizliği konusunda hemfikir oldular (Taş, 2002, s. 59).

2.3. Jeopolitik Kavramı

“Jeopolitik terimi ilk önce Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel'in öğrencilerinden olan İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellén tarafından kullanılmıştır.” (Mathias, Reuber, & Wolkersdorf, 2003). Buna karşın Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel jeopolitiğin bilimsel anlamda temellerini oluşturur. Jeopolitik kavramı “Yunanca -γη̃ gê- (toprak) ve -πολιτική politiké- (politika) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur ve coğrafyanın politika ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi anlamına gelmektedir.” (Devetak, 2012, s. 28).

Jeopolitik kavramı zaman içerisinde anlam ve kullanım açısından yere ve zamana göre farklılıklar göstermiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre jeopolitiğin anlamı “coğrafya, ekonomi, nüfus vb.nin bir devletin politikası üzerindeki etkisi, bir devlette bir bölgede uygulanan politikayla o yerin coğrafyası arasındaki ilişki, bir devletin saldırgan nitelikteki genişlemesini, ekonomik ve siyasi coğrafya açısından haklı kılmaya yönelik siyasi öğreti” olarak tanımlanmıştır. Britannica sözlüğüne göre ise; “Jeopolitik, uluslararası ilişkilerde güç ilişkileri üzerindeki coğrafi etkilerin analizi” olarak tanımlanmıştır. Jeopolitik, veriler üretirken coğrafya biliminden faydalanmaktadır (Britannica, 2019).

Jeopolitik kavramı, Antik Yunan'da Platon, Herodot, Strabon ve Aristoteles gibi düşünürlerin yaptığı çalışmalar kadar eski bir maziye sahiptir. Buna karşın, 15. y. y'dan itibaren politikada bilimsel coğrafyanın unsurlarına yer verilmeye başlanmıştır. Bu durumun en önemli sebebi coğrafi keşiflerdir. Coğrafi keşifler sonucunda tüm dünyayı etkileyen devletlerarası sert rekabet, 15. y. y'da coğrafyaya dayanan ittifak arayışlarına neden olmuştur. Politika ve coğrafya sanayi devrimi ile başlayıp küreselleşme ile devam süreç içerisinde anlam ve kapsam olarak büyük değişikliğe uğramış, 19. yüzyılın sonlarına doğru teoriler halini almıştır. Özellikle dünya hâkimiyeti mücadelesi şeklinde gerçekleşen Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının jeopolitik teorilerin çok fazla etkisinde kaldığını söyleyebilir (Yılmaz , 2012, s. 1).

17-19. Yüzyıllarda Avrupa'da ve dünyada sömürgecilik faaliyetini başlatan, geniş jeopolitik düşünceye sahip olan imparatorlar, krallar, komutanlar ve bunların çevresindeki gezginler, coğrafyacılara, önemli düşünürlerin görüş ve düşünceleriyle, bunlara ait eserler jeopolitiğin ilk kaynaklarını oluşturmuştur. “Jeopolitik, coğrafya ve siyasi coğrafyacıların çalışmalarıyla ortaya çıkmış ve siyaset bilimciler de gelişmesini sağlamışlardır.” (Koçak & Şahin, 2002, s. 343). İlhan'a göre; Askeri strateji ile ilgilenenler ise jeopolitikten yararlanmayı düşünmüş ve gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu katkıları jeopolitik biliminin daha da gelişmesine ve önem kazanmasına yardımcı olmuştur. Jeopolitik biliminin ortaya çıkması son yüzyıllarda ortaya çıkan değişimle ilgilidir. Bu değişimlerden bazıları; toplumların oluşumu ve gelişmeleri üzerinde etkinliği olan yeni unsurların tespiti, toplumlar ve kıtalararası etkileşim ve güvenlik ve geleceğe yönelik politika sorunlarını açıklamak ve değerlendirme ihtiyacıdır. Bu nedenle geçmişten günümüze farklı ülkelerden birçok bilim insanı ülkelerinin ve

dünyanın geleceğini değerlendirmişlerdir. Bunun sonucunda farklı amaç ve içeriklere sahip jeopolitik teoriler geliştirmişlerdir.

Jeopolitiğin isim babası olarak bilinen Rudolf Kjellén "Jeopolitiği, devletin coğrafyasıyla ilişkisini düzenleyen bir disiplindir." olarak tanımlar (İlhan, 2007, s. 29). 19. yüzyılın sonundan itibaren uluslararası ilişkilerde kullanılan bir kavram olarak jeopolitiğin literatüre yerleşmesi 1930 sonrası olmuştur. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı (1918–39) arasındaki dönemde Avrupa'ya yayıldı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ise (1939-1945) dünya çapında kullanılmaya başlandı (Sempa, 2002, s. 3). 2. Dünya Savaşı'ndan sonra "jeopolitik" terimi hem Nazi ifadesi olarak kabul edildi hem de emperyalist Japon saldırganlığıyla olan ilişkisini çağrıştırdığı için politika ve medya söyleminde uzun süre kullanılmadı. ABD Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Henry Kissinger 1970'lerde siyasal tartışmalarda jeopolitik terimini kullanmış, daha sonra ABD politika danışmanları Zbigniew Brzezinski ve Samuel P. Huntington tarafından da benimsenmiştir (Dodds, 2014, s. 4).

Kissinger jeopolitik kavramını iki nedenden dolayı kullanmıştır. Birincisi Amerikan liberal idealist politikalarla mücadele etmek için analiz yöntemi olarak kullanmak; ikincisi, bu kavramdan ideolojik antikomünizmin muhafazakâr politikalarına bir seçenek sunma aracı olarak kullanmaktır. Kissinger jeopolitiği "jeopolitik kavramı ile dengenin gereksinimlerine dikkat eden bir yaklaşımı kastediyorum" şeklinde tanımlamıştır. Kissinger tarafından jeopolitik kavramının yeniden canlandırılması iki gelişme ile sonuçlanmıştır. Birincisi, bu canlandırma, denem yanılma ile jeopolitik gelenekteki küresel strateji ile ilgili daha da önemlisi, bu canlandırma, daha önce eşine rastlanmayan bir biçimde dile giren jeopolitik kelimesini, kelimenin birden fazla anlama gelmesi ve anlamların karışması pahasına popülerleştirdi (Hepple, 1986, s. 525).

Jeopolitik, ABD'nin Soğuk Savaş stratejisinin temelini oluşturan uluslararası siyaseti etkilemiştir. Siyasi coğrafyacılar, zamanla jeopolitiği ekonomik ve askeri faktörleri içerecek şekilde genişletmeye başlamışlardır.

Günümüze kadar jeopolitiğin tanımı ile ilgilenen bilim insanları şu üç kelimeyi mutlaka kullanmışlardır; Devlet, coğrafya ve politika. Bu kelimelerden oluşacak her türlü tanımlama jeopolitiği açıklamak için yeterli olacaktır. Bu üç kelimedenden bir tanesinin eksik olması jeopolitiği eksik kılar (İlhan, 1993, s. 7). Jeopolitiğin unsurları üç başlık altında toplanabilir:

1. Değişmeyen Unsurlar (veya coğrafi unsurlar)

- a. Ülke veya bölgenin dünya üzerindeki yeri, coğrafi konumu, hudutları, sahip olduğu coğrafi bütünlük ve coğrafi özellik, saha (alan) genişliği
 - b. Coğrafi Karakteri (ada, kıta, kenar veya kıta içi devlet olması)
2. Değişen Unsurlar (veya beşerî unsurlar)
- a. Sosyal Değerler
 - b. Ekonomik Değerler
 - c. Politik Değerler
 - d. Askeri Değerler
 - e. Diğer Kültür Unsurları ile İlgili Değerler
3. Zaman (İlhan, 2019, s. 23-24)

Parker, jeopolitiği “Uluslararası ilişkilerin uzamsal açıdan incelenmesi” olarak tanımlar (Parker, 1998, s. 7). Buna karşın Gray, jeopolitiği “Uluslararası ilişkilerin uzamsal açıdan incelenmesi ve uygulaması” olarak tanımlamaktadır. Ona göre “Bütün politik meseleler belirli bir coğrafi çevre ve koşul içinde cereyan eder, kısacası bu meselelerin jeopolitik bir boyutu vardır.” (Gray, 2003, s. 219-220).

Uluslararası ilişkiler, güvenlik, politika ve planlama öncelikleriyle ilgili kararlarda, düşüncenin bir disiplinden geçmesini ve bütünlük içerisinde ele alınmasını sağlamak için jeopolitik değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Olaylara bir bütün olarak bakmak zorunluluğu jeopolitik, jeokültürel ve jeoekonomik değerlendirmelere götürür. Jeopolitiğin oluşturduğu bilimsel zemin ve düşünce ortamı, birçok politikaya ve hareket tarzına yön verir. Jeopolitik; dünya coğrafyasını, coğrafi yapı ve evrensel değerleri inceleyerek dünya, bölge ve ülke çapında güç ve politik düzeyde hareket tarzı araştırması yapar. Jeopolitik; coğrafya, siyaset, tarih ve teknoloji verilerini zamanın ruhuna uygun olarak analiz ederek milli güç unsurlarının en etkili bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlayacak milli politikaların belirlenmesi ve uluslararası politik faaliyetlerin yürütülmesi sanatı ve bilimidir (Sandıklı, 2011, s. 2).

“Jeopolitik, insanlığı mekân faktörüyle karşılıklı ilişkisi içerisinde inceleyen bir disiplindir. Politik düzeyde bugün ve gelecekteki güç ve amaç ilişkisini fiziki ve siyasi coğrafyayı esas alarak inceler.” (İlhan, 1971, s. 61). “Jeopolitik, bütün tür ve verileriyle coğrafyanın aktifleştirilmesi ve aktif olarak değerlendirilmesidir. Coğrafi platform üzerinde güç merkezlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirir, politik düzeyde güç ve hedef ilişkisi kurar. Bir devletin güvenlik ve gelişme politikasının bilimsel zeminini oluşturur.” (İlhan, 1999, s. 20). Günel jeopolitiği “Siyasal gelişmelerde yerle ilişkilerin bir doktrini” olarak tanımlar. Bu doktrini “Coğrafyanın geniş temellerine, siyasal mekân organizmalarına ve onların yapılarına” dayandırır (Günel, 1994, s. 17). Uluslararası ilişkiler düzeyinde jeopolitik,

uluslararası politik davranışı coğrafi değişkenlerle anlamak, açıklamak ve tahmin etmek için dış politikayı incelemenin bir yöntemidir. Bunlar, alan çalışmaları, iklim, topografya, demografi, doğal kaynaklar ve değerlendirilmekte olan bölgenin uygulamalı bilimini içerir (Evans & Newnham, 1998).

“Coğrafi muhiti politikada kullanma sanatı olan Jeopolitik hükmetme görüşüdür, hükmetme ve iktidar olma bilimidir. Jeopolitik, üst düzey siyasetçilerin bilimidir. Dolayısıyla ülke yönetiminde bulunan üst düzey siyasetçi, asker ve bürokratların jeopolitiği bilmeleri ve politikalarını buna göre geliştirmeleri kaçınılmaz bir gerekliliktir.” (Kaya, 2017, s. 6).

“Napolyon'un bir ulusun coğrafyasını bilmenin dış politikasını da bilmek olduğunu söylediğinden söz edilir. Bir ülkenin coğrafi durumu ve ona bağlı gelişen tarihî gelenekleri, o ülkenin uygulamak zorunda olduğu doğal bir program gibidir. O ülkeyi yönetenler bu siyaseti izlemeye mecburdurlar.” (Gündoğdu, 2009, s. 1). Bir devletin tarihi o ülkenin coğrafi konumu ile şekillenir. Bu nedenle ülkeler coğrafi konumları ve tarihlerini dikkate alarak politikalarını şekillendirmek zorundadırlar. O devletin yöneticileri de bu politikayı izlemeye mecburdurlar. Devletler sahip oldukları coğrafi özellikleri dikkate alarak politika geliştirir ve duruma göre pozisyon alırlar. Bu nedenle ülkelerin coğrafyası, politikalarının rehberi olmalıdır ve olmaktadır. Günümüzde birçok ülkede yönetime gelen iktidar sahipleri değişse de ülkelerin dış politikalarında geçmişe göre belirgin değişikliklerin olmaması ülkelerin coğrafyasının doğurduğu jeopolitik gerekçelerle açıklanabilir. Örneğin Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs ve Ege adaları politikaları vb. Ancak ülkelerin sınırlarının değişmesi veya ülkelerde devrim niteliğinde önemli olayların yaşanmış olması jeopolitik düşüncenin de etkilenmesine neden olabilmektedir. Küreselleşme ile birlikte siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıların derinden etkilenmesi gibi birçok etken jeopolitik anlamda da devletlerin dış politikalarında önemli değişimlere yol açmaktadır. Örneğin; İkinci Dünya savaşı Almanya'sı, Fransa'yı işgal etmişken, günümüzde Almanya ve Fransa Avrupa ordusunun temellerini atmak için görüşmeler yapmakta ve çeşitli anlaşmalara imzalar atmaktadırlar (Cebeci, 2018, s. 160). Geçmişten günümüze Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmelerin,

bugün ve yarına yansımalarını algılamak, anlamak, çözümlmek ve strateji geliştirmek için jeopolitik yeterliliğe ve vizyona sahip olmak gerekir. Bu politikaları geliştirmek, uygulamak ve hedeflerine ulaşabilmek için jeopolitik yaklaşımların bilinmesi, bununla beraber jeopolitik derinliliğe sahip olunması gerekir.

2.3.1. Klasik Jeopolitik Teoriler

2.3.1.1. İngiliz Jeopolitik Ekolü

Sir Halford John Mackinder İngiliz Jeopolitik Ekolü'nün en önemli temsilcisidir. Kendisi Oxford Üniversitesi'nde ders veren bir coğrafyacı olmasının yanı sıra aynı zamanda iktisatçı ve politikacıydı. Londra Ekonomi Okulu müdürü Halford J. Mackinder, 25 Ocak 1904 tarihinde Kraliyet Coğrafya Topluluğu'nda coğrafya, tarih ve siyasetin üzerinde buluşmuş olduğu eksen ve geçmişten günümüze bu eksenin Avrupa ve dünya siyasetini etkilemesi ile ilgili bir sunum yapmıştır. Daha sonra bu çalışma "Tarihin Coğrafi Eksenini" adı ile makale olarak yayınlanmıştır. Bu makalede Mackinder "Jeopolitik" kavramını kullanmamasına karşın kıymetli ve önemli görüşleri nedeniyle bugün yapılan jeopolitik tartışmaların merkezinde yer almaktadır (Mackinder, 2013, s. 8). Coğrafyacı kimliği ile ön plana çıkan Mackinder devletlerin siyasi ilişkilerinde sahip oldukları coğrafi özelliklerin farkına varmasına ve bunlara uygun politikaların belirlmesine önem vermiştir. Bir devletin gücünün sürekliliğinin sağlanması, dünya politikasında sözünün dinlenmesi, coğrafi özelliklerin çok iyi bilinmesine ve kullanılmasına bağlıdır. İngiliz vatandaşı olan Mackinder büyük bir imparatorluk olan Britanya'nın sahip olduğu gücünü en etkin şekilde sürdürebilmesinin yolunun coğrafyadan geçtiğini savunmuştur. Mackinder kendi ülkesini örnek vererek konuyu anlatmış ve tüm ülkelerin buradan yola çıkarak bunlara dikkat etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Dünya politika sahnesinde oyuncular ve roller

değişmesine karşın rekabetin temelini oluşturan sebepler varlığını sürdürmektedir (Mackinder, 2013, s. 13).

Mackinder ünlü “Dünyanın Kalbi (Heartland)” teorisi ile tanınır. Ona göre tarih boyunca mücadeleler deniz ve kara güçleri arasında geçmiştir. Büyük bir imparatorluk olan Britanya modern dönemde en başta önemli bir deniz gücü olarak ortaya çıkmıştır. Ona göre 20. yüzyılda Avrupalı büyük devletlerin baskısı ile zor anlar yaşamıştır. Bu durum Britanya'nın gerilemesine neden olmaktadır. Mackinder üstünlüğün kara gücüne geçeceğini vurgulamaktadır. Mahan gibi Mackinder de coğrafya ile teknoloji arasında ilişkiye dikkatleri çekmiştir. 19. yüzyıla kadar deniz gücünün, kara gücüne göre üstün olduğunu ancak 20. yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu gücün yerini kara gücüne bıraktığını belirtmiştir. “Mackinder, Akdeniz çevresinde ortaya çıkan bütün medeniyetlerin en başta karada güçlendiğini sonrasında da denizler sayesinde genişlediğini; bu nedenle denizcilik teknolojileri gelişmesine rağmen gemilerin üs ve limanlara ihtiyaç duydukları için karaya bağımlı olduklarını belirtmiştir.” (Yılmaz, 2012, s. 8).

Mackinder Heartlandı, yeryüzünün en büyük doğal kalesi olarak görmüştür. Sibiryadan başlayarak, Orta Asya ile Volga Havzasını kapsamaktadır. Buranın en önemli özelliği; sert kara iklimine sahip olmasının yanında sıcak denizlere uzak olması nedeniyle, deniz gücünün etki alanı dışında olmasıdır. Mackinder'e göre Dünya Adası alan; Asya, Avrupa ve Afrika'yı kapsamaktadır. Diğer kıtalar ise, Dünya Adası'nın uydularıdır. Mackinder analizinde merkezi stratejik bölge olarak Sibiryaya ve Doğu Avrupa kabul etmekte, burayı uluslararası politikanın merkez üssü (pivot area) olarak görmektedir. Bu bölgeyi sonradan “Heartland (kalpgâh)” olarak tanımlamıştır. Heartland “iç hilal (inner crescent)” adını verdiği ve Türkiye, Almanya, Hindistan ve Çin ile çevrilidir. İç Hilal 'de “dış hilal” denilen Japonya, İngiltere ve Güney Afrika'nın yer aldığı ikinci bir bölge ile çevrilidir. Buradan yola çıkarak Mackinder; Doğu Avrupa'yı ele geçiren Heartland'a (anakaraya) hâkim olur, Heartland'ı ele geçiren Dünya Adasına (Avrasya) hâkim olur, Dünya Adasını ele geçiren Dünya'ya hâkim olur demektedir. (Yılmaz, 2012, s. 9).

Mackinder Orta Asya'nın geniş kıtasal bölgesinin uzun zamandır tarihin coğrafi kalbi olduğunu ve “Dünya politikasının kalbi” olarak kalacağını iddia etmiştir. Bu nedenle Avrupa tarihinin sonuç itibariyle Asya tarihine tabi olduğunu belirtmiştir (Venier, 2004).

2.3.1.2. Amerikan Jeopolitik Ekolü

Amerikan Jeopolitik Ekolü'nün en önemli temsilcilerinden olan Alfred Thayer Mahan ABD'li bir deniz subayı ve tarihçisiydi (Geisler, 2015, s. 1). Alfred Thayer Mahan ilk jeopolitik teoriyi ortaya çıkaran kişi olarak kabul edilmektedir. Mahan, İngiliz Deniz Kuvvetlerinin tarihini incelemiştir. Deniz Hâkimiyet Teorisi'nin esaslarını makaleleri ve "The Influence of Sea Power Upon History (Deniz Gücünün Tarihe Etkisi)1660–1783" adlı eseriyle ortaya koymuştur. Yaptığı çalışmalarda Fransız ve İngiliz donanmalarının denizlerde üstünlüğü ele geçirmek için yaptığı mücadele ile ilgili tarihçi kimliğini kullanan Mahan, deniz gücünü modern savaşın temel unsuru olarak görmüştür. Mahan'a göre "Denizlere hâkim olmak dünyaya hâkim olmaktı demektir ve denizlere hâkim olmak için de en güçlü gemilerden muharip donanmalar oluşturulmalıydı." (Connery, 2001, s. 173). Mahan, büyük devlet olmanın ön koşulu olarak denizler, okyanuslar ve stratejik su yollarının kontrol ve denetiminin elde bulundurulması olarak görmektedir. Mahan, kendi yaşadığı dönemin en büyük sömürgeci devletlerinden ve güçlerinden İngiltere'nin deniz hâkimiyetinden etkilenmiştir. "Üzerinde güneş batmayan imparatorluk" olarak tanımlanan İngiltere'nin dünyanın en uzak bölgelerinde dahi hâkimiyet kurması Mahan'ın "Denizlere hâkim olan dünyaya hâkim olur." tezine ilham olmuştur. Bu teze göre toprakları okyanuslarla çevrili olan bir devletin savunma olanakları kolaylaşır. Bu durum diğer devletlerle ilişkisinde o devlete daha geniş hareket serbestisi sağlar. Buna karşın tamamıyla kara sınırlarına sahip veyahut kısmen denizlere sınırları olan devletler savunma yeteneklerini bölmek hem kara hem de deniz gücü için harcama yapmak zorundadır. Mahan bir ülkenin sahip olduğu kıyıların uzunluğuna ve önemli limanlara sahip olmasının önemli olduğunu savunmaktadır. Mahan'ın fikirleri, ABD'nin 26. başkanı olan T. Roosevelt'i güçlü bir donanma oluşturmasına ve denizaşırı ülkelere askeri üsler kurmaya teşvik etmiştir (Yılmaz, 2012, s. 7). Mahan, donanma gücü ile sömürgeler arasındaki bağın önemi savunmuştur. Ülkelerin sömürgeler sayesinde farklı coğrafyalarda toprak sahibi olduğunu bu nedenle üretip satacağı ürünler için yeni pazarlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Mahan'a göre;

- Karalara göre denizler daha iyi hareket kabiliyeti ve ulaşım imkânı sağlamaktadır.
- Deniz gücü dünya üzerindeki rezervlerin büyük bir bölümü ile bağlantılıdır.
- Deniz gücü, askeri kuvvetler kadar ekonomik ve politik etkinlikleri de daha kolay ve ekonomik bir biçimde, dağıtabilir, yayabilir.
- Deniz gücü; Çanakkale ve İstanbul Boğazları, Cebelitarık, Seylan, Süveyş Kanalı Singapur, Babülmendep Boğazı, Seylan Kanalı, Tayvan Kanalı, Kore Kanalı, Hürmüz Boğazı, Florida Boğazı gibi kritik noktaları kontrol altında tutarak dünya ticaretine hâkim olabilir
- Kara sınırları güvende olmayan hiçbir devlet, daha güçlü bir ada devleti ile deniz üstünlüğü için başarılı bir şekilde mücadele edemez (Tarakçı, 2013, s. 155).

ABD İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya'ya karşı Pasifik'te büyük mücadeleler vermiştir. Bu süreçte uçak gemileri ve kruvazörler ABD donanmasının en etkili unsurları haline gelmiştir. ABD, deniz hâkimiyetine verdiği önem ile denizlerdeki üstünlüğü bir süre sonra Britanya İmparatorluğundan devralmış ve küresel süper güç olma yolunda önemli bir yol kat etmiştir. ABD donanması sayesinde elde ettiği deniz üstünlüğünü günümüzde de devam ettirmek istemesi, Mahan'ın stratejik yaklaşımlarının bazı açılardan bugünlerde de geçerliliğini koruduğunun en büyük göstergesidir.

ABD'li Nicholas J. Spykman tarafından geliştirilen ve “Kenar Kuşak Teorisi” olarak adlandırılan teorisi Mackinder'in Heartland (kalpgah) teorisine karşı bir teori olarak ortaya çıkmıştır. Nicholas J. Spykman bu teorisinde Mackinder'in Heartland kavramına karşı, Avrasya'nın özellikle Güneydoğu Asya'nın ve Batı Avrupa'nın kenar kuşağını vurgulamasıyla tanınmaktadır. ABD'nin dünyadan izole olmasını eleştiren ve buna muhalif olan Nicholas J. Spykman Eski Dünya'da veya Avrasya'da tek gücün egemenliğini önlemek için aktif, müdahaleci bir dış politika yürütülmesinin gerekli olduğunu, aksi takdirde Batılı ülkelerin güvenliliğinin ciddi bir şekilde tehditlerle karşı karşıya kalacağını ifade etmiştir. Bu argüman İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'de yapılan stratejik tartışmaların belirleyicisi olmuştur (Tezkan & Taşar, 2013, s. 138).

2.3.1.3. Alman Jeopolitik Ekolü

“Jeopolitik” kavramının kullanan ilk kişi olarak bilinen İsveçli coğrafyacı R. Kjellen ile Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel ve Hitler'in politika danışmanı K. E. Haushofer'in düşünce ve öngörülleri Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasındaki dönemde Almanya'nın yayılmacı politikasının temellerini meydana getirmiştir. Kjellen, “Devletleri canlı bir organizmaya benzeterek onların da aynı hayvanlar gibi hayatta kalmak için mücadele etmek zorunda olduklarını” vurgulamıştır (Kjellen, 1917). Ratzel, “Antropolojik Coğrafya” adlı çalışmasında ülke sınırlarını dinamik sınırlar olarak tanımlamış ve devamlı değişeceğini vurgulamıştır. Ratzel'e göre; “Sınırlar, ülkelerin yalnızca güvenliğini değil, aynı zamanda gelişmesini ve saha kazanma doğrultusunda belirleyen unsurlardır.” Gelişerek yayılmayı arzulayan devletler, politik bakımdan değerli alanları ülkesine katmak isterler. Bu değerli sahaların içine, tarım için verimli ovalar, ulaşımaya uygun olan nehirler, göller ve bunların geniş vadileri, ticarete için uygun limanlar, madenler yönünden zengin topraklar girmektedir. Ratzel'e göre “Devlet, ya saha kazanıp gelişecek veyahut beslenemediğinden zayıflayıp hastalanacaktır”. Ratzel'in "devletin saha genişletme kanunları", emperyalizmin temelini teşkil etmektedir. Alman jeopolitik ekolü, devletleri organizma olarak görür ve canlılar gibi hayat alanına ihtiyaç duyduklarını kabul eder. Haushofer, ulusal güç ile coğrafyayı özdeşleştirerek “Ulusların yeterli hammadde, sanayi ve pazarlara kavuşabilmek, büyük bir nüfusa ve özellikle ‘lebensraum (hayat sahası)’a yani yeterli toprak parçasına sahip olmak amacıyla sınırlarını genişletmelerini” normal karşılamaktadır (Yılmaz, 2012, s. 10).

2.3.2. Çağdaş Jeopolitik Teoriler

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte, küresel boyutta siyasal sistem değişimleri yaşanmış ve ortaya yeni jeopolitik teoriler çıkmıştır. Bu teorilerden bazıları şunlardır: Fukuyama'nın

“Tarihin Sonu ve Son İnsan”, Huntington’ın “Medeniyetler Çatışması”, Brzezinski’nin “Büyük Satranç Tahtası”, Alexander Dugin’in “Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım”dır.

Francis Fukuyama, liberal demokrasinin alternatifinin kalmadığını varsaymış ve tarihin sonunda olduğumuz görüşünü savunmuştur. Fukuyama, medeniyetler arası uyumu kabul etmemektedir. Tarihin son devresinde, Batı medeniyetinin sahip olduğu üstün değerleri karşısında alternatif değer sistemleri ve medeniyet yapılarının boyun eğeceğini düşünmektedir. Fukuyama’nın varsayımına göre tüm dünya liberal demokrasiye ulaşacaktır. Ancak bu biraz zaman alacaktır. Çünkü batılı değerlerin yayılmasının zaman almasının nedeni ise; Üçüncü Dünya Ülkeleri’nin istikrarlı hale gelmelerinin uzun sürecek olmasıdır (Fukuyama, 1999).

Büyük Satranç Tahtası Teorisinin sahibi Z. K. Brzezinski’dir. Brzezinski Leh kökenli ABD’li siyaset bilimci ve devlet adamıdır. Uzun yıllar ABD devlet yönetimine dış politika alanında danışmanlık yapmıştır. Amerika’nın günümüzdeki tek süper güç olması nedeniyle Avrasya’ya önem vermesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre Avrasya’nın dünyanın merkezi olması nedeniyle, ABD’nin Avrasya için kapsamlı ve uzun vadeli bir jeostrateji oluşturması gerektiğini ve bunu uygulamak için ise zamanının geldiğini belirtmektedir. Brzezinski, ABD’nin sahip olduğu benzersiz küresel üstünlüğü, genişliği ve niteliklerin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanında “ABD’nin Avrasya satranç tahtasındaki jeostratejik oyuncuları yönlendirmesini ve birbiriyle uzlaştırmasını, Avrasya’nın önemli jeopolitik eksenlerini idare etmesinin küresel anlamda üstünlüğünün süresi ve de istikrarı için hayati önemde olduğunu” vurgulamaktadır. Almanya ve Fransa Brzezinski ’ye göre Avrupa kıtasındaki ana oyuncu rolleri devam edecektir. Avrasya’nın batısındaki demokratik direnç noktasının sağlamlaştırılması ve genişletilmesi ABD’nin temel hedefi olmalıdır. Çin Halk Cumhuriyeti, Avrasya’nın Uzakdoğu’sunda zaman içerisinde önem kazanacaktır. ABD ve Çin jeostratejik anlamda uzlaşma sağlayamadığı ve geliştiremediği sürece politik anlamda Asya anakarasında ayaklarını sağlam basacak yeri olmayacaktır. Batıda Avrupa’nın genişlemesi ve doğuda Çin’in yükselişe geçmesi nedeniyle arada kalan Avrasya’yı

“Jeopolitik kara delik” olarak tasvir etmektedir. Ayrıca Avrasya Balkanlarını (Rusya'nın güneyi) tehdit unsuru olarak görmektedir. Bölgedeki etnik çatışmalar ve büyük güç rekabetinin bu bölgeyi kaynayan kazana çevirdiğini ifade etmektedir (Brzezinski, 1997, s. 266) .

Avrasyacılık Rus dış politikasının en önemli boyutlarından birisidir. Günümüzde “Yeni Avrasyacı” görüşün öncülüğünü yapan Aleksandr Dugin, geçmişteki “Klasik Avrasyacı” fikirlerden etkilenmiştir. Yeni Avrasyacılık ve Klasik Avrasyacılık arasında benzerliklerden daha çok farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar 4 bölümde toplanabilir, bunlar: “Kavramsal çerçeve, coğrafi boyut, Batı'yı algılama şekli ve jeopolitik bağlamdır.” (Bassin, 2011, s. 120). Dugin'in önderlik ettiği günümüz Rus jeopolitiği Avrasyacılığı merkeze almıştır. Bu anlayış SSCB'nin yıkılmasının oluşturduğu travmadan sonra yayılcı bir yaklaşımla Rusların Avrupa ile Asya arasında Büyük Rusya'yı kurma düşüncesi ve arzusu yatmaktadır. Avrasyacılığın temelleri Ekim İhtilali'nden sonra yurtdışına kaçan Rus düşünürlerin fikirlerine dayanmaktadır. Lev Gumilyov Avrasyacılık düşüncesine en önemli katkıyı yapan düşünürdür. Gumilyov Avrasya'da, Türk ve Moğol halklarının İngilizler ve Fransızlara göre Rusya'nın daha yakın dostları olduğunu savunmuştur. Rus düşünür K. Leontev, 19. yüzyılın sonlarında Türkiye ile Rusya'nın mukadderatının birleşmesi gerekeceğini söylemiş ve o dönemin bu iki imparatorluğunda birçok ortak nokta bulmuştur. Rus jeopolitiğine göre, Atlantikçilik bir deniz medeniyetidir. Avrasyacılık ise, Atlantikçilik medeniyetinin karşıtı olan bir kara medeniyetidir (Dugin, 2003, s. 117).

Dugin (2003)'e göre Rusların dünyaya hükmetme mücadelesi devam etmektedir. Avrasya İmparatorluğunun ortak düşmanı olarak Atlantikçiler görülmektedir. ABD'nin stratejik kontrolünün sona erdirilmesi ve dünyayı yöneten liberal değerlerin yenilgiye uğratılması ile Rusların dünyaya hükmetmesi sağlanacaktır. Almanya'nın Doğu Avrupa ve Orta Avrupa'da Katolik ve Protestan devletleri domine etmesine göz yumulmamalıdır. Atlantik karşıtı grubun genişletilmesi için Almanya ve Fransa'nın bir blok oluşturması teşvik edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında İngiltere'nin Avrupa'dan dışlanması tavsiye edilmektedir.

Dugin, İnan ile Tahran ve Moskova ekseninde Ortadoğu'yu paylaşımını öngörürken Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'ı bölmeyi, eski SSCB devletlerini yeniden birliğe katmayı planlamaktadır. Uzak Doğu'da Çin tehdit olarak görülmektedir. Ayrıca Moğolistan'ı Avrasya Birliği'ne katmayı, Japonya'yı ise ABD'ye karşı yönlendirmeyi düşünmektedir (s. 212).

Jeoekonomik kavramı ilk defa, M.Ö. 5. y. y'da ünlü Mora Savaşı'nın yazarı Thucydides'in "Düşünüldüğü gibi savaş kararı Attika'da değil, Attika'nın kaynaklarının çıkarıldığı yerde alındı." sözlerinde görülebilir (Thucydides, 2017, s. 35). Jeoekonomi kavramı ABD'li E. Luttwak tarafından 1980'li yılların sonunda "Devletlerin rekabet edebilirliklerini arttırmasının aracı olarak politika ve strateji çalışmalarının bir disiplini" olarak ortaya konulmuştur. 1990'lı yıllarda başlayarak günümüzde kadar devam eden jeoekonomi çalışmaları neticesinde ulusal jeoekonomi okulları da kurulmaktadır. Bu okullardan, Rus Okulu jeoekonomiyi ulusun yaşamını sürdürme yöntemi olarak görmektedir. İtalyan Okulu jeoekonomiyi korunma ve savunma aracı olarak görürken, ABD Okulu ise jeoekonomiyi dünyada genişlemenin bir vasıtası olarak görür (İnan, 2011, s. 89).

Sanayi İnkılabı'ndan bugüne yaşanan ekonomik, politik değişme ve dönüşüm sürecinin sonunda ulus devletlerin varlığını devam ettirme yöntemleri de değişim geçirmiştir. Günümüzde devletlerarasında dost-düşman ve iş birliği-çatışma algılamaları da değişmektedir. Bu süreçte devletler güce daha fazla sahip olmak ve etki yaratmak için politik ve askeri güçlerinin yanında ekonomik güçlerini bir araç olarak kullandıklarını görmekteyiz. Jeoekonominin, jeopolitiğin yerini alması değişen güç ilişkilerini analiz edebilmek için kaçınılmaz olmuştur. Bugün dünyanın önde gelen ülkelerinde üniversiteler, kendi bünyelerinde jeoekonomi alanında yeni çalışmalar yapılmaktadır. Bu üniversitelerde lisans ve lisansüstü programlarda jeoekonomi dersleri verilmekte, jeoekonomi fakülteleri ile bölümleri kurulmaktadır (İnan, 2011, s. 83).

Jeoekonomi üç temel yaklaşımla ele alınmaktadır; birincisi belirli bir bölge veyahut coğrafyadaki doğal kaynaklar ve bu kaynakların denetlenme ve kullanılma politikası

(O'Hara & Heffernan, 2006) ; ikincisi küresel ekonominin sıkı sıkıya bağlı olduğu yaşamsal ekonomi söylemi biçiminde (Smith, 2002) , üçüncüsü de global dünyada ve sınırlar arasındaki sermaye, finans ve ticaret akışları ile bu hareketlerin arkasındaki siyasal nedenlerdir (Mercille, 2008). Jeoekonomi kavramı günümüzde çoğu kuramcı tarafından ulusal, uluslararası ve uluslar üstü ekonomik ilişkileri açıklamak amacıyla kullanılmaktadır. Jeoekonomi en kısa ve genel tanımıyla “Bir bölge veya ülkenin, uluslararası ekonomik ve politik ilişkileri içerisinde coğrafya ve ekonomisinin teknolojik öğelerinin de dikkate alınarak stratejik kullanımınıdır.” (İnan, 2011, s. 90).

Tarih boyunca politik sorunlar ve savaşların temelinde ekonomik konulardaki mücadeleler yatmaktadır. Klare (2003)'e göre havaalanları ve limanlar, kanallar, nehirler, tarıma uygun alanlar, enerji kaynakları ve stratejik madenlere sahip alanları ve önemli coğrafi konumları kontrol etmek için büyük güçler arasında çekişme görülür (s. 51). Günümüzde güçlü devletler ve çokuluslu şirketler ulaştıkları devasa büyüklükleri ile ekonomik güçlerini az gelişmiş veya gelişmekte ülkeler üzerinde politik istismar aracı olarak kullanmaktadırlar. Bu süreç içerisinde insana ve doğaya zarar vermektedirler.

“Jeostrateji, stratejik açıdan coğrafi unsurların incelenerek sonuçlara ulaşılması, politik çıkarların stratejik yönetimi, bir başka deyişle stratejinin coğrafi gerçeklere dayanarak oluşturulması sanatıdır. Jeostrateji; belirli ticaret yolları, stratejik düğüm noktaları, nehirler, adalar ve denizlerdeki çıkarların sağlanmasını hedefler.” (Yılmaz, 2012, s. 4). “Jeostrateji kavramı ilk defa 1942 yılında F. L. Schuman tarafından yazılan "Let Us Learn Our Geopolitics" isimli makalede kullanılmıştır. Jeostrateji, bir devletin dış politikasının coğrafi istikametidir. Jeostrateji bir devletin askeri gücü ve diplomatik faaliyetleri ile nereye odaklanacağını belirler.” (Yılmaz, 2012, s. 4).

“Jeokültür, yeryüzünde bulunan kültür çevrelerinin oluşturduğu kültür coğrafyalarının değerlendirmelerini, kültür unsurları ve kültür çevrelerinin ilişkilerini araştırır.” (Yılmaz, 2012, s. 5). Jeopolitiğin, modern zamanlara diğer teorilere uygulanmasının öne çıkan örneklerinden birisi Samuel Huntington tarafından yazılan Medeniyetler Savaşı modelidir.

Huntington geleceğin çatışmalarının kaynağında siyasi fikirler, çalışmalar ve kültürler yattığını vurgulamaktadır. Ona göre; “Kültürler her zaman merkezî bir ülkeye göre gruplandırılır: ABD ve Avrupa Batı kültürünün, Rusya Ortodoks kültürün merkezidir. Bunların karşısında Afrika ve İslâm dünyasının merkezi zayıf kalmıştır.” Huntington Türkiye’yi Müslümanlara lider ülke olarak seçmelerini önermektedir. Huntington’a göre, Türkiye’nin Avrupa’ya yönelik çabalarına kesinlikle son verilmeli ve Türkiye NATO üyeliğinden çıkarılmalıdır. Huntington’a göre, Türkiye dünyanın en bölünmüş ülkesidir ve kendine uygun misyonun gereğini yapmalıdır (Yılmaz, 2012, s. 17).

2.4. Okuryazarlık

Binlerce yıllık insanlık tarihinde kil tablettten başlayan okuma yazma süreci günümüzde dijital tabletler, bilgisayarlar, akıllı tahtalar ve cep telefonları ile devam etmektedir. “Okuma kavramının tanımı toplumu oluşturan bireylerin ortak katkılarıyla devamlı yenilenmekte ve bulunulan çağın koşullarına, gereksinimlerine göre yeniden adlandırılmaktadır.” (McCarthy & Raphael, 1992). Pearson ve Stephens (1994)’a göre 1960’lı yıllara kadar dil alanında çalışma yapan bilim insanları okumayı basit sözel sembollerini algılama olarak görüyorlardı. Daha sonra bunun sadece algısal bir süreç olmadığı, okumanın başlı başına ayrı bir süreç olduğunu benimsemişlerdir (s.32). Bu süreçte okuduğunu anlamak yerine okuduğunu anlamlaştırmanın daha önemli olduğunu, anlamlaştırmanın yaşantılara bağlı olarak değişiklik göstereceğini, insanın yaşadığı çevrenin okuduğunu anlamlaştırma üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Okuryazarlık kavramının bugüne kadar çok çeşitli tanımları yapılmıştır. TDK sözlüğünde “Okuryazarlık” sözcüğü “Okuryazar olma durumu” olarak tanımlanmıştır. Günümüzde önüne veya ardına kelimeler eklenerek fonksiyonel okuryazarlık anlamının dışında kullanılmaktadır. BM tarafından 1990 yılı “Uluslararası Okuryazarlık Yılı” olarak ilan edilmiştir. Bununla beraber okuryazarlık kavramına olan ilgi artmıştır. UNESCO tarafından okuryazarlık “Çeşitli bağlamlarla ilişkili basılı ve yazılı materyallerini tanımlama, anlama,

yorumlama, oluşturma, iletişim kurma, hesaplama ve kullanma yeteneğidir.” (Montoya, 2019, s. 2). Okuryazarlık, “Bireylerin amaçlarına ulaşmalarını, bilgi ve potansiyellerini geliştirmelerini ve toplumlarına ve daha geniş toplumlarına tam olarak katılmalarını sağlamak için sürekli bir öğrenme süreci içerir.” (Mamhouston, 2019) ABD yetişkin okuryazarlık değerlendirme kuruluşu NAAL’a göre okuryazarlık “Toplumda çalışmak, hedeflerine ulaşmak ve bilgi ve potansiyelini geliştirmek için basılı ve yazılı bilgileri kullanmaktır.” (NCES, 2019). PISA programında okuryazarlık “Günlük yaşamda etkin bir Şekilde çalışmak için gereken bilgi, anlayiş ve beceriler” olarak tanımlanmaktadır. (OECD, 2000, s. 9). Kellner (2001) okuryazarlığı “Toplum tarafından anlam verilen iletişimsel simgelerin etkili bir biçimde kullanılabilmesi yeteneği” Şeklinde tanımlanmaktadır. Aldemir (2003)'e göre okuryazarlık "Yaşam boyu öğrenme bilincini oluşturma, bu bilinci geliştirme, daha etkin öğrenme için bireylerin yeni beceriler kazanmalarını sağlamaktır". 1956 yılında kurulan International Literacy Association (ILA) göre okuryazarlık “Anlamlandırma, yorumlama, okuma ve üretme için gerekli bilgi ve becerilerin kazanımı ile içinde bulunulan toplum ve katılım için gerekli entelektüel araç ve kapasitenin oluşturulması” Şeklinde tanımlanmıştır (ILA, 2019). 20. yüzyılın ortalarından itibaren insanların yaşamında yer tutmaya başlayan teknoloji ve ürünleri, geleneksel okuryazarlık tanımının yeniden yapılması ihtiyaını doğurmuştur. Birçok bilim okuryazarlık kavramını kendi çalışma alanı ile ilişkilendirmesi neticesinde yeni okuryazarlık tanımları yaşamımıza girmiştir. “Politik okuryazarlık, ekonomi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, evre okuryazarlığı, grafik okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, tüketiciler okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, yurttaşlık okuryazarlığı, web okuryazarlığı” bu konuda verilebilecek örneklerdir. Her geçen gün okuryazarlık sözcüğü eklenerek türetilen terimler artmaktadır (Snavely & Cooper, 1997, s. 10).

Zamanla insanlar için yaşadığı çevreyi algılamak ve bu algıyı anlamlandırmak önem kazanmıştır. İnsanoğlu yaşadığı coğrafyayı tanımak, geçmişini araştırmak, çevresindeki

insan topluluklarını tanımak için okuma-yazmanın yeterli olmadığını bunları en doğru şekilde algılaması ve anlamlandırmasının kendi yaşam döngüsü içerisinde bir zorunluluk olduğunu görmüştür. Bireyler hayat boyunca karşılaştığı siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal, askeri birçok sorunu çözüme kavuşturmak için belli bilgi-tutum- davranış ve becerilere sahip olması gerektiğini zaman içerisinde görmüştür. Bu nedenle eleştirel düşünme, sorun çözme, farklı bakış açıları geliştirme, empati kurma vb. becerileri geliştirme yoluna gitmiştir.

2.4.1. Politik Okuryazarlık

Eğitim, toplumda arzu edilen ve hak ettiği değişikliği sağlamanın, takdire şayan bireylerden oluşan yeni nesli geliştirmenin ve böylece iyi insanın ve aktif vatandaşların gelişimine katkıda bulunmanın bir yolu olarak hizmet eder. Bu nedenle, iyi alışkanlıkları ve tercihleri, bilinçli olarak benimsemeleri ve kötü olanları reddetmeleri için gençlere iyi uygulamaları iletmek eğitimin önemli amaçlarından biridir. Bu nedenle eğitim, sadece ekonomik olarak değil, kültürel ve psikolojik olarak da bir ulus inşa etmek amacı ile gösterilen çabalarda önemli bir rol oynamıştır (Chua & Kuo, 1991, s. 43).

“İnsanın tamamlanmamışlığı onu eğitime ve eğitime açık kılar. İnsanın bir toplum içinde yaşamak durumunda kalması eğitime düşen görevi daha da arttırdı. Eğitim, toplumsal kuralları özümsemenin ve bir kültüre ait olmanın en büyük sağlayıcısı olarak görüldü.” (Evkuran, 2009, s. 481).

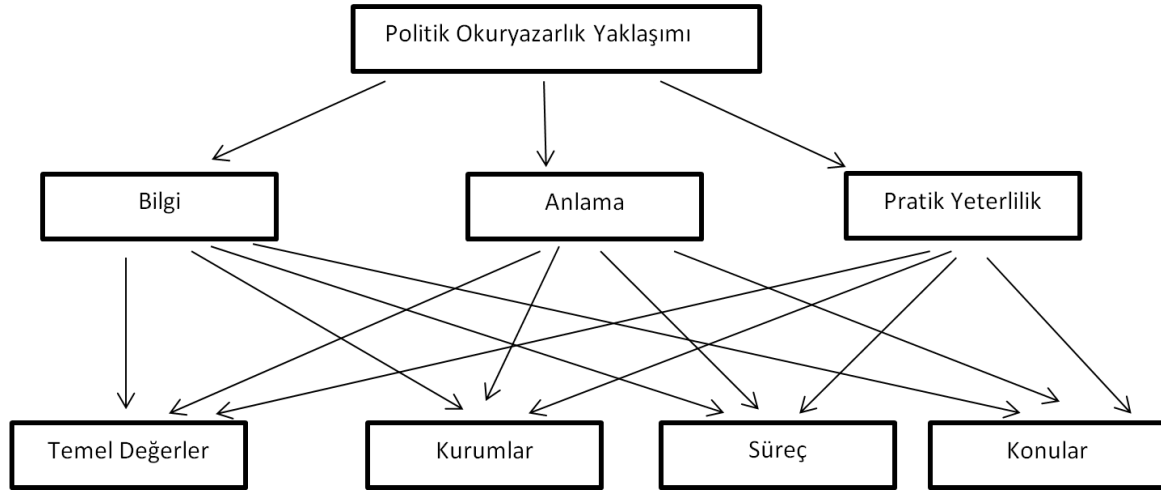
“Yeni kuşakların (çocuklar ve gençler) ortak bir aidiyet hissi sağlamaları ve içine doğdukları toplumla bütünleşebilmelerinde eğitim, bir yöntem ve vasıta olarak görülmüştür.” (Ertugay, 2015, s. 291).

Milli marş, bayrak, milli bayram, törenler, ulusal önderler ve kahramanlarla, başka bir ifadeyle milli simgelerle amaçlanan dayanışma, sadakat ve aidiyet, milli bilinç ve kimliği kolektifleştirme; toplumsal düzen, yasalar, kutsal nesne ve simgelere ve geçmişe saygı göstermek, milli ideolojinin meşruiyetini güçlendirip yeni modern devletin gelişiminin sürekliliğini sağlamayı amaçlamıştır (İnal, 1999, s. 198)

İlkçağdan itibaren insanoğlu içinde bulunduğu toplumun, çevresindeki toplumlara göre daha güçlü, daha zengin ve daha gelişmiş olmasını kendine temel hedef edinmiştir. Bu sebeple ilkçağdan itibaren toplumun ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim başta olmak üzere birçok alanda çalışmalar yapılmıştır. Eğitim alanında yapılan çalışmaların temelinde yatan en önemli amaç ise var olan devlet sistemine bireyin sadakatini sağlamak olmuştur. Bu amaç doğrultusunda devletler başta çocuklar ve gençler olmak üzere vatandaşlarına politik eğitim vermiş ve vermektedir. Geçmiş dönem devletlerinin bu eğitimi vermesinde ki amaç, devletin var olabilmesi için vatandaşın varlığının gerekliliğidir.

Okuryazarlık türlerinden olan Politik Okuryazarlık bilgilerin, yeteneklerin ve becerilerin birleşimidir. “Politik yaşamda önemli olan unsurları anlamayı ve bunları uygulamayı gerektirdiğini açıklamaya çalışmaktadır. Politik okuryazarlık en dar anlamıyla, siyasal sistemler içerisinde vatandaşların yöneticiler ve alınan siyasi kararlar üzerinde söz sahibi olmasıdır.” (Doğanay, Çuhadar, & Sarı, 2007). Politik Okuryazarlık, öğrencilere hayatları boyunca gerekli olan politik konuların öğretilmesinde kullanılan bir araçtır. Demokrasilerin temelini, halkın devlet yönetimine katılımı oluşturur ve bu demokrasiler için önemlidir. Katılımla bireyler toplumda kendini gösterebilir ve kendini ifade eder. “Bilinçli katılımın gerçekleşebilmesi için birtakım politik bilgilerle donatılmış politik okuryazar olan bir bireyin özellikleri ön plana çıkmaktadır. Politik okuryazar olan insan hem bilgili bir izleyicidir hem de sorumlu ve etkili bir şekilde politikayla ilgilenebilmek için aktif bir katılımcıdır.” (Lockyer & Crick, 2003). Zaller (1992)'e göre politik okuryazarlık bireylerin politik olayları kavrayabilmesi ve politik farkındalık olarak tanımlanmaktadır. Anderson'a göre politik okuryazarlık “Politik okuryazarlık bir sistemin meşruiyetinin önemli bir yönünü kapsar, düzgün işleyen bir demokrasi, asgari derecede bilgi ve takdir gerektirir ve politik okuryazarlık bunu öğretir”. Ayrıca, politik okuryazarlığın, aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi üç bölüme ayrıldığını savunmaktadır (Anderson, 2008, s. 13). Gelişmiş ülkeler insanları en değerli sermayeleri olarak görürler. Bu sermayenin eğitim aracılığıyla zenginleştirilmesi ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik açıdan gelişmesinin kaynağı olacaktır. Bu

kaynak politik okuryazarlığın gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışı özümsemesi ve hayatında etkin bir şekilde kullanması sadece bireyin yararına değil aynı zamanda o ülkenin ve toplumun yararına da olacaktır.

Şekil 1 Politik okuryazarlık modeli.

Anderson, R. (2008). The Political Literacy Approach to Teaching Politics in Sose Courses. *Ethos* , 221-238 ‘den alınmış ve düzenlenmiştir.

Anderson politik okuryazarlığı modellemiştir. Bu model üç farklı öge ile politik okuryazarlığa derinlik katmaktadır; bunlar bilgi, anlayış ve pratik yeterliliklerdir. Anderson’un modeli kullanışlıdır, çünkü politik okuryazarlık doğrudan gözlenemez veya ölçülemez (Cassel, 1997). Model politik okuryazarlığın sadece bilgidan daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu model politik okuryazarlığın bilgiyle, anlayış ve pratik yeterlilikle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu model yalnızca politik bilginin tek başına siyasi katılıma yol açmayacağını, ancak bu bilginin anlaşılması ve bir kişinin nasıl uygulanacağını öğrenmesi gerektiğini göstermektedir. H. Collins ise, Anderson’un politik okuryazarlık kavramına kritik bir bileşen eklemiştir. Ona göre “Siyasi kurum ve süreçleri bilmek, anlamak ve hareket etmek yeterli değildir, ancak eleştirel olarak bunlara yansıtılabilmek yeterlidir.” (Collins, 1992, s. 14).

Dirk (2014) politik okuryazarlık için bireyin kendi kendine karar verebilmesini ön koşul olarak görür ve yurttaşlık bilincinin ise bireylerin, içinde yaşadıkları toplum ile etkileşimi sonucunda oluştuğunu belirtir. Fyfe (2007)'ye göre politik okuryazarlık sadece politik kurumları ve hükümetin fonksiyonlarını bilmek değildir. Politik okuryazar olmak için beceri ve değerlerde bilgi kadar önemlidir. Politik okuryazar olan birey olarak toplumda bilgi sahibi bir seyirci olmak yerine toplumsal konularda aktif katılımcıdır. Politik okuryazar olan birey sahip olduğu bilgi, beceri, tutum ve davranış yeteneği sayesinde diğer bireylerin olaylara bakış açısını anlayabilir, olayların kendisi üzerindeki etkisini fark ederek onlara en uygun cevabı verebilme yeteneğine sahip olur. Denver ve Gordon (1990)'a göre politik okuryazarlık ise “Etkili birer vatandaş olarak bireylerin rollerini yerine getirebilmek için politik süreç ile konuları bilmesi, bunların birey tarafından kavranmasıdır”. Avrupa Birliği kuruluşlarından olan Avrupa Komisyonu 2005 yılında yapmış olduğu “Citizenship Education at School in Europe” adlı çalışmaya göre vatandaşlık eğitimi, öğrencileri politik okuryazarlık, eleştirel düşünme ve belirli tutum ve değerlerin gelişimi ve aktif katılım konusunda yönlendirmek için gereklidir. Politik okuryazarlığın gelişimi şunları içerebilir;

- Sosyal, politik ve sivil kurumların yanı sıra insan haklarını öğrenmek;
- İnsanların birlikte uyum içinde yaşayabileceği koşullar, sosyal konular ve devam eden sosyal problemlerin incelenmesi;
- Gençleri hak ve sorumluluklarını yerine getirmeye daha iyi hazırlanmak için ulusal anayasalar hakkında bilgi vermek;
- Kültürel ve tarihi mirasın tanınmasını teşvik etmek;
- Toplumun kültürel ve dilsel çeşitliliğinin tanınmasını teşvik etmek

Citizenship Education at School in Europe adlı çalışmaya göre eleştirel düşünme ve bazı tutum ve değerlerin geliştirilmesi şunları içerebilir:

- Aktif olarak kamusal hayata katılmak için gereken becerileri edinmek;

- Karşılıklı anlayışı geliştirmek için kendisinin ve başkalarının tanınması ve saygı gösterilmesi;
- Özgüven dâhil olmak üzere sosyal ve ahlaki sorumluluk kazanmak ve başkalarına karşı sorumlu davranmayı öğrenmek;
- Dayanışma ruhunu güçlendirmek;
- Farklı toplumsal bakış açıları ve bakış açıları dikkate alınarak değerlerin oluşturulması;
- Çatışmaları barış içinde dinlemeyi ve çözmeyi öğrenme;
- Güvenli bir çevreye katkıda bulunmayı öğrenmek;
- Irkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmek.

Citizenship Education at School in Europe adlı çalışmaya göre öğrencilerin aktif katılımı şu şekilde teşvik edilebilir:

- Toplumda daha fazla yer almalarını sağlamak (uluslararası, ulusal, yerel ve okul düzeyinde);
- Öğrencilere okulda pratik demokrasi deneyimi sunmak; birbirleriyle bağlantı kurma kapasitelerini geliştirmek,
- Öğrencileri diğer topluluklarla (örneğin topluluk dernekleri, kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlar) ve diğer topluluklarla birlikte projelerle birlikte proje girişimleri geliştirmeye teşvik etmek (European Commission, 2005, s. 11).

1998 yılında İngiltere’de vatandaşlık eğitimi ve onun alt başlığı olan politik okuryazarlık eğitiminin düzenlenmesi için Bernard Crick başkanlığında hazırlanan rapora göre zorunlu vatandaşlık eğitimi sonrasında ulaşılabilecek temel unsurlar için anahtar kavramlar olarak;

- ✓ Demokrasi ve otokrasi,
- ✓ İş birliği ve çatışma,
- ✓ Eşitlik ve çeşitlilik,
- ✓ Tarafsızlık ve adalet,

- ✓ Hukukun üstünlüğü,
- ✓ Kurallar, hukuk ve insan hakları,
- ✓ Özgürlük ve düzen,
- ✓ Birey ve topluluk,
- ✓ Güç ve otorite,
- ✓ Haklar ve sorumlulukları belirlemiştir.

Bernard Crick başkanlığında hazırlanan rapora göre zorunlu vatandaşlık eğitimi sonrasında ulaşılabilecek temel beceri ve yetenekler ise;

- ✓ Gerek sözlü gerekse yazılı olarak gerekçeli bir tartışma yapma becerisi
- ✓ Başkalarıyla iş birliği ve etkin çalışma yeteneği
- ✓ Başkalarının deneyim ve bakış açılarını göz önünde bulundurma ve değerlendirme becerisi
- ✓ Farklı bakış açılarına tolerans gösterme
- ✓ Problem çözme yaklaşımı geliştirme becerisi
- ✓ Bilgi toplamak için modern medya ve teknolojiyi eleştirel olarak kullanabilme becerisi
- ✓ Birinden önce konulan kanıtlara eleştirel bir yaklaşım ve taze kanıt arama yeteneği
- ✓ Manipülasyon ve ikna biçimlerini tanıyabilme
- ✓ Sosyal, ahlaki ve politik zorlukları ve durumları belirleme, cevaplama ve etkileme becerisidir.

Bernard Crick başkanlığında hazırlanan rapora göre zorunlu vatandaşlık eğitimi sonrasında ulaşılabilecek bilgi ve anlayış çıktıları ise

- ✓ Yerel, ulusal, AB, Milletler Topluluğu ve uluslararası düzeydeki güncel ve güncel konular ve olaylar
- ✓ Demokratik toplumların doğası, nasıl işlev gördükleri ve değiştikleri

- ✓ Bireylerin yerel ve gönüllü toplulukların birbirine bağımlılığı
- ✓ Çeşitliliğin doğası, muhalefet ve sosyal çatışma
- ✓ Bireylerin ve toplulukların yasal ve ahlaki hak ve sorumlulukları
- ✓ Bireylerin ve toplulukların karşılaştığı sosyal, ahlaki ve politik zorlukların doğası
- ✓ İngiltere'nin yerel, ulusal, Avrupa, ortak ve uluslararası düzeyde parlamenter siyasi ve yasal sistemleri
- ✓ Topluluklarda siyasi ve gönüllü eylemin niteliği
- ✓ Vatandaşların tüketici, çalışan, işveren, aile ve toplum üyesi olarak hak ve sorumlulukları
- ✓ Bireyler ve toplumlar ile ilgili olan ekonomik sistem
- ✓ İnsan hakları sözleşmeleri ve konular
- ✓ Sürdürülebilir kalkınma ve çevre sorunlarıdır (Crick, 1998, s. 44).

Avrupa Konseyi ve Eurodice'den alınan şekil 2'de Avrupa'da vatandaşlık eğitimi yeterlik alanları ve belirli vatandaşlık yeterlikleri gösterilmiştir.

Diğerleri ile etkili ve yapıcı etkileşim	Eleştirel düşünme	Sosyal olarak sorumlu bir şekilde hareket etme	Demokratik davranma
*Özgüven *Sorumluluk *Özerklik (Kişisel İnisiyatif) *Farklı Düşünce Veya İnançlara *Saygı Duyma *İşbirliği *Çatışma Çözümü *Empati *Öz Farkındalık *İletişim ve Dinleme *Duygusal Farkındalık *Esneklik veya Uyarlanabilirlik *Kültürlerarası Beceriler	*Çok Perspektiflilik *Muhakeme ve Analiz Becerileri *Veri Yorumlama *Bilgi Keşfi ve Kaynak Kullanımı *Medya Okuryazarlığı *Yaratıcılık *Muhakemeyi Kullanma *Mevcut Dünyayı Anlama Sorgulama	*Adalet Saygı *Dayanışma *Diğer İnsanlara Saygı *İnsan Haklarına Saygı *Aitlik Hissi *Sürdürülebilir Gelişim *Çevreyi Koruma *Kültürel Mirası Koruma *Diğer Kültürleri Bilme veya Saygı Duyma *Dinleri Bilme veya Saygı Duyma *Ayrımcılık Yapmama	*Demokraseye Saygı *Siyasal Kurumların Bilgisi *Siyasi Süreçler Bilgisi (Örneğin Seçimler) *Uluslararası Kuruluşlar, Anlaşmalar ve Bildirimler Bilgisi *Siyasi Otoritelerle Etkileşime Girme *Temel Politik ve Sosyal Kavramlar Bilgisi *Kurallara Saygı *İştirak Etme *Sivil Toplum Dair Bilgi veya Katılım

Şekil 2. Vatandaşlık yeterlilik alanları ve belirli vatandaşlık yeterlilikleri Eurydice. (2017). *Avrupa'daki Okullarda Vatandaşlık Eğitimi*. Brüksel: European Commission Eğitim, Görsel İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı'dan alınmıştır.

İnsanların günlük yaşantısında politika önemli bir yer tutar. Toplumsal yaşamın işleyişinin anlaşılması için temel politik bilgilere ve eleştirel düşünme becerisine sahip olmak gerekir. Bundan dolayı çocukların küçük yaşlardan itibaren demokrasinin fonksiyonlarıyla tanıştırılması önemlidir.

Öğrencilere bilgi ve becerilere sahip olmasını sağlamak için erken yaşlardan itibaren politik eğitim verilmelidir. Politik okuryazar bir birey yetiştirmek ile ilgili önemli bir problem; öğrenciye okullarda politikanın süreçleri ve dinamikleri hakkında çok az şey öğretiliyor olmasıdır. Öğrencilere, politikanın doğrudan ya da dolaylı yollardan herkese dokunduğu ve herkesin hayatını etkilediği yeterince gösterilmelidir. Politikanın özündeki tanımı tartışmadır. Birçok eğitimci sınıf ortamında politikayla ilgili konuları tartışmaktan çekinir. İlköğretimden itibaren sistemli bir politika eğitimi gençlere tutarlı ve seviyeli tartışabilmeyi, farklı düşüncelere saygılı olmayı öğretecektir. Bu süreçte öğrenciler gerekli olan politik bilgiye de sahip olmuş ve bunu içselleştirmiş olurlar (Tarhan, 2015).

Gelişmiş toplumların genellikle demokratik toplumlar olması dikkat çekicidir. Eğitim sonucu elde edilen bilgi, tutum ve beceriler toplum yaşayışını etkilemiştir. Gelişmiş ülkelerde yaşayan bireyler demokrasiyi bir zorunluluk olarak görmemektedir. Bu toplumlarda demokrasi yaşamın temel taşlarından birisi olarak kabul edilir. Bir toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi ile politik olaylara karşı farkındalığının paralellik göstermektedir.

2.4.2. Politik Okuryazarlığın Tarihçesi

2.4.3.1. Dünyada Politik Okuryazarlığın Tarihçesi

Tarih boyunca kurulan devletler varlığını sürdürmek ve gücünü artırmak amacıyla başta çocuklar ve gençler olmak üzere bütün toplumu kendi hedef ve politikalarına uygun vatandaşlar haline dönüştürmek yani kendi tebaalarını politik anlamda inşa etme amacıyla eğitimi araç olarak kullanmışlardır.

Politik bilimin tarihi dikkate alındığında, onun her şeyden önce bir eğitim aracı olarak kullanıldığı görülür. Siyasi teorinin başlangıcı antik Çin ve Yunan medeniyetlerine kadar

uzanır. M.Ö. yaklaşık 600'lerden bugüne siyasi felsefe düşünürleri toplumu organize edilmesi ile ilgilenmişlerdir. Filozoflar toplumun yalnızca insanların mutluluğunu ve güvenliğini sağlamaya yönelik olarak değil, insanların "İyi bir yaşam" sürmelerine yönelik olarak da nasıl yapılandırılması gerektiğini incelemişlerdir (Kelly, Dacombe, & Farndon, 2017, s. 18).

Politik okuryazarlık eğitimi başlangıçtan itibaren vatanseverlik temeli üzerinden yapılmıştır. Bu eğitim modern çağlarda verilen bir eğitim olarak görünse de adı konmasa da içerik açısından Sparta'lılara kadar uzanmaktadır. Bu eğitim insanların doğdukları yere ve atalarının topraklarına sadakatin öğretilmesini amaçlamıştır. Sparta'da erkek çocuklarının çok erken yaşlarda vatanseverlik temeli oluşturmak amacıyla eğitim sürecinin içine katılmışlardır. Bu eğitim ile ülkesini kendinden vazgeçerek feda edecek kadar seven askerler yetiştirmek amaçlanmıştır (Berns, 1997, s. 21). Bir savaş sonrası savaş meydanından gelen haberciye savaştan haber olup olmadığını soran ve savaş sırasında orduda 5 oğlu bulunan bir kadına haberci "Bütün oğulların öldü" demesi üzerine kadın "Onu sormadım savaşı kazandık mı sen onu söyle" demiştir (Berns, 1996).

Politika biliminin ilk ortaya çıktığı Eski Yunan'da, başta Platon ve öğrencisi Aristo olmak üzere, ideal sosyal/politik düzeni tesis etmede rehber olarak politik bilime duyulan ihtiyaç çeşitli nedenlerle ortaya konulmuştur. O kadar ki, politik bilime bütün bilimlerin anası gözüyle bakılmıştır. Örneğin Platon, düşlediği ideal devletin yöneticisi durumunda filozof-kralların çileli eğitiminin en son aşamasına politik bilim eğitimi koymuştur. Şüphesiz, bu anlayış, yani politik bilimin eğitim aracı olarak görülmesi sadece antik dünyaya özgü bir durum olarak değerlendirilemez (Öğün & Sarıbay, 2013). İnsanlık tarihi incelendiğinde klasik dönem filozofları eğitim sistemini bir bütün olarak düşünmüşlerdir. Bu bütünlük içinde verilmesi gereken temel eğitimin amacının iyi eğitilmiş bireyler yetiştirmek ve bu doğrultuda devletin iyi vatandaşlara sahip olmasını sağlayan vatandaşlık eğitimiydi (Ağaoğulları, 1994, s. 165). "Platon'a göre ya yöneticiler filozof olmalıydı ya da filozoflar yönetici olmalıydı. Platon siyaset üzerine sistematik olarak eğilen ilk filozoftur." (Rowe,

2001, s. 17-19). Platon, yönetmesi gerektiğine inandığı gruplar için ayrıntılı eğitim planları ve talimatları tasarladı. Platon'a göre insanlar yaratılışları itibariyle çeşitli işlere eğilimlidirler. Bunun için insanların her işi değil doğuştan eğilimli oldukları tek bir işi yapmaları gerektiğini ve bu işte ustalaşmalarını savunmaktadır. Platon filozofların eğitimine öncelik vererek buna özellikle dikkat etti. Platon'a göre filozofların devleti ve vatandaşlarını mümkün olan en iyi yaşama götürme görevi vardı. Platon'un eğitim görüşleri dikkate alındığında “Eğitimin amacı, mevcudu korumak olmakta ve mevcudu korumak için de sorgulayıcı değil, endoktrine edici bir eğitim öngörülmektedir. Sokrates, insan merkezli bir eğitim anlayışı ortaya koyarken, Platon, iktidar merkezli bir toplum mühendisliği ortaya koyar.” (Demirci, 2015).

Aristo için, vatandaşın kaderi, içinde yaşadıkları devletin kaderine bağlıdır. Toplumun bütünlüğünü temsil eden bir yurttaş, toplum ve onun kurumları (siyaset) olmadan ya da tam tersi olarak yaşayamaz ya da gelişemez. Böylece, politikanın sağlığı ve refahı, bireyin sağlığından ve esenliğinden ayrılamaz. Sonuç olarak, vatandaşın sadece kendi kişisel çıkarlarını değil, aynı zamanda bir bütün olarak siyasetin çıkarlarını da geliştirecek bir biçimde düşünmesi ve davranması gerekir (EACEA, 2017, s. 23). Aristoteles, siyasi toplumun sadece dostluk için değil, asil eylemler için var olduğunu ifade eder (Kelly, Dacombe, & Farndon, 2017, s. 12). Aristoteles'in düşünceleri, insana bakış açısı itibari ile yaşadığı dönemin hâkim zihniyetinden bağımsız değildir. Bu dönemde, insanların hiyerarşik yapı oluşturduğunu göstermektedir. Bundan dolayı, Aristoteles'in eğitime ilişkin düşüncelerinin yaşadığı dönemin hiyerarşik yapısına uygun olduğu görülmektedir. Aristoteles'e göre devlet, yurttaş erkeklerin politik ve entelektüel olarak kendilerini gerçekleştirmelerini mümkün kılan kurum” olarak düşünülmüştür. Aristoteles eğitim ile çocukların şahsiyet, yetenek ve becerilerinin geliştirilmesini savunurken bununla beraber kültür ve toplumun hedeflenen iyi bir seviyeye çıkarılması hedeflenmiştir. Diğer taraftan devletin siyasi amaçları gerçekleştirilmeye çalışılırken, diğer yandan ise vatandaşların mükemmel ve mutlu birer insan olarak yetiştirilmeleri düşünülmüştür (Yılmaz, 2004, s.

153). Devleti yönetenlerin en önemli vazifesi gençler için eğitimi düzenlemek olmalıdır. Bu düzenleme gençler erdemli birer yurttaş olarak yetiştirilecek böylece yönetimin devamlılığı sağlanacaktır (Aristoteles, 1993, s. 233).

“Eski Roma'da eğitimin amacı, ‘iyi vatandaş yetiştirmektir’. Bu görev, Romalı ailelerin omuzlarına yüklenmiştir. Bu eğitim özel kurum ve teoriye gerek görülmeksizin yürütülmekteydi. Bu dolayı eski Roma'da, herhangi büyük bir pedagoji teorisi ve didaktik sistemi ortaya çıkmamıştır.” (Aytaç, 1998). Cicero, politik bilimlerin öğretilmesine, gençlik devrinden itibaren bütün öğretim kademelerinde yer verilmesini talep eder. Cicero'nun aksine Seneca'ya göre insanın zihinsel eğitimine çok erken başlanmalıdır. Seneca'ya göre "İnsan, okul için değil, hayat için öğrenmelidir". Seneca eğitimin birinci görevinin gençliği erdemli bir hayata hazırlamaktır.

Heater (2002)'e göre vatandaşlık eğitimi ve demokratik vatandaşlık kavramlarının önemli olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Yunan şehir devletlerinin ve özellikle demokratik Atina'nın tarihi bağlamında vatandaşları siyasette yer almaları ve buna uygun davranmalarını sağlamak anlamlıdır (s. 55). Sonra ki yüzyıllarda, demokratik vatandaşların eğitimi yerine imparator ve çevresinin eğitime önem verilmiştir. Eğitim sürecinde hükümdarın erdemlerini övülerek ya da ideal krallığın nitelikleri tanımlanarak, Roma İmparatorluğunun eğitim imkânları vatandaşlardan ziyade iktidar sahiplerine iyi yöneticiler olmaları için verilmiştir (Nemo, 2013, s. 375).

Aydınlanma dönemi ve sonrasında milliyetçilik düşüncesinin ulus-devletleşme sürecindeki etkisi ile toplumsal süreçte ‘yeni çocuk’ ve ‘yeni yetişkin’ kavramlarının ortaya çıkmasında etkili oldu...Modern eğitimin ve matbaanın gelişimi, Latince'nin eski önemini yitirmesi ile birlikte ulusal dillerin önem kazanması /okur-yazar kültürünün yeni formunu oluşturması, çocuklar ile yetişkinlerin konumlandırılmasında yeni bir çığır açmıştır. Egemenliğin soy ve tanrısal kaynaklardan kopartılarak millet ile özdeşleştirilmesi, çocuğa yönelik eğitim anlayışını kökten değiştirmiştir. Çocukları, ulus-devletin ‘ideal yurttaşları’ olarak yetiştirmek, devlet politikalarının merkezine yerleştirilmiştir. Ordu ile eğitim kurumları arasında kurulan benzeşim, okullarda öğretmenlerin ve öğrencilerin tek biçimli görünüm arz etmesini zorunlu hale getirmiştir. Bununla birlikte okullardaki disiplin ve itaat anlayışı, büyük ölçüde ordudaki emir-komuta usulüne uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Ulus-devletin, “milletin geleceğinin teminatı” olarak gördüğü çocuklar, küçük yaştan itibaren, milliyetçilik temel esas alınarak ulus

devletin görüş, düşünceleri aşılınmış ve bu fikirlerin telkin etkisi ve disiplini altında büyütülmüştür. Aileler, çocuklarını okullara yönlendirirken okullar da öğrencilerini ordulara ve diğer yurttaşlık “vazifelerine” hazırlamıştır (Özta, 2012, s. 3).

Orta Çağ'dan sonra Niccolò Machiavelli gibi yazarlar tarafından 'prenslerin aynası' edebiyatı denilen dönem gelişti. Bu tarz eserlerin yazılmasında ki temel hedef, ideal yöneticinin niteliklerini yansıtmak ve onlara, konularına, düşmanlarına ve arkadaşlarına ve diğer yöneticilere ve prensiplere karşı nasıl davranmaları gerektiğini öğretmeyi amaçlıyordu (Eurydice, 2017, s. 22). Klasik Dönemin sonu ile Aydınlanmanın başlangıcı arasındaki uzun süre boyunca, yurttaşlık ve eğitimi ile ilgili klasik fikirler etkin olmuştur. Platon ve Aristoteles'in kitaplarının hala incelendiği ölçüde, vatandaşlık ve eğitim hakkındaki kendi fikirleri canlı kalmıştır. 17. yüzyılda aileler çocukları için para harcamaktan çekinmemekte, bu davranış önemli bir 'orta sınıf erdemi' haline gelmiştir. Kant bu durum için “para harcama konusunda çocuklardan daha değerli bir alan yoktur bu yüzden olağanüstü maliyetler ortaya çıksa bile, aslında bunun pahalı olduğu söylenemez.” der. J. Locke'a göre, irade sahibi ve özgür vatandaşların yetiştirilebilmesi için ferдин kendi üzerine düşen vazifeleri küçük yaşlarda itibaren öğrenmesi zorunludur. “Thoughts Concerning Education” adlı kitabında Locke, modern çocuğu, “Potansiyel vatandaş” olarak gördüğü söylenebilir. Rousseau'nun kafasındaki siyasal ve toplumsal modele uygun bir şekilde çocuklara görevlerinden önce haklarının öğretilmesi onun hak temelli düşüncesine uygundur (Özta, 2012, s. 13). Rousseau kitabında;

Bugün verilmekte olan genel terbiyenin en esaslı hatalarından birisi, çocuklara daima görevlerinden bahsetmek ve haklarının ne olduğunu açıklamamaktır. Hâlbuki bu şekilde hareket etmek işe tersinden başlamak demektir; zira onların görevlerinden önce haklarını öğrenmeleri doğallığa daha uygundur der (Rousseau, 2006, s. 71-72).

Avrupa'da 18. yüzyılın sonlarında vatandaşlık eğitimi ciddi bir şekilde ve sistematik olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönemde Voltaire, Montesquieu, Rousseau ve Locke millet, halk egemenliği, vatandaşlık ve anayasayı karşılıklı olarak ateşli bir şekilde tartıştılar. Böylece, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki devrimler çağında vatandaşlık eğitimi ihtiyacı yeniden ortaya çıktı (Heater, 2002, s. 460). İngilizlerin egemenliğine son veren Amerikan

kolonileri kendi topraklarında yaşayan insanları bir arada tutmak maksadıyla vatandaşların görev sorumlulukları yerine hak ve ayrıcalıkları dikkate alan bir ulusun inşa edilmesini hedeflemişler ve bu doğrultuda çalışmalar yapmışlardır (Punke, 1951, s. 63). Bu inşa süreci vatanseverlik ve eğitim arasındaki ilişkiyi artırmış ve geliştirmiştir. ABD Başkanı B. Franklin eğitimi “Milletine ve ülkesine hizmet etmekten gurur duyan bireyler yetiştirmek” olarak tanımlamıştır (Putman, 1998). ABD’nin kurucuları ulusun inşasında elde edilen başarıların ebedileştirilmesine büyük önem vermişlerdir. Bu amaçla okulları etkin bir şekilde kullanmışlardır. Okullar Amerikan devriminin kilometre taşlarını oluşturan gelişmelerin anma törenlerine dönüştürülmesinde etkin rol oynamışlardır. Daha sonra ki zamanlarda özgürlük, vatan sevgisi ve birlik gibi vatansever kavramlar ders kitaplarında öne çıkmıştır. Ders kitaplarının yazarları çocukların devlete ve millete bağlılığını artırmaya ve yönlendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu eğitim süreci ile birlikte vatanseverlik duygusu sosyal değerler içerisinde en önemli değer olarak görülmüş hatta tanrı sevgisi ile rekabet eder hale dönüşmüştür (Yazıcı, 2009, s. 6).

18. yüzyılda vatandaşlık eğitiminin klasik dönemde olduğundan daha dar bir içerik olarak algılandığını belirtmek gerekir. Bir taraftan, yeni kurulan devletlerin vatandaşları arasında cumhuriyetçi siyasal erdem, yasaya saygı, laik ahlak ve ulusal kimlik gibi yeni dönem değerlerinin bazılarının desteklenmesine yardımcı olmak için eğitime erişimin genişletilmesi çabaları ortaya çıkmaya başladı. Bu dönemde, klasik akademisyenler vatandaşlık eğitimini artık bütünsel eğitim olarak görmüyordu. Bunun yerine, yurttaşlık eğitimi, ulusal bir sadakat duygusunu aşılamanın yanında, ülkenin anayasal düzeninin, tarihinin esaslarının öğretimini içeren yurttaşlık eğitimi ön plana almışlardı (EACEA, 2017, s. 22).

Heater (2002)’in İngiltere, Fransa ve ABD okullarındaki dersler üzerinde yaptığı incelemelerde 19. ve 20. yüzyıllarda vatandaşlık eğitiminde bir dizi faktörün ön plana alındığını görmüştür. Özellikle, ön plana çıkan faktörler, oy kullanma hakkının genişletilmesi, büyüyen uluslararası duyguların artması, sömürgeleştirme, büyüyen endüstriyel kentlerde kişisel ve sivil ahlaksızlık ile ilgili endişeler ve göçmenlerin

entegrasyonu idi. Vatanseverlik duygusunu teşvik eden her üç ülkede de, Avrupa çapında geçmiş yüzyılların daha geniş eğitimsel öncelikleriyle uyum içinde olan vatandaşlık eğitiminin merkezi bir görevi ve özelliği vardı (s. 22). Keating (2009)'e göre 18. ve 19. yüzyılların ulus-inşa projeleri, ulus-devletin meşruiyeti ile özellikle Batı toplumlarında vatandaşların eğitimi arasında sıkı ve güçlü bir bağlantı kurdu. 20 ve 21. yüzyılın başlarında vatandaşlık eğitimi kavramının akışkanlığı ortadan kalkmadı (s. 146). Avrupa'daki savaş şartları politik okuryazarlık eğitimini şekillenmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısındaki büyük savaşlar politik eğitimi vatanseverlik boyutunda kuvvetlendirmiştir. Avrupa'da, Almanya ve İtalya'nın başını çektiği birçok ülkede milliyetçilik özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında ve öncesinde yükselişe geçmiştir. Almanya'da neredeyse eğitimin önemli bir kısmı vatanseverlik eğitimi haline dönüşmüştür. Bu eğitim biçimi demokratik düşünce ve değerlerden oldukça uzaktır.

Doğanay (2012)'a göre küreselleşmenin doğurduğu ekonomik, kültürel, teknolojik vb. birçok etken nedeniyle vatandaşlık eğitiminin artık sadece dar, katı ulusal (ve milliyetçi) bir anlamda yurttaşlar yaratmakla ilgili olamayacağını açıkça ortaya konmuştur. Küresel eşitsizlik ve adaletsizlik, sivil ve siyasal katılım, küreselleşme ve göç, gençlik sorunları, soğuk savaşın sona ermesi sonrasında ortaya çıkan ırkçı ve anti-demokratik hareketler ile ilgili endişeler, vatandaşlık eğitimine olan ilginin artmasına katkıda bulunmuştur (s. 19-40). Kalaycıoğlu ve Çarkoğlu (2014)'na göre ulus devletlerin yaygınlaşması ve Sanayi İnkılabının etkisiyle nüfusun şehirlerde yoğunlaşması, bununla birlikte bu topluluklarda eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte vatandaşlık kavramı da olgunlaşmaya başlamıştır. Bu durum yeni politik süreçlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Toplum yapısında meydana gelen sosyo-ekonomik değişiklik toplumu ekonomide ve politik yaşamda etkin hale getirmiştir. Toplumdaki bireylerin zamanla serf konumundan vatandaş statüsüne geçmeye başlaması ile üretim, tüketim ve sosyal alanlarda siyasal sistem içerisinde karar alıcılar üzerinde etkinliklerini artırmıştır. Önceleri belirli bir zümrenin yaptığı siyaset zamanla

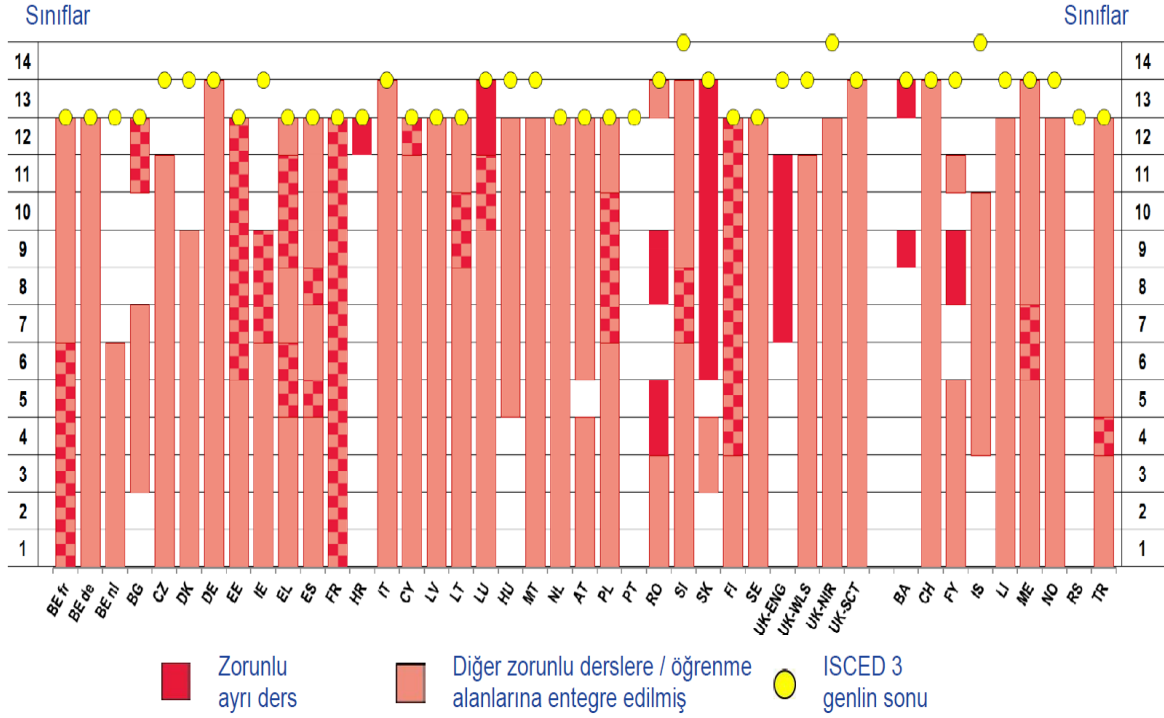
kitlelerin siyasal katılımı ve temsiliyle siyasetçi ile olan etkileşimleri ile gelişmiş, çeşitlilik ve süreklilik kazanmıştır (s. 3).

Dünya’da demokrasi ile yönetilen ülke sayısı 1970 ila 2010 yılları arasında 45 ülkeden 151 ülkeye çıkmıştır. Ortadoğu’daki Arap ülkeleri hariç, Afrika’dan Çin’e, Güney Amerika’dan Avrupa’ya, krallık ve diktatörlüklerin yerini seçimlerin yapıldığı demokrasiler almıştır (Fukuyama, 2016). Günümüzde devletler, bireyleri dolayısıyla toplumu şekillendirirken eğitimi araç olarak kullanmaktadırlar. Birçok devlet belirledikleri hedefler doğrultusunda bu hedeflere hizmet edecek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerinde bilhassa Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde bu eğitim çabası dikkat çekicidir. Vatandaşlık dersi temelli verilen politik okuryazarlık eğitimi ile ilgili birçok ülkede uzmanların görüşleri dikkate alınarak eğitim programlarının oluşturulmasına büyük önem verilmiştir. Avrupa bugün sosyo-ekonomik sorunlar, şiddet içeren aşırı milliyetçilik ve demokratik süreçlere duyulan güven eksikliği, Avrupa'nın barış, adalet, demokrasi, insan haklarına saygı, özgürlük, eşitlik, hoşgörü ve ayrımcılık yapmama ilkeleri üzerindeki ortak tehditler gibi önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu bağlamda, eğitim ve öğretim karşılıklı katılımı ve temel değerleri geliştirmenin yanı sıra topluma dâhil olma ve eşitliği sağlamada önemli bir role sahiptir. Özellikle vatandaşlık eğitimi, birçok eğitim sisteminde kilit bir konu haline gelmiştir. Gençleri birer politik okuryazar olarak hem kendileri hem de yaşadıkları toplumlar için sorumluluk alabilen ve bunu isteyerek yapan, politik sürece katkıda bulunan etkin, bilgi sahibi ve sorumlu vatandaşlar olma konusunda desteklemeyi amaçlamaktadır (Eurydice, 2017, s. 17).

Vatandaşlık eğitimi, Avrupa’da vatandaşlık eğitimi raporunda, bireylerin ve içinde buldukları toplulukların ahenkli bir şekilde bir arada yaşamasını ve karşılıklı olarak yararlı gelişimini teşvik etmek amacıyla okullarda tanıtılan konu alanı olarak anlaşılmaktadır. Demokratik toplumlarda vatandaşlık eğitimi, öğrencileri kendileri ve toplulukları için yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede sorumluluk almaya istekli ve sorumluluk alabilen aktif, bilgili ve sorumlu vatandaş olmaları konusunda destekler. Bu hedeflere ulaşmak için, vatandaşlık eğitimi dört geniş yeterlilik alanında öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerler geliştirmelerine yardımcı olması gerekir. Bunlar

1) Diğerleriyle etkili ve yapıcı bir şekilde etkileşimde bulunma;

- 2) Eleştirel düşünme;
- 3) Sosyal olarak sorumlu bir şekilde hareket etme,
- 4) Demokratik davranmadır. Vatandaşlık eğitimi, yalnızca sınıftaki ilgili konuların öğretilmesi ve öğrenilmesini değil, aynı zamanda öğrencileri vatandaş olarak rollerine hazırlamak için tasarlanmış okuldaki ve daha geniş toplumdaki etkinliklerle edinilen pratik deneyimleri de içerir (Eurydice, 2017, s. 9).

Şekil 3. Avrupa’da zorunlu ayrı bir ders olarak verilen veya diğer zorunlu derslere entegre edilen vatandaşlık eğitimi 2016/17.

Eurydice. (2017). *Avrupa’daki Okullarda Vatandaşlık Eğitimi*. Brüksel:

EuropeanCommission Eğitim, Görsel İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı’ndan alınmıştır.

“AB Eğitim, Görsel İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Eurydice)” tarafından koordine edilen çalışmada incelenen 42 eğitim sisteminin 30’den fazlası genel eğitim seviyelerinde vatandaşlık eğitimi bulunmaktadır. Buna karşılık, sadece 20 eğitim sistemi, genel eğitimde zorunlu ayrı dersler sunmaktadır ve bunlar arasında derslerin süreleri bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Zorunlu ayrı dersin verildiği okul yılı sayısı 1 ila 12 yıl arasında değişmektedir. On üç ülke bu eğitimi zorunlu olarak ayrı şekilde sadece ortaöğretim düzeyinde vermektedir. En uzun süreler, vatandaşlık dersinin ayrı bir ders olarak en az yedi ve en fazla 12 okul yılı içinde verildiği Estonya, Fransa, Slovakya ve Finlandiya’da görülür.

Diğer taraftan ise, Hırvatistan, Kıbrıs ve Türkiye'deki zorunlu dersler genel eğitimin yalnızca bir yılında verilmektedir. Bu eğitim Hırvatistan'da altı saat iken Fransa'da 72 saate kadar çıkmaktadır (Eurydice, 2017, s. 12).

2.4.3.2. Türklerde Politik Okuryazarlığın Tarihçesi

Türkler, tarih boyunca kurdukları devletlerde güçlü siyasi yapılanmanın önemini bilmişlerdir. Bu doğrultuda hareket etmişlerdir. Bu önemli konu hiç şüphesiz ki, Türk milletinin öz yaratmaları olan halk edebiyatı ürünlerinde sıklıkla yer almaktadır. Halk edebiyatı ürünlerinde Türk töresinin önemli yer tutan siyasi mevzulardan biri olduğu görülmektedir (Elaltuntaş, 2018, s. 488). Türkler, töre sayesinde siyasi, hukuki, sosyal, ahlaki ve dinî hayatı düzene sokmuşlardır. Orhun Yazıtları'nda töresiz bir devletin varlığını sürdüremeyeceği vurgulanmaktadır. Bilge Kağan her fırsatta törenin önemine ve korunması gerektiğine değinmiştir. Orhun Yazıtları'nda birçok yerde bahsedilen töre, Yenisey Yazıtları'nda da karşımıza çıkmaktadır. Kutadgu Bilig'de töreyi uygulamanın hükümdar için en aslî görev olduğu anlatılmaktadır. Divan-ü Lügati-t Türk'te kadim Türk töresinin İslam hukukuyla harmanlanması neticesinde, Türklerin çok daha güçleneceği belirtilmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde, baştan sona devlet düzeninin sağlanmasından ve törenin öneminden bahsedilmektedir. Efsanelerde, destanlarda ve halk hikâyelerinde törenin hakandan daha değerli olduğu, töresine bağlı kalmayan milletlerin musibetten kurtulamayacağı ve Türklerdeki töre bilinci sayesinde uzun ömürlü ve saadetli devletlerin hüküm sürdüğü vurgulanmaktadır. Türklerde hâkimiyetin kaynağı inanca dayanmaktadır. Birçok millette devlet bilinci belli bir toplumsal gelişmişlik aşamasından sonra oluşurken Türklerde, her bir birey devlet olgusunu her an alevlenecek bir kıvılcım gibi bünyesinde taşımaktadır. İstiklal Şairi Mehmet Akif Ersoy'un "*Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak*" diyerek vurguladığı gibi Türkler, vatan toprağının üzerinde kalan son bireye kadar devlet fikrinin taşıyıcısıdır. Devlet kurma veya devletin bir parçası olma bilincine sahip olan

bir milletin, devletin yönetimiyle ilgili işlere duyarlı olması ve bu konuları öz yaratmaları olan halk edebiyatı ürünlerinde işlenmesi son derece doğal bir sonuçtur (Elaltuntaş, 2018, s. 489).

Türklerde cihan devleti kurma düşüncesi tarih boyunca hâkim olmuştur. Bununla birlikte bağımsız ve özgür yaşama arzusu da her daim Türkler için var olan bir anlayıştır. Bu anlayış genç kuşaklara töre aracılığıyla aktarılmıştır. Çocuklarda milli benlik ve kimliğin temellerinin atıldığı eğitim sürecinin ilk aşaması ailedir. Töre Türklerin eğitim sisteminde çok önemli bir yere sahiptir. Törelere göre, çocukların iyi ve güçlü bir asker olmalarına büyük önem verilirdi. Doğum ve isim verme günleri toylar düzenlenirdi. Çocuklar küçük yaşlarda at niyetiyle koyunlara binerler, ok ile fare ve kuşları vurmaya çalışırlar ve ava götürülürlerdi. Çocuklar biraz büyüdüklerinde ata binmeleri de toylarla kutlanır, o gün çocuğa adı verilir ve at yarışları düzenlenirdi. Erkek çocukların yetişmesinde ve harp sanatını öğrenmesinde babasının eğitici ve öğretici olarak önemli görevi vardı. Kızların içerisinde de erkeklerle boy ölçüşebilen, vahşi hayvan ve düşmanları alt edenler çıkardı (Akyüz, 1999, s. 6). Kafesoğlu (1988)'na göre "Eski Türklerde fertler savaşçılık ve mücadele sahasında şahsiyetlerini bulurlar ve gösterecekleri kahramanlık ölçüsünde cemiyette yerlerini alırlardı." (s. 225).

İlk Türk toplumları ve devletleri olarak bilinen Hunlar, Köktürkler ve Uygurlarda eğitim biçimini yaşam koşulları belirlemiştir. Göçebe ve savaşçı olan Hunlarda savaş ve yöneticilik eğitimi ön plana çıkmıştır. Yetiştirilmek istenen insan tarzı cesur, kahraman ve bilge anlamına gelen "alp" insandır. Çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde toplumun töresi önemli bir rol oynamaktadır. Töre belirleyen gelenek ve dinlerin eğitim üzerinde etkisi vardır. Eski Türklerde şamanlar yaygın eğitimci olarak görülebilir (Akyüz, 2008, s. 5).

Hun devletinde olduğu gibi Köktürkler'de eğitimin temelini töre oluşturmuştur. Sosyal hayatta kişiler için örnek niteliğinde tutum ve davranışların oluşmasında en büyük değer Türk töresidir. Ziya Gökalp törenin önemini "El bırakılır töre bırakılmaz" sözü ile ifade eder (Gökalp, 1976, s. 13) Türklerin ilk yazılı eseri olarak tarihte önemli bir yeri olan Orhun Abideleri Köktürklerin geçmişten günümüze kadar bıraktıkları önemli bir eserdir. Orhun Abideleri'nin içeriği ayrıntılı şekilde incelendiğinde siyasetnâme özelliği taşıdığı ve Türk

tarihinin ilk siyasetnamelerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Siyasetnameler Türk devlet ve toplum yaşamında önemi yadsınamaz önemdedir. Siyasetname “Devlet adamlarına siyaset sanatı hakkında bilgi vermek, devlet yönetiminde dikkat edilmesi gereken hususlara dair tavsiyelerde bulunmak amacıyla yazılmış kitap veya bu kitapların oluşturduğu tür"olarak tanımlanmıştır (Adalıoğlu, 2009, s. 305). Ergin (2009)’e göre Orhun Abideleri;

Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, milletle hesaplaşması. Devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri. Türk nizamının, Türk töresinin, Türk medeniyetinin, yüksek Türk kültürünün büyük vesikası. Türk askeri dehasının, Türk askerlik san'atının esasları. Türk gururun ilâhi yüksekliği. Türk feragat ve faziletinin büyük örneği. Türk içtimai hayatının ulvi tablosu. Türk edebiyatının ilk şahasesi. Türk hitabet san'atının erişilmez şaheseri. Hükümdarâne eda ve ihtişamlı hitap tarzı. Yalın ve keskin üslûbun şaşırtıcı numunesi. Türk milliyetçiliğin temel kitabı. Bir kavmi bir millet yapabilecek eser. Asırlar içinden millî istikameti aydınlatan ışık. Türk dilinin mübarek kaynağı. Türk yazı dilinin ilk, fakat harikulâde işlek örneği. Türk yazı dilinin başlangıcını milâdın ilk asırlarına çıkartan delil. Türk ordusunun kuruluşunu en az 1250 sene öteye götüren vesika. Türklüğün en büyük iftihar vesilesi olan eser. İnsanlık âleminin sosyal muhteva bakımından en mânalı mezar taşları. Dünyanın bugün belki de en büyük meselesi olan Çin hakkında 1250 sene evvelki Türk ikazıdır (Ergin, 2009, s. xiv).

Orhun Abidelerinin bulunduğu coğrafi konumun şartları göz önüne alındığında hem iklim hem abidelerin boyutu hem de ulaşım yollarının üzerinde olmasının dikkate alındığı görülmektedir. Orhun Abidelerinin gelecek nesillere kalıcı bir şekilde bırakılması Köktürk hükümdarının ne kadar ileri görüşlü olduğunu göstermektedir.

Türk destanları da toplumun politik kimliğinin oluşmasında ve pekişmesinde büyük öneme sahiptir. “Destanlarımızda eğitim, dolayısıyla da sosyal yaşamımıza yansıtılabilecek tutum ve davranışlardan birisi de bireylerin ve toplumların ülkesine, ülkesini yönetenlere ve ülkesinin sahip olduğu her nesneye karşı beslediği ölümüne bağlılık ve birliktelik duygusudur.” (Avcı, 2019, s. 6). Destanlarda sergilenen tutum ve davranışlar bireylerin toplumla olan ilişkilerinde ve eğitim alanında en iyi rehberdir. Destanlarda devleti yönetenler ile halkın ilişkisi, yöneticilerin adaleti ilke edinmesi, toplumsal düzenin sağlanmasında adalet, hoşgörü, sadakat, saygı ve fedakârlık gibi kavramlar her şeyin üstünde tutulmuştur (Avcı, 2019, s. 2). “Bir milleti sonuçları bakımından ilgilendiren olayların özel bir icra ile anlatıldığı ve daha sonraları yazıya geçirildiği, bireylere millî değerleri aşılaman

sözlü ve yazılı eserlerdir.” (Odacı, 2016, s. 224). Türklerin Ergenekon, Bozkurt gibi birçok destan, millete güç ve moral vermeyi, özlere geri dönmeyi ve milli birlik ve beraberliklerini korumayı, millet olarak kendilerine güvenmelerini sağlamıştır. Destanlar milletin o dönem için yaşanan veya ileride yaşanacak politik olayları anlayabilmesi açısından önemli bir kaynak olmuştur.

Osmanlı’da beylikten imparatorluğa giden süreçte başlarda etkin ve gazi insan modeli makbul iken, 18. yüzyıldan itibaren askerî ve sosyal alanlarda duraklama ve gerilemenin başlaması ile pasif bir insan tipi ortaya çıkmıştır. Bu insan tipi din görevliliği veyahut küçük bir devlet memurluğu başka bir geçinme yolu düşünmeyen, toplumun önemli problemlerine karşı ilgisiz insan tipidir (Akyüz, 2008, s. 61).

Tanzimat döneminde yeni kurulan eğitim kurumları Batı’yı örnek almıştır. Bu kurumlarda yetişen görevli olan veya eğitim amacıyla Avrupa’da bulunmuş genç nesil bu dönemde yapılan ıslahatları yetersiz buluyor, devleti yönetenlerin icraatlarını beğenmiyorlardı. Sosyal ve ekonomik yapının felç olması, 1860’lı yıllardan itibaren basının etkin bir güç haline gelmesi siyasi tartışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Eflak ve Boğdan gibi bazı toprakların Osmanlı’dan ayrılması, mali yapının bozulması, devleti yönetenlerin müsrif ve savurgan davranışları neticesinde siyasi tartışmalar artmıştır. Bu süreçte aydınlar ve öğrencilerin etkisi ile kamuoyu yaratılmaya başlanmıştır (Koray, 1991, s. 9).

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinden siyasal eylemlerde bulunan öğrenciler devletin mevcut durumunun farkında olan ve bu kötü gidişi durmak isteyen kişilerdi. Osmanlı Devleti’nin sınırlarındaki yerleşim yerlerinde yaşayanlar bu kötü durum sırasında her an başka bir ülkenin egemenliği altına girme durumu ile karşı karşıya idi. Türk ve Müslümanlar bu dönemde Osmanlı tebaası olan azınlıkların insanlık dışı muamelelerine maruz kalmışlardır. Devletin içinde bulunduğu durumdan dolayı bu çetelerle baş edememesi nedeniyle devletin yıkılmasını durdurmak için çareler aramışlar ve bu konuda duyarlı davranmışlardır. Balkanların Avrupa’ya yakın olması ve Batının etkisi altında kalmaları neticesinde milliyetçilik, ıslahat, meşrutiyet gibi kavramların bu coğrafyada daha fazla

yayılmıştır. Osmanlı Devleti'nin batılı ülkeler ile ilk temasının yoğun bir şekilde Fransa ile yapılmasının Osmanlı aydınları ve öğrencileri üzerinde onların düşüncelerini şekillendirmede özel bir yeri vardır. Fransa, Avrupa'da demokrasi ve milliyetçilik hareketlerinin düşünsel ve eylemsel liderliğini yapmıştır. Osmanlı aydınları ve öğrencilerinin Batıyı tanimasının Fransa aracılığıyla olması nedeniyle Fransız düşünce tarzı Türk politik düşüncesini biçimlendirmesindeki önemi yadsınamaz. Siyasal sorunlara aranan çözümlerde demokrasi ve milliyetçilik üzerinde daha çok durulmasının nedeni Fransa ile yakın ilişkilerdir. Batı tipi sivil okulların öğrencileri ve mezunlarının davranış biçimleri askeri okul öğrencilerinin davranışlarından farklı olmamıştır. Buna karşın bu sivil okullarda görevli öğretim kadrosu siyasal faaliyetlere katılma noktasında askeri okullara göre daha muhafazakâr ve çekingen davranırken askeri okul öğrencileri daha iyi şekilde örgütlenmiş ve dayanışma içerisinde olmuştur (Turan, 2019, s. 182). “1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” ile “Osmanlı vatandaşı” kimliği oluşturulmak istenmiştir. Bu yasa ile sıbyan ve rüştiyelerin haricindeki okullar cemaat usulüne yerine din ve mezhep açısından karma şekilde düzenlenmiştir. Böylece çeşitli dini ve etnik unsurlar arasında bir arada yaşama kültürü arttırılarak siyasal ve toplumsal alanda birlik sağlanmak istenmiştir (Alkan, 2003, s. 385).

I. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Devleti'nin içi ve dış sorunların yanında ekonomik sıkıntılar devasa boyutlara ulaşmıştı. Bunun yanı sıra Genç Osmanlılar adı verilen aydınlar fikri ve siyasi mücadele başlatmışlardır. 1876 yılında İstanbul'da ülkenin yaşadığı içi ve dış sorunlardan devlet adamlarını sorumlu tutan medrese öğrencileri derslerini bırakmış ve devlet yönetiminin bulunduğu Bâb-ı Âliye saldırmışlardır. Öğrencilerin ve aydınların baskısı ve yaşanan olaylar neticesinde Meşrutiyet ilan edilmiştir. Bu süreç Tanzimat döneminin sonucu olarak devletin şeklinin Avrupalılaştırılması hareketidir (Akyüz, 2008, s. 223). Meşrutiyet dönemi eğitiminin temel özellikleri şunlardır: Yayın özgürlüğünün sağlanması neticesinde aydınlar toplumun sorunları açık bir şekilde ortaya koyarak siyasi hayatı fikir ve düşünceleri ile canlanmışlardır. Eğitim hayatı ve sorunları önem verilen konular içerisinde

yer almıştır. Türkçülük, Osmanlılık, İslâmcılık, Batıcılık gibi siyasi akımlar, milli ve kültürel, kitle ve seçkinler eğitimi, toplumu kurtarıcı öğretmen görüşü, halk eğitimi gibi konular eğitim hayatında ve sorunlarında yer tutan konuların bir kısmıdır.

2. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından okullarda aşırı özgürlükçü bir iklim hâkim olmuştur. Bundan ötürü okullar "Hürriyetçi mektepler" olarak ifade edilmiştir. Ancak bu ifade ile okulların disiplinsizliği, gösterişi ve başboşluğu anlatılmak istenmiştir. Bu okullarda disiplinin sağlanması 31 Mart Olayı bastırıldıktan sonra gerçekleşmiştir. Balkan Savaşlarından sonra eğitime karşı toplumun ilgisi artmıştır. Balkan Savaşındaki felaketler sırasında toplumda oluşan "Toplum olarak uyuşukluktan silkinip, çalışıp çaba harcayarak toparlanma gerektiği, yoksa devletin daha büyük felâketlerle karşılaşacağı" gibi özeleştirici ders ve düşünceler kısa zamanda unutulmuştur. Savaş sırasında ve sonrasında toplumda oluşan "Çökmekte olan devleti eğitim ve öğretmenler kurtaracaktır" görüşü benimsenmesine rağmen bu bir slogandan öteye gidememiştir (Akyüz, 2008, s. 265).

Kurtuluş Savaşı döneminde eğitiminin temel özellikleri şunlardır: İstiklal Savaşı sırasında eğitim, derinden etkilenmesine rağmen bu mücadeleye katkı sağlamıştır. Bu mücadelenin en şiddetli olduğu bir dönemde Mustafa Kemal Ankara'da bir maarif kongresi düzenlemiştir. Eğitim tarihimizde mümtaz bir yeri olan bu kongrede Mustafa Kemal konuşma yaparak yeni bir insan modeli yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mustafa Kemal' göre bu tip; kendisine en temel değer olarak milli varlığını koruması öğretilen, milli bir eğitim almış insan tipidir. İstiklal davası yolunda halk eğitimi çalışmaları yapılarak Türk Milleti'nin bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Öğretmenlerin halkın milli anlamda uyanışının sağlanması ve örgütlenmesinde önemli katkıları olmuştur. Yunan askerleri tarafından İzmir'in işgal edilmesini protesto etmek amacıyla düzenlenen gösteriler ve milli uyanışın zaman içerisinde kongreler ve TBMM şeklinde teşkilatlanmasında öğretmenlerin önemli katkıları olmuştur (Akyüz, 2008, s. 317).

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren çocuklar ve gençlerin toplumda bilinçli ve etkin birer vatandaş olmalarını sağlamak amacıyla vatandaşlık eğitimi almaları sağlanmıştır.

Türkiye’de vatandaşlık eğitimi ilk defa 1926 ilköğretim programında yer alan “Malûmat-ı Vataniye” dersi ile başlamıştır. Bu dersin kitabı Mustafa Kemal’in desteğiyle Afet İnan tarafından yazılan “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” adlı kitaptır. Vatandaşlığı öğretmeyi amaçlayan bu dersin adı sonraları “Vatani Malûmat, Yurt Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi” olarak değişmiştir. 1995 yılından itibaren “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi” adı ile ilköğretim 4-8. sınıflarda bazı dönemler bir saat, bazen iki ya da üç saat olarak okutulmuştur (Gözütok, 2003, s. 52). Ancak sonraki senelerde bu dersin müfredat ve eğitim verilen sınıfları değişmiştir. 1998-2005 yıllarında 7 ve 8. sınıflarda “Vatandaşlık ve İnsan Hakları”, 2005-2010 yıllarında 1 ve 8. sınıflarda “Sosyal Bilgiler” dersinde ara disiplin olarak, 2010-2011 8. Sınıfta “Seçmeli Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi”, 2011-2012 eğitim öğretim yılında 8. Sınıfta “Zorunlu Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi”, 2012-2013 eğitim öğretim yılında ise ilköğretim 4. sınıfta zorunlu “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” adları ile okutulmuştur.

Günümüzde bazı STK’lar, siyasi partiler, medya kuruluşları Türkiye’de politik okuryazarlığın geliştirilmesi amacıyla toplantılar, seminerler, kurslar, yayınlar gerçekleştirmektedir. Hatta Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde “Mehmetçik İçin Yurttaşlık Eğitimi (MİYE)” ile vatani hizmetini yapan erbaş ve erlerin, toplum içinde duyarlı ve sorumluluk sahibi kişiler olmalarını sağlamak için, belirli konulardaki bilinçlerini, duyarlılıklarını ve farkındalıklarını artıracak bir eğitim programı uygulanmaya konmuştur. MİYE Projesi ile er ve erbaşlara “Yasal güçlendirme”, “Temel insan hakları”, “Güvenli sosyal yaşam”, “Kadın hakları ve cinsiyet eşitliği”, “Çocuk hakları”, “Genel sağlık”, “Çevrenin korunması”, ile “Öğrenme ve kişisel gelişim” konularında eğitim verilmektedir (TSK, 2019).

Türk eğitim tarihine bakıldığında, bir fikirsel yönü, bir örgütsel yönünün bulunduğu görülür. Türk eğitim tarihinin fikirsel yönü zengin ve değerlidir. Bu alanda, insanlarımızın günlük davranışlarını temel ahlâkî ilkeler doğrultusunda düzenleyen, onlara ve milletine daha yararlı olmaları için yol gösteren, devletin iyi yönetimi konusunda yöneticilere ışık tutan insancıl ve evrensel fikirler ileri sürülmüştür. Türk milletinin hür ve bağımsız yaşama özelliği de, bu eğitimin fikirsel yönünün bir parçasıdır. Büyük önderlerin, millî bağımsızlığın değerini işleyip

yüzyılların ötesi için Türk milletine seslenmeleri, ona bağımsız ve mutlu yaşamının vazgeçilmez ilkesini göstermek gibi eğitimsel bir amaç taşır. Orta Asya bozkırlarında Köktürkler tarafından 730'larda, "ölümsüz" bir madde olan taş üzerine Orhun Yazıtları bunun için kazılmıştır. Atatürk de her türlü imkânsızlıklar ve kötü şartlar altında İstiklâl mücadelesine nasıl atıldığını ve sonunda İstiklâlin nasıl korunduğunu Nutuk adlı eserinde anlatmakla ve Türk Gençliğine seslenmekle, böyle tarihî bir eğitimsel amaç gütmüştür. Onun öğretmenlere verdiği görevlerden ilki, yeni nesilleri Türkiye'nin bağımsızlığını koruyacak ve Cumhuriyeti koruyup yükseltecek biçimde yetiştirmeleridir. Türk milleti, özellikle öğretmenler ve gençler, milletçe hür ve mutlu yaşamının yolunu gösteren bu dersleri asla unutmamalıdır. Türk eğitim tarihinin örgütsel yönü, fikrîsel yönü kadar özgün ve parlak görünmemekle beraber, bugün ders almamız gereken engin deneyimlerle doludur. Osmanlıların kurduğu Enderun Mektebi, Hıristiyan tebaanın çocuklarını, nitelikli bir öğretimle, yüzyıllarca devletin en üst yöneticileri olarak yetiştirmiştir. Kişinin yeteneklerine değer verip onları en iyi biçimde geliştiren Enderun, Türklerin düzenli, kendine özgü bir eğitim sistemi kurup başarılı sonuçlar aldıklarını göstermekte ve dünya eğitim tarihinde de yer tutmaktadır (Akyüz, 2008, s. 437).

2.4.3. Politik Okuryazarlığın Önemi

Vatandaşların demokrasi becerileri onların politik okuryazarlık anlamındaki becerilerine atfedilir. Vatandaşların sadece eşit olarak demokrasiye sahip olmaları değil, aynı zamanda demokrasi için yetkin bireyler olmaları gerekir. Bir yandan, demokratik düzen, nüfusun siyasal sistemden farklı taleplerini mümkün kılmaktayken öte yandan, demokratik bir düzenin işleyişi, demokrasinin vatandaşlarına ve bunların siyasi sürece yönelik yeterli ve yönelimlerine de ilişkin taleplerde bulunmasını da ima etmektedir (König, 2017, s. 23). Demokrasiyle uyumlu vatandaş becerileri de demokrasinin istikrarına katkıda bulunmalıdır (Patzelt, 2010, s. 45).

Politik okuryazarlık, demokrasinin ve toplumdaki iktidar ilişkilerinin birbirine bağlı doğası hakkında anlayış geliştirmenin yanı sıra, farklı siyasi argümanları ve bakış açılarını değerlendirmek için katılımcı vatandaşlığı ve eleştirel düşünme becerilerini destekleme becerilerini geliştirmeyi içerir. Gençler için, devletin nasıl işlediğinin, kamu ve özel alanlarda kanunların ve kuralların nasıl yürüdüğünün anlaşılmasına katkıda bulunur (Hunter & Rack, 2016, s. 23). Politik okuryazarlık; Sosyal bilim bilgisi, siyasal faaliyetin beceri ve

yetenekleri, bir kişinin ahlaki ve sivil nitelikleridir, toplumun siyasal yaşamına bilinçli olarak katılmasını sağlar (Beznosova, 2016, s. 7).

Siyasi açıdan okuryazar bir vatandaş sadece bilgili bir seyirci değildir. Politik okuryazar bir vatandaş olan birey, kendi meseleleriyle ilgili olarak sosyal etkinliklere aktif bir katılımcıdır. Politik okuryazar bir vatandaş, yalnızca mevcut durumunu kavramakla kalmaz, aynı zamanda devlete aktif ve etkili bir şekilde dahil olur ve onu yönlendirir. Siyasi okuryazarlık becerisine sahip bir birey, başkalarının bakış açılarını anlama, kendileri üzerindeki etkilerini anlama ve onlara etik olarak cevap verme becerisine sahiptir (Fyfe, 2007, s. 110-134). Atinalı devlet adamı Perikles “Devlet işlerine karışmayanlara, kendi işi gücü ile uğraşan sessiz bir yurttaş değil, hiçbir işe yaramayan biri gözüyle bakıyoruz. Bir politikayı, ancak birkaç kişi ortaya koyabilir, ama hepimiz onu yargılayacak yetenekteyiz. Biz tartışmaya, siyasal eylemin önüne dikilen bir engel diye değil, bilgece davranmanın vazgeçilmez bir ön hazırlığı diye bakarız. Özgürlük, onu savunma cesaretini taşıyanların hakkıdır.” der (TASAM, 2019). Sosyolojik çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, toplum yaşamının siyasal alanına ilişkin bilginin temellerinin oluşumunun en acil çağdaş sorunlardan biri olduğunu göstermiştir. Politik okuryazarlık yalnızca devletin içinde meydana gelen süreçlere yönelim için gerekli olan bir politika bilgisi değil, aynı zamanda onları doğru kullanma yeteneğidir. İnsanların topluma, devlete ve yetkililere karşı tutumlarını belirleyen bu bilgidir. Politik okuryazarlık, sivil eğitimin oluşumunun ve bir kişinin politik sosyalleşmesinin temellerinden biridir. Başka bir deyişle, politik okuryazarlığın gelişmesinin sonucu, mevcut siyasi sisteme uyum sağlamak için gerekli olan siyasi değerlerin ve normların özümsemesi ve çeşitli siyasi faaliyetlerin uygulanmasıdır. Bu süreç okul sisteminde en aktif olanıdır (Burdina, 2017, s. 422).

Sosyal bilgiler eğitimi okul düzeyinde eğitim gören öğrencilerin politik okuryazarlığının temellerini oluşturur. Ergenlikte, siyasal kurumların amaçları ve bireyin ideolojik ilkeleri hakkında fikirler oluşturulur. Çocukluk ve gençlikte oluşan siyasi tercihler ve tutumlar en istikrarlı olanıdır. Yaşam boyu sosyalleşmenin, yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkan

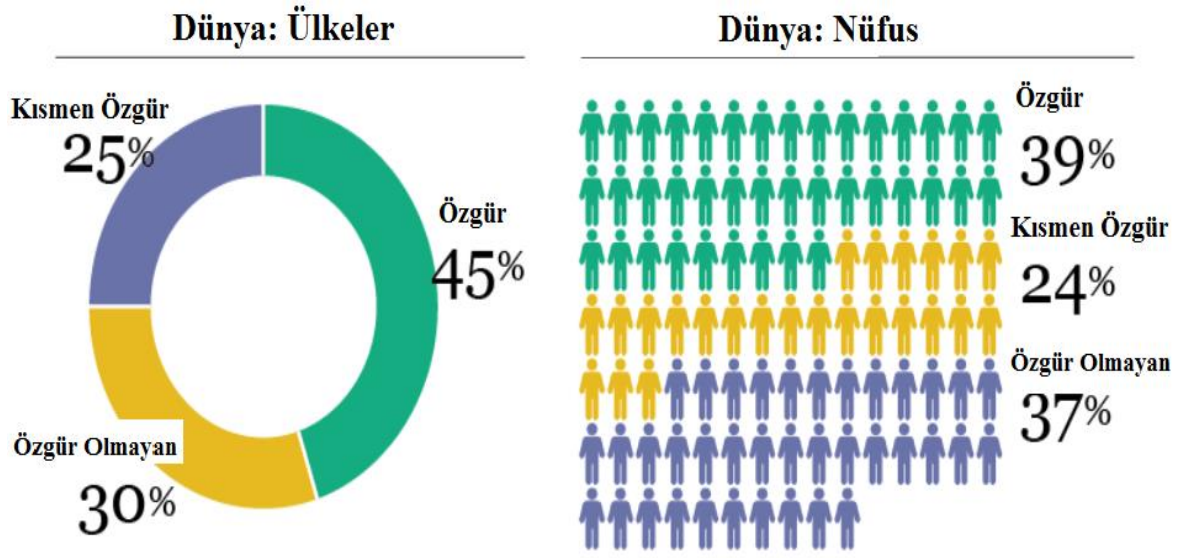
temel değerlerin dnmnde önemli bir etkisi yoktur. Bazı araştırmacılar politik okuryazarlığı, lise ğrencilerinin işlevsel okuryazarlığının bileşenlerinden biri olarak tanımlamaktadır; öğrenme sürecinde kazanılan politika bilgilerinin kişisel gelişim ve kendi vatandaşlıklarının oluşması için gerekli olduğu sonucuna varmıştır. (Beznosova, 2016, s. 11). Öğrencinin okuryazarlığının sadece doğru yazma yeteneğinin değil, aynı zamanda politik, sosyal, hukuki ve diğer bilgilerin de bulunup bulunmadığına dikkat çekmektedir. Bazı araştırmacılar politik okuryazarlığını lise ğrencilerinin işlevsel okuryazarlığının bileşenlerinden biri olarak tanımlamaktadır; öğrenme sürecinde kazanılan politika bilgilerinin kişisel gelişim ve vatandaşlığın oluşması için gerekli olduğu sonucuna varmıştır (Samsonova, 2016, s. 176).

Bir toplumda politik okuryazarlık anlayışı cinsiyete, eğitim seviyesine, ie, çevreye, sosyo-kültürel vb. birçok nedene bağlı olarak değişkenlik gösterir. Günümüzde insanlar ve devletler ister sınırları içinde olsun ister küresel boyutta olsun sahip oldukları maddi ve manevi değerleri korumak ve geliştirmek isterler. Temel politik bilgiye sahip olarak yetişen bireyler maddi ve manevi değerlerini korumanın yollarını bilir, bu yolları kullanarak değerlerini zenginleştirme hedefine politik bilgi düzeyi sayesinde ulaşabilir. Ferdin politik bilgisinin, politikaya katılımının ve politikaya olan ilgisinin artırılması ile birey toplumda alınan kararlarda söz sahibi olacaktır. “Siyasal katılım, rejimin değerleri ile toplumun bütünleşmesini ve bireylerin sisteme ortak olmasını sağlayan bir mekanizma görevi görür. Siyasal katılma ile vatandaşların demokratik değer ve yargıları iselletirmesi ve buna bağlı olarak demokratik rejime bağlılığının sürmesi öngörülür.” (Uysal, 1981).

İngiltere’de siyasal katılımın azalması dolayısıyla politik okuryazarlık düzeyinin dmesi zerine İngiltere hükümeti vatandaşlık eğitiminin yeniden düzenlenmesi için Bernard Crick başkanlığında bir komisyon kurmuştur. Bu komisyon vatandaşlık ve politik okuryazarlık için kayda değer önemli çalışmalar yapmıştır. Crick raporunda vatandaşlık eğitiminin öneminden bahsederek Şunları ifade etmiştir;

Okullarda ve toplum merkezli öğrenme ve etkinliklerde vatandaşlık öğretiminin kurulmasının, öğrencilere, öğretmenlere, okullara ve topluma büyük yararlar sağlayacağına inanıyoruz. Vatandaşlık eğitiminin faydalarını: öğrenciler için - okullarda etkin, bilgili, eleştirel ve sorumlu vatandaşlar olarak etkin bir şekilde topluma katılmalarını sağlayacak bir hak; öğretmenler için - okullarda vatandaşlık eğitimine daha güçlü, koordine edilmiş yaklaşımların bir parçası olarak hem entelektüel hem de müfredat açısından mevcut vatandaşlık hükmünü tutarlı kılmak için tavsiye ve rehberlik; okullar için - mevcut öğretimi ve faaliyetleri koordine etmek, yerel toplulukla pozitif ilişki kurmak ve tüm öğrenciler için müfredatta etkili vatandaşlık eğitimi geliştirmek için sağlam bir temel; Toplum için hükümet ve toplum işlerini her düzeyde etkileyebileceklerine inan aktif ve politik olarak okuyazar bir vatandaş tanımlamıştır (Crick, 1998, s. 9).

Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında ve süreçler değerlendirildiğinde politik okuryazarlığın önemi daha da artmaktadır. Dünyanın önemli STK'larından olan Freedom House'un 2019 raporuna göre dünya ülkelerinin %45'i özgür olmasına karşın dünya nüfusunun %39'u özgürdür. Ülkelerin %25'i özgür değildir. Dünya nüfusu dikkate alındığında %37'sinin özgür olmadığı belirtilmiştir. Rapora göre Tüm dünyada demokrasi, son yılların en ciddi krizini yaşamıştır. Demokrasinin temel ilkeler olarak gördüğü serbest ve adil seçimlerin garantisi, azınlıkların hakları, basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü de dâhil olmak üzere birçok temel ilke saldırıya uğramıştır. Rapora göre özgür olmayan ülkelerin oranı son 13 yıldır artmaktadır. 2018 yılında siyasi haklar ve sivil özgürlükler konusunda 50 ülkede ilerleme, 68 ülkede ise gerileme gözlemlenmiştir. Değerlendirmeye alınan 195 ülkenin 50'si 'özgür olmayan', 59'u 'kısmen özgür', 86'sı ise 'özgür' ülke notu almıştır (Freedomhouse, 2019).

Şekil 4. Freedom House raporuna göre dünya özgürlük durumu. (2018)

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Bugün dünya politikasına yön veren ABD’de yaşayan insanların politik okuryazarlık düzeyinin düşük olması dünyanın kaderini etkilemektedir. ABD’li senarist, yazar ve politik yorumcu Michael Francis Moore, yazdığı kitabın “Ahmaklar Ulusu” bölümünde ABD başkanı Bush, 2001 yılında İsveç Başbakanı Perrson’a ABD başkanlık seçiminden bahsederken kameraların karşısında “Şaşılacak şey. Kazandım. Hem de barışa, refaha karşı olmamama rağmen” dediğini ifade etmektedir. Bush’u coğrafya bilgisinin yetersizliğinden dolayı eleştirmektedir. Ona göre Bush Afrika kıtasını ülke sanmaktadır. Dünyanın önde gelen eğitim kurumu olan Yale Üniversitesi’nde, öğrenciliğinin vasatın üstüne çıkmadığından bahsetmiş, cehaletini gizlemek yerine bu durumundan gururla söz eden Bush, “Başarısız öğrencilere sesleniyorum! Siz de ABD başkanı olabilirsiniz.” diyordu. ABD Başkanı Eisenhower tarafından Sri Lanka’ya büyükelçi olarak atanan Maxwell Gluck ABD Senatosunda yaptığı konuşmada Sri Lanka başbakanının adını ve başkentini bilmediğini söylemiştir. Princeton, Yale ve Harvard gibi ABD’nin en saygın üniversitelerinde son sınıfta eğitim gören 556 öğrenciye lise seviyesinde bir test yapılmıştır fakat öğrencilerin %53’ünün vasat üstünde cevap verdiğini belirtmektedir. Ayrıca öğrencilerin %40’ı Amerikan İç

Savaşının hangi yıllarda yapıldığı sorusuna cevap olarak bilmiyoruz demişlerdir. Buna karşın öğrencilerin %98-99 oranında rapçi Snoop Doggy Dog, sitcom karakterleri Beavis ve Butt-head kimdir sorusuna ise doğru cevap vermişlerdir. Yapılan araştırmada, 44 milyon ABD vatandaşı ancak ilköğretim 4. sınıf düzeyinde okuma ve yazma bilmektedir. 200 milyon kişi ise okuma biliyor ama okumuyor. ABD'liler yıl içerisinde 1,460 saat TV izlemelerine karşın 99 saat kitap okumaktadır. ABD'lilerin sadece %11'i gazete okumaktadır. Moore'a göre "Hiç olmazsa çoğunluk haritada Kosova veya bombaladığımız bir ülkenin yerini gösterebilmeli, böylesine cahil ve ahmak bir ulus dünyayı yönetmemelidir" der (Uluç, 2002). Modern dünyanın ilk gerçek demokrasisi olmasına rağmen, ABD, demokratik değerleri ve kurumları güvence altına almak ve nesiller boyunca göze çarpan adil ve temsili sisteminin erdemlerini sürdürmek konusunda önemli ölçüde geride kalmıştır (Solender, 2019). ABD'li seçmenlerden yarısından biraz fazlası 2016 seçimlerinde oy kullandı. 2018 yılında yapılan bir C-SPAN anketi (Green & Rosenblatt, 2018), seçmenlerin%52'si mahkemenin günlük yaşamları üzerinde büyük bir etkisi olduğunu söylese de bunların %90'ından fazlasının tek bir Yüksek Mahkeme örneği verememiştir. Yalnızca yüzde 13'ü ABD Anayasası'nın ne zaman yazıldığını biliyordu. Woodrow Wilson Vakfı tarafından yapılan bir anket, Amerikan yetişkinlerinin yalnızca %36'sının ABD'nin vatandaşlık isteyen göçmenlere uyguladığı temel bir vatandaşlık sınavından geçebildiğini göstermiştir (NBCnews, 2019).

Politik okuryazar bireyler çevrelerinde yaşanan politik süreçleri gözleme ve değerlendirme yeterliliğine sahiptir. Bu sayede politik anlamda bireysel bakış açısı geliştirerek çevresinden gelen yanıltıcı ve yönlendirici mesajlara karşı bilinç sahibidirler. ABD'de Princeton ve New York Üniversitelerinde yürütülen bir çalışma kapsamında yakın zamanda yapılan ve sciencemag.org web sitesinde yayınlanan bir analize göre, ABD'de yaşayan yaşlı bireylerin Facebook'ta yalan haberleri paylaşma ihtimali gençlere göre daha yüksektir. Cinsiyetine, eğitimine, ırkına, gelir durumuna bakılmaksızın, yaşlı kullanıcıların genç bireylere göre daha fazla yalan haber paylaştığı belirlenmiştir. Yalan politik haberlerin

seçmen davranışında etkisi ve rolü, Trump'ın Clinton karşısında 2016 yılında zafer kazanmasından beri popülerliğini koruyan önemli bir tartışma konusudur. Araştırmada Trump yanlısı yalan haberlerin seçmenleri Trump lehine oy vermeye ikna etmesi ve seçim sonuçlarını etkilemesi üzerinde durulmuştur. Facebook'ta yalan haber paylaşan 65 yaş ve üzeri olan kullanıcılarının paylaştığı haber sayısı, 45-65 yaş grubu tarafından paylaşılan yalan haber sayısının 2 katından fazla iken bu oran 18-29 yaş grubunun yaklaşık 7 katıdır (Newton, 2019). ABD gibi dünyanın süper gücü olan bir ülkenin seçmenlerinin politik okuryazarlık seviyelerinin düşük olması sadece kendi ülkelerinin değil aynı zamanda dünyanın kaderini etkilemektedir.

Birinci ve İkinci Dünya savaşları, Kore Savaşı, Vietnam Savaşı, İran-İrak Savaşı, Soğuk Savaş, Berlin Duvarının yıkılması, Körfez Savaşı vb. birçok örnek incelendiğinde politik etkenlerin devreye girmesi hatta toplumların politik tepkilerinin bu süreçler üzerinde nasıl etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Orta Çağda Avrupa coğrafyası günümüz Ortadoğu coğrafyası kadar karışık durumda idi. Aynı dönem içerisinde İslam Medeniyeti siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve askerî açıdan çağının zirvesinde yer alıyordu. O dönemlerde Ortadoğu coğrafyasında hüküm süren Osmanlı Devleti sağlamış olduğu adalet ve hoşgörü ikliminde bir şefkat medeniyeti oluşturmuştur. Öyle ki Türkiye Cumhuriyeti'nin 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan iken Kudüs'ü ziyareti esnasında, Mescid-ül Aksa'da Kudüs Müftüsü ile görüşürken Müftü Efendi Başbakan Süleyman Demirel'e "Osmanlı gitti, huzur bitti. Osmanlı, Kudüs'ü iki nefteli çavuşla 400 sene yönetti" deyince Cumhurbaşkanı Demirel "O iki nefteli çavuşun arkasında İstanbul'da devlet, kamu gücü ve Türk'ün adaleti vardı." diye cevap vermiştir (Emen, 2018). Günümüzde Birleşmiş Milletler başta olmak üzere hiçbir devlet veya kuruluşun çözemediği sorunu Osmanlı Devleti iki nefteli bir çavuş ile 400 yıl çözmüştür. Günümüzde bu devletlerin durumunu değiştiren temel etkenin Osmanlı Devleti'nin izlediği politikadan vazgeçilmesidir.

Eğitimin toplumların yapısını nasıl değiştirdiği ile ilgili birçok örnek vardır. Toplumsal değişim sürecinin bir bütün olarak ele alınması, bu sürecin içerisine tüm paydaşların

katılması değişim sürecinin hedefine varmasını sağlayacaktır. Politik okuryazarlık toplumların değişim süreci içerisinde önemli bir yere sahiptir. İnan (2016)'a göre politik okuryazarlık eğitiminin yararları ve kazanımları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Siyasetin, toplu yaşamın getirdiği zorunlu sosyal bir etkinlik olunduğu fark edilir.
- İnsanların bir soru ya da sorun karşısında farklı yollar önerebileceği, bu yüzden farklı dūřünebileceęi gerçeği fark edilir.
- İnsanların farklı çözümler önerileri ve tercihlerinde belirleyici olanın, inançların, dünyaya bakışların, değerlerin, kişisel karakterin olabildiği anlaşılır.
- Toplumsal sorun karşısında çözüm için insanlara tek yolun "mahkūmiyetinden" kurtarılıp çoğul tercihler ortaya konabildiği öğrenilir.
- İktidarı (gücü) etkilemek için, politikaya-yönetime katılmanın gerekliliği ve zorunluluğu fark edilir.
- Yönetimi etkilemek için bireysel veya grup taleplerinin oluşturulması öğrenilir.
- Çatışmacı fikirlerin uzlaşabildiği genel noktaların neler olduğu fark edilir.
- Çevremizde, ülkemizde ve dünyamızdan haberdar olmamıza ve insanlıkla ilgili duygudaşlığın gelişmesine imkân verir.
- Bireyin, toplumun bir parçası olduğu fark edilir, bu yolla diğerkâmlık duygusu güçlenir.
- Ülke siyasi sistemi hakkında genel bilgilere sahip olunur.
- İşleyen siyasi-yönetim sisteminin bilinmesi kolaylaşır.
- Olgular ve değerler arasında ayırım yapılmasına imkân verir.
- Siyasetin asli işlevinin insanların genel mutluluğunu sağlamak olduğu anlaşılır (İnan, 2016, s. 43)

2.5. Politika ve Birey

Her toplumda belirli kişilik özelliklerinin ağır basması o toplumsal yapının bireyler üzerindeki etkisinin sonucudur. Bu etki toplumsal kurumlar ve toplumu oluşturan diğer bireyler aracılığıyla olur. Toplumun belirli durumlarda nasıl davranması gerektiği, bireylere toplumsallaşma süreciyle öğretilmelidir. İnsanın yapacağı seçim içinde bulunduğu ortamla, toplumdaki yeri ile sınırlandırılmıştır (Kışlalı, 2018, s. 153-157).

Siyasal bir toplumda kişilerin siyasal insan olmaları kişisel ve çevresel faktörlerin etkisi ile birlikte belirli süreçler içerisinde siyasal değerleri, kültürü, inanç ve tutumları almaları bununla birlikte siyasal toplumsallaşma süreci yaşamaları ile mümkündür. Siyasal toplumlarda bireylerin belli siyasal rollerin neler olduğunun bilincine erişmeleri ve bu rolleri oynayabilecek donanıma sahip olmaları bir zorunluluktur. Bu sayede kişilerin siyasal sürece katılarak belli davranışlar göstermeleri ve eylemlerde bulunmaları mümkün olabilir. Kişilerin siyasal roller oynamaları,

davranış ve eylemlerde bulunmaları siyasal katılma eylemi olarak ifade edilir (Dursun, 2016, s. 233).

Kalaycıoğlu (1998)'na göre siyasal katılım “Kişinin otonom olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda siyasal karar mevkilerine gelecek olanları veya bu mevkileri ellerinde bulunduranları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetlerdir.” (s. 10).

Milbrath, zor eylemlerden kolay eylemlere olmak üzere 3 çeşit siyasal katılım düzeyi belirlemiştir. Milbrath' a göre bunlar: “Yapılması en zor eylemler (gladiatorial Activities) geçiş eylemleri (transitional activities) ve yapılması en kolay eylemlerin oluşturduğu izleyici faaliyetler (spectator activities) gruplarıdır”. Milbrath söz konusu gruplandırmasında oynadığı faaliyetleri Tablo 1’de sıralanmıştır.

Tablo 1

Milbrath'ın Siyasal Katılım Düzeyi Hiyerarşisi

• Kamusal bir görev ya da bir siyasal parti içinde görev sahibi olmak.
• Bir görev için aday olmak.
• Siyasal amaçlı para temin etmek.
• Önemli bir parti toplantısına katılma
• Aday belirleme toplantısı
• Strateji toplantısı
• Siyasal bir partide aktif bir üye olmak.
• Zamanı siyasal bir kampanya da sarf etmek.
• Bir mitinge ya da toplantıya katılma.
• Bir parti ya da odaya para yardımında bulunmak.
• Kamu görevlileri veya siyasal parti lideriyle temasta bulunmak.
• Bir parti ya da aday rozeti taşımak, arabasına bunu yapıştırmak.
• Bir kişiyi belirli bir yönde oy vermesini sağlamak için iknaya çalıştırmak.
• Bir siyasal tartışma başlatmak.
• Oymaya katılmak.
• Kendini siyasal dürtülere (uyarılara) karşı açık tutmak.
• Hareketsiz – Kayıtsızlar (Apechetics)

Akıncı, S, (2014), “Siyasal Katılım Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi,7, S. 40- 41. kaynağından alınmıştır.

Siyasal eylemin meydana gelmesi için 3 şarta gereksinim olduğu düşünülebilir. Bunlardan birincisi kişinin sahip olduğu siyasal kaynaklardır. Eğitim seviyesinin sağladığı katkı ile kişinin sahip olduğu bilgiler ile olay ve olguları değerlendirme ve yorumlama becerisi ile olgu ve olaylar ile ilgili mantıksal ilişki kurmak ve neticeler çıkarabileceği yeteneğidir. Siyasal kaynaklar içerisinde siyasete duyulan ilgi, ulusal, yerel ve küresel siyasi olayları sayabiliriz. Kişilerin siyasal kararlar üzerinde etkili olarak görmesi ise psikolojik kaynak niteliğindedir. Buna “Siyasal etkinlik duygusu” adı verilir. Bu yetenek kişinin daha geniş bir çevreden siyasal ilgi ve bilgisini edinmesini sağlarken aynı zamanda yaymasına imkân verir. Siyasal eylem için ikinci şart kişinin siyasal katılımında bulunmasıdır. Bu neden bir parti veyahut adayın seçimleri kazanması neticesinde kişinin istekleri, beklentileri ile çıkarlarına hizmet edecek politikaları uygulamaya koyması ile olabilir. Bu şart kişinin, siyasal yetkililerin yerel veya ulusal çapta aldıkları kararları teşvik veyahut caydırıcı önlem olarak görmesidir. Üçüncü şart ise kişinin her türlü kaynak ve nedene sahip olmasının yanında siyasal eyleme katılması için fırsat oluşabilmesi gerekir. Aksi durum eyleme katılması için gerekli şartları sağlamayacaktır. Kişiler kariyerinin zarar görmesi, işini veya hayatını kaybetmesi gibi büyük zararlar nedeniyle siyasal eyleme katılma eğiliminde bulunmayacaktır. Siyasal fırsat yapısının kişinin siyasal katılma maliyetini azaltıyor ve siyasal etkinliklere katılması yönünde teşvik ediyorsa siyasal katılma eğilimi artacaktır. Gelişmiş birçok ülkede (Örneğin Kanada, Avustralya, Almanya, İsveç, ABD) siyasal katılma erdem olarak görüldüğü ve ödüllendirildiği için siyasal katılma için yapılan eylemlere katılım sık ve çok sayıda olmaktadır. Buna karşın Suudi Arabistan, İran, Rusya gibi ülkelerde siyasal katılım isyan gibi görülmekte engellenmektedir. Bu ülkelerde bu nedenlerden dolayı siyasal katılım az sayıda katılımcı ile ender şekilde yapılmaktadır (Kalaycıoğlu, 2013, s. 2-3).

İslam felsefecisi Farabi’ye göre “Devletin amacı vatandaşları için maddi refah sağlamak değil, aynı zamanda gelecekleri için de refah sağlamaktır”. Bunun yanında M.Ö. yaşamış Çinli Filozof Han Fei Tzu “Devleti yasalarla yönetmek doğruyu övmek ve yanlış

kınamaktır.” der. Antik klâsik Yunan filozofu Platon “Eğer insanın kendisi görev yapmayacak ve yönetmeyecekse, en büyük ceza daha kötü biri tarafından yönetilmek olacaktır.” der (Kelly, 2017, s. 38). Dahl’a göre “Bireyler bir siyasal sistemin sınırları içinde anlam kazanmalarına rağmen, siyasal hayatla eşit şekilde ilgilenmezler. Bazı insanlar siyasete karşı kayıtsızdırlar, bazıları ise aktif olarak katılırlar.” (Dahl, 1969, s. 77). Bir milleti meydana getiren bireylerin siyasete aktif katılımını veya kayıtsızlığını belirleyen çok sayıda etken vardır. Bireylerin siyasete katılımını etkileyen faktörler şunlardır;

1. Sosyal-Ekonomik Etkenler,

- a) Gelir
- b) Eğitim
- c) Meslek
- d) Siyasal Kaynaklar ve Siyasal Katılım
 - i) Yaş
 - ii) Cinsiyet
 - iii) Yerleşim Yeri

2) Psikolojik Etkenler

3) Siyasal ve Hukuksal Etkenlerdir (Dursun, 2016, s. 241).

2.5.1. Dünya'da Bazı Ülkelerdeki Siyasal Katılım Düzeyleri

Günümüzde dünya üzerinde birçok ülkede gençlerin siyasete karşı ilgilerinin azalması devletler için demokrasi adına gelecek kaygısı oluşturmaktadır. Gençler arasında tüketimin yaygınlaşması ideolojik bağlılıktan ve kolektif dayanışmadan uzaklaşmayı ifade ettiğinden, onların toplumsal hayata katılımları açısından büyük bir risk taşımaktadır (Kovacheva, 2014, s. 24).

1960'lar ve 2000'ler arasında, endüstri sonrası demokrasiler uzun bir ekonomik büyüme dönemi, artan eğitim seviyesi, işgücü piyasasının yeniden yapılandırılması, dine ve aile

yaşamına ilişkin geleneksel normların gevşetilmesine neden oldu. Sonuç olarak, gençlikten yetişkinliğe geçiş gecikmiştir (Arnett, 2004, s. 28). Günümüzde gençler eğitimde daha uzun süre kalmakta, daha sonra tam zamanlı bir işe girip sonrasında evlenmektedirler. Avrupa Birliğinde, halen eğitimde olan 15-24 yaş grubu, 1987’de %49’dan 1995’te %58’e, 2007’de ise %68’e, genç nüfusu için yaş ortalaması 18’den 20’ye yükselmiştir (European Commission, 2008). Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar 15-25 yaş aralığını gençlik dönemi olarak kabul etmişlerdir. Ancak eğitim sürelerinin uzaması dikkate alınarak 15-29 yaş arası olarak değiştirilmiştir (Yentürk, 2012, s. 4-5). Amerika Birleşik Devletleri’nde, evli olan 20 yaşındakilerin oranı 1967 ve 2014 arasında %79’dan %22’ye düşmüştür (Dalton, 2017, s. 98). Bu değişikliklerin siyasi katılım için derin etkileri olduğunu göstermektedir- daha heterojen olgunluk modellerine sahip ülkeler yaşlı ve genç vatandaşlar arasında oy kullanmada daha büyük farklılıklar göstermektedir (Smets, 2012). Farklı demokrasiler oldukça farklı siyasi katılım kalıplarına sahiptir. Benzer demokratik sistemlerde bile büyük farklılıklar gözlemlenebilir. Örneğin, İngiltere’de gençlik seçmeni katılımı, 2001 ve 2015 arasındaki dört seçimlerde yaklaşık %40 iken, aynı dönemde İsveç’teki %80’dir (Sloam, 2016). Fransa ve İspanya’da kamu gösterilerine gençlik katılımının güçlü bir geleneği vardır. İngiltere’de gençlerin bir dilekçe imzalamaları diğer Avrupa ülkelerinden daha yaygındır. Amerika Birleşik Devletleri’nde gençler topluluk projelerinde çok aktiftirler (Dalton, 2017).

Avrupa İlerici Çalışmalar Vakfı “The Millennial Dialogue Report” adı altında yaptığı çalışmada dünya gençlerinin siyasete karşı olan ilgilerini ortaya koymuştur. Çalışma raporuna göre gençler arasında dünyada siyasete en ilgili gençler Türkiye ve Norveçli gençlerdir.

Tablo 2

Ülkelere Göre Gençlerin Politika ile İlgilenme Durumu

Ülkeler	Politika ile ilgilenen gençlerin oranı	Politika ile ilgilenmeyen gençlerin oranı	Gençlerin parti mitinglerine katılım oranı	Gençlerin protestolara, gösterilere ve tartışmalara katılım oranı	Politikacıların, gençleri politika yapmaya teşvik ettiğini düşünenlerin oranı	Politikacıların gençlerin görüşlerini görmezden geldiklerini düşünenlerin oranı	Gelecekte politikacı olmak isteyen gençlerin oranı
Türkiye	%62	%38	%14	%15	%46	%78	%10
Almanya	%45	%55	%8	%11	v.y	%64	%3
İtalya	%41	%59	%10	%14	v.y	%81	%5
Avusturya	%54	%46	%9	%15	%65	%64	%3
UK	%54	%46	%6	%9	%43	%70	%3
Bulgaristan	%49	%51	%7	%19	%60	%84	%4
Norveç	%63	%37	%10	%10	%20	%31	%2
ABD	%47	%53	%7	%9	%30	%68	%4
Polonya	%48	%52	%7	%9	v.y	%77	%3
Şili	%41	%59	%6	%16	%66	%80	%4
Kanada	%48	%52	%6	%8	%29	%70	%4
Macaristan	%29	%71	%3	%5	%43	%65	%4
Avustralya	%43	%57	%5	%9	v.y	%67	%3
Belçika	%43	%57	%5	%10	%56	%66	%3
Fransa	%44	%56	%6	%22	%51	%74	%4
İrlanda	%46	%54	%5	%12	%50	%73	%3
Mozambik	%23	%77	%8	%30	v.y	v.y	%9
Hollanda	%42	%58	%6	%5	%46	%73	%3
Romanya	%32	%68	%8	%19	%54	%84	%3
İspanya	%49	%51	%6	%26	%41	%78	%4
Senegal	%20	%80	%9	%9	v.y	v.y.	%10
Güney Afrika	%25	%75	%12	%10	%30	v.y.	%2

Ülkelere göre gençlerin politika ile ilgilenme durumu tablosu <https://www.feps-europe.eu/> ve <https://www.millennialdialogue.com/#download> sayfalarından elde edilen verilerle oluşturulmuş ve düzenlenmiştir. (Not: v.y. = veri yok)

Şekil 5. Bazı ülkelerin seçmen sayıları ve oy verme oranları.

<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/05/21/u-s-voter-turnout-trails-most-developed-countries/> (Pewresearch, 2019) sayfasından erişilmiştir.

Türkiye’deki oy verme oranları ve geçersiz oyları Avrupa, Asya ve Avrupa ülkeleri ile karşılaştırdığımızda ülkeler arasında önemli farklılıklar dikkat çekmektedir. “International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)” verilerine göre Avrupa kıtasındaki meclis seçimleri dikkate alındığında oy verme oranı en fazla olan 5 ülke tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3

Avrupa Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu Ülkeler

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Malta	%92,1	%1,3
2 Lüksemburg	%89,7	%7,2
3 Faroe Adaları	%89,5	%0,2
4 Belçika	%89,4	%5,8
5 İsveç	%87,2	%0,9

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/521/40/0> (IDEA, 2019) sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Avrupa ülkeleri içerisinde genel seçimlerine göre en az katılımın olduğu 5 ülke tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4

Avrupa Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Az Olduğu Ülkeler

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Romanya	%37,8	%3,8
2 Kosova	%41,3	%6,3
3 Fransa	%42,6	%4,2
4 Arnavutluk	%46,8	%2,0
5 Rusya	%47,9	%1,9

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/443/40/0> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

IDEA verilerine göre Asya kıtasındaki genel seçimlerinde oy verme oranı en fazla ve en az olan 5 ülke tablo 5 ve 6'da verilmiştir.

Tablo 5

Asya Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu Ülkeler

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Vietnam	%99,3	%0,7
2 Laos	%97,9	%0,01
3 Singapur	%93,6	%2,1
4 Türkmenistan	%91,7	%v.y.
5 Özbekistan	%88,5	%6,4

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/443/40/0> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Tablo 6

Asya Kıtasında Genel Seçimlere Katılım Oranlarının En Az Olduğu Ülkeler

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Ürdün	%36,1	%v.y.
2 Irak	%44,9	%13,8
3 Afganistan	%45,2	%4,4
4 Ermenistan	%48,6	%0,4
5 Lübnan	%49,7	%1,2

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/443/40/0> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

IDEA verilerine göre Afrika kıtasındaki başkanlık seçimlerinde oy verme oranı en fazla ve en az olan 5 ülke tablo 7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 7

Afrika Kıtasında Başkanlık Seçimlerine Katılım Oranlarının En Fazla Olduğu

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Ruanda	%98,2	%0,2
2 Ekvator Ginesi	%92,7	%0,4
3 Angola	%90,4	%3,9
4 Seyşeller	%90,1	%2,5
5 Gine Bissau	%89,3	%6,5

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/443/40/0> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Tablo 8

Afrika Kıtasında Başkanlık Seçimlerine Katılım Oranlarının En Az Olduğu

ÜLKE	KATILIM	GEÇERSİZ OY
1 Nijerya	%34,8	%3,2
2 Cape Verde (Yeşil Burun Adaları)	%35,5	%1,3
3 Mısır	%41,1	%3,4
4 Mali	%42,7	%1,2
5 Kongo	%45,4	%4,1

<https://www.idea.int/data-tools/regional-comparison-view/443/40/0> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Avrupa Birliğine üye ülkelerde yapılan “Special Eurobarometer Democracy and Elections 2018” adlı çalışmaya göre, katılımcıların dörtte üçünden fazlası (%76) sivil toplumun demokrasiyi ve ortak değerleri teşvik etmede ve korumada önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Her ülkedeki katılımcıların çoğunluğu sivil toplumun demokrasiyi destekleme ve korumada önemli bir rolü olduğunu düşünmesine rağmen, üye ülkeler arasında oranlar önemli ölçüde değişmektedir: İsveç'te %95, Danimarka'da %86, Hollanda'da %85, Yunanistan'da %57, Çekya'da %60 ve Slovakya'da %62'dir. Çalışmaya katılanlardan elde edilen verilere göre; Avrupa Birliğinde halkın demokrasiden memnuniyetinin genellikle yüksek olduğunu görülmektedir. Katılımcıların büyük kısmı, özgür ve adil seçimler, ifade özgürlüğü ve temel haklara saygı gibi demokrasinin kilit şartlarından memnundur. (European Commission, 2019).

Halkın sivil katılıma yönelik tutumunu daha iyi anlamak için Pew Research Center tarafından Center for Strategic and International Studies iş birliği ile 20 Mayıs- 12 Ağustos 2018 tarihleri arasında 14 ülkede (Arjantin, Brezilya, Yunanistan, Macaristan, Endonezya, İsrail, İtalya, Kenya, Meksika, Nijerya, Filipinler, Polonya, Güney Afrika, Tunus) farklı politik sistemleri kapsayan yüz yüze anketler düzenlemiştir. Çalışmada sağlık, yoksulluk ve eğitim, politik katılımın en büyük itici güçler olarak belirlenmiştir. Çalışmada gençlerin siyasi katılımlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın verilerine göre oy veren en yaşlı ve en genç katılımcılar arasındaki fark Tunus ve Güney Afrika'da yüzde

40'tan, Meksika, Polonya, Yunanistan ve Kenya'da ise 20'den fazladır. Çalışma yapılan 14 ülke arasında oy verme oranının en düşük olduğu ülke, Yasemin Devrimi'nin 2011'de uzun süredir hizmet veren Başkan Zine El Abidine Ben Ali'yi devirmesi ve Ortadoğu'daki Arap Baharı protestolarını teşvik etmesinden bu yana sadece iki ulusal seçime giren Tunus'ta (%62) bulunmuştur. Çalışmada eğitim düzeyi yüksek olanların siyasi katılımlarının düşük olanlara oranlara yüksek olmasıdır. Bir siyasi kampanya etkinliğine veya konuşmasına katılmak, ankete katılanlar arasında oy kullanmaktan sonra en yaygın katılım türüdür. Ülkelerin medyanı %33'tür ve bunu en az bir kez yapmışlardır. Daha az sayıda kişi gönüllü kuruluşlara (%27 ortanca) katıldığını, siyasi meselelerle ilgili yorum yazdığını (%17), organize bir protestoya (%14) katıldığını ya da sosyal ya da siyasi bir kuruma (%12) bağışta bulunduğunu belirtmiştir. (Wike & Castillo, 2018).

Tablo 9
Dünya'da Vatandaşların Siyasal Katılımı

	En düşük Oranın Olduğu Ülke		En Yüksek Oranın Olduğu Ülke	
Seçimlerde oy kullanmak önemlidir	Çek Cumhuriyeti	(%55)	Türkiye	(%96)
Vergi vermek önemlidir	Belçika	(%69)	Türkiye	(%96)
Yasalara uymak önemlidir	Belçika	(%78)	G.K.Y.	(%97)
Hükümetin icraatını yakından izlemek	Çek Cumhuriyeti	(%42)	Türkiye	(%94)
Toplumsal ve siyasal kuruluşlarda aktif olarak çalışmak	Finlandiya	(%18)	Filipinler	(%78)
Başka fikirde olanları anlayan birey	Çek Cumhuriyeti	(%61)	Uruguay	(%94)
Alışverişte etik değerlere öncelik tanımak	Bulgaristan	(%15)	Türkiye	(%93)
Dünya da daha kötü maddi durumda olanlara yardım etme	Macaristan)	(%34)	Venezuela	(%94)
Aşırı dinci grupların miting, toplantı yapmasına izin verilmeli	Bulgaristan	(%2)	ABD	(%74)
Hükümeti kuvvet kullanarak devirmek isteyen grupların miting yapmasına izin verilmesi	G.K.Y.	(%3)	Brezilya	(%64)
Toplu dilekçeye imza atmak	Filipinler	(%10)	Yeni Zelanda	(%90)
Belli ürünleri kasıtlı olarak siyasal, etik ya da çevresel nedenlerle satın almak veya bu sebeplerle onları boykot etmek	Bulgaristan	(%3)	Avusturya	(%57)
Bir siyasal mitinge veya toplantıya katılmak	Polonya	(%6)	Uruguay	(%50)
Görüş ve fikirlerini ifa de etmek için bir politikacıyla veya kamu görevlisiyle temas	Türkiye	(%5)	Kanada	(%44)
Sosyal ya da siyasal bir faaliyet için para bağışlamak veya bağış toplamak	Türkiye	(%6)	Avusturya	(%76)
Görüş ve fikirlerini ifa de etmek için medya ile temasa geçmek ya da medyada yer almak	Japonya	(%5)	Hollanda	(%26)

Siyasi görüş ve fikirlerini internette dile getirmek	Japonya	(%1)	Hollanda	(%8)
Siyasal parti üyeliği	Polonya	(%1)	ABD	(%42)
Sendika üyeliği	Filipinler	(%5)	Danimarka	(%69)
Dini kuruluş, kilise vb. bağlılık	G.K. Y.	(%2)	Meksika	(%90)
Demokraside haklar: azınlık hakları önemlidir	Japonya	(%50)	Uruguay	(%99)
Sivil itaatsizlik eylemlerine katılabilmesi önemlidir	Britanya	(%35)	Bulgaristan	(%91)
Siyasal konularda oldukça iyi bir anlayışa sahip olduğumu düşünenler	Japonya	(%28)	G.K.Y.	(%79)
Vatandaşın adil olmayan yasayı değiştirme gücü	Rusya	(%13)	Filipinler	(%68)
Çoğu siyasetçi sadece kişisel olarak siyasetten kazanç temin etmek için siyaset yapar	Norveç	(%23)	Bulgaristan	(%88)
Dost, arkadaş ve akrabalarınızla siyaset hakkında görüşüp tartışma	Şili	(%25)	Hollanda	(%72)
Seçimlere güven	Rusya	(%39)	G.K. Y.	(%99)
Gazetede her gün siyasal haber okuma sıklığı	Uruguay	(%5)	İsviçre	(%59)
Televizyonda siyasal haber izleme sıklığı	Güney Afrika	(%21)	Portekiz	(%75)
Radyoda her gün siyasal haber dinleme sıklığı	Tayvan	(%8)	İsviçre	(%58)
İnternet'te her gün siyasal haber okuma sıklığı	Rusya	(%1)	Türkiye	(%22)

Kalaycıoğlu, E. Çarkoğlu, A. (2015) Türkiye'de ve Dünya'da Vatandaşlık "<http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2015/12/T%C3%BCrkiyede-ve-Dunyada-Vatandaslik-2014-1.pdf>" den erişilmiş ve bu çalışmadan elde edilen verilerle düzenlenmiştir.

Birçok ülkede gençlerin politik katılımını artırmak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı durum tespitinden öteye gidememiştir. Buna karşın İskoçya ve İngiltere gibi ülkelerde gençlerin politik okuryazar olmaları için önemli çalışmalar yapılmaktadır. Dünya üzerinde bazı ülkelerdeki gençlerin politika okuryazarlık düzeyleri ile ilgili yapılan elde edilen bilgiler ve adı geçen ülkelerde yapılan çalışmalar aşağıda verilmiştir:

Rusya'da toplumun vatanseverlik bilincinin zayıflaması ile birlikte milliyetçilik dejenere bir hale dönüşmüştür. Evrenselliğin gerçek anlamını kaybetmesi Rus devletini endişeye sürüklemiştir. 2000 yılından itibaren vatanseverlik eğitimini temel alan birçok program ve proje geliştirilerek uygulamaya konulmuştur. Bu projelerden en önemlisi "Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Vatansever Eğitim: 2001- 2005" projesidir. Bu çalışma ile öğretmen adaylarını eğiterek vatanseverlik eğitiminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda etkinlikler vatanseverlik eğitiminin teorik ve metodolojik ilkelerini ortaya koyan yayınlar hazırlanmıştır. Ayrıca bilimsel konferanslar düzenlenmiştir. 2006 yılına gelindiğinde bu programın ikincisi hazırlanarak 5 yıl süre ile uygulamaya konulmuştur. Bütçeden önemli bir miktarda ödenek ayrılarak yaz kampları, oyunlar ve yarışmaların olduğu etkinlikler düzenlemiş ve daha çok askeri ve sportif amaçlar hedeflenmiştir (Zdereva, 2004, s. 51).

Rusya'da, gençlerin oranı toplam nüfusun yaklaşık %19,3'üdür, ancak sayısal değer olarak 29 milyon civarındadır. Nüfusun yaklaşık %8'inin 30 ila 35 yaşları arasında olduğu ve bunun sayısal eşdeğeri 12,1 milyon insan olduğu belirtilmelidir (Zamarekhin, 2016, s. 632). Seçim zamanlarında Rus vatandaşlarının siyasal okuryazarlığı (yeterlilik) sorunu çok keskin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Zhelnina (2012) tarafından yapılan bir araştırmanın anket istatistiklerine göre, ankete katılanların %43'ü son yıllarda Rusya'da yapılan neredeyse bütün seçimlerde yer aldı. Buna karşın %18'i hiçbir seçime gitmedi. Nüfusun bu kadar düşük derecede bir seçim faaliyetine katılması devletin siyasi sisteminin istikrarını tehdit edebilir, siyasi alanın faaliyetlerinde çeşitli çarpıklıklara neden olabilir. Seçim faaliyetlerinin

artmasının kilit noktası, gençlerin politik okuryazarlıklarını yükseltmek için çalışmaktır. Rus gençler devlette meydana gelen siyasal süreçler hakkında oldukça vasat bir bilgiye sahip oldukları ve siyasal yaşamda kolayca yönlendirildiklerini belirtmişlerdir. Ankete göre gençlerin dörtte biri, Rusya'da meydana gelen siyasi süreçlerle hiç ilgilenmemektedir. Zhelnina kamuoyu yoklamalarının sonuçlarına göre politik okuryazarlığı oluşturmanın en etkili yöntemlerinin şunlar olduğunu belirtiyor: kendi kendine eğitim (bu yönteme cevap verenlerin %14,14'ü); uygulama (%11,91); uzaktan eğitim (%8,56); seminer (%7,97); davranışsal modelleme (%6,08); basketbol yöntemi (soruna daldırma yöntemi) (%4,84); konferans (%3,96); iş oyunu (%3,96); eğitim videoları (%3,47); rol yapma oyunu (%2,73); vaka çalışmaları (%1,61); ders anlatımı (%0,75) (s. 7-32).

Rusya'nın Tataristan Cumhuriyeti Zelenodolsk Bölgesinde 17 ila 30 yaşları arasında toplam 317 kişiye uygulanan anket sonuçları değerlendirildiğinde gençlerin asgari düzeyde politik bilgiye sahip olduğunu ortaya çıkmıştır. Ankete katılanların %86'sı hiçbir zaman siyasi örgütlere üye olmamıştır ve gelecekte bunu yapmayacaklardır. Ankete katılanların %84'ü hiçbir zaman sosyo-politik olaylara katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların sadece %9'u kendilerini politik okuryazar olarak görmektedirler (Pinaeva, 2015). Rusya'da, siyasi katılım deneyiminin aktarılmasında süreklilik olmaması ciddi bir sorundur. Eski politik davranış ve katılım modelleri çoğu zaman yeni politik gerçekliklerle uyumsuz ve yeni modeller oldukça yavaş bir şekilde oluşturulur. Bu nedenle, son yıllarda siyasal eğitim sorunu güncel bir konu haline geldi: diğer ülkelerin siyasal deneyimlerini tanımak ve ustalaşmak, siyasal sistemlerin işleyiş özelliklerini incelemek, onları etkileme yöntemleri ve kendi çıkarlarını ve grup çıkarlarını gerçekleştirmek, yabancı tecrübeleri Rus geleneklerine uyarlamak önemli hedeflerdir (Samsonova, 2016, s. 181).

Litvanya Vilnius Üniversitesi (VU), Tarih Fakültesi Profesörü Norbertas Černiauskas, sivil farkındalığı, sorumluluk almadan ve farkındalık yaratmadan, öğrencilerin topluluk faaliyetlerine katılımını, politik farkındalık gelişimi olmadan ve okul dışındaki aktif yaygın olmayan faaliyetler olmadan hayal edemeyeceğini belirtmiştir. Ona göre politik eğitim hala

çoğunlukla tarihçiler tarafından verilmektedir. Politik eğitimin bir tarihçiler tarafından değil, öğrettiği konuya bakmaksızın, hatta sivil toplum örgütü gibi bir bağımsız olarak aktif ve sivil bir öğretmen tarafından yapılması gerekir. Černiauskas, okullarda, politika ve politikacılar, bürokratlar ve karar vericiler hakkında daha fazla konuşulmasını savunmaktadır. Ayrıca, vatandaşlık eğitimi derslerinde bağımsız bir demokratik devlette yaşamak için neyin önemli olduğu öğretilmeli, politik ve sosyal görevler ve konular hakkında konuşulmalı, öğrencilerin toplumun ve toplumun yaşamında yer almasına yardımcı olmak için çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerin, kamu hayatını etkileyen gerçek ve küçük karar vermenin ne olduğunu hissetmeleri gerekir. Okullarda öğrencilere vatandaşlık ve siyaset bilimi dersleri ile parlamenter sistemin ne olduğunu, sağ ve sol siyasi yönün resmi olarak nasıl tanımlanacağını öğretildiğini buna rağmen seçimlere ve STK faaliyetlerine gençlerin katılımın az olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni olarak gençlerin politikayı kötü olarak görmelerini örnek vermektedir. Öğrenilen bilgi ile gerçek eylem arasındaki boşluk olduğunu belirtmektedir. Vatandaş eğitilirse hem bilinçli bir vatansever hem de yeterli bir "Dünya vatandaşı" olacaktır. Eğer bir vatandaş politik olarak okuryazar değilse ne bir ülkenin ne de dünyanın iyi bir vatandaşı olmayacaktır (Černiauskas, 2017).

Litvanya Pilietinės visuomenės institutas (Sivil Toplum Enstitüsü) tarafından Litvanya toplumuna sivil güç endeksi anketi uygulanmıştır; bu çalışma aynı zamanda nüfusun politik bilinci de ölçülmüştür. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde politik olarak en eğitilmiş kesim kırsal nüfus ve yaşlılardır. Litvanya halkı politikaya katılabileceği inancından yoksun olmasına karşın, politik farkındalığı "Oldukça yüksek" olarak tanımlanmaktadır. Siyaset bilimci A. Krupavičius oy veren seçmen sayısının düşmeye başladığını söyleyerek, Litvanya'da bir politik okuryazarlık sorunu olduğunu belirtmektedir. Bu sorunun çözüm yolu politik okuryazarlığın okullarda ve üniversitelerde öğretilmesini önermektedir. Ayrıca medyanın politik okuryazarlığı eğitiminde rolünün çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Krupavičius, 2012). Litvanyalı araştırmacı Eglė Šepetytė'e göre politik okuryazarlığın politikacıların değil, halkın meselesidir. Eglė Sheppetė yaptığı çalışmada gençler (15-29 yaş

arası) ve politika arasındaki bağlantı üzerinde durmuştur. Araştırma sonuçları Sheppetê tarafından çok büyük bir hayal kırıklığı değerlendirilmiştir. Çalışmada gençlerin doğru cevaplarının yüzdesi %14-18 arasındadır. Politik konular öğretmenler tarafından vurgulandığında öğrencilerin gerçek anlamda temel politika bilgilerini edineceğini savunmaktadır. SSCB döneminde halkın düşünceli ve bilinçli olduğunu nasıl yaşaması ve davranması gerektiğini ifade eden araştırmacı günümüzde yönetim sisteminin değiştiğini, devleti var eden unsurun millet olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle politik olarak bilinçli bir milletin fikir ve düşünceleri ile devlete danışmanlık yapabileceğini vurgulamakta, bilinç ve eleştirel düşünmeyi politik okuryazarlığın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir (Sheppetê, 2011). Litvanya'da Eğitim Geliştirme Merkezi tarafından hazırlanan metodolojik yayın seminerinde öğretmenlere politik okuryazarlık eğitimi verilerek, öğretmenlerde dolayısı ile öğrencilerde de politik bir bilinç oluşturulması hedeflenmiştir. Coğrafya, tarih, dil ve sınıf öğretmenlerinin katıldığı bu eğitim mülteci ile teröristin farklılığı, terörizmin kökenleri, yalan haberin nasıl kanıtlayabileceği, politik tutumlar, politik konuların eleştirel olarak okunması ile ilgili konuları içermektedir. Eğitim sonrasında öğretmenler ulusal güvenliğin öneminin daha fazla farkında olduklarını belirtmişler, artık sadece tarih derslerinde değil diğer dersler de güncel politik konuları kullanacaklarını açıklamışlardır (UPC, 2018).

Hırvatistan'da birçok sivil toplum kuruluşu ve Sosyal Araştırma Enstitüsü tarafından yürütülen bir ankette Hırvatistan'da ortaokulların son sınıfında eğitim gören 1146 öğrencinin politik okuryazarlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan gençlerin yüzde 73'ü ülkelerinin başbakanının kim olduğunu bilmemektedirler. Öğrencilerin sadece yüzde 19'u ülkedeki mevcut iktidar koalisyonunun hangi partilerin oluşturduğunu bilmektedirler. Çalışmada öğrenciler büyük oranda dindar olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber bazı dini ve milliyetçi klişe ifadeleri sahiplendiklerini göstermişlerdir. Öğrencilerin yüzde 40'ı Katolik olan insanların "Gerçek Hırvat" olduğuna ve Hırvatistan'ın diğer milletlerden ve milletlerden daha zengin bir geleneğe sahip olduğuna inanmaktadır. Araştırma

sonuçlarından elde edilen veriler ve sonuçlar araştırmacılar tarafından felaket olarak nitelendirilmiştir (Vesna, 2016).

Kazakistan Cumhuriyeti Başkanı Gençlik Politikaları Konseyi Üyesi Zhumadilov Zharkyn Tusupbekovich göre Kazakistan'da politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların olmadığını ifade etmektedir. Ona göre Kazak gençlerin politik düşünceleri yetişkinlerin dediklerini söylemekten öteye gitmemektedir. Gençlerin politik okuryazarlıklarının yetersiz olduğunu, kanunları bilmediklerini, politik fikir ve düşüncelerini sosyal medya veya çevrimiçi platformlarda ifade ettiklerini bunun ötesine de geçmediklerini, herhangi bir STK' ya üye olarak haklarını korumadıklarını ifade etmiştir. Bu durumun Kazakistan'ın geleceğine yönelik olumsuzluklar doğuracağını belirtmektedir. Tusupbekovich komşu Rusya ve Kazak halkının siyasal kültür düzeyi, siyasal gelişme eğilimini aynı düzeyde olduğunu belirtmiştir. Politik okuryazarlığın geliştirilmesi için Rus meslektaşları ile gençlerin politik eğitim düzeyi ve "Gençliğin seçim faaliyeti" gibi yuvarlak masa toplantıları ve konferanslar düzenlediklerini vurgulamıştır (Tusupbekovich, 2014). Kazakistan'ın ünlü edebiyatçısı Magzhan Zhumabaev'de "Kutsal Rüyalarda-Ben Genç Olanlara İnanıyorum!" Adlı çalışmasında gençlere ümit beslediği açıktır. Zhumabaev gençler içerisinde adil bir lider olmak isteyen ve güneş doğarken ülkeye liderlik edebilecek genç insanlar olduğunu ve o gençleri dört gözle beklediğini ifade etmektedir. Zhumabaev gençlerin, yaşlıların "Gençliğindeki" gibi bir güven eksikliği olduğunu, bu nedenle de yaşlılar gibi pasif olmamaları için gençlerin politika ile ilgilenmeleri noktasında teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Abdirova, 2014, s. 3).

Brezilyalı ünlü düşünür ve eğitimci Paulo Freire'e göre politik okuryazarlık toplumu dönüştüren özgürleştiren özelliğe sahiptir. Bireysel özgürleşme yerine toplumsal özgürleşmenin öneminden bahseder. Okuryazarlığın toplumsal iş birliğini sađladđını, toplumun birbirleriyle dayanışma içinde olacağını, toplumun tartışmasız bir sınıf bilincine kavuşacağını ifade etmektedir. Okuryazarlığın toplumun organizasyonu için önemli olduğunu vurgulamıştır (Dreyer, 2011). Brezilya, Vitoria bölgesinde üç devlet okulunda lise

öğrencileri arasında yapılan bir çalışma okul ve toplumun, lise öğrencilerinin politik katılımını nasıl etkilediğini araştırmıştır (Danielly, 2016). Araştırmacı Danielly'e göre Brezilya'da okul öğrencileri iyi birer vatandaş olarak yetiştirmelidir. Öğrencilerin politik okuryazar olmalarının temelini okul olduğunu ifade etmiştir. Ailenin ve kilisenin Brezilya toplumunun geleneksel tarafını temsil ettiğini bu kurumların gençleri çocukluktan itibaren muhafazakâr bir düşünce temelinde yetiştirdiklerini vurgulamaktadır. Aşırı geleneksel politik eğitimin okulda verilen politik eğitim ile kimi zaman çatıştığını ifade etmiştir. Danielly, Brezilya'da öğrencilerin politik eğitiminin temelini okullar tarafından oluşturulması gerektiğini aksi takdirde aileler ve kilisenin etkisi ile yetişen çocukların önyargılı ve hoşgörüsüz olacağını ifade etmektedir. Okul bünyesinde politik okuryazarlık eğitimi alanların ise bu durumun aksine çeşitliliğe saygılı olacağını ön yargısı olmayan hoşgörülü bireyler olacağını tespit etmiştir. Politik cehaletsizliğin herhangi bir baskıyı doğallastırıldığını, bu nedenle politik okuryazarlık düzeyleri düşük olan bireylerin kendilerini yönetecek siyasi temsilcilerini seçtiklerini. bu durumun ülkenin geleceği için olumsuzluklar doğuracağını belirtmektedir. Brezilyalı yazar Wellington'a göre politik okuryazarlığın en büyük avantajı, yozlaşmış politikacıların ve ekonomik gücün oligarşilerinin çıkarlarına yerine insanların politik bilinç kazanmasıdır. Brezilya medyasının futbol ve dizilerle, sadece “İnsanların görmek istediklerini” göstermek için “Talep” bahanesini kullanarak medyada siyaseti tartışmadığını, “İnsanların politikadan hoşlanmadığını” iddia ederek bu görüşü daha da güçlendirme eğiliminde olduğunu iddia etmektedir. Bu durumun depolitite toplum oluşmasında kısır bir döngü oluşturduğunu belirtmektedir.

Slovakya'da Plichtová (2010) tarafından toplumun politik okuryazarlığı hakkında çalışmada Slovakya Cumhuriyeti vatandaşlarının temel özgürlüklerden, düşünce ve vicdan özgürlüğünden, yönetime katılma konusundaki politik haklardan nasıl yararlandığını belirlemeye çalışmıştır. Siyasi ve sivil katılımı sosyo-ekonomik durumun etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada anket çalışması yapılmıştır. Uygulanan ankete 15-18 yaşları arasında cinsiyete, yaşa, eğitime ve ikamet yerine göre 1270 kişi katılmıştır. Çalışma

sonucunda gençler temel hak ve özgürlüklerinin artmasından memnun olmalarına karşın bu hak ve özgürlüklerin korunmasında ve ihlallere karşı düşük hassasiyet gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca demokrasiyi takdir ederken, siyasal partilere ve siyasi sisteme mesafeli durmaktadırlar.

Tacikistan'da Khorog Üniversitesi'nden akademisyenler, Eğitim Bakanlığının müfredat düzenlemelerine göre, sosyal bilimlerin disiplin listesinden çıkarıldığını, felsefe ve siyaset bilimlerinin yüzde 50'sinin azaldığını ifade etmektedirler. Tacikistan'da Khorog Üniversitesi'ndeki bir grup öğrenci tarafından yapılan çalışmada, akademik ve felsefi bilimlerin eksikliği ve azalması sonucu gençlerin politik okuryazarlığının düşük seviyede sürmesine neden olacağını iddia etmektedirler. Khorog Sivil Toplum Destekleme Merkezi'nin uzmanı Nazarbek Mahmadnazarbekov'a göre "Gençler faaliyetlerinin ülkenin siyasi yaşamını etkileyemediğini gördüklerinde hayal kırıklığına uğradılar". Aynı üniversiteden Hosiyat Komilshoeva'ya göre "Dünyadaki gençlik dünyada bir rol oynuyor, ancak hükümetimiz gençliğin aktivasyonundan korkuyor". Khorog Üniversitesi'nden bir öğrenci olan Arthur'a göre, devlet politik okuryazarlık ve gençlerin siyasete karışmasıyla ilgilenmelidir. Ona göre toplumun sosyo-ekonomik istikrarsızlığı toplum üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir ve gençlerin siyasal katılımı siyasal partilerin ve hareketlerin ilerlemesini kolaylaştırmaktadır. Siyasi parti üyesi Ruslan Shadikov daha fazla genci politikaya çekmek ve onları politikaya hazırlamak, gençlerin politik görüşlerini teşvik etmek için kentin en üst düzey okullarında tartışma kulüpleri kurduklarını ifade etmektedir (Shahamamol, 2011).

Vietnam'da 16-24 yaş arasındaki nüfusun oranı ülke tarihindeki en yüksek nüfus olup, toplam nüfusun %40'ını oluşturmaktadır. Ancak gençlerin genel olarak politikaya ve özellikle de içişlerine ilişkin politikadaki ilgi ve anlayış düzeylerinin çok sınırlı olduğu konusunda birçok varsayım var. Vietnamlı yazar Pham Doan Trang'a göre; Vietnam'ın politik anlayışı tamamen çarpık ve çok yanıltıcıdır. Vietnamlılar, siyaseti bir azınlığın devlet yönetimi, komünist parti ve komünist partinin yetkilileri hakkında düşünmek olarak görmektedir. Bu grupta olmayanların geri kalanı kitlelerdir. Politika, üst kattaki güç

mücadelesi olarak anlaşılıyor. Vietnam'da politikayı öğrenmek, devlet politikalarını öğrenmek anlamına gelir. Vietnam'daki siyaset felsefesi, Karl Marx'tan bilim olarak adlandırılan tamamen sosyalizm ve daha sonra Lenin, Stalin, sonra Mao Zedong'dan oluşan bir karmaşa artı devletçiliktir (Trang, 2017, s. 15). Vietnam'daki politik okuryazarlık eğitimi tüm lise ve üniversitelerin ilk 2 yılında, 3 modül de dahil olmak üzere politik akıl yürütmeyi incelemektedir. Bunlardan birincisi Marksizm'in temel ilkeleri- Leninizm, ikincisi Vietnam bağımsızlık hareketinin lideri ve ilk başkanı Ho Chi Minh'in fikir ve düşünceleri üçüncüsü ise Vietnam Komünist Partisinin düşünce ve devrimci yoludur (Van, 2015). Vietnam'da birçok görüşe göre Vietnamlı gençlerin bir kısmının şu anda siyasi meseleleri gerçekten anlamadığını, vatandaşların kendi haklarını ve yükümlülüklerini ve ayrıca komün siyasetinin temel bilgilerini anlamamakta veya bilmemektedir. Teknolojinin gelişmesine, gençlerin birçok bilgi kaynağına hızlı bir şekilde erişebiliyor olmasına rağmen gençlerin politik olaylara yaklaşımları yetersizdir. Ulusal Meclis Üyesi Dang Thi Phuong Thao "Gençlerin politikaya ilgisizliğinin Vietnam'ın geleceği için endişe verici olduğunu" söylemektedir. Vietnam Millet Meclisi Üyesi Vu Mao günümüzde Vietnamlı gençlerin politika konusunda önceki nesillere göre daha az ilgili olduklarını, bunun sorumluluğunun devlet yönetimi olduğunu ifade ederek her neslin ardından gelen nesli bu anlamda yetiştirmek gibi bir sorumluluğu olduğunu vurgulamaktadır (Hai, 2018).

Vietnam'da Le Thi Hien'e göre; politikanın ülkenin büyük bir sorunu olmasına karşın, toplumun bu politik meseleleri genellikle anlaşılması zor olarak gördüğünü ve toplumun ilgisini çekmediğini ifade etmektedir. Bu yüzden toplumda politika ile ilgili şeyler çok az okunuyor, esas olarak başlığa bakılıp diğer başlıklara geçiliyor. Siyasi Parti Komitesi Sekreter Yardımcısı Nguyen Van Hoi'ye göre; gençler arasında politik bilincin yetersiz olduğunu ve politikaya ilgi göstermediklerini, politik olaylardan haberdar olmadıklarını ifade etmektedir. Hoi gençleri "Kendi ülkelerinin sütunları" olarak görmektedir. Ona göre gençler ülkenin sütunu olmak istiyorlarsa politik olayları anlamaları gerekiyor. Gençlerin amaçlarının ve temel değerlerinin oluşması için bölgelerinin ve ülkelerinin gelişimi için

gönüllü olmaları için politik eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Hoi'ye göre; politik okuryazar gençler, politikaları anlamakla kalmaz aynı zamanda yaşamın her alanında ilke, yönelim ve yasal hükümlere uygun olarak görüş ve düşüncelerini doğru bir şekilde ifade ederler. Vietnamlı yazar Hoang Bao'ya göre; politik eğitimin kâğıt üzerinde olmaması gerektiğini, ailelerin ve okulların politik eğitim konusunda gençlere rehberlik yapması gerektiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra gençlerin politik konularda kendilerini güncellemeleri, alışkanlıkları ve anlayışlarını geliştirmeleri gerektiğini belirtmiştir (Bao, 2017).

Yeni Zelandalı araştırmacılar Philippa ve Rack (2016, s. 25)'a göre "Politik okuryazarlık, demokrasinin ve toplumdaki iktidar ilişkilerinin birbirine bağlı doğası hakkında anlayış geliştirmenin yanı sıra farklı politik argümanları ve bakış açılarını değerlendirmek için katılımcı vatandaşlık ve eleştirel düşünme becerilerini destekleme yeteneklerini geliştirmeyi içerir." der. Araştırmacıların Yeni Zelanda'da lise öğrencileri arasında yaptığı çalışmada genç vatandaşların lise eğitim müfredatındaki politik okuryazarlık düzeyini geliştirmesini araştırmıştır. Araştırmada gençlerin siyasete katılımını ve oy verme oranlarının düşmesinin nedenleri incelenmiştir. Araştırmacılar 11. sınıf öğrencilerinin siyasi kurumlar, politik karar alma ve politik kişilik algılarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma bulguları gençlerin bazı siyasi süreçleri anlamalarına karşın, yetişkinler tarafından dinlenmeleri ve ciddiye alınmak istedikleri görülmüştür. Ayrıca gençlerin siyasi dil hakkında daha fazla bilgi edinmek istedikleri görülmüştür. Gençlerin politik konularda tartışırken ve karar verirken deneyimleri ve çıkarlarını ön plana aldıkları görülmüştür. Gençlerin pek çoğu oy kendilerini kullanabilecek olgunlukta olduklarından şüphe etmektedirler. Buna karşın politik okuryazar olmanın bilincindedirler. Yeni Zelandalı gençler, politik konuların önemini anlama ve beceriler hakkında farkındalığa sahiptirler. Ancak politikacıların söyleminin bir kısmını görmelerine karşın genellikle siyasi kararların ardında yatan değerleri ve bakış açılarını keşfetme becerileri zayıftır. Politikanın kurallardan, yasalardan, seçimlerden ve oy kullanmaktan daha fazlası olduğu kanısındadırlar. Araştırma bulguları, politik okuryazarlık

eğitiminin sosyo-kültürel, tarihi, çevresel, coğrafi ve ekonomik disiplin ara yüzleri üzerinden ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Çin dünya üzerindeki otoriter ülkelerden birisidir. Bu nedenden dolayı politik okuryazarlık eğitimi, yaşamın her alanında kendine yer bulmaktadır. Bu eğitim okul öncesinden itibaren başlamakta üniversite eğitimine kadar devam etmektedir. Ancak bu eğitim örgün eğitim kurumları ile sınırlı değildir. Bu eğitim ülkedeki her vatandaşı kapsayacak şekilde planlanmıştır. Bu doğrultuda sinema, müzik tiyatro, edebiyat başta olmak üzere tüm enstrümanlar bu amaç doğrultusunda öğretim materyali olarak kullanılmaktadır. Vatanseverlik eğitimi olarak verilen politika eğitimi ülke yönetiminin sahip olduğu ideolojiden beslenmektedir. Hükümet, Komünist Parti ve ideologlar tarafından belirlenen bir eğitim yapılmaktadır (Qiang, 2006, s. 10).

Çin’de siyasi hayat Mao Zedong döneminden itibaren komünist ideolojinin amaçları ve sınırları içerisinde kalmıştır. Çin’de politik eğitim zorunlu bir şekilde verilmektedir. Politik eğitimin amacı Çin Komünist Partisinin politikalarının tanımlanması ve desteklenmesidir. Bu nedenle farklı eğitim yöntemleri kullanılmaktadır. Eğitim süreci politik meseleleri tanımlamayı, insanları parti politikaları ile ilgili eğitmeyi ve onları belirli bir politik eylemin gerekliliğine ikna etmeyi içerir (Townsend, 1967, s. 182). Mao Zedong döneminden itibaren Çin’de politik eğitimin yoğunluğu, siyasi iklime ve eğitimin hedefine bağlı olarak değişmiştir. Politik eğitimde en müdahaleci ve kapsamlı olanı çeşitli şekillerde “Yeniden eğitim” veya “Dönüşüm” olarak adlandırılan “Düşünce reformu” dur. Düşünce reformu sıklıkla hapisane veya çalışma kampı gibi sıkıca kontrol edilen bir ortamda yapılırdı (Whyte, 1983, s. 208-209). Bu dönemde en yaygın politik eğitim şekli medya aracılığıyla, siyasi toplantılarda veya bir okul müfredatıyla iletilebilecek propagandadır (Townsend, 1967, s. 181).

Çin günümüzde dünyanın en fazla üniversite öğrencisine ve dünyanın en büyük ikinci yükseköğretim kurumuna sahiptir. Üniversite öğrencilerinin gücünün etkili şekilde nasıl ele alınacağı, Çin Komünist Partisi’ne (ÇKP) ciddi zorluklar getirmektedir. 1989’daki

Tiananmen Meydanı Olaylarından derslerini alan ÇKP, 1990'lerden bu yana Çin'in yükseköğreniminin politik kontrolünü güçlendirmek ve geliştirmek için çeşitli tedbirler aldı. On yıllarca süren sürekli yatırım ve çabaların ardından ÇKP, iş birliği, gözetim ve izleme ile ideolojik ve politik eğitim dâhil olmak üzere Çinli üniversite öğrencilerine hükmetmesini sağlamak için çok katmanlı bir sistem kurmuştur. Merkez olarak "İki ders setli" güncellenmiş müfredat ÇKP'nin Çin'in yükseköğretimindeki ideolojik ve politik eğitimi için geliştirilmiş bir sistemdir. Anket verilerine göre, Çinli üniversite öğrencilerinin Çin'in siyasi otoriteleri ve kurumları için düşük eğitilmiş genel halktan daha kritik olduğunu göstermektedir. Öğrenciler yine de siyasi otoritelere ve kurumlara hala büyük güven duymakta ve Çin'in mevcut siyasi sistemine büyük destek vermektedirler. ÇKP, ideolojik ve politik eğitimi sayesinde, üniversite öğrencilerinin siyasi duyarlılığını etkili bir şekilde arttırdı ve ÇKP'nin çeşitli kamu ve dış politikalara iç destek sağlama konusunda daha fazla yol göstermesini sağladı. Bununla birlikte, çoğu üniversite öğrencisi, siyasi inançlar veya sadakat yerine materyalist kaygılar (örneğin, iş için daha iyi fırsatlar, mezuniyet sonrası eğitim vb.) dikkate almaktadır (Jie, 2016). Çin'de üniversite öğrencileri için politik eğitim programı 2017 yılında değişmiştir. Çin Eğitim Bakanı Chen Baosheng, eğitim bakanlığının politik eğitimin 200'den fazla uzman tarafından, 2500'den fazla yükseköğrenim kurumunda, 3.000'den fazla sınıfta eğitim verildiğini ifade etmiştir. Chen politik eğitimin öğrenciler tarafından ilgi ile karşılandığını, 30 bin öğrenciye uygulanan ankette öğrencilerin verilen politik eğitimden memnun olduklarını tespit etmişlerdir. Çin'de üniversitelerde müfredatlar ve ders işlenişi, hükümet tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmektedir. Çin hükümeti 1989'da öğrenciler tarafından yönetilen ve sonunda ordu tarafından ezilen demokrasi yanlısı protestoların tekrarlanmasından korkmaktadır. Çin, dünya standartlarında üniversiteler kurmayı hedeflemektedir. Ancak eleştirmenler, akademik özgürlük üzerindeki kısıtlamaların Çin'in bu emellerini engelleyebileceğini savunmaktadır (Blanchard, 2019). Japonya, Batılılaşmadan modernleşmenin en iyi örneklerindedir. Bir ada ülkesi olan Japonya binlerce yıllık bir devlet ve millet kültürüne sahiptir. Tarih boyunca imparatorlar

tarafından yönetilen Japonya, özellikle İkinci Dünya savaşı sonrası başta politika ve ekonomi olmak üzere farklı alanlarda değişim yaşamıştır. Bugün Japonya'da gençlerin politik kayıtsızlığı ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Cehalet ve Sinizm (Antisthenes'in insanın mutluluk ve erdem, herhangi değere bağlanmadan bütün ihtiyaçlarından sıyrılarak kendi kendine erişebileceğini savunan öğretisi) Japonya'da önemli sorun olarak görülür. Ancak son yıllarda artan bu sorunlar karşısında çeşitli önlemler alınmaktadır. Japonya'da gençlere uygulanan "Japon Bilgi Davranışı Anketi"ne göre gençler arasında siyasete veya toplumsal konulara karşı ilginin giderek zayıfladığı görülmüştür. Ayrıca gençlerin politikaya kayıtsız oldukları tespit edilmiştir. 2005 yılında aynı ankette bu oran %42,9 iken, 2010 yılında %59,7'ye ulaşmıştır. Anket ayrıca politik yaşantının, insanlar yaşlandıkça arttığını ve bu problemin gençler arasında özellikle ciddi olduğunu gösteriyor. Buna ek olarak, toplumsal politik olaylara karşın, gençlerin %79,4'ünün kendi dünyalarındaki olaylarla ilgilendiklerini göstermektedir. Ankete göre gençlerin politikaya karşı ilgisiz olmasının nedeni olarak siyasetin anlaşılmasının zor olduğu şeklinde görünüyor (Koji, 2015, s.3). Japonya İçişleri ve Haberleşme Bakanlığı kendi verilerine dayanarak yaptığı çalışmada gençler arasında oylama oranı, 18 yaşındakiler için %50,74, 19 yaşındakiler için %32,74'tür. Cinsiyete göre, 18 yaşındaki erkekler %49,70, 19 yaşındaki erkekler %32,10, 18 yaşındaki kadınlar %51,87 ve 19 yaşındaki kadınlar %32,57 dir (Sankei, 2017).

Almanya, Hitlerin liderliğinde yaşadığı acı deneyimden büyük dersler çıkarmıştır. Hitler liderliğinde Alman halkı politik anlamda tek taraflı propagandaya maruz kalmıştır. Bunun neticesinde Nazizim ideolojisi Almanya ile sınırlı kalmamış tüm dünyaya yayılmak istenmiştir. Bunun neticesince milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanan 2. Dünya Savaşı yaşanmıştır. Politik okuryazar olmanın ne kadar önemli olduğu acı bir şekilde öğrenilmiştir. Almanya'da savaş sonrası ulusal doğallaştırmayı sağlamak amacıyla politik eğitim teşvik edildi. 2. Dünya savaşı sonrası Almanya'da Federal düzeyde ve her eyalet düzeyinde "Siyasi eğitim merkezleri" oluşturuldu. Almanya'da vatandaşlık (Bürgerlichkeit) kelimesi özellikle iki Almanya'nın birleşmesi sonrasında sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Almanya'da,

“Gençliği Avrupa kimliği duygusuyla uyandırmak” için vatandaşlık eğitiminin bir parçası olarak da eğitim verilmektedir (Koji, 2015, s. 5). Almanya'da sivil eğitimin temel ilkeleri "Beutelsbach Consensus" olarak adlandırılmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda öğretmenler öğrencilere düşüncelerini empoze etmemeli aksine öğrencileri kendi görüşlerini oluşturabilecekleri konulara yerleştirmeli, toplumsal temelli tartışmalarda karakterini korumayı ilke edinmelidir. Öğretmenler tartışmalı görüşleri tanıtmalı ve eğitim, öğrenci yönelimi ilkesine göre yapılmalıdır (Kalina, 2013, s. 9). Hamburg üniversitesinden Grotluschen ve Buddeberg (2018)'in yaptığı çalışmada işlevsel okuryazarlık ile ilgili Alman yetişkinlerin durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. 2017-2018 dönemini kapsayan çalışmada politik okuryazarlık, dijital okuryazarlık, sağlık okuryazarlığı, finansal okuryazarlık ile ilgili anket soruları sorulmuştur. Politik okuryazarlık becerileri sözlü ve anket uygulaması ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada yetişkinlerin politik bilgi ve farkındalıkları belirlenmiştir. Araştırmada Almanya'da çalışma yaşında olan nüfusun %14,5'i yani 7,5 milyon kişi işlevsel okuma yazma bilmemektedir. İşlevsel okuma yazma bilmeyenlerin %57'si çalışmakta, %17'si ise işsizdir. Bunlardan sadece %58'nin anadili Almancadır. Ortalama olarak fonksiyonel okuma yazma bilmeyenlerin büyük bir kısmı düşük seviyede okuma yazma bilmekte ve işsizdir. Bu kişiler kendilerini sosyal olarak toplumdan izole etmişlerdir. Ayrıca bu kişilerin geçmişinde olumsuz okul deneyimi bulunmaktadır (s. 5).

Amerika Birleşik Devletleri izolasyon politikasını İkinci Dünya Savaşından sonra tamamen bırakmış ve bu zamandan sonra dünya siyaset arenasında söz sahibi olmuş ve yaptırım gücü olan bir ülke olmuştur. Bu zaman içinde güçlenen ve büyüyen ABD, SSCB ile paylaştığı “Süper güç” rolünü Soğuk Savaş bittikten sonra tek başına üstlenmiştir. Dış politikasını da bu konumuna göre şekillendirmiş ve Yeni Dünya adını verdiği düzeni kurmak için çalışmalara başlamıştır. ABD'nin dünya siyasetinde söz sahibi olmasına karşın halkının siyasi konular başta olmak üzere coğrafya ve tarih konularındaki yetersizlikleri birçok araştırmaya konu olmuştur. ABD'li yazar Chris Hedges 2008 yılında yazdığı “Cahil Amerika” adlı makalesinde ABD halkını şu şekilde tanımlamıştır;

İki Amerika vardır, bunlardan birisi azınlık durumundaki okuryazar Amerika'dır. Bunlar karmaşanın üstesinden gelebilir ve illüzyonu hakikatten ayırt etmek için gerekli entelektüel vasıtalara sahiptirler. Diğeri ise bilgi edinmek için ustalıkla manipüle edilen görüntülere bağımlıdır ve kendisini yazı temelli okuryazar kültüründen koparmıştır. Yalanları ve gerçekleri ayırt edemezler. Basite indirgenmiş çocukça masallar ve klişe sözlerle bilgi sahibi olurlar. Belirsizlik, ince ayrıntılar ve kendi hakkındaki düşüncesi bu kişileri kafa karışıklığına savurur.42 milyon yetişkin Amerikalı okuma yazma konusunda yetersizdir. Bunların arasında lise diplomasına sahip yüzde 20'lik bir kesim mevcuttur.50 milyon Amerikalı ise 4. veya 5. sınıf düzeyinde okuma-yazma bilmektedirler. Lise mezunlarının üçte biri okulu bitirdikten sonra kitabın kapağına bile dokunmamıştır. ABD' de yaşayan ailelerin %80'ni 2007 yılında bir kitap bile satın almamıştır. ABD'de cahil kesim nadiren oy kullanır. Oy kullandıkları zaman da metin bilgisine dayalı karar verme yeteneğinden yoksundurlar. ABD'deki siyasi seçim kampanyaları, ucuz slogan ve güven verici kişisel hikâyeler karşılığında gerçek politika ve fikirlerden uzak durmaktadırlar. ABD'de de siyasi liderlerinin ehil, namuslu veya samimi olmaya ihtiyaçları yoktur. Bu niteliklere sahip görünmeleri yeterlidir (Hedges, 2018).

Princeton Review tarafından yapılan bir çalışmada ABD başkanlarından 1858 Lincoln-Douglas, 1960 Kennedy-Nixon, 1992 Clinton-Bush-Perot, 2000 Al Gore-Bush...vd konuşmaları “Bir okuyucunun konuşma metnini kavrayabileceği asgari eğitim standardını gösteren standart bir kelime dağarcığı testi” kullanılarak incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda; G.W. Bush 6.sınıf, Al Gore ise 7.sınıf; 1992 tartışmalarında, Bill Clinton 7.sınıf, H.R. Perot 6.sınıf; J. F. Kennedy ve R. Nixon 10.sınıf; A. Lincoln 11.sınıf ve S.A. Douglas 12.sınıf seviyesinde konuşmuşlardır. Günümüzde ABD'de kullanılan politik ifadeler 10 yaşındaki bir çocuğun ve 6.sınıf okuma düzeyine sahip bir kişinin algısına hitap etmektedir. Çünkü ABD'lilerin çoğu bu seviyede düşünür ve eğlenirler. (Hedges, 2018).

Ülkedeki en büyük yetişkin okuryazarlığı ve temel eğitim üyeliği örgütü olan ProLiteracy'ye göre ABD'de yaklaşık 36 milyon yetişkin- ve dünya çapında yaklaşık 800 milyon- temel okuma, yazma ve matematik becerileri ile mücadele etmektedir. Bu kişiler, bir menü okumak, bir iş başvurusu doldurmak veya çocuklarına yatmadan önce bir hikâyeye okumak için çaba göstermektedirler (Proliteracy, 2019)

Amerikalı filozof ve anayasa hukukçusu Ronald Dworkin “Amerika için Üç Soru” başlıklı makalesinde tüm öğrencilerin topluluklarında aktif ve bilinçli bir rol üstlenmeleri için gerekli bilgi, beceri ve düzenlemeleri geliştirmelerine yardımcı olmak için yeni bir vatandaşlık

müfredatının geliştirilmesi için iş birliği yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Dworkin öğrencilere devletin yapısının öğretildiği veya Amerika'nın hikâyesinin anlatıldığı tarih derslerinin verildiği vatandaşlık dersleri yerine farklı ders içeriklerinin olması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre günün en çekişmeli siyasi tartışmaları dersin içeriğinde yer almalıdır. Kürtaj kanunu, paranın siyasetteki rolü; vergi sisteminin adilliği ve anti-terörist faaliyetlerin biçimlendirilmesinde ve sınırlandırılmasında sivil özgürlüklerin rolü dersin içeriğinde yer almalıdır. Dworkin'e göre politika dersleri, özellikle öğretmenler arasında ve eğitim okullarında nasıl öğretilmeleri gerektiği konusunda geniş bir fikir birliği oluşmadan önce öğretilmesi son derece zor olacaktır. Dworkin, ABD halkının gözünde para kazanmak ile iyi yaşamın neredeyse ayrılmaz bir hal olduğunu belirtmiştir. O, günün politik tartışmalarını etik bir bakış açısıyla incelemiştir. Halkın “Bu bize daha fazla zenginlik ve para kazandıran fırsatlar sağlayacak mı?” veya “Bu akıllı bir siyasi hareket mi?” diye sormak yerine; “Bu yasa adil mi?” “Bu görüş adil mi?” veya “Bu yapılacak doğru şey mi?” şeklinde sorular sorması gerektiğini belirterek her ortaokulda çağdaş siyasal konularda zorunlu bir ders önermiştir (Dworkin, 2019). Her demokratik devletin başarılı işleyişi, aktif, sorumlu ve tamamen eğitilmiş vatandaşların devlet hayatına ve güçlü bir sivil topluma katılımına bağlıdır.

İngiltere'de gençlerin politik gelişmeler hakkındaki bilgi eksikliği ve bu olaylara karşı ilgisizliği son yıllarda önemli bir sorun olarak görülmüştür. Gençlerin politikaya karşı ilgisizliği ve düşük oy kullanma oranları veya okuldaki devamsızlık, şiddet ve suç eylemleri 1990'lı yıllarda İngiltere büyük bir sorun olmaya başlamıştır. İngiltere'de öğrencilerin önemli bir kısmının maddi uyarıları önemsemesi, kamu sorunları ve diğer insanların sorunları ile ilgilenmemesi, haklarındaki konularla ilgilenmemeleri önemli tartışmalara yol açmıştır. “Furnham ve Gunter, 1987; Mardle ve Taylor, 1987; Park, 1995; Stradling, 1977” gibi araştırmacılara tarafından yapılan çalışmalarda gençlerin siyasi ilgi, bilgi ve davranış yönünden düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin; İngiltere'de 1979 yılında seçmenlerin %76'sı sandığa gitmişken, 2001 yılında bu oran %59'a kadar düşmüştür (BBC,

2018). Bu durumun etkileri net olmamakla birlikte İngiliz demokrasinin gelecekteki sağlıklı işleyişi için endişe verici etkiler doğurması söz konusudur. Mulgan (1995)'a göre gençlerin geleneksel politikaları, dikkat ve enerjilerini çevre, insan ve hayvan hakları gibi tekli konulara yönlendirmek lehine reddetmeleriyle yeni bir tür siyasal neslin ortaya çıktığını iddia etmektedir. Stokes ve Butler (1969) politik ilginin yaş ve sorumlulukla artacağını savunmuştur. White, Bruce ve Ritchie (2000)'e göre bugünün gençlerinin, onlardan önceki nesiller gibi yaşlandıkça ve politika ile daha fazla ilişki kurmaya başladıkça politikaya ilgi duyacaklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle gençlerin politik çıkar ve davranışlarında görülen düşüş, gençlerin yaşadığı değişen sosyal ve ekonomik ortama atfedilmelidir (s. 9). Kimberlee (1998)'ye göre ebeveyn desteğine uzun süre bağımlı olan çocuklar ve gençler bu durumdan dolayı finansal ve ailevi sorumluluklarının başlangıcı gecikmektedir. Bu durum dolayısıyla insanların siyasetle ilgilenmeye başladığı yaşı da geciktirdiğini ileri sürmektedir (s. 88). İngiltere'nin önde gelen siyaset bilimcilerinden Bernard Crick bu durumu "İngiliz halkı politik yetenekleri ve bilgileriyle ünlüdür, ancak şu anda en alttalar. Genç nesiller siyasetten uzaktalar ve sıkıcı bir ifadeyle siyasal sistemlere kayıtsızlar" şeklinde ifade etmektedir. Bu sorunla nasıl başa çıkılacağı 1990'lardan bu yana İngiltere'nin konusu olmuştur. Başbakan Tony Blair döneminde, Sir Bernard Rowland Crick başkanlığında oluşturulan Vatandaşlık Danışma Komitesi tarafından 1998 yılında Crick Raporu olarak da bilinen rapor kamuoyuna açıklanmıştır. Crick Raporunun ardından 2002 yılında vatandaşlık eğitimi zorunlu olmuştur. Vatandaşlık eğitiminin verilmesinde 2 hedef vardır; bunlardan birisi politik kayıtsızlık, cehalet ve alaycı tutumların üstesinden gelmek ve "Aktif vatandaşlar" ve "Bilgili vatandaşlar" yetiştirmektir. İkinci hedef ise etnik gruplar ve dini gruplar gibi ülkedeki sosyal grupların anlaşılmasını teşvik etmek ve cinsiyet, ırk, kültür veya dine bakmaksızın bireylere ve mülklerine karşı hoşgörü ve saygıyı teşvik etmektir. Crick Raporunda vatandaşlık eğitimi, "Toplum ve bileşenlerini öğrenmek ve bütün olarak bir birey olarak nasıl ilişki kurulacağını öğrenmek" şeklinde tanımlanmıştır. Crick raporuna göre vatandaşlık eğitiminin üçayağı vardır; Bunlardan birincisi her şeyden önce çocuklar için

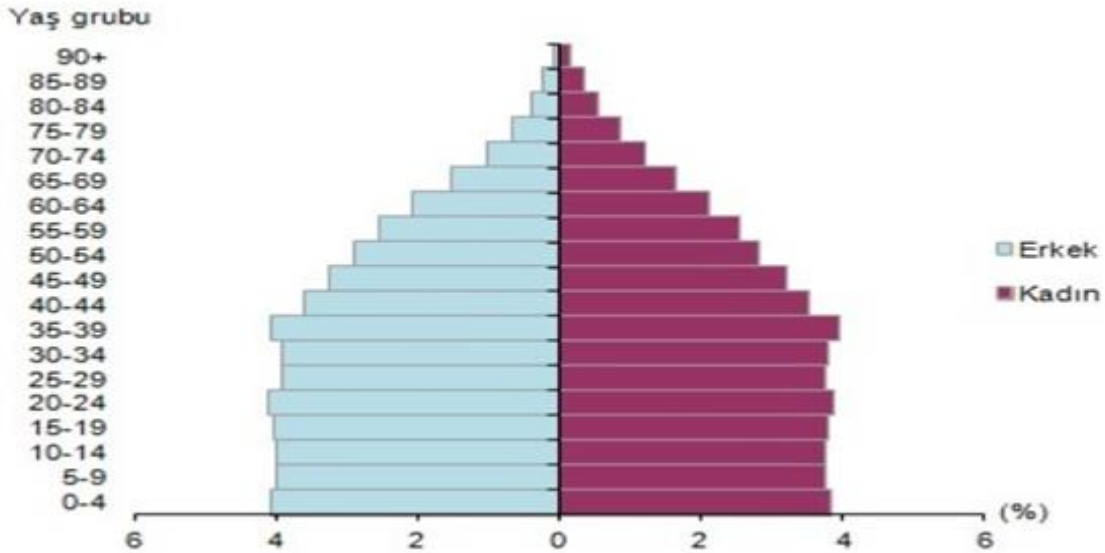
yetkili kişinin kendine olan güvenini ve birbirlerine karşı sorumlu bir tutumu öğrenmeleri gerekir. İkincisi, kendi toplumundaki yaşamı ve sorunları öğrenmek, bilinçli bir şekilde gelişmelere dâhil olmayı, sosyal katılım ve hizmet faaliyetlerini içerir. Üçüncüsü, politik okuryazarlık edinmektir (Advisory Group on Citizenship, 1998).

2.5.2. Türkiye’de Siyasal Katılım Düzeyi

Türkiye’de siyasal katılım kültürünün düşük olmasının nedeni olarak Osmanlı Devleti’nden devralınan gelenek olduğu varsayılır. Bu durumun sebebi olarak güçlü devlet algısının siyasal katılıma izin vermemesi gösterilir. 1950’li yıllarda siyasal katılım sadece oy vermek ile sınırlı idi. 1962 anayasası ve onun ardından 1970’li yıllarda siyasal ve sosyal örgütlenme, tartışma ve benzeri siyasal katılım biçimleri ile genişlemiştir. 1982 Anayasası merkezi yönetimi güçlendirirken özgür siyasi düzene ket vurmuştur. Siyasal örgütlenme sınırlandırılmıştır. 1990’lı yıllarda istikrarsız bir dönem yaşayan siyasal sistem ekonomik krizlerle orta sınıfın zor durumda kalmasına yol açmıştır. Geçmişten günümüze bu yaşananların etkisi ile siyasete katılımın zayıf kalmasına neden olmuştur (Erdoğan, 2009, s. 1-4). “Gençlerin siyasal katılımları ile ilgili Türkiye’de 1998 ve 2008 yılları arasında yapılmış araştırmalar incelendiğinde; bu çalışmalar gençlerin bu yıllar arasında siyasal parti ya da bir derneğe üyeliğinin düşük olduğunu, arkadaşları ile siyasetten konuşmadıklarını, siyasetle ilgilenmediklerini ve kurumlara güvenmediklerini göstermektedir.” (Küme, 2017, s. 47). Kentel (1998)’in gençlerin siyasete bakışları, ilgi ve katılımı ile ilgili yaptığı araştırmada gençlerin sadece %10’u kendi aralarında siyasetten konuşmaktadır. Bunun yanı sıra gençlerin %3,7’si bir siyasal parti üyesi iken bunların dışında sosyal, siyasal ve kültürel dernek veyahut gruplara üye olanların oranı ise %3 civarındadır (Kentel, 1999). Gazi Üniversitesi tarafından 2003’de yapılan Türk Üniversite Gençliği Araştırması’na göre boş zamanlarını siyasi partilerde ve derneklerde değerlendiren üniversite gençlerinin oranı sadece %1,4’dür (Boyraz, 2009).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 68. Maddeye göre; “Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için on sekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir. Siyasi partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.” (TBMM, 2019). Siyasi partilerin politika belirleme, temsil, siyasal sosyalleşme, siyasal devşirme, menfaatlerin birleştirilmesi, mobilizasyon ve hükümetin organizasyonu gibi işlevleri vardır. “Siyasi partiler, halkın desteğini sağlamak suretiyle, devlet iktidarının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan ve bu suretle politika belirleme ve belirlenen politikaları uygulama amacını güden, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluklardır.” (Önder, 2007, s. 255).

31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'nin nüfusu 82 milyon 3 bin 882 kişidir. Türkiye'de 2017 yılında 31,7 olan ortalama yaş, 2018 yılında artış göstererek 32 olmuştur. Ülkemizin yaş piramidine bakıldığında genç nüfusun sayısının Avrupa ülkelerine göre fazla olduğu görülmektedir (TÜİK, 2019).

Şekil 6. Türkiye nüfus piramidi (2018) <http://tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=30709> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye’de yapılan araştırmalardan elde edilen verilere göre gençler ile kamu arasında yüksek düzeyde kopukluk olduğu belirlenmiştir. Herhangi bir sorun yaşadığında kamu kurumlarına başvuran gençlerin oranı %10’dur. Gençlerin %90’ı yaşadığı bir sorunu devlet

ile paylaşmamaktadır. Akranları ile sosyalleşmek için gençlik merkezlerini kullanan gençlerin oranı %2,5'dur. Gençlerin %30'unun alışveriş merkezlerini, %9'unun kahvehaneleri sosyalleşme mekânı olarak kullandığı, %47'sinin ise arkadaşları ile evde buluşmayı tercih ettiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar gençlerin toplumsal hayata katılımının sağlanması ve sosyalleşmesi için uygulanan kamu politikalarının yetersiz olduğunu göstermektedir (Yentürk, 2014, s. 13). Türkiye'de gençlerin siyasete katılım oranları Avrupa ülkelerindeki gençlere göre düşüktür. Tablo 10'da Türkiye'deki gençlerin siyasete katılımının yıllara göre değişimi görülmektedir.

Tablo 10
Türkiye'de Gençlerin Yıllara Göre Siyasete Katılım Oranları (1999-2003-2008)

Yapanların Yüzdesi	1999	2003	2008
Oy Verme	61,5	52,6	48,0
Bir siyasi partinin gençlik koluna üye olmak	10	8,3	9,0
Bir siyasi partiye gençlik kolu haricinde üye olmak	6,0	3,5	4,1
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında ev ev tanıtım yapmak	6,7	4,1	5,0
Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında tanıtım broşürü dağıtmak	8,1	5,3	5,3
Yaşadığımız şehir veya mahalledeki herhangi bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazmak	18,0	9,4	8,0
Sizi doğrudan ilgilendiren bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazmak	20,6	10,2	7,3
Herhangi bir toplu yürüyüş eylemine katılmak	12,8	9,4	11,3
Herhangi bir boykot eylemine katılmak	7,9	6,4	6,8
İnternet üzerinden bir protesto eylemine katılmak	3,2	4,3	7,2
Siyasi partiler dışında, siyasetle ilgili bir sivil toplum örgütüne üye olmak	4,3	2,9	4,4

Erdoğan, E., Türkiye'de Gençlerin Siyasal Katılımı: Karşılaştırmalı Bir Perspektif, İstanbul Bilgi Üniversitesi <http://www.sebeke.org.tr/yeni-zamanlarda-genc-yurttaslarin-katilimi-konferansi/> adresinden erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Türkiye'de yaşayanların siyasal hayata katılmalarında etkili olan örgütler siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları iken siyasal anlamda katılımın en yüksek olduğu eylem ise oy kullanmaktır. Türkiye'de 30 Mart 2014 yerel seçimlerine göre 52.695.832 olan seçmen

sayısı 4.362.804 kişi artarak, Mart 2019 tarihi itibari ile 57.058.636 kişi olmuştur. Bu seçmenlerin 28.929.732'si (%50,7) kadın seçmen iken, erkek seçmen sayısı 28.128.904 (%49,3) 'dür (YSK, 2019).

Türkiye'de Yüksek Seçim Kurulu'nun verilerine göre 24 Haziran 2018 Pazar günü yapılan "Cumhurbaşkanı ve 27.dönem Milletvekili Genel Seçimleri" ne katılım oranı %88,19'dır. 24 Haziran 2018 seçimlerinde oy kullanmayan vatandaş sayımız 6.651.288 kişidir. Yurtdışında yaşayan ve oy kullanma hakkına sahip olan vatandaş sayımız 3.044.837'dir. Ancak oy kullanmayan vatandaş sayımız 1.358.584'dür. Türkiye'nin aksine yurtdışında seçimlere katılım oranı %44,62 gibi çok düşük bir orandır.

Tablo 11

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri Seçmen Sayıları

Kayıtlı Seçmen Sayısı	54.049.940
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	47.239.370
Geçerli Oy Sayısı	46.555.267
Geçersiz Oy Sayısı	684.103
Seçime Katılma Oranı	%87,40

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1Kasim2015/KesinSecimSonuclari/96-A.pdf> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Tablo 12

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Seçimleri Seçmen Sayıları

Kayıtlı Seçmen Sayısı	56.322.632
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	49.671.344
Geçerli Oy Sayısı	48.562.084
Geçersiz Oy Sayısı	1.109.260
Seçime Katılma Oranı	%88,19

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018CB-416A.pdf> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Tablo 11 ve 12’de dikkat çeken en önemli nokta geçersiz oy oranıdır. En önemli siyasal katılım araçlarından olan oy verme oranının dünya üzerindeki birçok ülkeye göre çok yüksek olmasına karşın Türkiye’de geçersiz oy oranlarının fazlalığı dikkat çekicidir. 1 Kasım 2015 seçimlerinde geçersiz oy sayısı 684.103 olmasına karşın, 24 Haziran 2018 seçimlerinde geçersiz oy sayısı 1.109.260’dır. 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde geçersiz oyların birçok şehirde seçim sonuçlarını etkilediği dikkate alındığında bu oranın azalması demokrasi açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’de nüfusun siyasal katılımında siyasi partiler önemli yer tutmaktadır. Siyasi partiler siyasal katılım kanallarından en önemli olanlardan birisidir. “İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü” kayıtlarına göre 79 tane siyasi parti vardır. Bu siyasi partiler ideolojik olarak siyaset yelpazesinin farklı noktalarında yer almaktadırlar. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimlere sadece 8 siyasi parti (Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Hür Dava Partisi, Vatan Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Saadet Partisi, İyi Parti) ve bağımsız adaylar katılmıştır. Bu durum partilerin bir kısmının sadece tabela partisi olarak varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Geçmişten günümüze gençler her zaman partilerin dinamizmini temsil etmişlerdir. Geçmişte olduğu gibi bugünde gençler kimi zaman siyasi bir partinin gençlik kolları üyesi olarak ya da üye olmadan siyasi partinin bir seçmeni olarak siyasal hayata katılmaktadır. Yüksek Seçim Kurulu Verilerine göre yurt içi seçmen kütüğüne kayıtlı seçmenlerin yaş aralığı istatistiği incelendiğinde seçmen oranı en yüksek kesim gençlerdir. Tablo 13’de Türkiye’deki seçmenlerin yaş aralığı verilmiştir.

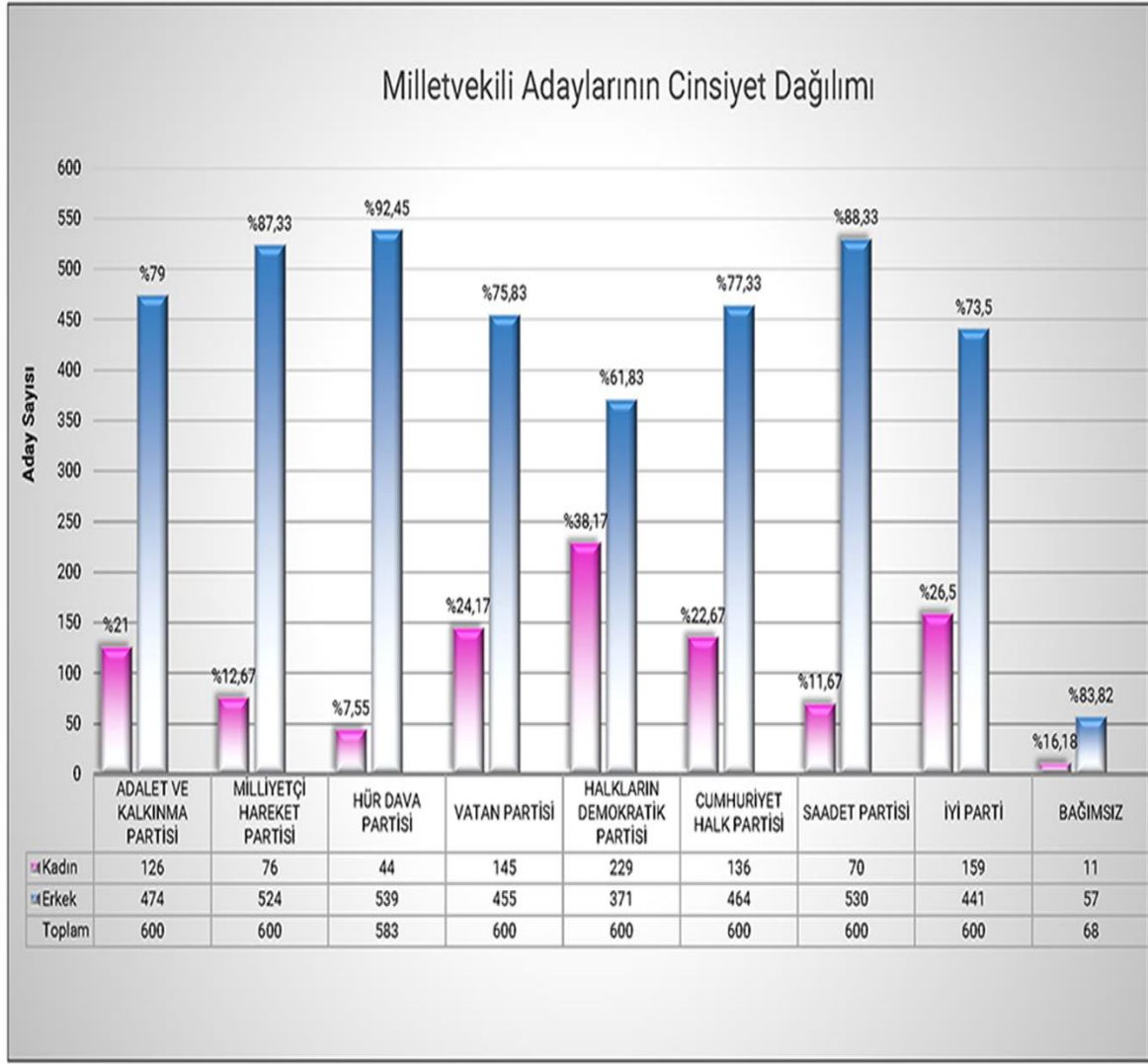
Tablo 13

YSK Verilerine Göre Yurt İçi Seçmen Kütüğüne Kayıtlı Seçmenlerin Yaş Aralığı İstatistiği

Yaş Aralığı	Yaş Aralıklarına Göre Seçmen Sayısı	Toplam Seçmen İçindeki Oranı %
18-29	13.970.568	24,8
30-39	12.400.323	22
40-49	10.789.605	19,2
50-59	8.662.944	15,4
60-69	5.937.664	10,5
70+	4.561.528	8,1
Toplam	56.322.632	100

<http://www.ysk.gov.tr/tr/2018-cumhurbaskani-ve-milletvekili-secim-i-CC%87statistikleri/78032>'den erişilmiş ve düzenlenmiştir.

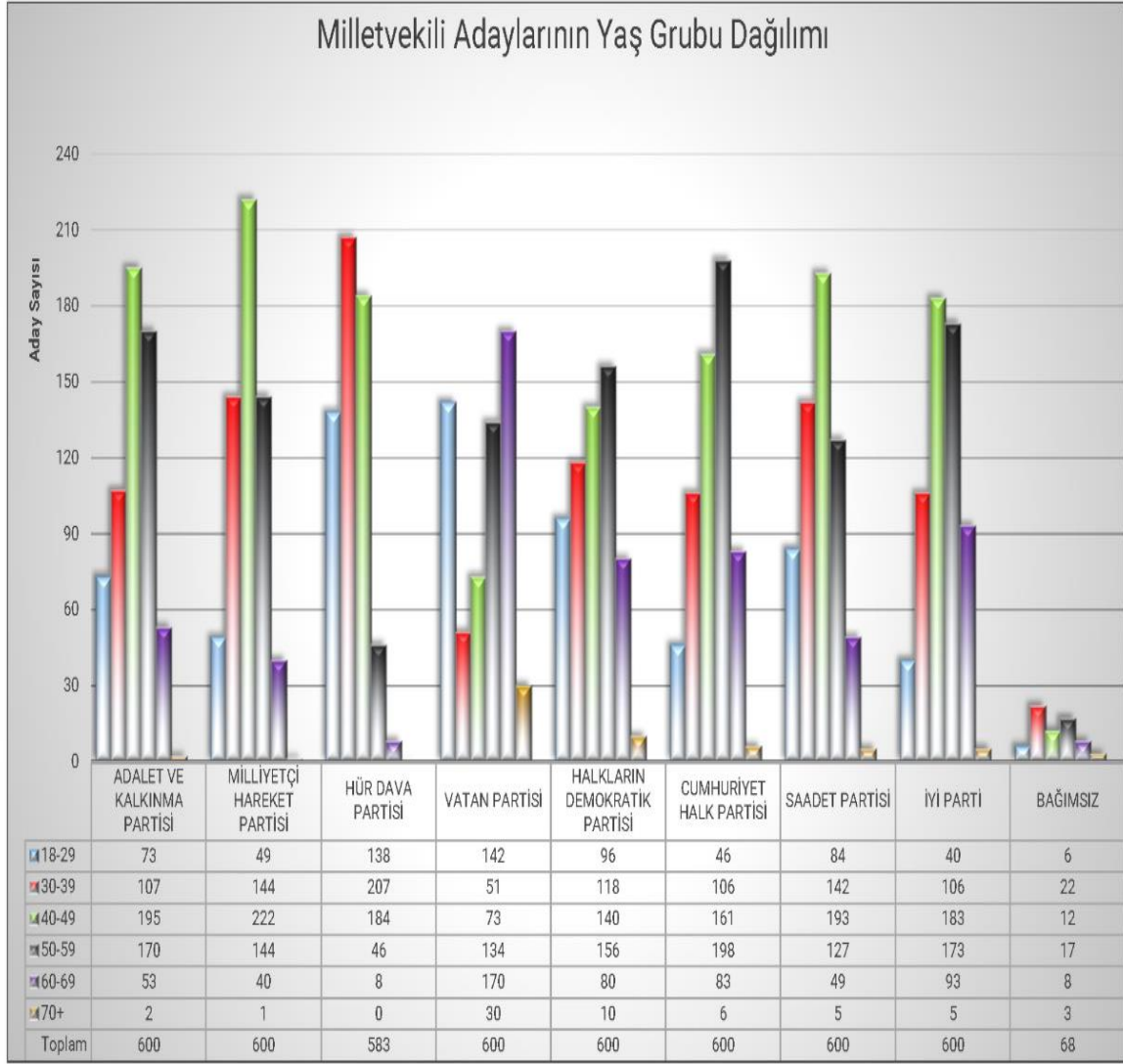
Türkiye’de seçimlerde cinsiyet ayrımı olmaksızın aday olma ve seçmen olma yaşı 18’dir. Ülke nüfusu ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu verileri incelendiğinde Erkek nüfus 41 milyon 139 bin 980 kişidir. Kadın nüfus ise erkek nüfus sayısına yakındır. Kadın nüfusu erkek nüfusa göre 276 bin farklar 40 milyon 863 bin 902 kişidir. Buna göre Türkiye’nin toplam nüfusunun %50,2’sini erkekler oluştururken %49,8’ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Şekil 7 24 Haziran 2018 milletvekili seçimleri adayların cinsiyet dağılımı
<http://www.ysk.gov.tr/tr/2018-cumhurbaskani-ve-milletvekili-secim-i%CC%87statistikleri/78032> adresinden erişilmiştir.

Ancak şekil 7’de Yüksek Seçim Kurulu verileri incelendiğinde 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimlerde aday olan kadınların erkek adaylara göre çok düşük olduğu görülmektedir.

Şekil ‘8’de ise Türkiye’de seçmenlerin önemli bir kısmını gençlerin oluşturmasına karşın seçimlerde gençlerin aday olma durumları incelendiğinde oranın çok düşük kaldığı görülmektedir.

Şekil 8 24 Haziran 2018 milletvekili seçimleri adayların yaş grubu dağılımı
<http://www.ysk.gov.tr/tr/2018-cumhurbaskani-ve-milletvekili-secim-i%CC%87statistikleri/78032> adresinden erişilmiştir.

Türkiye'nin nüfus oranları incelendiğinde genel seçmen nüfusu içinde genç seçmenlerin önemli bir oranda olmasına karşın gençlerin aktif olarak siyasete katılım oranları yeterli düzeyde değildir. Son zamanlarda Türkiye'de seçme seçilme yaşı 18'e düşürülmüştür. Buna karşın gençlerin aktif siyasete katılımı yeterli düzeye ulaşmamıştır. Gençlerin siyasete katılımı açısından siyasi partilere üye olmaları önem arz etmektedir. Partilerin geleceği açısından değerlendirdiğinde gençlik kollarından gelen siyasetçilerin varlığı partinin sürekliliğini sağlarken aynı zamanda başarısını artırabilir. Türkiye'de siyasi partilerin üye

sayıları incelendiğinde nüfus oranına göre düşük kalmaktadır. Tablo 14’de Türkiye’deki siyasi partilerin üye sayıları verilmiştir.

Tablo 14
Türkiye’de Siyasi Partilerin Üye Sayısı (03.01.2019)

SIRA	PARTİ	ÜYE SAYISI
1	Adalet ve Kalkınma Partisi	10.337.144
2	Cumhuriyet Halk Partisi	1.218.611
3	Demokrat Parti	588.652
4	Milliyetçi Hareket Partisi	495.216
5	Saadet Partisi	244.297
6	İyi Parti	153.157
7	Genç Parti	51.428
8	Demokratik Sol Parti	43.117
9	Halkların Demokratik Partisi	38.770
10	Vatan Partisi	27.140

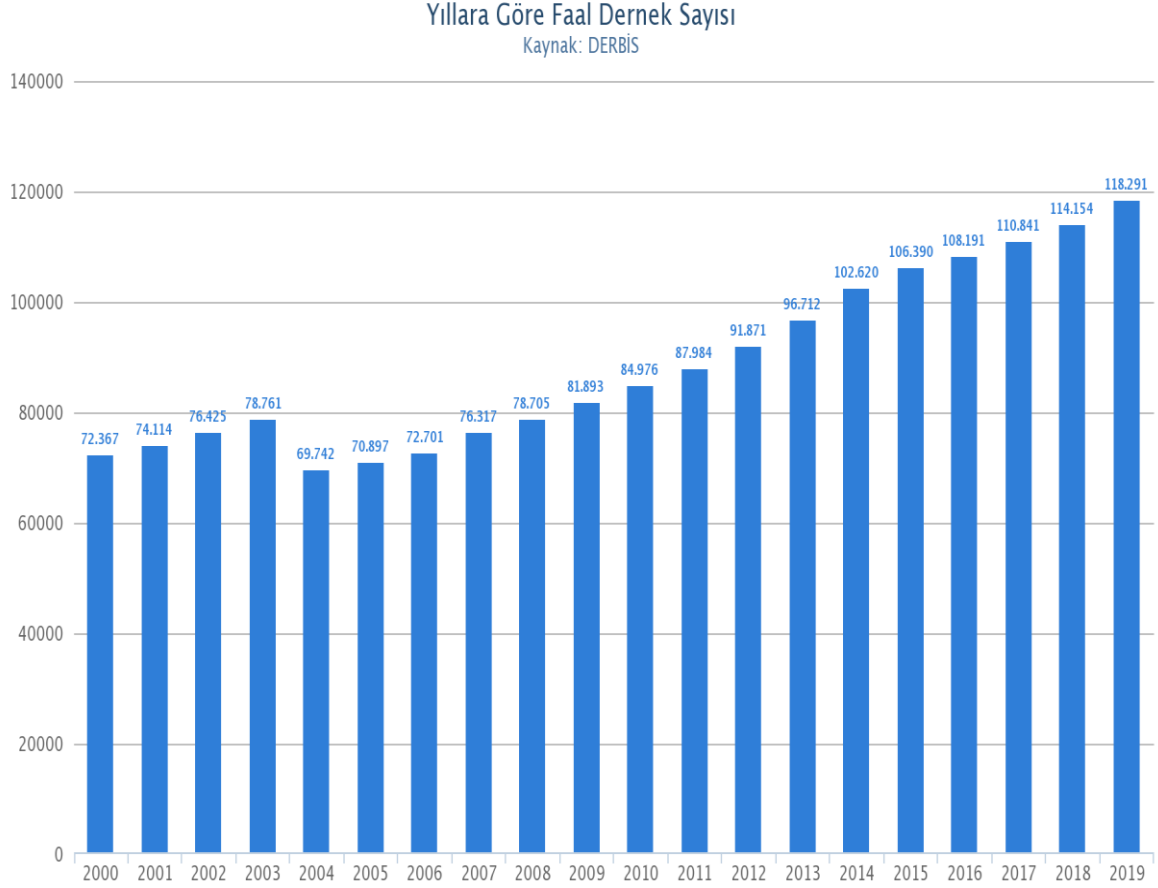
<https://secimatlasi.com/partilerin-uye-sayisi/> (2019) sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Siyasal katılım kanallarından bir diğeri de sivil toplum kuruluşlarıdır. STK’lar, bir devletin demokratikleşme ve kalkınmasında önemli aktörlerdir. STK’lar farklı alanlarda çalışan gönüllü örgütler, düşünce kuruluşları, hükümet dışı örgütler, sendikalar, sosyal hareketler, vatandaş inisiyatifleri ve meslek odaları gibi geniş birçok alanda faaliyet göstermektedirler. STK’lar sosyal yarar sağlama amacının yanında, toplumsal gelişme ile birlikte demokratikleşme amacıyla eğitim, sağlık, insan hakları, engelliler, çevre, gençlik, kalkınma vb. gibi farklı alanlarda çalışmaktadırlar.

Türkiye’de sivil toplumun gelişimini tarihsel açıdan dört dönemde incelemek mümkündür:

1. Özellikle Osmanlı vakıf geleneğine dayanan Cumhuriyet öncesi dönem,
2. 1923-1950 yılları arasındaki tek parti dönemi,
3. 1950-1980 yıllarındaki çok partili seçim sistemine geçiş çabaları ve ihtilaller dönemi,
4. 1980’den günümüze kadar devam eden dönemdir. Bu dönem demokratikleşme hareketleri, hızlanan Avrupa Birliği süreci, Kürt sorunu ve laiklik-İslam tartışmalarının alevlendiği ve sivil

toplumun bazı dönüm noktalarının yaşandığı (1996 Habitat Konferansı, 1999 Marmara depremleri, 2001 Kopenhag Kriterleri'nin kabulü) dönem. 2000'li yıllar Türkiye'de liberal demokrasilerde olduğu gibi bir sivil toplumun alanının belirginleşmeye başladığı yıllar olmuştur (İçduygu, Meydanoğlu, & Sert, 2011, s. 17).

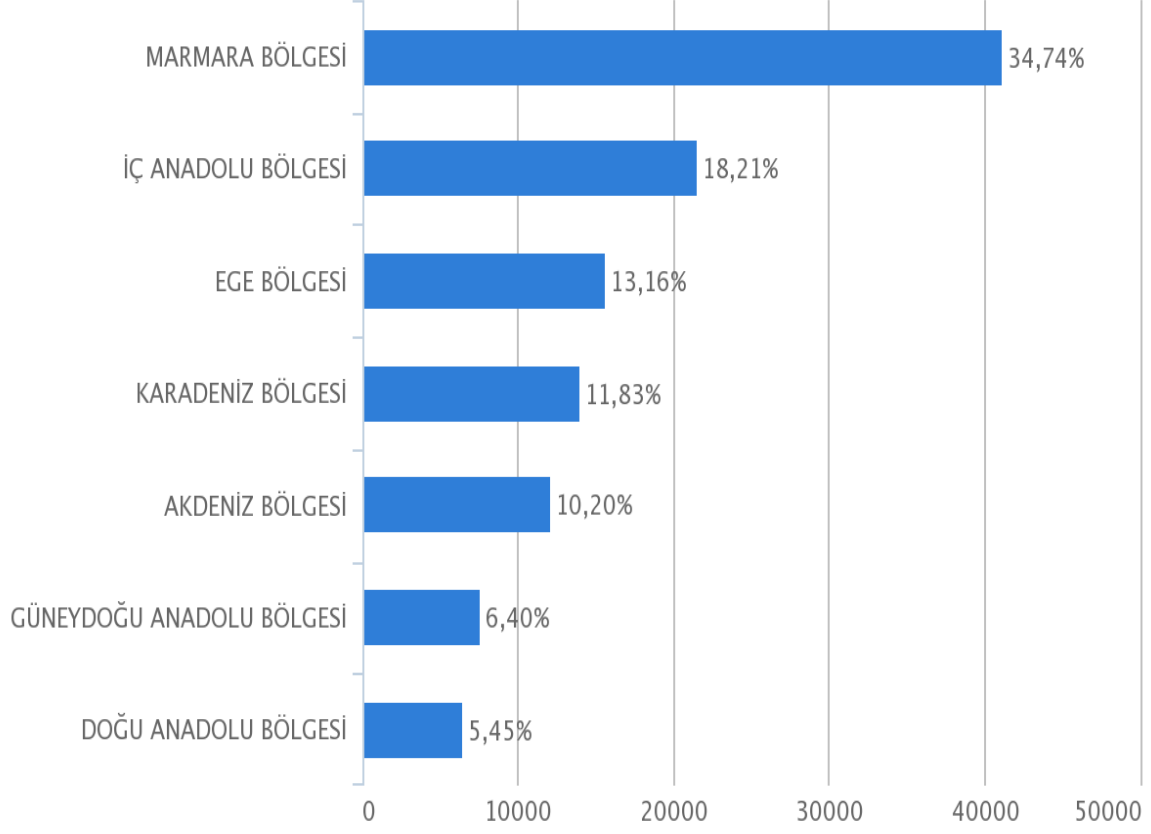
Şekil 9 Yıllara göre faal dernek sayısı

<https://www.siviltoplum.gov.tr/yillara-gore-faal-dernek-sayilari> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının geçmişten günümüze her geçen gün hem nitelikleri geliştirmekte hem de sayıları artmaktadır. Türkiye'de 2000 yılında faal dernek sayısı 72.367 iken, Eylül 2019 tarihi itibarı ile faal dernek sayısı 118.291'dir (Siviltoplum, 2019).

Bölgelere Göre Faal Dernek Sayısı

Kaynak: DERBİS

Şekil 10. Bölgelere göre faal dernek sayısı. (Eylül 2019)

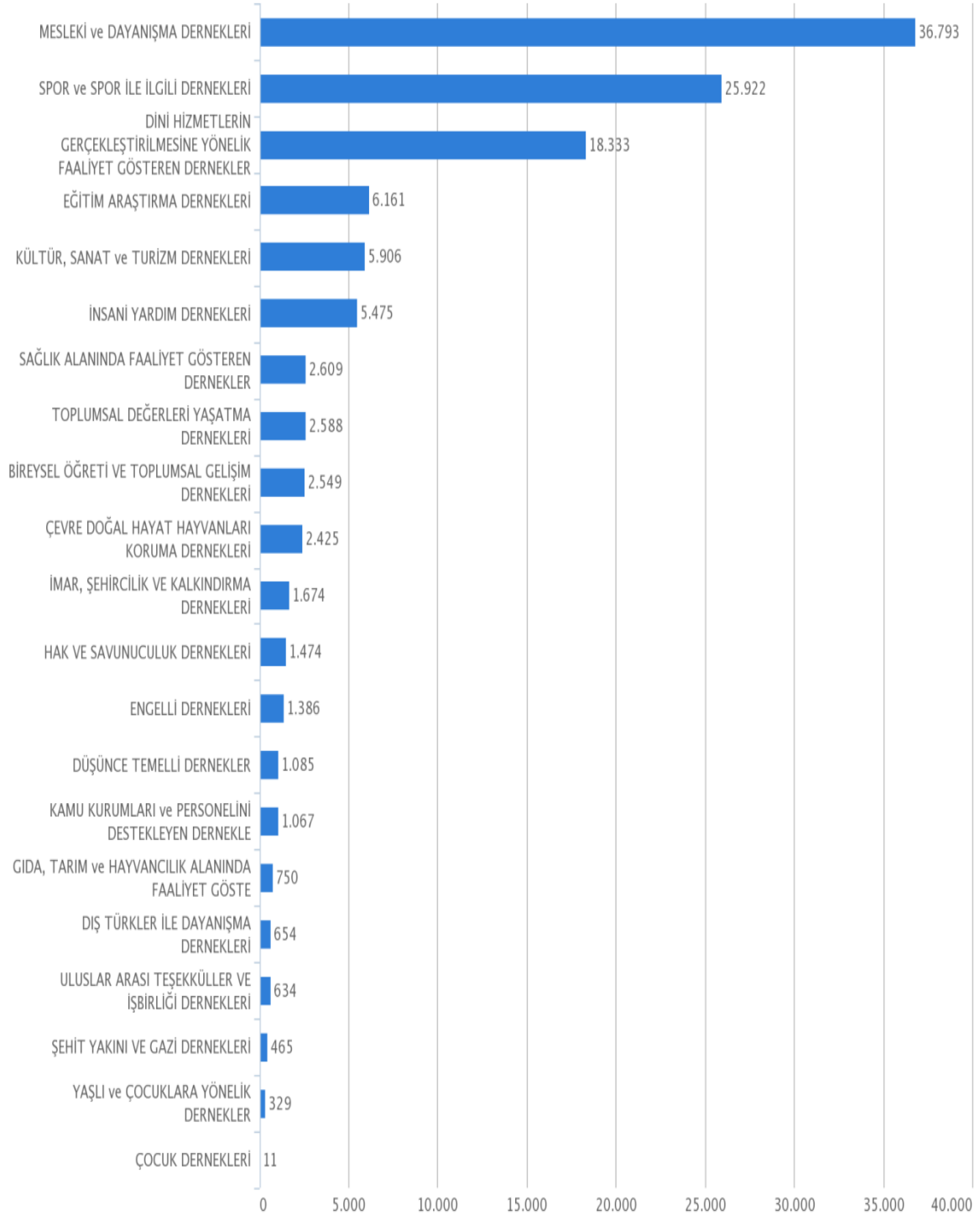
<https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-bolgelere-gore-dagilimisayfasından> erişilmiştir.

Derneklerin bölgelere göre dağılımına bakıldığında %34,74'ü Marmara Bölgesindedir.

Türkiye'de derneklerin en az olduğu bölge %5,45 ile Doğu Anadolu Bölgesidir.

Nevilere Göre Faal Dernek Sayısı

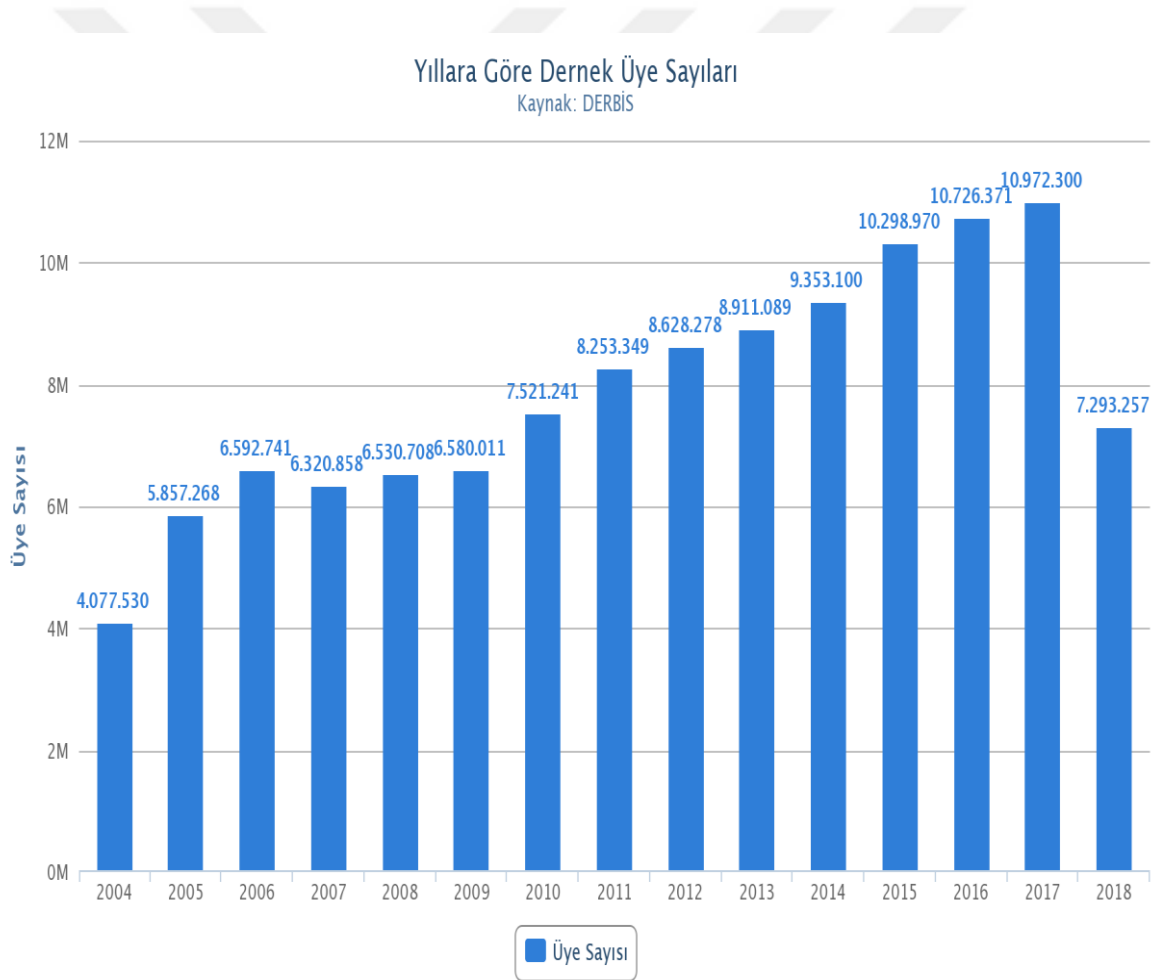
Kaynak: DERBİS

Şekil 11. Nevilerine göre faal dernek sayısı (Eylül 2019).

<https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimisayfasından> erişilmiştir.

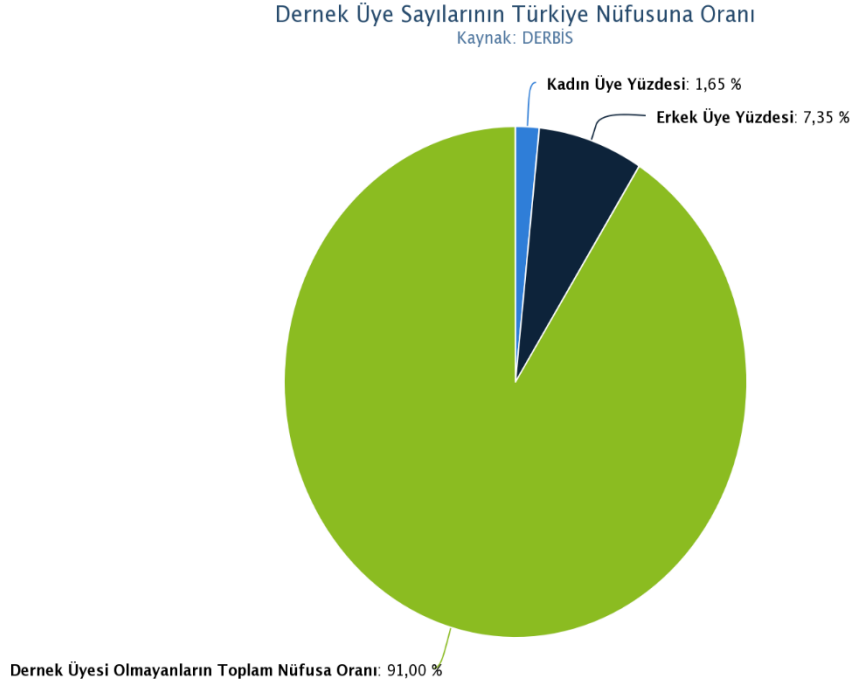
Türkiye’de İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Eylül 2019 verilerine göre mesleki ve dayanışma dernekleri faal dernekler içerisinde önemli bir çoğunluğa sahiptir. Bu dernekleri spor dernekleri ile din hizmetleri ile ilgili faaliyet gösteren dernekler takip etmektedir. Yaşlı ve çocuklara yönelik dernekler sayıları itibari ile en az sayıya dernek türüdür. Hâlihazırda derneklerin sadece %1,2’sini öğrenci dernekleri oluşturmaktadır. Bütün dernekler içerisinde çalışma alanı gençlerle ilgili olan öğrenci derneklerinin oranı %7,5’dir. Türkiye’deki yüksek genç nüfusa rağmen bu oran çok düşüktür (Kurtaran, 2014, s. 33).

Şekil 12 Türkiye’de yıllara göre dernek üye sayıları (Eylül 2019)

<https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-yillara-gore-uye-sayilarisayfasından> erişilmiştir.

Türkiye’de yıllara göre derneklerin üye sayısı artmıştır. Üye sayısı 2004 yılında 4.077.530 kişi iken, 2017 yılında üye sayısı 10.972.300 kişidir. Ancak 2018 yılında üye sayısı 7.293.257 kişiye düşmüştür. Türkiye’de faaliyetlerine izin verilen yabancı STK sayısı Eylül 2019 itibari ile 131’dir (Siviltoplum, 2019).

Şekil 13 Türkiye’de dernek üye sayılarının nüfusa oranı

<https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-uye-sayilarinin-turkiye-nufusuna-orani> sayfasından erişilmiştir.

Dernek üyesi olmayanların toplam nüfusa oranına bakıldığında ülke nüfusumuzun %91’i herhangi bir derneğe üye değildir. Üye olanların ise %7,35’i erkek iken, %1,65’i kadındır.

Türkiye’deki diğer bir sivil toplum kuruluşu vakıflardır. Geçmişten günümüze toplum dayanışmasının en güzel örneklerinden olan vakıflar, günümüzde en fazla sosyal yardım ve eğitim alanında faaliyet göstermektedirler. Vakıflar Genel Müdürlüğü 2018 faaliyet raporuna göre Türkiye’de faaliyet gösteren vakıf sayısı 5525’dir. Bu vakıfların 167’si cemaat vakfı, 260’ı Mühlhak vakıf, 5098’i yeni vakıftır (VGM, 2019, s. 44).

Türkiye’de sendikalar sivil toplum kuruluşları içerisinde önemli yer tutmaktadır. Türkiye’de yıllar ve hizmet kolları itibariyle faaliyette bulunan sendika sayıları yıldan yıla farklılık

göstermektedir. 2019 yılı itibariyle iş veya hizmet kollarında, işçi, işveren ve kamu görevlileri ile ilgili faaliyet gösteren sendika sayısı 530'dur (Siviltoplum, 2019). Eğitim, öğretim ve bilim iş alanında sendika sayısı 37'dir. Türkiye'de kamu görevlilerinin örgütlenme oranlarına bakıldığında 2002 yılında kamu görevlilerinin %47,95'i sendika üyesi iken bu oran 2018 yılında %67,34'e yükselmiştir. Türkiye'de sendika üyesi olabilecek kamu personeli sayısı 2.484.580 iken, hâlihazırda sendika üyesi olan kamu personeli sayısı 1.673.318'dir (DPB, 2019).

Türkiye'de meslek odaları ve borsalar STK'lar içerisinde tabana yayılmış kurumlardır. Türkiye'de Nisan 2019 verilerine göre 181 tane ticaret ve sanayi odası, 57 tane ticaret odası, 12 tane sanayi odası, 2 tane deniz ticaret odası, 113 ticaret borsası olmak üzere toplam 365 tane oda ve borsa bulunmaktadır (TOBB, 2019).

Esnaf ve sanatkârlar odaları, birlikleri ve federasyonlarının (TESK) Şubat 2019 verilerine göre Türkiye'deki 81 ilimizde esnaf odası sayısı 3.009'dur. Bu illerimizde 1.904.227 esnaf bulunmaktadır. Bunlardan esnaf odalarına kayıtlı olan esnaf sayısı 1.769.644'dür (TESK, 2019).

Türkiye'de birçok alanda gönüllük esasına göre faaliyetlerde bulunan sivil toplum kuruluşları vatandaşların yardımları ve bağışları ile ayakta durmaktadır. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı'nın (TÜSEV) 2016 yılında yaptığı "Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik" raporuna göre Türkiye'de bir kişi bir yıl içerisinde ortalama 228 TL yardım ve bağış yapmaktadır. Bir yıl içinde yapılan toplam bağış miktarı 13,7 milyar TL'dir. Bu miktar, Türkiye'nin 2014 yılı gayri safi yurt içi hasılasının sadece %0,8'i dir. Bu oran bağışçılığın çok yaygın olduğu ülkelerden birisi olan ABD'nin (%1,5) ve birçok Avrupa ülkesinin çok da gerisinde kalmamaktadır. Türkiye'de kişi başına bağış miktarı 228 TL'dir. Bu bağışların 16,7 TL'si STK'lara verilirken, 53,2 TL'si dilencilere verilmektedir. Bu durum toplumun önemli bir kısmının STK'lara yeterince destek olmadığını göstermektedir. STK'lara yardım miktarı 2004 yılında 18,4 TL iken, 2016 yılında 16,7 TL'ye kadar düşmüştür. Enflasyon oranı dikkate alındığında bu oran düşüktür. Türkiye'nin

demokratikleşme sürecinin önemli unsurları arasında yer alan STK'lara gerek hak mücadelelerinde gerekse hizmet sağlamada önemli sorumluluklar üstlendiği bir ortamda dilencilere yapılan bağışlara nazaran bu kadar düşük olması düşündürücüdür (Aljazeera, 2019).

Türkiye'de sivil toplum kuruluşları kendi faaliyet alanlarında geliştirdikleri uzmanlıklarını kullanarak çalışmalar yapmaktadırlar. STK'lar politika değişikliği ile ilgili oynadıkları etkin rol her geçen gün önem kazanmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Sivil toplumun etkinliğinin artması kamu-sivil toplum iş birliğinin gelişmesine bağlıdır. Kamu-sivil toplum ilişkisi kavramı, toplumun tüm bireylerini yakından ilgilendirmektedir. Anayasa yapım süreci, bireysel hak ve özgürlükler, sağlık, eğitim, çevre politikaları ve kültür gibi geniş bir alanda devlet yönetenler tarafından atılacak adımlarda sürecin sahiplenilmesi ve vatandaş katılımının sağlanması kamu-sivil toplum iş birliğini gerektirir. Toplumsal hayatımızı ve onun gelişimini etkileyen konularda toplumun STK'lar aracılığıyla söz sahibi olması her zaman önem arz etmektedir.

2.6. Politik Okuryazarlığın Kaynakları

Geçmişte soydan veya tanrısal kaynak temel alınarak elde edilen egemenlik zaman içerisinde yaşanan olaylar sonrasında birçok ülkede millete geçmiştir. Geçmişte birey, aile için "Evlat," devleti için "Asker" olarak görülmüştür. Zaman içerisinde egemenliğin millete devşirilmesi neticesinde birey artık "Yurttaş" olarak kabul edilmiştir. Özellikle ulus devletler eğitim politikalarının temeline ideal yurttaş kavramını yerleştirmiştir. Bu devletler çocuk ve gençleri geleceklerinin teminatı olarak görmüş ve bu doğrultuda planlamalar yapmışlardır. Bu planlamalar sadece eğitim ile sınırlı kalmamış tiyatrodan sinemaya, mimariden anıtlara kadar birçok alan kullanılarak toplumun politik inşası amaçlanmıştır. Bireylerin dolayısıyla toplumun politik fikir ve düşüncelerinin oluşması ve gelişmesinde başta devlet olmak üzere birçok faktör etkili olmuştur. Toplumun politik anlayışını etkilemek ve yönlendirmek

amacıyla politik anlamda birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Bu kaynaklar geçmişte kullanıldığı gibi günümüzde de kullanılmaktadır.

Devletlerin ve milleti ile birlikte gelişmesi, zamanla toplum ve devlet ilişkisini de etkilemiştir. Bu ilişkinin boyutu binlerce yıllık sürede insanların devlet için varlığı düşüncesinden, devletin insanlar için varlığı düşüncesine dönüşmüştür. Bu düşüncenin değişmesi milyonlarca insanın ölmesine, işkence, eziyet ve zulüm görmesine, evlerinden yurtlarından olmasına, aç ve susuz kalmasına mal olmuştur. ABD’li yazar ve aktivist Alice Walker’a göre “İnsanların güçlerinden vazgeçmelerinin en yaygın yolu, sahip olmadıklarını düşünmektir.” (William, 2004, s. 173). Bu düşüncenin değişmesi kendiliğinden olmamıştır. Bu değişim sürecini etkileyip başlatan, sürdüren ve tamamlayan birçok beşerî etkenin olduğu tarihin sayfalarında ve günümüz dünyasında çeşitli alanlarda görülmektedir. İnsanların politik olaylara bakışı, ilgisi ve katılımı zaman içerisinde bu beşerî etkenlerin etkisi ile değişmiştir. Bu beşerî etkenler kimi zaman bir lider, kitap, müzik, tiyatro ve sinema eserleri gibi faktörler olmuş ve insanın politik anlamda inşasına kaynaklık etmiştir.

2.6.1. Kitaplar

Politikada yazılı metinler günümüz dünyasının siyasi ikliminin oluşumunda önemli kaynaklardır. Birçok yazılı kaynak insanların fikir ve düşünce dünyasına dokunmuştur. Bu dokunuşlar dünyayı değiştirecek bakış açılarının oluşmasına ortam oluşturmuştur. Fransız devrimine ilham veren J.J. Rousseau’nun Toplum Sözleşmesi ve Eşitlik Üzerine Söylev’i bu duruma örnek verilebilir. Kitaplar kör olan toplumların görmesini, sağır olanların duymasını sağlar. Kitaplar toplumların politik anlamda bilinçlenmesine ve davranış geliştirmesine rehberlik eder. Bir toplumda başta çocuklar ve gençler olmak üzere tüm kesimlerinin kitaplarla iç içe olması yaşadıkları toplumun demokrasi, eşitlik, adalet, hoşgörü ve insan hakları gibi birçok alanda ilerlemesini sağlayacaktır. Bir toplumun değeri kitaplarla artar ve kıymetlenir. Gelecek nesillerini kitapla yetiştiren milletlerin hüsrana uğraması çok zordur.

Dünya tarihine bakıldığında totaliter rejimler kitapları düşman olarak görmüş ve yakmaktan çekinmemiştir. Nazi Propaganda Bakanı Joseph Goebbels, 10 Mayıs 1933 tarihinde sanatın saflaştırılması amacıyla Alman ruhuna uygun olmayan kitapların yakılmasını emretmiştir. Birçok muhalif yazarın kitapları meydanlarda törenler eşliğinde ateşe verilerek yakılması kitabın politika başta olmak üzere birçok alanda ne kadar etkili olduğunu göstermektedir (Encyclopedia, 2019). Kitap okuyan toplumların fikren yükselmesi verdikleri kararlar üzerinde büyük etkiye sahiptir. ABD’li yazar filozof Elbert Hubbard “Zevk için harcadığımız paradan fazla, kitap için sarf etmediğimiz sürece, bu ülke hiçbir zaman medeni bir ülke olmayacaktır.” der (Sarı, 2016, s. 125). ABD’li düşünür ve yazar Ralph Waldo Emerson ise kitabın toplumlar için önemini “En yüksek uygarlıkta kitap hala en yüksek zevktir, onunla kendilerini doyurabilen insanlar, felaketlere karşı panzehire sahiptirler” şeklinde ifade eder (Sarı, 2016, s. 125).

Tarih boyunca birçok milyonlarca kitap basılmıştır. Bu kitaplar kimi zaman tarihin gidiş yönünü değiştirmiştir. Bu kitapların bir kısmı politika ile ilgilidir ve politika klasiği olarak tanımlanabilir. Politika ile ilgili kitaplar yazıldığı dönem ve sonra ki dönemleri de kapsayacak boyutta jeopolitik, kültürel kimlik ve küresel-siyasal ekonomi konularında anahtar kitaplardır. Bu kitaplar insanoğluna ulusal ve uluslararası politikaları anlamlandırarak olaylara ve gelişmelere daha geniş bir bakış açısı ile bakmalarını sağlamaktadır. Örneğin Yusuf Akçura’nın ‘Üç Tarzı Siyaset’den, Cemil Meriç’in ‘Bu Ülke’ adlı kitabına kadar birçok yazar ve kitapları Türk siyasi fikrinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli katkıları olmuştur.

Hobbes’un Leviathan’ından Fukuyama’nın Tarihin Sonu ve Son İnsan’ına, Dünya siyasi fikriyatı üzerinde etkiler bırakmış ve değişimlere neden olmuştur. Marx ve Engels’in Komünist Manifestosu işçileri harekete geçirerek yüzyıla yakın bir zaman içerisinde dünyayı bölmüştür. Madison, Hamilton ve Jay Federalist Yazıları yeni bir ABD anayasası isteyenlere ipucu vermiştir. Aleksandr Soljenitsin’in Gulag Takımadaları ve Arendt’in Totalitarizmin Kaynakları Josef Stalin ve Adolf Hitler’in totaliter rejimlerinin kötülüklerini insanların

görmesini sağlamıştır. Friedrich A. von Hayek'in Kölelik Yolu ve George Orwell'in Hayvan Çiftliği adil bir toplum oluşturmak adına kullanılan kolektivist merkezi planlamayı eleştirmiştir (Butler-Bowden, 2018, s. 1). Sun Yat Sen'in Üç Halk İlkesi asırlar boyunca süren hanedan yönetiminden ve sömürge güçlerinden özgürleşmiş Çin Cumhuriyeti'nin kuruluşunda etkili olmuştur. Henry David Thoreau'nun Sivil İtaatsizlik adlı kitabı Nelson Mandela, Mahatma Gandi, M. Luther King'e özgürlük ve adalet mücadelesinde rehber olmuştur. Rachel Carson'un Sessiz Bahar adlı kitabı modern çevreci hareketleri etkilemiş, toprağımızı, havamızı ve suyumuzu etkileyen yasalarda devrim niteliğinde değişiklikleri sağlamıştır. Dünyamızın geleceği ile ilgili endişelerin tüm dünyada güçlü bir biçimde yankılanmasını sağlayarak çevre politikaları üzerinde etkili olmuştur. Naomi Klein No Logo kitabı küreselleşme karşıtı protestolardaki ruh halini açıklamıştır. Hz Muhammed'e yönelik hakaret içeren karikatürleri yayınlaması nedeniyle Charlie Hebdo dergisi çalışanlarına yönelik yapılan kanlı saldırıyı takiben, din fanatizmini eleştiren Voltaire'in Hoşgörü adlı kitabı Fransa'da en çok satan kitaplar içerisinde üst sıralarda yer almıştır (Butler-Bowden, 2018, s. 2).

Modern Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün yazdığı Nutuk eseri; Anadolu'nun itilaf devletleri tarafından işgal edilmesi ile başlayan ve Türk tarihinde bir dönüm noktası olan Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanması, modern Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu, inkılaplar doğrultusunda yapılan yenilikler geniş bir şekilde anlatan ve doğurduğu etki ile eşsiz bir eserdir. Nutuk, Türkiye Cumhuriyet Tarihi açısından önemli bir kaynaktır. Nutuk yaşanan olayları belgelere dayandırmaktadır. Bu eserde, kendini her şeyi ile milletine adanmış olağanüstü yetenekleri ile dehânın en iyi örneğini vermiş büyük bir komutanın, inkılâpçı bir liderin ve ileri görüşlü bir devlet adamının, askerî ve siyasî aksiyonları ile Türkiye Cumhuriyeti'ne şekil veren temel düşünce ve görüşler yer almıştır. Ayrıca, eserde millî değerler sistemine bağlı Cumhuriyet rejiminin, tarih şuuru içindeki gelişmesinin adım adım nasıl olgunlaştırıldığını, sosyal ve kültürel alanlara yön verici siyasî ve idarî şartların nasıl hazırlandığını yakından görülmektedir (KHO, 2019). Nutuk eserini emanete sahip

ıkmasında gençlere yol gösterecek Gençliğe Hitabe ile bitirmiŐtir. Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni ve onun değerlerini Türk gençliğine emanet etmiştir. Kendisinden sonra Türk gençlerinin karŐısına çıkabilecek tehditler ve sorunlar karşısında onları önceden uyararak yaŐanabilecek bu sorunların tanımını yapmıştır. Bunların zm için neler yapılması gerektiği konusunda tavsiyeler vermiştir. Nutuk eseri yazıldığı dönemin yanı sıra günümüzü ve geleğeğimizi de aydınlatan, Türk Milletinin millî bilincini kuvvetlendiren, toplumun politik bakıŐına katkı sağlayan eşsiz bir kaynaktır.

Tablo 15

Tom Butler-Bowden "50 Politics Classics Freedom, Equality, Power" e Göre Politika Klasikleri

	Yazar Adı	Kitap Adı
1	Lord Acton	Özgürlük ve İktidar Üzerine Makaleler (1948)
2	Daron Acemoğlu ve James A. Robinson	Ulusların Düşüşü (2012)
3	Saul Alinsky	Radikaller için Kurallar: Gerçekçi Radikaller ve Pragmatik İlkeler Kitabı (1971)
4	Graham T. Allison & Philip Zelikow	Kararın Özü: Küba Füze Krizinin Açıklaması (1971/1999)
5	Norman Angell	Büyük Yanılsama: Askeri Gücün Ulusal Menfaatle ilişkisine Dair bir Çalışma (1910)
6	Hannah Arendt	Totalitarizmin Kaynakları (1951)
7	Aristoteles	Politika (M.Ö. 4. Yüzyıl)
8	Isaiah Berlin	İki Özgürlük Kavramı (1958)
9	Edward Bernays	Propaganda (1928)
10	Carl Bernstein & Bob Woodward	All the President's Men (1974)
11	Edmund Burke	Fransa'daki Devrim Üzerine Düşünceler (1790)
12	Rachel Carson	Sessiz Bahar (1962)
13	Winston Churchill	2. Dünya Savaşı Hatıraları-Savaşın Alacakaranlık Dönemi (1939-1940) (1948)
14	Carl von Clausewitz	Savaş Üzerine (1832)
15	Francis Fukuyama	Tarihin Sonu ve Son İnsan (1992)
16	Mohandas K. Gandhi	Bir Öz yaşam (1927-29)
17	Emma Goldman	Anarşizm ve Diğer Makaleler (1910)
18	Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison	Federalist Yazılar (1788)
19	Friedrich A. von Hayek	Kölelik Yolu (1944)
20	Thomas Hobbes	Leviathan - Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti (1651)
21	Samuel P. Huntington	Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması (1996)
22	Paul Kennedy	Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri (1987)
23	Martin Luther King	Martin Luther King (1998)
24	Naomi Klein	No Logo: Küresel Markalar Hedef Tahtasında (1999)
25	Abraham Lincoln	Gettysburg Söylevi (1863)

26	John Locke	Yönetim Üzerine İki Deneme (1689)
27	Niccolò Machiavelli	Söylevler ve Titus Livius'un İlk On Kitabı Üzerine Yazan (1531)
28	Nelson Mandela	Özgürlüğe Giden Uzun Yol (1995)
29	Karl Marx ve Friedrich Engels	Komünist Manifesto (1848)
30	Mensiyüs	Mensiyüs Kitabı (M.Ö 3. Yüzyıl)
31	John Micklethwait & Adrian Wooldridge	The Fourth Revolution: The Global Race to Reinvent the State (2014)
32	John Stuart Mill	Kadınların Özgürleşmesi (1869)
33	Hans Morgenthau	Uluslararası Politika, Güç ve Barış Mücadelesi (1948)
34	Robert Nozick	Anarşi, Devlet ve Ütopya (1974)
35	Joseph S. Nye	The Future Of Power (2011)
36	Mancur Olson	The Rise and Decline of Nations: Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities
37	George Orwell	Hayvan Çiftliği (1945)
38	Thomas Paine	Sağduyu (1776)
39	Platon	Kriton (M.Ö. 4. Yüzyıl)
40	Karl Popper	Açık Toplum ve Düşmanları (1945)
41	Jean-Jacques Rousseau	İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı ve Temelleri Üzerine Söylev (1755)
42	Upton Sinclair	Chicago Mezbahaları (1906)
43	Aleksandr Soljenitsin	Gulag Takmadaları 1918-1956 (1974)
44	Sun Yat-Sen	Üç Halk İlkesi (1924)
45	Henry David Thoreau	Sivil İtaatsizlik (1849)
46	Alexis de Tocqueville	Amerika'da Demokrasi (1835)
47	Richard Wilkinson ve Kate Pickett	Su Terazisi: Eşitsizliğin Artması Toplumlara Nasıl Güçlendiriyor? (2009)
48	Mary Wollstonecraft	Kadın Haklarının Gerekçelenilmesi (1792)
49	Fareed Zakaria	Post Amerikan Dünya (2008)
50	Margaret Thatcher	The Autobiography (2013)

“Bowden T. B, 50 Politika Klasığı, İstanbul, Pegasus” kitabındaki bilgilerden düzenlenmiştir.

2.6.2. Akademik Çalışmalar

İnsan düşünebilme yeteneği sayesinde kazandığı bilgilerle hem kendisinin ve hem de toplumun geleceğini belirleyebilme ve yönlendirme imkânına sahiptir. Theodore Roszak'a göre "Bireyler fikri bir seyirci olamaz: onlara eleştirel, açıklayıcı, muhalif, gerektiğinde direnen, fikrini ve düşüncesini açığa vuran; kelimenin tam anlamıyla insanlık partisinin bir üyesi olarak eğitim vermek gerekir." (Bridges, 2001).

Başarma duygusu insanlar için evrensel bir duygudur. İnsanlar başarının güçle ile bağlantılı olduğunu düşünürler ve yaşamın bu ilişkiye bağlı olduğuna inanırlar. Bu güce sahip olduklarında yaşamlarının daha iyi olacağını düşünürler ve buna inanırlar. Başarı için bilmek, öğrenmek, düşünmek ve uygulamak gerekir. Bunun için de öncelikle ne bilmemiz gerektiğini, neleri öğrenmemiz, nasıl düşünmemiz ve uygulamamız gerektiğini bilmemiz gerekir. Bilmek, öğrenmek, düşünmek ve uygulamak için akademik eğitim temel bir ihtiyaçtır. Çağdaş değerler ve yargılar eğitimin niteliğini belirler. Günümüz dünyasında temel eğitim herkesin hakkıdır. Eğitim hakkı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 26. maddesinde "Her şahsın öğrenim hakkı vardır. Öğretim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlerine saygının kuvvetlenmesini hedef almalıdır. Öğretim bütün milletler, ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir" şeklinde belirtilir (Childrenandarmedconflict, 2019).

"Eğitim; çağa uygun olarak sürekli değişen ve gelişen, birikim ve tecrübeler ışığında yenilenen bir süreçtir. Temel hedefi ise, bilgi toplumunun gerektirdiği beceri ve yetkinliklerle donanmış, millî kültür ile insanlığın evrensel değerlerini içselleştirmiş bireyler yetiştirmektir." (Selçuk, 2019, s. 12) Akademik eğitim, entelektüel temeli olan, hayal gücü yüksek, üretken, teknolojiyi kullanan, özgür fikir ve düşünceye sahip, geçmişle olan bağı koparmadan toplumun geleceğinde söz sahibi olacak nesillerin yetişmesinde büyük bir öneme sahiptir. Zaman içinde modern toplumların tarihine bakıldığında, toplumun politik duygu, düşünce ve davranışlarında istenilen değişiklikleri gerçekleştirmek için akademik

çevrelerden destek alınmıştır. Eğitimde niteliğin artırılması, eğitilmiş ve yetişmiş insan gücünün devlete ve millete kazandırılması önemli bir hedeftir. Devletin ve toplumun amacına uygun insan profilinin yetiştirilmesi, üretim ve istihdam gücünün artması için birçok akademik çalışmalar yapılmıştır. Akademik çalışmalar bir alanda ihtisas sahibi kişilerin belirli bir amaç ve hedef doğrultusunda bilimsel yöntemler ve analizleri kullanarak ortaya koydukları eleştiri veya çözümlerin genel adıdır.

Politik okuryazarlık çalışmaları incelediğinde İngiltere, İskoçya, Rusya, Avustralya, Yeni Zelanda gibi ülkelerde özellikle gençlerin politikaya karşı ilgisizliğinin bu çalışmaların temelini oluşturduğu görülmektedir. 1998 Crick Raporu, İngiltere'deki vatandaşlık eğitimi ile ilgili mevcut politikaları inceleyerek, “Vatandaşlık Eğitimi ve Okullarda Demokrasi Öğretimi” için tavsiyeleri içermektedir (Osler, 2000, s. 30).

2.6.3. Edebiyat

Politika (siyaset) Türk ve Dünya edebiyatında azımsanmayacak yere sahiptir. Politika, ortaya konan eserlerin yanında bu eserleri ortaya koyanların şahsiyetlerinde de kendini göstermektedir. Halk kültürü eserleri, nesiller arasında etkin bir bağ kurma ve geçmişle geleceği buluşturma konularında milletin topyekûn duygu ve düşünce dünyasına hitap etmektedir. Halk kültürü eserleri, taşıdığı kültürel ve millî değerler sayesinde halkta ulusal kimliğin oluşmasını, birlik ve beraberliğin inşasını mümkün kılmaktadır. Günümüzde devletler uygarlık yolunda, milletlerin kültürel birikimlerinden faydalanarak kalkınma modelleri ve çeşitli yöntemler geliştirmektedir. Temelde halkın kültürünü esas alan bu oluşumlar, siyasi ve sosyal bilimlerin yanında toplumun ekonomik, teknolojik ve endüstriyel açılardan da gelişimine katkı sağlamaktadır. Halk edebiyatı ait milletin sahip olduğu kültürel birikimini, karakterini ortaya koyan ve geleceğini inşa etmesini sağlayan en önemli unsurlardandır. Asırlar öncesinden günümüze kadar her dönemde önem arz eden siyaset

olgusu ve bu olguya bağlı çeşitli disiplinler, Türk halk edebiyatı ürünlerinde oldukça geniş bir şekilde yer almaktadır (Elaltuntaş Ö. F., 2018, s. 9).

Politika farklı bilim dallarında hissettirdiği etkiyi edebiyat alanında da göstermektedir. Gılgamış Destanından bu yana Doğu'da edebi metinlerin siyasi konularla da ilişikili olduğu görölmektedir. Doğu devletlerinin yazınsal geleneğinde Zafername, Gazavatname, Siyasetnâme, Menakıpname, Nasihatname, Pendname, Şehname, Kanunname, Mesnevi, Divan şiiri gibi edebi türler siyasi yaşamın biçimlenmesinde uzun süreli, derinlikli ve zengin bir birikim oluşturmuşlardır. Bu eserler edebi yönleriyle dikkat çekmezler, aynı zamanda dini, ahlaki ve siyasi öğütler içeren metinlerdir (Özcan, 2017, s. 460). Tanzimat Fermanı'yla Türk edebiyatı yenileşme dönemine girmiştir. Bu dönemde edebiyat politik meselelerin içinden geçerek oluşum kazanmaya çalışmıştır. Ziya Paşa, Namık Kemal, Şinasi yenileşme hareketinin hem ilk temsilcileri hem de önemli roller oynayan şahsiyetleridir (Aydın, 2007, s. 1). Bu şahsiyetlerin sadece şair, gazeteci, yazar kimlikleriyle tanınmadıkları görülür. Edebiyatçı kimliklerinin yanı sıra, üstlendikleri valilik, mutasarrıflık, kaymakamlık, nahiye memurluğu gibi irili-ufaklı devlet görevleriyle ve çok yönlü entelektüel birikimleriyle imparatorluğun gündeminde etkili olmaya başlarlar. Aynı zamanda hemen hepsi belirli bir siyasi misyonun sahibidir (Özcan, 2017, s. 464).

Politika ve edebiyat ilişikisi doğrusal bir ilişikidir. Edebiyat eserleri içinde yaşanan toplumun politik amaç ve hedeflerinden etkilenir ve doğal olarak bu amaç ve hedefleri işler. Bu amaçlar ve hedefler doğrultusunda yazılan eserler toplumu sosyal, siyasal olarak uygun kıvama getirir (Tecimen, 2019). Edebiyatın beslendiği alanlar arasında politika ve düşüncenin rolü ayrı tutulamaz. Politik konular roman, hikâye, tiyatro, deneme gibi edebiyat türlerinin en önemli konulardan biri olmuştur.

Türkistan ve Anadolu gibi zorlu coğrafyalarda devletler kuran Türkler, yaşadıkları coğrafyanın imkânları doğrultusunda kendi yaşam kültürlerini ve törelerini oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu kültür kadim Türk siyaset kültürünü oluşturmuştur. Türklerin tarihi incelendiğinde siyasi olarak idealleri hâkimiyet ve bağımsızlık olmuştur. Dede Korkut

hikâyeleri, Ergenekon Destanı, Oğuz Destanı, Vatan yahut Silistre gibi eserler politik varlığımızın bir tezahürüdür. “Destanlar bir milletin hayatında yer alan tarihi, siyasi, sosyal estetik, dini olgu ve vakalara odaklanmaktadır.” (Düzgün, 2007, s. 8). Destanlar millidir, ferdi değil toplumu terennüm etmekte ve milli ülküyü ifade etmektedir. Toplumların millet olma ülkülerini ve bu ülkü uğruna verilen mücadeleleri yansıtır Destanlar aracılığıyla toplumsal birçok değer sonra ki nesillere aktarılmaktadır. Türk destanlarında daha çok milli ve kültürel değerler vurgulanmaktadır (Yiğittir, 2014, s. 2127).

2.6.4. Sinema

Kitle iletişim araçları yalnızca birçok insana kolayca ulaşmak için değil, aynı zamanda insanları bilgilendirmek, yönlendirmek, etkilemek ve eğitmek için de kullanılan 21. yüzyılın en önemli araçlarıdır. Sinema, 21. yüzyılın en önemli kültürel taşıyıcısı olarak kabul edilir ve kullanılır. Sinema, sosyal, politik ve kültürel değişimleri yansıtır ve gerçekliğin yeniden inşasına katkıda bulunma özelliğine sahiptir. “Devlet ve siyasal yapılar için en güçlü eğitim araçlarından birisi de sinemadır. Devletin güçlendirilmesi, siyasal eğilimler, siyasal davranış kazandırma, siyasal toplumsallaşma gibi hususiyetler sinemanın ortaya çıkışıyla birlikte daha teknik ve donanımsal olarak işlenmeye ve bir propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.” (Güchan, 1993, s. 51). “Bu yönüyle propaganda veya politik sinema olarak adlandırılan ordu, partiler, sendikalar ya da adalet olarak kavranan iktidarın yapısını incelemekte birleşen birçok yapıt ortaya çıkmıştır.” (Yetiskin, 2010, s. 96). “Sinema filmlerinin kitlesel bir eğitim aracı olarak eğitim temasını konu edinmesi devletin ideolojik kaygılarına ve toplumsal gerçekliğe paralellik göstermektedir. Sinemanın toplumu etkilemesi ve toplumdaki etkilenmesi, sinema filmlerindeki eğitim olgusunun eğitici sinema kapsamında ele alınmasını, devletler tarafından zorunlu kılmaktadır.” (Yalanız, 2018, s. 146). “ABD, Fransa, Almanya ve İngiltere gibi hem devletin hem de sinemanın gelişmişliği paralellik arz eden ülkelerde eğitici sinema daha fazla öne çıkmaktadır. Eğitici

sinemanın hedef kitlesi sadece genç ve çocuklar değil toplumun tamamıdır ve nihai amaç toplumun eğitimidir.” (Adadağ, 2012, s. 35).

Sinemanın bilinen gerçekliği yeni baştan tasarlama ve gerçek algısını istediği şekilde yönlendirebilme yetisi, iktidarların pekiştirmek isteyen sınıfsal yapılanmaların daima ilgisini çekmiştir. Nitekim tarihsel gelişim süreci içerisinde sinema sanatı hemen her egemen gücün ideolojik aygıtı olarak işlev görmüştür. Bazen aleni bir propaganda aracı, bazen de içerdiği alt metinler ve bilinçaltı kodlarıyla toplumsal gövdenin her hücresine nüfuz eden bir yönlendirme aygıtı olmuştur sinema. Sinemanın toplumlar üzerinde etkisi totaliter rejimlerden, modern demokrasilere kadar neredeyse bütün siyasal sistemler tarafında kullanılmış veya kullanılmak istenmiştir. Toplum içerisindeki siyasi ve ideolojik kutuplar kendi bakış açılarını yansıtmak, kendilerine özgü dünya görüşlerini toplumsal yapının genel algısı haline dönüştürmek veya bireyleri bu doğrultuda yönlendirmek amacıyla sinemanın bir ideolojik biçimlendirme makinesi gibi çalışmasını sağlamışlardır (Gençalp, 2011, s. 2) .

Sinemanın doğuşundan bugüne, sinemanın toplumu etkileme ve yönlendirme gücüne sahip olması, birçok ülkede iktidara sahip olan taraflarca propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Bir anlamda sinema politik mücadelenin savaş alanı olarak görülmüştür. Hitler’in propaganda bakanı Göbbels’in sinemanın politik gücünün farkına varanlardandır. Göbbels sinemayı Nazi ideolojisinin propaganda aracı olarak kullanmıştır. Sinema eleştirmeni Dorsay'a göre “Faşizmin azgınlık döneminde, Göbbels ve Mussolini’nin sinemayı yanlarına almaları bu yüzdendir. Aynı biçimde Rus devrimi de devrimin yeni koşullarını halka kısa zamanda iletebilmek için sinemayı bir devrim sineması haline getirmiştir.” (İnce, 2009, s. 12). Sinema filmleri içerdikleri mesajlar açık ve üstü kapalı olsa da politik anlamda izleyicisi olan toplumun politik düşüncesinin ve duygularının olgunlaştırılmasında önemli rol oynar. Totaliter rejimler kendi amaçları ve hedefleri doğrultusunda toplumun politize olmasında sinema önemli rol oynamıştır. İnsanların olayları nasıl algıladığını sahip oldukları bakış açılarına bağlı olduğunu ve bu bakış açılarının kameranın kadrajıyla istenen her şekilde değiştirilip dönüştürebileceğini farkında olan diktatörler, sinema ile amaçladıkları bakış açılarını halklarına dikte etmişlerdir. Sinemanın fikirleri zihinlere yerleştirmesindeki gücü, her iktidarın ilgisini çekmiş ve bunu ticari ve ideolojik bir mekanizma olarak kullanıma sokmuşlardır (İnce, 2009, s. 20). Scognamillo'e göre; “Sinema bir güç olduğunu,

kalabalıkları sadece duygularla değil de fikirlerle de harekete geçirebileceğini 1. Dünya Savaşı'nda fark etti, propagandaya girdi. Sonradan ise siyasal hareketleri beslediği gibi siyasal hareketlerin hizmetine girdi; ABD'de, Sovyet Rusya'da, Nazi Almanya'sında, Faşist İtalya ve İspanya'da. Fransa'da, İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde, Halk Cephesinin (Front Populaire) militanlığını yaptı, Japon halkını savaşa, savaşlara (ve Hiroşima'nın sonrasına) hazırladı, Küba'da ve Güney Amerika ülkelerinde direnişçi ve devrimci oldu, Çin'de Mao ve eski Demir Perde ülkelerinde 'duvar dönemi' Doğu Almanya'da komünizmin borazanlığını yaptı." (Scognomillo, 2003, s. 105). Demokratik ülkelerde belli politik düşünceye sahip insanlar kendi politik düşüncesini yaymak, toplumsal politik altyapıyı oluşturmak amacıyla sinemayı kullanmışlardır.

2.6.5. Tiyatro

"Toplumun tiyatro yoluyla eğitilme girişimi antikçağdan günümüze baskın düşünce sistemlerinin geniş zeminlere yaygınlaştırılmak istendiği durumlarda başvurulan bir kullanım olarak ciddi bir gizil görev üstlenmiştir." (Algül, 2011, s. 974). "Antik Yunanda döneminde devlet, tiyatro sanatının eğitsel ve toplumsal işlevi bilinciyle, tiyatro eyleminde örgütleyici önemli bir destek rolü üstlenirken, oyun yerleri, tapınak gibi kutsal sayılmış, oyunculara ve yazarlara, din adamlarına eşdeğer düzeyde saygı gösterilmiştir." (Konur, 2001, s. 21).

Tiyatro tarihinde, güncel olaylar, özellikle de toplumun merkezinde yer alan sorunları ele alan uzun bir performans geleneği vardır. Tiyatrolardaki komik şairlerin gerçekleştirdiği politik hiciv, Atina demokrasisinde kamuoyu üzerinde önemli bir etkiye sahipti. Yunan toplumunun demokratik şehir devleti olan "Polis"lerdeki, amfi tiyatrolarda veya tiyatro gösterilerinde kullanılan merkezi arenalarda, dini törenler ve siyasi toplantıların yanı sıra siyasi içerikli dramalar sergilenmiştir. Siyasi içerikli dramalar şehir halkının siyasi konulara ilgisini artıran toplumsal bir öneme sahipti (Henderson, 1993, s. 19).

Genellikle politik tiyatro, belirli politik teorileri veya idealleri teşvik etmek için kullanılmıştır; örneğin, Rusların ajitasyon ve propaganda kelimelerinden kısaltılarak adlandırıldığı Agitprop tiyatrosu, Marksizmi ve komünist sempati gelişimini ilerletmek için kullanılmıştır (Pipes, 1995, s. 303).

Tiyatro faaliyetlerine katılım gösterenler; toplum yaşamı için gerekli olan sorumluluk duygusunu geliştirerek toplumsal dayanışmayı öğrenirler. Tiyatro faaliyetlerine katılan kişilerin kişiliğini geliştirerek toplumun, bireyin kişiliğini ezmesini önler. Düşünerek, yorumlayarak okumayı öğreterek düşünceyi eyleme sokma yeteneğini geliştirir. Bireylerin topluluk içinde rahatça konuşmasını sağlararak bu alanda gelişmelerini sağlar. İnsanların güzel ve doğru konuşmasını sağlarken vücut dilini kullanma yeteneğini artırır. Sözsüz iletişim becerisini geliştirir. Tiyatro izleyicilerde ise; Toplumun bir ferdi olarak vatandaşlık duygusunu artırır; toplum olma bilincini sağlar. Toplumsal problemler hakkında düşünmeyi, yargılamayı, fikir ve düşünce geliştirmeyi öğretir; Sanatın birey ve toplum üzerindeki değişirici, geliştirici gücünü gösterir. İnsanın kendini ve toplumu yakından tanımasını sağlar. Bireyi ve dolayısıyla toplumu bilinçlendirir. Tiyatro problemlere nesnel gözle bakılmasını sağlarken düşüncenin gücünü ve özgürlüğünü öğretir. Toplumun gelişmesini hızlandırır. Toplumun yaşanan olaylara karşı duyarlılığını artırarak, sorunlar karşısında birer çözüm ortağı olmasına teşvik eder. Kültürel birikimin zenginleşmesine neden olur. Bireylerin, dolayısıyla toplumun milli kimliği pekiştirir (Dersimiz, 2019).

2.6.6. Medya

Medya kitle iletişim araçlarının tümünü tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Medya takipçileri üzerinde etki oluştururken aynı zamanda siyasi ideolojiyi yaygınlaştıran bir araçtır. Medya insanları kitlesel boyutta etkileyebilmektedir. Günümüzde insanlara hitap edebilmek belli düşünceleri ve görüşleri kabul etmelerini sağlamak için medya faaliyet göstermektedir. Medya zaman içerisinde toplumsal yapının oluşmasını sağlarken aynı

zamanda büyük bir güç elde etmiştir. Bu güç toplumsal dengeleri oluşmasında ve değişmesinde etkin rol oynamıştır. Medya kamuoyunun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi açısından büyük bir etkiye ve öneme sahiptir. Otoriter devletlerde medya kuruluşları var olan statükoyu savunur. Bu devletlerde sansür uygulanabilir. Medya devlet kontrolü altındadır. Medya özel mülkiyet ilişkisi yok denecek kadar azdır. Medya toplumun eğitimi, sosyalleşmesi, motivasyonu ve eğitimi gibi birçok amaca hitap etmektedir. Demokratik ülkelerde özgür ve bağımsız medya bireylerin farklı istekleri ve ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunlara müdahale edilmesi bireylerin dolayısıyla toplumun gerçek haber ve bilgiye ulaşmasının engellenmesi anlamına gelir. Bu nedenle medyaya sansür uygulanmamalıdır. Buna karşın yasalara karşı gelinmesi, kişi hak ve özgürlüklerinin ihlali gibi hallerde mağdur olan kişiler ve kurumlar için kanuni güvencenin sağlanması zorunlu hale gelmektedir. Nazi Almanya'sının Propaganda Bakanı Paul Joseph Göbbels "Bana vicdansız bir medya verin, size bilinçsiz bir halk sunayım" şeklindeki sözleri medyanın toplumun politik bilinci üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir (Cafrande, 2019). Medyanın gücü geçmişten günümüze etkisini her zaman iktidar üstünde gösterdiği gibi toplum üzerinde de göstermiştir. Pulitzer medya için "Ahlaki değerlerden yoksun, çıkar peşinde, demagog bir basın, zaman içinde kendi gibi bir halk yaratır." demiştir (Akın S. , 2019, s. 91). Alman yazar Erich Scheurmann medyanın gücünü "Gazete bütün insanları tek bir kafa haline getirmeye çalışır. Benim kafama, benim düşünceme karşı savaşıyor. Tüm insanların kafasını ve düşüncesini ele geçirmeye çalışıyor." sözleriyle açıklar (Scheurmann, 1993, s. 85). Mustafa Kemal Atatürk medyanın toplum için öneminden "Basın, milletin müşterek sesidir. Bir milleti aydınlatma ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikrî gıdayı vermekte, hülâsa bir milletin hedef-i saadet olan müşterek bir istikamette yürümesini teminde basın başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir." şeklinde bahseder (KTB, 2019).

Bireylerin ve toplumun politik okuryazarlığın temellerinin atılmasında eğitimin birincil bir araç olarak kullanılması, demokrasinin anlaşılmasını, takdir edilmesini ve katılımını

sağlamaktadır. Medya fikir ve düşüncelerin açıklanmasında ve yayılmasında önemli bir araçtır. Medya destekli politik okuryazarlık eğitiminde, toplum daha geniş tabanlı teşvik edebilir. Politik anlamda medyanın yanında farklı kaynaklardan beslenmeyen birey ve toplumlar zaman içerisinde demokratik anlamda gerilemeye başlarlar. Politik okuryazarlık anlamında geride kalmış toplumların, fikir ve düşünce anlamında da çağın gerisinde kalmaya başlaması kaçınılmazdır. “Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)” nin 2018 basın özgürlüğü raporuna göre medyanın en özgür olduğu 10 devlet; Norveç, İsveç, Hollanda, Finlandiya, İsviçre, Jamaika, Belçika, Yeni Zelanda, Danimarka, Kosta Rika’dır. Buna karşın medyanın özgürlüğü sıralamasında son sırada yer alan 10 ülke ise; Suudi Arabistan, Laos, Küba, Sudan, Vietnam, Çin, Suriye, Türkmenistan, Eritre, Kuzey Kore’dir (RSF, 2019). Fikir ve düşünce özgürlüğü, çağdaş anlamda fikir ve düşünce zenginliğine ortam hazırlar. Demokratik ve gelişmiş ülkeler incelendiğinde bu toplumların refah düzeylerinin bu zenginlikle paralellik gösterdiğini söylenebilir.

Günümüzde sosyal medya politik okuryazarlık gelişmesinde önemli bir unsurdur. Gelişen teknolojiyle birlikte bilgi kaynaklarında farklılıklar oluşmuştur. 1990 yılından itibaren dünyayı saran internet toplumları politik, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan değiştirmiştir. Sosyal medya 2011 yılında Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasında kitlesel ve bölgesel halk hareketlerine neden olmuştur. Sosyal medya kitlelerin örgütlenme ve iletişim alanı olmuştur. Arap Baharını kimi zaman “Sosyal medya devrimi” olarak tanımlayanlar olmuştur. Ortadoğu coğrafyasında diktatörlerin baskıcı yönetimi altında apolitik yaşam sürmek zorunda kalan insanlar sosyal medyanın etkiyle politize olmuşlar ve ülkelerindeki yönetimlerin değişmesinde önemli roller oynamışlardır. Milyonlarca insan tepkilerini ortaya koymak için Twitter Youtube, Facebook başta olmak üzere birçok sosyal medya aracılığıyla örgütlenerek geniş katılımlı gösteriler tertip etmişlerdir (Taşçı, 2019).

2.6.7. Müzik

İnsanlar tarafından oluşturulan kültür, insanların etkileşimi neticesinde duygu ve düşüncelerinin bir sonraki nesile aktarılması ile gelişir. Müzik ses ile duyguların ve düşüncelerin aktarılmasıdır. Kültürel gelişim içerisinde insanoğlu için müziğin her zaman ayrı bir yeri olmuştur. Müzik yaşanan döneme göre toplumun özelliklerine ve ihtiyaçlarına şekillenmiş ve değişerek günümüze kadar gelmiştir. Müzik insan eseri bir kültürel araç olduğu için her zaman politika, din, ekonomi gibi sosyal olaylarla iç içe olmuştur. Bu sosyal olaylar toplumu biçimlendirdiği gibi müziğin türünü ve biçimini de etkilemiştir. Geçmişten günümüze yaşanan her hadise, savaşlar, kargaşalar, yasaklar, yoksulluk, refah, toplumu etkilediği gibi toplumun müzik kültürünü de derinden etkilemiştir. Toplum yaşamı müziği etkilediği gibi müzikte toplumu etkilemiştir.

“Sanat bir dildir ve bu yüzden insanları bilgilendiren, düşündüren, duygulandıran ve harekete geçiren bir güce sahiptir. Dahası sanatın büyük sırrı, insanları aynı şekilde hissettirmektedir.” (Seza, 1972, s. 58).

Sanat dalları içinde insanları etkileme ve birleştirme gücüne en çok sahip olan müziktir. Politik gücü elinde bulunduranlar geçmişten günümüze müziğin bu gücünden yararlanmışlardır. Politik güce sahip olanlar tarih boyunca kendilerini öven, sahip oldukları güçlerini vurgulayan müzisyenleri ödüllendirmişlerdir. Bu müzisyenlere maddi ve manevi anlamda destek olmuşlardır (Göher, 2015, s. 303).

Tarih boyunca kimi müzisyenler doğrudan politikanın içinde olmuşlardır. Bu müzisyenler politik mesajlar içeren besteler yapmışlardır.

Monarşi karşıtı olan Mozart, Napoli’de Cumhuriyetçiler için marş yazan Domenico Cimarosa, İtalyan Ulusal Paramentosunda görev yapan ve şarkıları özgürlük şarkıları olmuş Giuseppe Verdi, Brüksel’de sahnelenen operasından sonra Hollanda Krallığı’nın egemenliğine başkaldıran halkı sokaklara döken Daniel François Auber, İsrail’li askerler için askeri kamplarda müzik yapan Daniel Barenboim, sisteme zarar verdikleri gerekçesiyle vatandaşlıktan çıkarılan Rus soprano Galina Vishnevskaya ve viyolonsel sanatçısı Mstislav Leopoldoviç Rostropovitch, Nazi döneminde Müzik Odası başkanlığı yapan ve faşist damgası yiyen Richard Georg Struss, komünist olduğu gerekçesi ile idam edilen Erwin Schulhoff, Yahudi karşıtı görüşleriyle tanınan ve Hitler’e yakın olması nedeniyle faşist olarak tanınan Richard Wagner ve niceleri politik eserler ortaya koymuşlardır (Kutluk, 2018).

Müziyenlerin politika üzerindeki etkileri gibi politik liderlerin de tarih boyunca müzik üzerinde önemli etkileri olmuştur. Özellikle totaliter rejimlerin görüldüğü ülkelerde liderlerin müziğin etkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Bu tür yönetimlerde diktatörler, müzikten resime kadar her sanat alanında kendi ideolojilerini destekleyen eserler yapılmasını istemişlerdir (Haupt, 1973, s. 236).

“Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından kurulan Türkiye’de cumhuriyet rejimine geçişin ardından çağı yakalama süreci içinde, müziğin toplum üzerindeki gücünü bilen Atatürk tarafından müziğe büyük önem verilmiştir.” (Saygun, 1987, s. 80).

Politik mesaj içeren müzikler halk müziğinden, rock, pop, rap, caz müziklerine kadar müziğin her türünde bulunmaktadır. Bir ülkenin bağımsızlığının ve gücünün simgesi olan, vatanseverlik duygusunun bir ifadesi olarak ülkeler tarafından onaylanmış ya da halk arasında benimsenmiş olan marşlarda bir anlamda politik müziktir. Birçok farklı etkinlikte marşların çalınması milli bütünlüğü destekleyici bir eylemdir. Okulların açılış ve kapanış günlerinde, ulusal ve uluslararası düzeydeki karşılama, açılış törenlerinde, milli maçlar öncesinde milli marşların çalınması ve söylenmesi de müziğin politik güçlerinden biri olarak düşünülebilir.

“Devletin beğenilmeyen etkinliklerine, müzik aracılığı ile karşı koyuş denilince akla protest müzik gelir.” (Günay, 2006, s. 51) . Politik eleştiri içeren protest müzik pek çok ülkede görülür. Politika ile gibi sözcükler bu şarkılarda sıkça kullanılır (Eyerma R.-J. A., 1998, s. 138). Politik mesajlar vererek kitleleri etkileyen müzik türü 70’lerde Türkiye’de görülmeye başlandı. Fikret Kızılok, Melike Demirağ, Cem Karaca gibi sanatçılar bu tarz müzikte en önde gelen isimlerdir. 1990’lı yıllardan itibaren büyük çıkış yapan hip-hop ve rap tarzı müziklerde sık sık politik ifadeler yer verildi. Bu dönemde Ahmet Kaya, Zülfü Livaneli, Grup Kızılırmak, Grup Yorum gibi kişi ve grup siyasi müzik yapmışlardır. “80’li yıllardan sonra ortaya çıkan yeni bir tür vardır: Yeşil pop veya diğer bir adıyla İslami pop. Bu müziği yapanlar özgün müzik tanımını tercih etmektedirler ancak toplumda yeşil pop ismi büyük ölçüde benimsenmiştir.” (Durgun, 2005, s. 206). Milli duyguların ön planda olduğu müzik

eserleri ve bu eserleri seslendiren sanatçılar politik anlamda Türkiye’de önemli bir etki alanına sahiptir. Osman Öztunç, Ozan Arif, Mustafa Yıldızdoğan, Ali Kınık, Ahmet Şafak gibi sanatçılar bu müzik alanında önemli isimlerdir. Bu sanatçılar toplumun politik anlamda milli duygularının pekişmesinde yaptıkları eserlerle katkıda bulunmaktadır. Mustafa Yıldızdoğan’ın “Türkiye’ m” adlı eseri uzun yıllardır politik anlamda birleştirici ve bütünleştirici bir etkiye sahiptir.

Tablo 16

Türk Siyasetinde Partilerin Kullandığı Başlıca Seçim Şarkıları

PARTİ	ŞARKI
Türkiye İşçi Partisi (TİP)	Yarının Şarkısı (1965)
Adalet Partisi (AP)	Zühtü (1977)
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Yeni Bir Türkiye (1977)
Anavatan Partisi (ANAP)	Arım, Balım, Peteğim (1983)
Doğru Yol Partisi (DYP)	Kararlısın Çiller'im (1995)
Refah Partisi (RP)	Refah'm Vakti Geldi (1995)
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	Türkeş Gelecek (1995)
Doğru Yol Partisi (DYP)	Ceylan (1999) - Uyarlama
Doğru Yol Partisi (DYP)	Caney Caney (1999) -Uyarlama
Anavatan Partisi (ANAP)	Hadi Anavatan, Önce Vatan (1999)
Demokratik Sol Parti (DSP)	Gözün Aydın Türkiye'm (1999)
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	Ölürüm Türkiye'm (1999)
Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ)- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Haydi Anadolu (2002) (Her iki parti aynı şarkıyı kullanmıştır)
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Güzel Günler Göreceğiz (2007)
Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ)	Her Şey Millet Bu İçin- Yeniden (2007)
Demokrat parti (DP)	Olmadı Yar (2007)
Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ)	Haydi Bir Daha (2011)
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Geliyor Kılıçdaroğlu
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	Ses Ver Türkiye

Önürmen, Ö- Temel, F.: Popülerleşen Siyaset, Siyasallaşan Müzik, İletişim ve Diplomasi Dergisi, 2014 sy.53'den alınmış ve düzenlenmiştir.

2.6.8. Anıtlar ve Heykeller

Tarihin her döneminde var olan sanat, ideolojik yapılanma ile karmaşık ilişkiler ağı içerisinde olmuştur. İktidarda olan rejimler kendi ideolojik görüşleri uyarınca sanat eserlerine yaklaşmışlardır. Politik olarak gücünden yararlanılmak istenen sanat yapıtlarının rejimlerin devamında önemli katkısı olduğu belirtilmektedir. İmgelerin politik yönleri yöneticiler tarafından kamusal alanda iyi bir imaja sahip olmak açısından kullanılmıştır. Resimlerin ve heykellerin iktidardaki rejimlerin insanları politik hedefler çerçevesinde yönlendirmelerinde önemli bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır (Kalafatoğlu, 2017).

“Milli kimlik hiçbir zaman tek bir imge ile tanımlanamaz. Milli kimlik karmaşık politik bir yapıdır. Anıtlar, ulusların kendi güç ve meşruiyetlerinin kanıtı için inşa edilirken aynı zamanda milli bilincinde oluşmasına katkıda bulunurlar.” (Belgum, 1993, s. 457). “Anıtlar, toplumun milli kimliğini inşa ederken geçmişle bağlantı kurmasının yanı sıra geleceğini de inşa ederler. Bundan ötürü anıtlar, bir milletin idealleştirilmiş mirasının görsel anlatıları oldukları kadar ülküleştireilmiş geleceklerini de temsil ederler.” (Vale, 1999, s. 396). Anıtların en önemli işlevlerinden birisi de geçmişin günümüzde nasıl algılandığını anlamak ve anlamlandırmaktır. Ulusal kimlik ve kolektif bellek arasında ilişki kurarlar (Mitter, 2013, s. 159). Atatürk Kurtuluş Savaşı’ndan sonra Cumhuriyet’in inşası için sanatçı, ressam, öğretmen ve heykeltıraşlara önemli görevler düştüğünü ifade etmiştir. Onlardan modern Türkiye’nin varlığını tanımak istemeyenlere Kurtuluş Savaşı ve sebeplerini, anlatmalarını istemiştir. Gelişmek ve modernleşmek isteyen milletlerin mutlaka heykeltıraş yetiştirmeleri ve heykel yapmaları gerektiği vurgulamıştır. Cumhuriyet yönetiminin, çağdaşlaşma için anıtlara ideolojik olarak ihtiyaç duymasının Türkiye’de heykel sanatının gelişmesinde ve benimsenmesinde katkısı büyüktür. Anıtcılık hareketi, Atatürk ilkelerinin, “Türk tarihi, millî kültür, ilmî hareket tasavvuru” içinde görselleştirilmesinde ve topluma benimsetilmesinde önemli unsurlardan biri olmuştur (Yaman, 2011, s. 73-74).

Anıtlar ve müzeler geçmişte yaşanan çatışmaların; politik ve toplumsal alanlarda maddiyata dönüşmüş halleri olarak sadece hatırlatma yapmaz. Aynı zamanda açıklama ve olumlama görevlerini de üstlenirler (Eyerman, 2002, s. 18). Milli kimlik her zaman kültürel referanslar

içerir. Bireylerin milli kimliklerinin oluşması bir toplumun geçmişi, yaşadığı coğrafi bölge, ideolojiler, politikalar ve kuşaklara bağlıdır. Bilgiler kuşaklar arasında iletilir. Bu nedenle bireysel kimliğimiz içerisinde yaşadığımız fiziksel çevremize ve anlatılara bağlı olarak gelişir. Toplum milli kimliğini geçmişe bağlı olarak yaratır. Bireylerde toplumdaki bu kolektif hafızadan etkilenir (Eyeran, 2002, s. 1).

Anıtlar, bir toplumun politik ve askeri ideolojilerini etkiler. Ayrıca göç, afet, savaş vb. konularda karar alma ve verme süreçlerini etkilemektedir. Bir toplumun geçmişte yaşadığı travmatik olaylar ile ilgili anıları, algıları, korkuları, beklentileri gibi duyguları anıtlar başta olmak üzere bazı imgelere yansıtılırlar. Bu nedenle anıtlar büyük felaketler yaşamış milletlerin politik kimliklerini oluşturmalarında önem arz ederler.

2.6.9. Mimari

Mimarlık sanat özelliği taşımasının yanında egemen siyasal ideolojiler tarafından bir güç gösterisi ve propaganda amacıyla manipüle edilip geçmişten günümüze kadar kullanılmıştır. Avrupa totaliter rejimleri, hâkim oldukları kitlelerle hem aralarında bir bağ kurmak için hem siyasi ideolojilerini meşrulaştırmak için hem de propaganda yöntemleriyle halkın algısını kontrol edip yönetebilmek için, mimarlık disiplinini kendi ideolojik amaçları doğrultusunda bir araç olarak kullanmışlardır. Hâkim güç tarafından mimari aracılığı ile kurulmuş bu ideolojik kurgu ortamında yaşayan toplum, algısı yönetilen bir kitle haline gelir (Velibeyoğlu, 2018, s. XIX).

Her dönemde şehir medeniyetlerini ya da ülke sınırlarını çevreleyen duvarlar, mimari yapıları ve görkemlilik durumları itibariyle merkezi otoritenin kudretini dost ve düşmana gösteren sembol yapılarıdır. Duvarın heybeti artıkça ve aşılmazlık algısı kuvvetlendikçe yapı çevreye gözdağı veriyor, inşaatın sahibinin ululuğunu temsil ediyordu. Bu yüzdendir ki yüce krallıkların yüce duvarları vardı. Duvarın hem düşmanı hem de tebaayı otoritesinin yetkisine ikna edecek ölçüde yükselmesi içerideki egemenlik ilişkisinin tesisi kadar, dışarıdaki imaj ve prestijin üretilmesinde de önem taşıyordu. Nitekim tarih boyunca bütün siyasi otoriteler, kendi güçlerini simgeleyecek ve pekiştirecek olağanüstü yapılar inşa ettirme arayışına girmiş, bu nedenle devasa piramitler, saraylar, ibadet yerleri bu fonksiyonu üstlenmişti (Arıboğan, 2017, s. 20).

“Egemen siyasal erkler, mimariyi adeta bir araç olarak düşünülerek, fikirlerin ürettiği simgelerin yaratılmasında kullanılırlar. Egemen siyasi ideoloji her durumda gücünü göstermek eğilimindedir.” (Göl, 2009, s. 18)

Totaliter rejim mimarisi olarak adlandırdığımız üslup 19. yüzyılın başında başlayıp 20. yüzyılın ortalarına kadar sürmüş olarak kabul edilse de tarihin başından günümüze kadar benzerlerini gördüğümüz bir anlayıştır. Avrupa'nın totaliter rejimleri kendilerini hep Roma İmparatorluğu'yla ilişkilendirerek onlara ait klasik mimariyi benimser ve ısrarla kendi dönemlerini yansıtmayan klasizme geri dönerek neoklasik bir mimari üslup ile yapılaşmaya giderler ve Roma İmparatorluğu'ndan ilham alınarak yeni bir Roma yaratma hayali ile hareketle Roma mimarisi taklit edilerek, aslında kendi dönemlerini yansıtmayan ancak siyasi hedeflerini ve ideallerini yansıtan bir mimari üslup yaratılmıştır. Bu mimari anlayışı benimsemelerinin sebebi hem destekçilerine “Roma İmparatorluğu gibi güçlü” imajı pompalamak, hem de muhaliflerine Roma İmparatorluğu'nun gücünün caydırıcılığını aşılmasıdır. Avrupa totaliter rejimlerinin tümü kendisini Roma İmparatorluğu'nun gerçek varisi olarak görmüş ve buna uygun propagandaları halka aşılmasıdır. Bunlardan Mussolini Roma'yı kendi ataları olarak kendisine ve halka benimseterek bununla ilgili faaliyetlerde bulunmuştur. Sovyetler Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde ise durum biraz daha farklıdır. Aslında SSCB'nin her dini inancı reddeden bir devlet yapısında olmasına rağmen konu Roma İmparatorluğu'nun varisi olma noktasına geldiğinde dini referanslar kullanılarak Ortodoks olan eski çarlık rejiminin yine Ortodoks olan Bizans İmparatorluğu'nun gerçek varisi olduğunu savunmuş ve dolayısıyla SSCB'nin Roma İmparatorluğu'nun gerçek varisi olduğu tezini savunmuştur. Almanya'da da Adolf Hitler Roma İmparatorluğu'nun Aryan ırka mensup bir toplum olduğu savunarak kendilerini onların varisi olarak görmüştür ve bunu topluma aşılmasıdır (Velibeyoğlu, 2018, s. 119).

Yönettiği halk üzerinde politik olarak etkinliğini pekiştirmek isteyen Nazi Almanya'sının Führeri Adolf Hitler “Sanat, Alman ruhu için bir propagandadır.” fikrine sahipti. Nazi Almanya'sında bu fikri gerçekleştirmek Alman sanatçı ve mimarlar için bir vazifeydi. Bunun neticesinde Alman kültürünün yayılması için sanat ve mimarinin her alanında bu amaç uğruna halk ve sanatçılardan kitlesel destekler gelmiştir. Naziler, sanat ve mimariyi belirgin bir şekilde ideolojik ve siyasi bir propaganda için kullanmışlardır. Nazi Almanyası baş mimarı A. Speer hatıralarında "Hitler, inşa işinin yaşanan dönemi ve onun ruhunu gelecek kuşaklara aktarması gerektiğini” ifade etmiştir (Cooper, 2018)

İtalya'da diktatör Mussolini'nin amacı Yeni İtalya'nın kurucusu olmaktı. Duçe olarak hitap edilen Mussolini Yeni Çağ başlatmayı istiyordu. “Bir ulusun gerçeği sanatın da gerçeğidir.”

anlayışını mimarlığa da dayatmıştır. Roma İmp.'nun görkemine öykünen Mussolini'nin faşist mimari sanatı yeni klasik tarzda gelişmiştir. Mimarlık, faşizmin güç gösterisi için kullanılan önemli araçlarından biri olmuştur. SSCB lideri Stalin döneminde, “Stalin Gotiği” adı verilen akım egemendir. Bu dönemde “Sosyalist gerçekçilik doktrini” “Sanat, rejimin ideolojisinin emrinde olmalıdır.” düşüncesini savunur. Stalin döneminde gelişen bu akımın etkileri, SSCB işgali altındaki ülkelerde de etkisi görülmüştür. Portekiz, İspanya ve Romanya’da da diktatörler baskıcı yaklaşımlarının mimarlık anlayışına egemen olduğu görülür (Hasol, 2018).

2.6.10. Eğitim

Devletler toplumsal düzeni kuran ve bunu savunucusu olan beşerî yapılardır. İdeolojiler toplumsal düzeni meşrulaştırmak için ülkelerin kullandığı önemli araçlardan birisidir. Eğitim, devletin ideolojisinin temellerini oluşturan idealleri toplumu meydana getiren bireylere aktarıp kabul ettirilmesi amacıyla araç olarak kullanılır. “Siyasal iktidarın en önemli fonksiyonlarından biri olan bütünleşmiş düşüncelerden oluşan total bir sistem kurmak, siyasal iktidarın eylemlerini doğrulamak, hayatı tanımlamak ve bu tanımlı hayatı bireylere haklı olarak göstermek.” (Berger & Luckmann, 1967, s. 94).

Eğitim sürecinde, politik kültürün tüm öğeleri küçük yaşlardan itibaren insanların dünyasına aktarılır. Bu bir nüfuz etme olayıdır. Siyasal iktidar, ideolojisiyle, mitolojileri ile tabuları, sembolleri ile kahramanları, ritüelleri, sloganları ve korkuları ile yoğun bir propaganda ile insanların dünyasına egemen olur. Eğitim sayesinde toplumsal itaat, bir bütün halinde ortak ilke ve değerler etrafında siyasal iktidarla birlik ve beraberliğe kavuşturularak meşrulaştırılır. Bu meşrulaştırma sürecinde bireylere verilen eğitim ile neyin iyi neyin kötü, hangi davranışın meşru hangisinin meşru olmadığı öğretilerek bireyin toplumsallaşması sağlanır. Böylece bireyler hem toplumsal hem de siyasal olarak hangi yargısal ölçütlere göre yargılanacaklarını öğrenirler (Bourricaud, 1987, s. 66).

Eğitim ideolojinin tüm özelliklerinin adeta harmanlanarak iç içe geçtiği yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kurumlar siyasal iktidara bağlılığın en üst seviyelere ulaştığı yerlerdir.

Günümüzde eğitim kurumlarının ideolojinin tüm fonksiyonlarının harmanlanarak toplumsal alanın siyasal iktidara bağlılığının en üst noktalarına taşındığı alanlardır. Bütün toplum eğitim kurumları aracılığıyla okulda öğretmen, ülkede siyasi liderler vb. karşısında nesneleştirilmektedir. Eğitim alanında siyasal iktidarın ideolojik ilkeleri ile siyasi, askeri, ekonomik vb. seçkinlerin konumları ve eylemleri yüceltilmektedir. Başka bir deyişle eğitim, bireyleri siyasal iktidarın ve toplumda gücü elinde bulunduran kesimlerin ideolojik dünyasına entegre etmek, siyasal ve toplumsal sisteme uymasını sağlamak ve bu duruma süreklilik kazandırmak için kullanılmaktadır (Çetin, 2001, s. 210).

Eğitim sürecinde devlet dolayısıyla politik iktidar kendi ideolojisini eleştirecek, gölgeleyecek ilkeler ve değerleri ortadan kaldırır veya dışlar. İktidarlar yarattıkları kahramanlar, törenler ve marşlar vb. etkinlikler aracılığıyla öğrenciler üzerinde kendi meşruiyetlerini inşa ederler. Bunun yanında politik, ekonomik veya askeri şahsiyet ve kurumların konumları ve eylemleri yüceltilir.

2.6.11. İdeolojiler

İdeoloji kavramı ilk defa 1796 yılında Fransız D. de Tracy tarafından ortaya atılmıştır. Fransız filozof “İdeoloji kavramını bilinçli düşünce ve fikirlerin kaynaklarını açığa çıkarmayı amaçlayan yeni bir fikirler bilimini” ifade etmek için kullanmıştır. Eski Yunancada ideoloji ide(a) ve loji kelimelerinin birleşiminden oluşmuş bir kavramdır (Seliger, 1976, s. 54). TDK Sözlüğü ideoloji kavramını “Siyasal veya toplumsal bir öğretiyi oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü” olarak tanımlar. Cemil Meriç, ideolojileri “İdrakimize giydirilen deli gömlekleri”ne benzetir (Meriç, 1995, s. 90).

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ve sahip olduğu insan bilgisi sosyal olarak inşa edilmiştir. İnsan her zaman hem bilinçli hem de bilinçsiz değerler ve inançlar ile desteklenir ve bu doğrultuda yetiştirilir. Bahsi geçen inanç veya dünya görüşleri, ideolojiler denilen kavramın örnekleridir. Geçmişten günümüze, ideoloji terimi çoğunlukla ister siyasi ister ekonomik ister felsefi olsun, aynı fikirde olmayan bir dizi inancı tanımlamak için kullanılmıştır. İdeolojilerin temeldeki amacı insanların refahı ve mutluluğunu sağlamaktır;

her ideoloji bu amaç doğrultusunda kendisinden önceki veya karşısındaki ideolojinin eksik yanlarını ortaya koyarak, kendi düşünce yapısının daha iyi olduğunu göstermek veya ispat etmek için fikirler ve çözümler üretir.

İdeolojiler içerisinde Faşistler devleti kutsallaştırır, Sosyalistler ise devleti geçici bir kötülük olarak tanımlar. Liberallere göre devlet güvenlik temin eden bir kurumdur. Anarşistlere göre devlet yok edilmesi gereken bir yapıdır. Muhafazakârlar aile, din ve gelenek konularında devlete ahlak adına görevler yüklerler. Feministlere göre devlet erkek egemenliğini sağlayan araçtır.

Toplum düzeni devlet tarafından kurulur ve korunur. Bu düzeni meşrulaştırmak için ideoloji en önemli araçtır. Eğitim kurumları, siyasal sistemlerin ideal insan tipini yetiştirmek için kurgulanmış ideolojik aygıtlardır. Bu nedenle, bu ideolojik aygıtların, bireylerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gereksinimlerini karşılayacak bir anlayışa sahip olmaları beklenemez. Çünkü bu kurumların görevi, siyasal sistemlerin beklentilerine yönelik olarak kurgulanmıştır. Bu bağlamda, eğitim kurumları ideolojik aygıtlar olarak, insanın evrensel düşünüşüne, insanların birbirlerini anlama ve paylaşma niteliklerinin geliştirilmesine hizmet edememektedir (Yapıcı, 2004, s. 1).

İnsanların tarım faaliyetlerine başlaması ile ihtiyaç duyulan insan tipi ile sanayi devriminden sonra ihtiyaç duyduğu insan tipi arasında farklılıklar olmuştur. Üretim şeklinin ve araçlarının değişmesi ile birlikte kültürel, ekonomik, politik ve toplumsal yaşam şeklinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişim ihtiyaç duyulan insan tipinin değişmesini zorunlu kılmıştır. Tarım toplumunda eğitilmiş insana fazla gereksinim yoktu. Buna karşın sanayi toplumunun en önemli ihtiyacı eğitilmiş insandı. Bu eğitilmiş insan tipi siyasi ideolojinin sınırlarını belirlediği tip olarak ortaya çıkmıştır. Siyasi ideolojilerin insanı eğitmekteki temel hedefi ideolojik düşünceyi özümsemiş ve yaşam biçimi olarak uygulayan bireylerdir. Bu hedef doğrultusunda ideolojiler, sınırlarını çizdiği ideal insan tipini yetiştirirken eğitim kurumlarından yararlanmışlardır. Eğitim aracılığıyla ideolojinin temelini oluşturan düşüncelerin toplum bireyelerine aktarılması için önemli bir araçtır. Bundan dolayı eğitim toplumu bir arada tutarak yeniden üreten bir vazife üstlenmektedir. Eğitim bu yönüyle toplumun yadsınamaz ihtiyaçlarını karşılarken diğer taraftan ise bireyleri, politik iktidarın ve toplumda gücün sahibi kesimlerin ideolojik düşüncesine dahil etmek, politik ve toplumsal

sistemle uyumlu hale getirmek için kullanılan bir araç durumundadır. Egemen devlet eğitim sürecinde vatandaşına aktardığı ideolojik temel ile kendi varlığının devam etmesini sağlar. Eğitimin bireyin ideal vatandaş haline dönüştürülmesi adına önemli bir fonksiyonu vardır. İdeolojiler, eğitim kurumlarının yanı sıra yazılı ve görsel medya başta olmak üzere birçok propaganda aracını etkin bir şekilde kullanmaktadır (Akın & Arslan, 2014, s. 81).

2.6.12. Siyasi Partiler

“Siyasal partiler, bir program çerçevesinde siyasi kararları etkilemek ve bu amaçla siyasi iktidarı ele geçirmek üzere örgütlenmiş kuruluşlardır.” (Kışlalı, 2018, s. 277).

Siyasal partilerin doğuşunu etkileyen çeşitli faktörler vardır. Toplumsal yapının değişmesi sonucunu yaratan sosyal gelişme (modernleşme) bunların en önemlilerinden biridir. Sanayileşme kentleşme, ulaşım ve haberleşmenin yaygınlaşması, okuryazarlığın artması, kültürün laikleşmesi, kişi başına düşen milli gelirin artması gibi değişimleri kapsayan modernleşme, sosyal grupların siyasi planda örgütlenerek iktidara ağırlıklarını koyma çabalarına yönelmesine yol açar. Modernleşme siyasi katılmayı, siyasi katılma da siyasi örgütlenmeyi geliştirir. Toplum sarsan büyük krizler siyasi partilerin kuruluşunda rol oynayan önemli etkenlerdendir (Kapani, 2017, s. 177).

İnsanlığın binlerce yıllık geçmişine karşın, siyasi partiler yakın geçmişte kurulmuştur. Günümüzde siyasi partiler modern siyasi rejimlerin temel unsurlarındandır. “Klasik anayasa hukukunu bilen, fakat partilerin rolünü bilmeyen bir kimse, çağdaş siyasi rejimler hakkında yanlış bir fikir sahibidir; partilerin rolünü bilen, fakat klasik anayasa hukukunu bilmeyen bir kimse ise, çağdaş siyasi rejimler hakkında eksik fakat doğru bir fikir sahibi olur.” der (Duverger, 1974, s. 453).

Başta demokrasiler olmak üzere, otoriter ve totaliter sistemlerde, “siyasi parti” terimi az veya çok benzer işlevleri yerine getirmekte olan grupları ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle, modern demokrasi, partiler demokrasisi olarak nitelendirilmekte, günümüzde, partilere dayanmayan bir demokratik devlet örneği bulunmamakta, bunun da ötesinde partisiz rejimlere ancak bazı geleneksel ve az gelişmiş toplumlarda rastlanmakta olduğu ifade edilmektedir (Özbudun, 1993, s. 65).

Siyasî partiler, demokrasinin ve siyasi hayatın temel kurumlarıdır. Siyasi partiler, demokrasinin işleyişi bakımından önemli bir etkiye sahiptir. Partilerin sayısı ve sahip olduğu

nitelikleri, ülkedeki demokratik yaşamın ve politik iklimin belirleyicisi olur. Siyasî partiler ve şemsiyesi altında bulunan örgütleri, demokratik sistemin iskeletini oluştururlar.

2.6.13. Liderler

“Liderlik; bir grup insanı, belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme, etkileyebilme bilgi ve yeteneklerinin toplamıdır.” (Zel, 2001, s. 91)

“Tarih boyunca birey; kimin yönettiğini veya yönetmesi gerektiğini, siyasal otoritenin temellerinin bir toplumda neler olduğunu veya olması gerektiğini; bazı bireylerin toplumun kurallarının ve siyasetinin belirlenmesindeki istisnai etkiyi nasıl ve niçin ele geçirdiği, diğerlerinin bunu yapamadığını; sormuş ve tartışmıştır.” (Edinger, 1972, s. 3).“Liderliğin oluşabilmesi için kişinin resmi yetkilerle donatılması şart değildir. Hiçbir resmi yetkisi bulunmadığı halde büyük bir kitleyi ardından sürükleyen liderler olabileceği gibi, her türlü resmi yetkiyle donatıldığı halde bunu başaramayan liderler de var olabilmektedir.” (Şimşek, Akgemci , & Çelik , 1998, s. 138). Ülkeler başta olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşu liderlerinin adıyla anılırlar. Lider kavramı ülkeden ülkeye kişiden kişiye değişebilir. Liderler olağanüstü yeteneklere sahip olan kişilerdir. Liderler yüksek özgüven, hitabet, karizma, etkileme, düşüncelerinin doğruluna ikna etmek gibi özelliklere sahiplerdir. Nazi Almanyası döneminde çocuklardan oluşturulan askeri birlikler kurulmuştur. Yıllar sonra bu çocuklarla yapılan röportajlar ve onların yazdıkları anılarda Hitler'in selamından şapkasına, kolundaki Nazi gamalı haçına kadar birçok şeyden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu etki ile bu çocukların Hitleri taklit ettikleri ve rol model olarak onun ideolojisine sahip çıktıkları görülür. Bu durum siyasi liderlerin çocukların üzerinde bile zihinsel kodlar oluşturarak onların psikolojik ve politik temellerine hükmetmeye çalıştıklarını göstermektedir.

ABD Başkanı George W. Bush, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında teröristlere karşı yapılan savaşı; Nazilerin, 1930'lu yıllarda yayımcı politikasını engellemek için kullanılan

yatıştırma politikasının başarısız olmasına dikkat çekerek gerekçelendirmiştir. Bu gerekçe ile ABD halkının politik düşüncesini etkiledi. Baskıcı bir yönetim olan Çin başbakanı Zhou Enlai'nin 1960'lı yıllarda kendisine Fransız İhtilâli'nin dersleri hakkında soru sorulmasına, "Yorum yapmak için çok erken" şeklindeki cevap vererek Fransız İhtilâlinin ortaya çıkardığı eşitlik, adalet, egemenlik, bireysel hak ve özgürlüklere ne kadar uzak durduklarını ifade etmiştir (Heywood, 2013, s. 55). Bu ve buna benzer durumlar toplumun devletin veya liderin kendisi için belirlediği sınırlar içerisinde kalmasına neden olmuştur.

2.6.14. Bildirgeler ve Fermanlar

Geçmişten günümüze dünya tarihinde dolayısıyla insanlık tarihinde çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. "İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması ve güvence altına alınması için verilen mücadeleler neticesinde günümüze değin sayısız 'Özgürlük bildirgesi' yayınlanmıştır" (Aktan & Vural, 2004, s. 4). Günümüzde insanların sahip olduğu politik, hukuk, sosyal ve ekonomik birçok hakkın temelini oluşturan, günümüz demokrasileri ve insan haklarının temellerinin atılmasına, bu temellerin gelişmesine ve olgunlaşmasına ortam hazırlayan bu yazılı kaynaklardır. Bu kaynaklar "Hammurabi Kanunları, Veda Hutbesi, Medine Sözleşmesi, Magna Carta Libertatum, Mayflower Sözleşmesi, İngiliz Haklar Bildirgesi, Leveller Bildirgesi, Habeas Corpus Bildirgesi, Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Kanuni Esasi, Virginia Bildirgesi, Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Avrupa İnsan. Hakları Sözleşmesi" gibi yazılı kaynaklardır (Aktan & Vural, 2004, s. 2-3). Bu yazılı kaynaklar sayesinde günümüzde ki insanlar politik, hukuki, sosyal ve ekonomik birçok hakkını kullanmaktadır. Bu yazılı eserler bireylerin politik okuryazarlığının referans noktalarıdır. Bu referans noktaları sayesinde bireyler fikir ve düşüncelerini daha özgürce ifade etmekte, politik etkinlik faaliyetlere katılım göstermektedirler.

2.6.15. Siyasetnameler

Kadim bir geçmişe sahip olan Türkler dünyanın farklı coğrafyalarında birçok devlet kurmuşlardır. Bu kadim geçmiş Türklerde çok eski ve köklü bir devlet kültürü ve anlayışının oluşmasına imkân tanımıştır. Türklerin oluşturmuş olduğu devlet kültürü zaman içerisinde kayıt altına alınmış ve sonradan gelen nesillere aktarılmıştır. Bu eserler başta devlet adamları olmak üzere toplum tarafından da rehber olarak kabul edilmiştir. Bu eserlere genel olarak siyasetnâme denilmektedir. “Arapça siyaset kelimesiyle Farsça nâme (mektup, yazı) kelimesinden meydana gelen siyasetname devlet adamlarına siyaset sanatı hakkında bilgi vermek, devlet yönetiminde dikkat edilmesi gereken hususlara dair tavsiyelerde bulunmak amacıyla yazılmış kitap veya bu kitapların oluşturduğu tür anlamında kullanılır.” (Adalıoğlu, 2019).

Siyasetnameler, öncelikle hükümdarlar için yazılmış eserlerdir. Hemen her siyasetnamede hükümdarda bulunması gereken özellikler, devlet yönetiminin ve saltanatın şartları ve esasları sıralanır. Devrin zihniyet, anlayış ve inancına göre en ideal ya da en uygun ahlaki, sosyal ve siyasal yönetimin nasıl olması gerektiği, bu hedeflere nasıl ulaşılacağı gösterilmeye çalışılır. Halkın, toplumun ve devletin durumu ortaya koyularak hükümdarlara hangi tedbirleri almalarının uygun olacağı ve ne türlü ıslahata gidilmesi gerektiği konusunda öğütler verilir. Bir yandan da kötü yönetimin, adaletsizliğin ve zulmün zararları anlatılır (Canatan, 2014, s. 6).

Antik Yunan filozofları Platon, Sokrates ve Aristoteles’in hikmetli sözlerinden oluşan eserler siyasetnâme türünün ilk kaynaklarını oluşturur (Adalıoğlu, 2004, s. 10) . İslam tarihinde siyasetnâme geleneğinin başlangıç dönemi kesin olmamakla birlikte genel görüş M.S. 8. yüzyıldan itibaren başladığı şeklindedir (Canatan, 2014, s. 8). Türk Tarihinin en önemli siyasetnâme örnekleri Karahanlı devleti zamanında Yusuf Has Hacip’in yazdığı Kutadgu Bilig, Büyük Selçuklular döneminde Nizâmü’l- Mülk’ün yazdığı Siyasetnâme adlı eserlerdir. Nizâmü’l-Mülk’ün Siyasetnâme’si türünün en güzel örneklerinden biri olarak kabul edilir (Adalıoğlu, 1988, s. 305). Türk tarihinde bu eserlerin dışında farklı devletlerde ve farklı zamanlarda çok sayıda siyasetname tarzı eser yazılmıştır.

Siyasetnameler çağları aşan eserlerdir. Günümüzde birçok kitapçada, kütüphanede, internet ortamında bu eserlere rastlamaktayız. Geçmişte devleti yönetenler için yazılan siyasetname

türü eserler günümüzde toplumun okuyan kesimi tarafından ilgi ile karşılanmaktadır. Bu ilgi kimi zaman akademik çalışmalarda kendini göstermektedir. Toplumun siyasetnameleri okumasının temelinde, günümüzde yaşanan olaylara siyasetname perspektifinden bakma ihtiyacıdır. Yüzyıllar önce tecrübeli devlet adamları ve düşünürler tarafından yazılmış olan bu eserler, günümüz insanına ışık tutacak özellikte olması bu eserlerin okunmasının öncelikli sebebidir. Siyasetnameler günümüzde devlet ve toplum düzeyinde yaşanan olayları anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Siyasetnameler "Tarih tekerrür eder." sözünün anlamlandırılmasında önemli rol oynar. Politik okuryazarlık açısından değerlendirildiğinde siyasetnameler yüzlerce yıllık devlet yönetme kültürünün birikimidir. Politikanın devlet yönetme beceri olduğunu düşündüğümüzde yüzlerce yıllık tecrübenin, politik anlamda tecrübesiz bir okuyucunun, politik okuryazar olmasının rehberi olarak düşünebilir.

2.7. Türk Üniversitelerinde Politik Okuryazarlık Eğitimi

Osmanlı İmparatorluğu eğitim kurumları, sıbyan mektepleri, medreseler, tekkeler ve meclisler gibi yaygın eğitim kurumlarının oluşturduğu çok geniş bir yelpazeye sahipti. Bu yelpazede yer alan kurumlardan Enderun Mektebi Osmanlı İmparatorluğuna sivil bürokrat ve askerler yetiştiren özel bir eğitim kurumudur. Enderun, medrese ile Osmanlı'da en köklü eğitim kurumudur (İhsanoğlu, 1999, s. 251). "Enderun Mektebi, Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatına insan kaynağı sağlamıştır. Bu niteliğiyle resmî Osmanlı ideolojisinin temel eğitim birimi halini alıp, idarî ve siyasî amaçların belirlenmesiyle paralel, devletin ana kurumlarının işleyişinde de önemli bir görevi üstlenmiştir." (İpsirli, 1995, s. 185).

"Tanzimat döneminde siyaset eğitiminin iki amacı vardır. Bunlardan birisi; devlet örgütünü, yönetim ve yöntemlerini, batılı anlamda yenileştirerek, devletin çalışmalarını sistemleştirmek; diğeri de kurulan yönetim mekanizmasını bilgi ve beceriklilikle işletecek gücü ve kafaları yetiştirmektir." (Serin, 1985, s. 9).

Osmanlı'dan cumhuriyete kadar devlet adamı yetiştirmek amacıyla belirli eğitim kurumları aracılığıyla eğitim verilmiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde modernleşme ve buna bağlı olarak batılılaşma hareketleri yeni eğitim kurumlarının kurulmasına neden olmuştur. Bu dönemde bu amaca yönelik olarak Mülkiye adıyla bilinen Siyasal Bilgiler Fakültesinin temelleri atılmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde toplumsal alanda reformların başlaması ile beraber, yönetim anlayışının, yapılan reformlara uyum sağlaması, idari ve siyasi kurumların etkinliğinin artırılmasına duyulan ihtiyaç, çağının gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış idarecilerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu nedenle İstanbul'da 1859 yılında "Mekteb-i Mülkiye-i Şahane" adıyla İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir meslek okulu kurulmuştur. 1918 yılında bu okulun ismi "Mekteb-i Mülkiye" olarak değiştirilmiştir. Sonrasında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle 1936-1937 eğitim ve öğretim yılında, Ankara'ya taşınmış adı ise "Siyasal Bilgiler Okulu" olmuş ve öğretim süresi dört yıl olmuştur. 23 Mart 1950 tarihinde Ankara Üniversitesi'ne katılarak adı "Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi" olmuştur (Ankara Üniversitesi, 2019). Açıldığı zamandan itibaren Mülkiye Mektebi Osmanlı devletine idareci yetiştirmiştir. Günümüzde fakültelerimizde okutulan derslerin bir kısmı ilk defa mülkiye mektebi ile memleketimize girmiştir. Osmanlı'nın son dönemi ve cumhuriyetin ilk yıllarında gelişen fikir akımları Mülkiyede filizlenmeye başlamıştır. Mülkiye mezunları, Türkiye'de olduğu gibi Osmanlıdan ayrılan komşu devletlerin teşkilatlanmasında önemli bir roller oynamıştır (Doğan, 2007, s. 1).

Osmanlı ve Cumhuriyet yönetiminin başlarında siyaset eğitiminin temel amacı devleti yönetecek idarecileri yetiştirmektir. Daha sonra dünya üzerinde yaşanan gelişmeler ve gelişmelerin dünya ile birlikte ülkemize de etkilemesi zaman içerisinde bu eğitim anlayışında değişikliklere neden olmuştur. Zaman içerisinde insan hak ve özgürlüklerinde meydana gelen gelişmeler neticesinde devletler siyaset eğitiminin sadece devletin yönetim kademelerinde yer alan yöneticiler için değil, toplumu meydana getiren bireyler için zorunlu olduğunu gördüler. Değişen anlayışla birlikte temel eğitimden yükseköğretime kadar bütün

eğitim kademelerinde dzenlemeler yapılmıştır. Bu dzenlemeler bireylerin politik okuryazarlıklarının temelleri temel eğitim srecinde; hayat bilgisi, sosyal bilgiler, Tirkçe, vatandaşlık ve insan hakları, tarih, coğrafya gibi derslerle, ykseköğrenimde ise siyaset bilimine giriş dersi ile çalışıldı. Günüümüzde birçok eğitim kurumunda bu dersler sayesinde gelecek nesillerin politik okuryazar olması hedeflenmektedir. Bugün ykseköğrenimde İİBF'lerine bağlı "Siyaset Bilimi ve Uluslararası ilişkiler Bölümü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler bölümü ve Siyaset Bilimi" bölümlerinde gelecekte yönetim kademelerinde yönetici olmayı amaçlayan öğrenciler yetiştirilmektedir. Yüksek Öğretim Kurulunun 2018 yılı istatistik verilerine göre üniversitelerde hali hazırda siyaset bilimi eğitimi gören lisans, yüksek lisans, doktora öğrenci sayısı toplam 58.583 öğrencidir (YÖK, 2019). Buna karşın Türkiye'de ykseköğrenimde eğitim gören öğrencilerin politik okuryazarlık düzeylerini artırmak amacı ile siyaset bilimi bölümleri dışında birçok üniversite ve onlara bağlı fakültelerin bünyesinde siyaset bilimine giriş dersleri verilmektedir. Türkiye'de politika (siyaset) derslerinin verildiği bazı üniversiteler ve bölümleri tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Türkiye’de Bazı Üniversitelerdeki Politika (Siyaset) Dersleri (2019)

Sıra	Üniversite	Bölüm	Ders Adı
1	Anadolu Üniversitesi	Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Sosyoloji Sosyal Bilgiler Öğretmenliği İktisat Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri İngilizce İktisat Sinema ve Televizyon Basın ve Yayın İletişim Tasarımı ve Yönetimi Bölümü	Political Science (Siyaset Bilimi) Siyaset Bilimi Siyaset Bilimi Siyaset Bilimi Siyaset Bilimi Political Science (Siyaset Bilimi) Political Science (Siyaset Bilimi) Political Science (Siyaset Bilimi) Siyaset Bilimi
2	Gazi Üniversitesi	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Siyaset Bilimine Giriş
3	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri “ “ Maliye “ “ Uluslararası Ticaret Hukuk “ “ Felsefe Gazetecilik “ “ Radyo-Televizyon-Sinema “ “ Halkla İlişkiler ve Tanıtım “ “ Tarih	Siyaset Psikolojisi Sosyal ve Siyasi Düşünceler Tarihi Siyaset Bilimi Sosyal ve Siyasi Düşünceler Tarihi Uluslararası Politika Siyasi Tarih Siyasi Sistemler Siyaset Felsefesi Siyaset Bilimi Siyasi Tarih Siyaset Bilimi Siyasi Tarih Siyaset Bilimi Siyasi Tarih Siyaset Bilimi Siyasal Düşünceler Tarihi
4	Hacettepe Üniversitesi	İktisat İletişim “ “ Hukuk Antropoloji	Siyasi Tarih Siyaset Bilimi Siyasal İletişim Siyasi Tarih Siyasal Antropoloji
5	Ankara Üniversitesi	Sosyal Bilgiler Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri “ “ “ “ “ “ “ “ Maliye “ “ “ “ “ “ Hukuk Gazetecilik Halkla İlişkiler ve Tanıtım “ “ “ “ Radyo-Televizyon-Sinema “ “ Tarih Sosyoloji Halkbilim	Siyaset Bilimi Siyaset Bilimi Siyaset ve Kültür Current Political Issues İn Turkey Terrorism And Political Violence Political Regime İn Turkey Current Political Issues İn Turkey Terrorism And Political Violence Siyasal Düşünceler Tarihi Political Regime İn Turkey Siyasi Tarih Siyasal İletişim Siyaset Bilimi Siyasal İletişim Türkiye Siyasal Hayatı ve Kurumlar Siyasal İletişim Türkiye Siyasal Hayatı ve Kurumlar Türk Dünyasının Siyasal Sorunları Siyaset Sosyolojisi Siyaset Sosyolojisi

Tabloda yer alan bilgilere adı geçen üniversite bölümlerinin web sayfasından erişilmiştir.

Bir kurum olarak üniversitelerin bir siyasi görüşü olmayabilir, ancak öğrencilerin ve akademisyenlerin siyasi görüşü olur. Üniversiteler birer kurum olarak her türlü siyasi görüşe açık olması öğrenciler ve akademisyenler için önem arz eder. Üniversitelerin bu noktada özgür bir ortam oluşturması beklenir. Üniversiteler, öğrencilerin kendi görüşlerini rahatça ifade edebilmelerine ortam hazırlamalı, öğrencilere ise farklı görüşleri dinleme ve saygı gösterme bilinci aşılamalıdır.

2.8. Coğrafya Lisans Programlarında Politik Okuryazarlık Eğitimi

Dünya coğrafyası üzerinde yaşanan bu olayları görmek, anlamak çözümlmek, fikir ve düşünce geliştirmek için siyasi coğrafyaya ihtiyaç vardır. Politik hedefler ve amaçları gerçekleştirmek için coğrafi faktörleri bilmek gerekmektedir.

Dünya üzerinde bazı ülkelerde coğrafya bilimi yükseköğretimde büyük öneme sahiptir. Devlet kurumlarında coğrafyacılar önemli görevler üstlenmektedirler. Resmi meslek sınıflandırmasında coğrafyacı mesleği tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlamaya göre coğrafya mezunları özel şirketlerde ve kamuda coğrafyacı kimlikleri ile bir işte çalışabilmektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde Çalışma Bakanlığının hazırladığı Meslekler El Kitabı'na göre coğrafyacılar, dünyayı ve toprakların dağılımını, özelliklerini ve insanların dağılımını inceler. Ayrıca, coğrafyacılar politik ya da kültürel yapılarını ve yerelden dünyaya kadar değişik bölgelerin fiziksel ve beşerî coğrafi özelliklerini incelerler. Fiziksel coğrafyacılar bir bölgenin fiziksel yönlerini ve insanlarla nasıl ilişki kurduğunu inceler. Yer şekilleri, iklimler, topraklar, doğal tehlikeler, su ve bitkiler gibi doğal çevrenin özelliklerini incelerler. Örneğin, fiziksel coğrafyacılar bir ülkede doğal bir kaynağın nerede bulunduğunu haritalandırabilir veya önerilen ekonomik kalkınmanın çevresindeki doğal çevre üzerindeki etkilerini inceleyebilir. Beşerî coğrafyacılar ise, insan faaliyetlerinin organizasyonunu ve fiziksel çevre ile ilişkilerini analiz eder. Beşerî coğrafyacılar sıklıkla diğer disiplinlerden gelen sorunları araştırmalarında ekonomik, çevresel, tıbbi, kültürel, sosyal veya politik konuları içerebilecek şekilde birleştirirler. Araştırmalarında, bazı insan coğrafyacıları

öncelikle istatistiksel tekniklere ya da kantitatif yöntemlere, bazıları ise alan dışı gözlemler ve görüşmeler gibi istatistiksel olmayan kaynaklara ya da kalitatif yöntemlerle yapar. Coğrafyacılar coğrafi verileri, ekonomi, çevre, sağlık veya politika gibi belirli bir uzmanlığa ait verilerle ilişkilendirir (U.S.B.L.S, 2019). The American Association of Geographers (AAG)'e göre coğrafyacıların coğrafyacı mesleği adı altında çalışabileceği iş sayısı 66'dır. Bu işler içerisinde siyasi coğrafya ile doğrudan bağlantılı olan işler *Siyaset Analizcisi, İstihbarat Uzmanı, Toplum Uzmanı, Uluslararası Yatırım Uzmanı, Uluslararası Ticaret Uzmanı* gibi işlerdir (AAG, 2018). ABD çalışma bakanlığının 2016 verilerine göre coğrafyacı unvanı ile iş sahibi olan kişi sayısı 1500 kişi olarak verilmiştir. Hesaplamalara göre istihdamın yıllık ortalama %7 oranında artacağı tahmin edilmektedir (Department Of Labor, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri'nde coğrafyacılar uzmanlaşabilecekleri alanlarda eğitim almaktadırlar. ABD'de coğrafya eğitimi alanında önemli bir yere sahip olan Michigan Üniversitesi coğrafya bölümünde siyasi coğrafya alanında "Critical Geopolitics, World Regional Geography, World Regional Geography Online" dersleri verilmektedir. Bunun yanında kıtalar coğrafyası ve çevre derslerinin içeriğinde siyasi coğrafya konuları işlenmektedir (MSU, 2019).

Avrupa'da coğrafya eğitimi alanındaki gelişmeler Türkiye'deki gelişmelere göre daha eski geçmişe sahiptir. Türkiye'de coğrafya alanındaki gelişmeler cumhuriyet döneminde yeni üniversitelerin açılması, bununla birlikte bu üniversiteler bünyesinde coğrafya bölümlerin açılması ile olmuştur. Cumhuriyet devrinde coğrafya ile ilgili olarak bilimsel temeller atılırken, batı dünyası bu temelleri çok önceden 19. yüzyılın sonlarında kurmuşlardır. Büyük Britanya Kraliyet Coğrafyası Enstitüsü 1830 yılında kurulmasına karşın, Türk Coğrafya Kurumu 110 yıl sonra 1941 tarihinde kurulmuştur (Üçışık & Sekin, 2001). Türkiye'de coğrafya eğitimi tarihi, coğrafyacılar tarafından farklı şekilde değerlendirmektedir.

Erinç (1973) "Cumhuriyetin 50.yılında Türkiye'de Coğrafya" adlı çalışmasında, Türk coğrafyasının geçtiği safhaları şu dört döneme ayırmaktadır

1. Modern coğrafyadan öncesi: 1915'den öncesi.

2. Modern coğrafyanın öncüleri ve ilk adımlar: 1915-1933 arası.
3. Türk coğrafyasının kuruluş ve teşkilatlanması: 1933-1941 arası.
4. Türk coğrafyasının yükselişi: 1942 sonrasıdır (Erinç, 1973).

Koçman (1999) ise bu dört safhaya ek olarak “1981 sonrası Türk coğrafyasının yaygınlaşması ve nitelikte kayıplar” olarak beşinci dönemi de eklemiştir (Koçman, 1999).

Ülkemizde, Ankara ve İstanbul ‘daki Coğrafya bölümleri, 1974 yılına kadar, coğrafya alanında bilimsel araştırmalar yürüten önemli kurumlar olarak kalmışlardır. Bu iki kuruma 1974 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan Coğrafya bölümü eklenmiştir. Coğrafya alanındaki gelişmeler, sonraki yıllarda hızla devam etmiştir. 1981 tarihinde 2547 sayılı Yüksek Öğrenim Yasası ile Eğitim Enstitüleri fakülteye dönüştürülmüştür. Enstitülerin bünyesinde yer alan sosyal bilimler eğitimi bölümleri içinde coğrafya anabilim dalları oluşmuştur. Bu anabilim dallarının bir kısmı daha sonra, bağımsız bölüm haline gelmişlerdir. Ülkemizde bugün mevcut olan coğrafya bölümleri ve anabilim dallarında görev yapmakta olan çok sayıda coğrafya bilim adamı bulunmaktadır (Özey, 1996).

Türkiye’de coğrafya lisans programlarında politika (siyaset) eğitiminin temelini siyasi coğrafya dersi oluşturmaktadır.

Türkiye’de 41’i devlet, 1’i vakıf üniversitesi, 1’ise açıköğretim bünyesinde olmak üzere toplam 43 coğrafya bölümü bulunmaktadır. Ayrıca 7 devlet üniversitesi bünyesinde coğrafya öğretmenliği programı bulunmaktadır (YÖKATLAS, 2019).

Tablo 18

Türkiye'de Coğrafya Lisans Bölümleri Bulunan Üniversiteler ve Fakülteleri (2019)

	ÜNİVERSİTE ADI	FAKÜLTE
1	Gazi	Eğitim
2	Atatürk	Eğitim
3	Çanakkale Onsekiz Mart	Eğitim
4	Dicle	Eğitim
5	Dokuz Eylül	Eğitim
6	Marmara	Eğitim
7	Necmettin Erbakan	Eğitim
8	Afyon Kocatepe	Fen ve Edebiyat
9	Ağrı İbrahim Çeçen	Fen ve Edebiyat
10	Akdeniz	Fen ve Edebiyat
11	Ankara	Fen ve Edebiyat
12	Ardahan	Fen ve Edebiyat
13	Atatürk	Fen ve Edebiyat
14	Balıkesir	Fen ve Edebiyat
15	Bilecik Şeyh Edebali	Fen ve Edebiyat
16	Bingöl	Fen ve Edebiyat
17	Burdur Mehmet Akif Ersoy	Fen ve Edebiyat
18	Bursa Uludağ	Fen ve Edebiyat
19	Çanakkale 18 Mart	Fen ve Edebiyat
20	Çankırı Karatekin	Fen ve Edebiyat
21	Ege	Fen ve Edebiyat
22	Erzincan Binali Yıldırım	Fen ve Edebiyat
23	Fırat	Fen ve Edebiyat
24	Gaziantep	Fen ve Edebiyat
25	Giresun	Fen ve Edebiyat
26	Harran	Fen ve Edebiyat
27	Hatay Mustafa Kemal	Fen ve Edebiyat
28	İstanbul	Fen ve Edebiyat
29	İzmir Bakırçay	Fen ve Edebiyat
30	İzmir Kâtip Çelebi	Fen ve Edebiyat
31	Kahramanmaraş Sütçü İmam	Fen ve Edebiyat
32	Karabük	Fen ve Edebiyat
33	Kastamonu	Fen ve Edebiyat
34	Kırşehir Ahi Evran	Fen ve Edebiyat
35	Kilis 7 Aralık	Fen ve Edebiyat
36	Marmara	Fen ve Edebiyat
37	Munzur	Fen ve Edebiyat
38	Nevşehir Hacı Bektaş Veli	Fen ve Edebiyat
39	Niğde Ömer Halisdemir	Fen ve Edebiyat
40	Ondokuz Mayıs	Fen ve Edebiyat
41	Pamukkale	Fen ve Edebiyat
42	Sakarya	Fen ve Edebiyat
43	Siirt	Fen ve Edebiyat
44	Süleyman Demirel	Fen ve Edebiyat
45	Tekirdağ Namık Kemal	Fen ve Edebiyat
46	Tokat Gaziosmanpaşa	Fen ve Edebiyat
47	Uşak	Fen ve Edebiyat
48	Van Yüzüncü Yıl	Fen ve Edebiyat
49	Yakındoğu	Fen ve Edebiyat
50	İstanbul	Açık ve Uzaktan Eğitim

<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10036> web sayfasından elde edilen verilerle düzenlenmiştir.

Tablo 19

Coğrafya Öğretim Düzeyleri ve Birimlerine Göre Öğrenci Sayıları 2017-2018

Bölüm	Öğrenci Sayısı
Coğrafi Bilgi Sistemleri (Dr)	10
Coğrafi Bilgi Sistemleri (Yl)	16
Coğrafi Bilgi Sistemleri (Yl) (Tezli)	36
Coğrafi Bilgi Sistemleri (Yl) (Tezli) (Ücretli)	5
Coğrafi Bilgi Sistemleri Pr.	530
Coğrafi Bilgi Sistemleri Pr. (Açıköğretim)	3385
Coğrafi Bilgi Sistemleri Pr. (İö)	211
Coğrafi Bilgi Sistemleri Pr. (Uzaktan Öğretim)	430
Coğrafi Bilgi Sistemleri Pr. (Uzaktan Eğitim)	127
Coğrafi Bilgi Teknolojileri (Dr)	36
Coğrafi Bilgi Teknolojileri (Yl)	156
Coğrafya (Dr)	217
Coğrafya (Yl)	314
Coğrafya (Yl) (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Ortak)	8
Coğrafya (Yl) (Mustafa Kemal Üniv. Ortak)	1
Coğrafya (Yl) (Tezli)	1120
Coğrafya (Yl) (Tezli) (Ücretli)	8
Coğrafya (Yl) (Tezsiz)	16
Coğrafya (Yl) (Tezsiz) (İö)	313
Coğrafya (Yl)(Tezli)	29
Coğrafya Eğitimi (Dr)	51
Coğrafya Eğitimi (Yl)	27
Coğrafya Eğitimi (Yl) (Tezli)	411
Coğrafya Eğitimi (Yl) (Tezsiz)	12
Coğrafya Öğretmenliği (Dr)	9
Coğrafya Öğretmenliği (Yl) (Tezli)	15
Coğrafya Öğretmenliği Pr.	605
Coğrafya Öğretmenliği Pr. (5 Yıllık)	87
Coğrafya Pr.	8774
Coğrafya Pr. (%50 Burslu)	30
Coğrafya Pr. (5 Yıllık)	5
Coğrafya Pr. (Açıköğretim)	11963
Coğrafya Pr. (İngilizce) (%25 Burslu)	1
Coğrafya Pr. (İngilizce) (%50 Burslu)	23
Coğrafya Pr. (İngilizce) (Tam Burslu)	3
Coğrafya Pr. (İngilizce) (Ücretli)	6
Coğrafya Pr. (İö)	4102
Coğrafya Pr. (İö) (%50 Burslu)	10
Coğrafya Pr. (Tam Burslu)	4
Coğrafya Pr. (Uzaktan Öğretim)	22
Toplam Öğrenci Sayısı	33128

<https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Bu bölümlerle birlikte coğrafi bilgi sistemleri, coğrafi bilgi teknolojileri ve uzaktan eğitim bölümleri dâhil olmak üzere coğrafya alanında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi gören öğrenci sayısı 33.128 öğrencidir. Bu üniversitelerin coğrafya lisans bölümlerinde görev yapan öğretim elemanı sayısı tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Coğrafya Lisans Programlarında Görev Yapan Öğretim Eleman Sayısı (Nisan 2019)

Fakülte	Profesör	Doçent	Doktor Öğretim Üyesi	Öğretim Görevlisi	Araştırma Görevlisi	Toplam
Edebiyat/Fen Edebiyat	91	29	150	6	113	389
Eğitim	11	13	15	4	9	52

<https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiş ve düzenlenmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu coğrafya eğitimi anabilim dalları için 2018 yılında ortak bir müfredat belirlemiştir. Bu müfredat programı 8 yarıyla ayrılmıştır. Siyasi coğrafya dersi ise bu müfredatta 3. Yarıyıldan itibaren, toplamda 71 kredilik alan eğitimi içerisinde 2 kredilik, toplam 139 ders saati içerisinde 2 ders saatlik bir ders olarak yer almaktadır.

Siyasi coğrafya dersi içeriğinde yer alan konular şunlardır;

- Siyasi coğrafya,
- Jeopolitik ve jeostrateji kavramları;
- Siyasi coğrafyada fiziksel etmenler;
- Siyasi coğrafyada beşerî etmenler;
- Siyasi coğrafyada ekonomik etmenler;
- Jeopolitik ile ilgili teoriler,
- Dünya üzerinde bulunan siyasi,
- Ekonomik, askerî ve ticari iş birliği teşkilatları;
- Türkiye'nin siyasi coğrafya özellikleri;
- Türkiye-Orta Doğu ülkeleri ilişkileri;
- Türkiye-Balkan ülkeleri ilişkileri;
- Türkiye-Kafkas ülkeleri ilişkileri;
- Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile ilişkileri;
- Türkiye'nin sınır aşan sular, boğazlar, kıta sahanlığı
- Diğer siyasi coğrafya sorunları (YÖK, 2018, s. 8).

Siyasi coğrafya dersi vatandaşlık kimliğini geliştirerek dünya ölçeğinde düşünürken yerel faktörleri de dikkate alan bireylerin yetişmesinde önemli katkı sağlar. Küresel anlamda

bilginin yayılması, iletişimin hızlanması, mal ve hizmetlerin artık sınır tanımaması coğrafya biliminin önemi daha da artırmıştır. Aynı zamanda bir mekân bilimi olan coğrafya, genç nesilleri bilgilendiren, sorgulayan, sorunların çözülmesi noktasında fikir ve düşünce geliştiren daha aktif bireyler olarak yetiştirmektedir. Siyasi coğrafya eğitimi almış genç bireyler, ister ulusal ve uluslararası ölçekte yaşanan sorunlara karşı duyarlılık geliştirmesinin yanında iş birliği ve dayanışma temelli evrensel değerleri dikkate almayı öğrenir ve bunu davranış haline dönüştürür.

2.9. Türkiye’de Ortaöğretim Coğrafya Programında Politik Okuryazarlık Eğitimi

Coğrafya bilgisi tarihsel süreçte en başta askeri ve yönetici seçkinlerin elinde gelişmiştir. Coğrafya bilgisi sonraları vatan bilinci üretmenin ve ulus devletlerin inşası için araç olarak kullanılmıştır. Ulus devletler döneminde eğitim aracılığıyla haritaların kullanımı yaygınlaşmıştır. Böylece yurttaşların kolektif bir mekânsallık duygusuyla donatılması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için genç kuşaklara vatan sevgisinin aşılması için okul coğrafyası söylemi ortaya çıkmıştır. Söylem, iktidarların ürettikleri gerçeklik sahasıdır. Devletler iktidarlarını söylemler üzerinden inşa eder, devamlı kılar ve meşru hale getirir. İnsanların zihnine söylemin yerleşmesi devlet otoritesinin içselleştirilmesi anlamına gelir. Bu içselleştirme neticesinde “Özne” olan “Makbul vatandaş” tipi mevzubahistir (Durgun, 2010, s. 262).

Fransa, Türkiye’de coğrafya ekolünün oluşmasında önemli beslenme kaynaklarından birisi olmuştur. 19. yy. sonlarında coğrafya bilgisi popüler hale gelmiş ve okullarda zorunlu ders olarak okutulmuştur. Lacoste’a göre okul coğrafyası sadece “Manzara coğrafyası” değil aynı zamanda gelecek nesillerin milli kimliğini oluşturan bir egemenlik aracıdır (Lacoste, 2004, s. 42-133).

“Türkiye’de coğrafya disiplini cumhuriyetin kurumları arasında en geç gelişen alandır; coğrafya kitaplarındaki standartlaşmanın gecikmesi, haritaların tutarsızlığı, yer adlarının tam olarak belirginleşmemesi, 1941 yılındaki kongreye dek prototip bir okul programının uygulanmamış olması, bölge taksimatının 1941 sonrasında bile netleşmemesi ve haritalar için teknik

donanımın yeterli olmaması gibi etkenlerle coğrafya eğitiminde Tarih ve Dil alanında gördüğümüz gibi bir hâkim söylem ya da tez geliştirilmemiştir” (Durgun, 2010, s. 269).

“Milli Talim ve Terbiye Dairesi” 1926 yılında kurulmuştur. Aynı yıl yeni bir müfredat hazırlanmış ve on yıl boyunca uygulanmıştır. 1936 ile 1942 yıllarında tekrar gözden geçirilmiştir. Bu müfredat 1948 yılına kadar uygulanmıştır. “Milli Talim ve Terbiye Dairesi”nin adı 1937 yılında Talim Terbiye Kurulu olarak değişmiştir. Bu kurulun amacı “Aile ocağından sonra milli kültür ile ilk temas edilen eğitim kurumlarının genç vatandaşları milli dil ve tarih araştırmaları ışığında” terbiye etmesidir. Türkiye’de eğitimin her alanında olduğu gibi coğrafya alanında da temel ilkeler Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlemiştir (Özer, 1983, s. 160). Bu dönemde coğrafyanın önemini yok sayanlar “Coğrafyayı tarihin sahnesi sayan, tarihsiz coğrafyayı hareketsiz bir cesede, coğrafyasız tarihi vatansız bir serseri benzetenerlerdir.” ifadesi ile eleştirilmiştir (Erinç, 1973, s. 19).

Cumhuriyet dönemi eğitim politikası “İdeal Türk çocuğu” modeli üzerine kurulmuştur. 1931 yılında yapılan CHP (Tek parti dönemi)’nin üçüncü kongresinde eğitim politikası 8 ilke olarak tarif edilmiş, “Eğitim siyasetinin temel taşı cehaletin yok edilmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca bu kongrede ana amacın “Cumhuriyetçi, vatansever, değerli vatandaşlar yetiştirmek” olduğu vurgulanmıştır. Yine bu dönemde cumhuriyet için coğrafya siyasal bir boyut kazanmıştır. Duran (1930)’a göre; “Öğretmenler kıtalar, memleketler hakkında öğrencilerde unutulmaz hatıralar uyandırmaya, zihinlerde kalıcı izler bırakmaya, doğal olayları, çevrenin tesirini araştırmayı ve açıklamayı onlara alıştırmaya borçludurlar. Çünkü bugünün coğrafyası, yalnız ruhsuz isimler, uzun ve manasız rakamlar coğrafyası değil; fikirler, muhakemeler, mülahazalar coğrafyasıdır.” (Duran, 1930). 1941 yılında birinci coğrafya kongresinde öğretmen okulları ve liselerde coğrafya dersi tüm sınıflarda haftada iki saat olacak şekilde düzenlenmiştir. Konu anlatım sırası genelden özele olacak şekilde umumi coğrafya, devletler coğrafyası ve Türkiye coğrafyası olarak düzenlenmiştir. Ortaokul birinci sınıfta hafta bir saat olarak okutulan umumi coğrafya dersi yeni programda konular genişletilerek iki saate çıkartılmıştır. Aynı şekilde beşerî coğrafya ait konularda genişletilmiştir. Bunun yanı sıra yeryüzünde insan ve biocoğrafya üniteleri ilk defa yer

almıştır. İkinci sınıftaki devletler coğrafyası dersi içeriğinde Türkiye'nin komşularına ve iktisadi açıdan önemli olan ülkelere daha çok yer verilmiştir. Yine ilk defa toplu olarak ülkelerin siyasi ve iktisadi değerlendirilmesi yapılmıştır (Karakuş, 2012, s. 205).

Ortaöğretimde, Osmanlıdan günümüze kadar genel eğitim sistemi ve coğrafya eğitimi öğretim programları, amaçlar, ilk ve ortaöğretimde coğrafyanın ağırlığı gibi açılardan sürekli bir değişime uğramıştır. 19. yüzyılın sonlarında genel olarak “cehaletin giderilmesi” olarak belirlenen eğitimin amaçları cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte “iyi vatandaşlar yetiştirmek” şeklinde değiştirilmiştir. 1983 yılında coğrafya eğitiminin temel amaçları 13 madde ile belirlenmiş ancak bu amaçlar birçok coğrafyacı tarafından öğrencileri ezberciliğe ittiği, coğrafi yeteneklerin gelişmesine yönelik olmadığı ve çağın ihtiyaçlarını karşılamadığı gibi gerekçelerle yoğun eleştirilere uğramıştır. Coğrafya öğretim programları bazı önemli değişikliklere rağmen 1941 yılında toplanan Birinci Coğrafya Kongresi program komitelerinin hazırladığı taslak programa bağlı kalmıştır. Bu program 1970’li yıllara kadar bazı değişikliklere uğrayarak varlığını sürdürmüştür. Fakat 1970–1980 arası dönem coğrafya eğitim ve öğretimi açısından kayıp yıllar olarak tarihteki yerini almıştır. Bu dönemde lise öğretimi adeta fen bilimlerinden ibaret olarak anlaşılmaya başlanmış ve bunun sonucunda coğrafyanın okul programlarındaki ağırlığı azaltılmıştır. 1983 yılında yapılan köklü bir program değişikliği sonucunda coğrafya tekrar eski statüsüne kavuşmuş ve müfredatta ayrı bir ders olarak yerini alarak tüm sınıflara dağıtılmıştır (Doğanay, 1993).

1992 yılında yürürlüğe giren “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” ile müfredatlar önemli bir değişikliğe uğramıştır. Bu müfredat ile coğrafya dersinin konuları ve ders saati değişikliğe geçmiştir. Ders geçme ve kredi sisteminde coğrafya dersleri zorunlu ve seçmeli olarak iki kısımda değerlendirilmiştir. 1997–1998 eğitim ve öğretim yılında, 8 yıllık kesintisiz ve “Zorunlu ilköğretim yasası” ile kredili sistem tekrar değişikliğe uğramıştır.

2005–2006 eğitim ve öğretim yılından itibaren coğrafya dersleri, ortaöğretimin dört yıla çıkarılması ve ortaöğretim yabancı dil hazırlık sınıfının kaldırılması birlikte dört yıla yayılmıştır. Tüm ortaöğretim okullarında 9 ve 10. sınıflarında zorunlu olarak okutulmaya başlanmıştır. “Bu değişimde öğretim programları sadece şeklen değiştirilmemiş, aynı zamanda öğretim yaklaşımında (yapılandırmacı yaklaşım) değişiklikler yapılmıştır. Öğretim programlarında beceri eğitimine ağırlık verilmiştir.” (Koç & Aksoy, 2010, s. 20-21).

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 1941 yılından sonra hazırlanan en kapsamlı ve en dikkat çekici program olarak karşımıza çıkmaktadır. 2002 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın tüm öğretim programlarını yeniden yapılandırmak için başlatmış olduğu çalışma sonucunda coğrafya öğretim programı tamamen değişmiştir. 2005 yılında uygulamaya giren ve 2010 yılında

revizyona uğrayan Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanırken, öğrenci merkezli öğretim yaklaşımları baz alınmıştır. Aslında 2005'e kadar yapılan çalışmalar 1941 yılında ortaya konan coğrafya programının değiştirilmiş versiyonlarıdır. Dolayısıyla 2005'e kadar yapılan en önemli çalışma, Birinci Türk Coğrafya Kongresi'nde yapılan çalışmalardır. (Karakuş, 2012, s. 199-200).

Millî Eğitim Bakanlığı coğrafya müfredatında siyasi coğrafya konuları ilgili kazanımlar yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı lise öğretim programlarının amaçları içerisinde yer alan “Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak” siyasi coğrafya dersinin hedef amaçlarındandır. Öğretim programının yetkinlikler başlığı altında; öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Bu yetkinliklerden 6.'sı olan Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler siyasi coğrafya ders içeriği ile ilgilidir. Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programının amaçları, siyasi coğrafya açısından incelendiğinde öğrencilerin;

- Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,

- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,
- Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “Tasarruf bilinci” geliştirmesi,
- Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması,
- Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması,
- Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye’nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,
- Coğrafi bilgilere sahip olmanın “Vatan bilinci” kazanılmasındaki önemini kavraması,
- Türkiye’nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

9. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	13	47	65
Beşerî Sistemler	4	15	21
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	3	5	7
Çevre ve Toplum	2	5	7
TOPLAM	22	72	100

10. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	17	36	50
Beşerî Sistemler	12	24	33
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	1	4	6
Çevre ve Toplum	4	8	11
TOPLAM	34	72	100

11. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	4	5
Beşerî Sistemler	15	41	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	7	17	24
Çevre ve Toplum	5	10	14
TOPLAM	29	72	100

11. SINIF (4 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	4	12	8
Beşerî Sistemler	20	76	53
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	40	28
Çevre ve Toplum	7	16	11
TOPLAM	40	144	100

12. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	1	2	3
Beşerî Sistemler	12	33	46
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	31	43
Çevre ve Toplum	2	6	8
TOPLAM	24	72	100

12. SINIF (4 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	12	8
Beşerî Sistemler	17	82	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	38	27
Çevre ve Toplum	4	12	8
TOPLAM	34	144	100

Şekil 14 Lise coğrafya dersinin sınıflara göre ünite ve kazanım kazanım sayısı (2018)
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans_Programlari/Cografya_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf. Sayfasından erişilmiştir.

Tablo 21

Lise Coğrafya Dersinin Sınıflara Göre Siyasi Coğrafya ile İlişkili Kazanımları (2018)

Sınıf	Ünite	Kazanım
9. SINIF	9.3. Küresel Ortam: Bölgeler Ve Ülkeler	9.3.1. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından değerlendirir. 9.3.2. Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini örneklerle açıklar. 9.3.3. Harita kullanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri sınıflandırır
10. SINIF	10.2. Beşerî Sistemler	10.2.8. Tarihi metin, belge ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur. 10.2.9. Türkiye'deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir.
	10.3. Küresel Ortam: Bölgeler Ve Ülkeler	10.3.1. Uluslararası ulaşım hatlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından analiz eder.
11.SINIF	11.3. Küresel Ortam: Bölgeler Ve Ülkeler	11.3.4. Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir. 11.3.9. Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir.
12.SINIF	12.2. Beşerî Sistemler	12.2.1. Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder. 12.2.2. Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar. 12.2.10. Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder. 12.2.12. Tarihi ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.

12.SINIF	12.3. Küresel Ortam: Bölgeler Ve Ülkeler	<p>12.3.1. Kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişimi örneklerle açıklar.</p> <p>12.3.2. Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirir.</p> <p>12.3.3. Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değerlendirir.</p> <p>12.3.4. Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisini açıklar.</p> <p>12.3.5. Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihi ve kültürel bağları açıklar.</p> <p>12.3.6. Teknolojik gelişmelerin, bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolünü açıklar.</p> <p>12.3.7. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörleri açıklar.</p> <p>12.3.8. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik özelliklerini karşılaştırır.</p> <p>12.3.9. Ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerini doğal kaynak potansiyeli açısından değerlendirir.</p> <p>12.3.10. Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkisini açıklar.</p>
	12.4. Çevre Ve Toplum	<p>12.3.11. Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.</p> <p>12.4.2. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.</p> <p>12.4.3. Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar.</p>

Tablo 21 <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482Cografya%20dop%20pdf.pdf> adresinden elde edilen verilerle düzenlenmiştir.

Türkiye’de Aralık 2018 tarihi itibari ile 895.480 öğretmenden sadece 12.809’u coğrafya öğretmenidir (EBS, 2018, s. 93). Coğrafya öğretmen ihtiyacının karşılandığı eğitim kurumlarından olan üniversitelerimizin eğitim fakülteleri bünyesinde bulunan coğrafya

eğitimi anabilim dallarında Yüksek Öğretim Kurulu tarafından, belirlenen ve 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında ortak lisans programı uygulanmaktadır.

2.10. İlgili Araştırmalar

Dünya üzerindeki üniversitelere göre Türkiye üniversitelerinde politik okuryazarlık ile ilgili yapılan çalışma sayısı çok kısıtlıdır. Özellikle üniversitelerimizde eğitim hayatına devam eden coğrafya lisans öğrencileri ilgili çalışmalar ise yok denecek miktardadır. Yurtiçi ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde yapılan çalışmaların genellikle politik okuryazarlığın vatandaşlık boyutu ile bağlantılı olduğu görülmüştür.

Johnson ve Hamalyan (1977) tarafından yapılan “Siyasi Eğitim Müfredatı ve Siyasi Bilgi / Okuryazarlığının Öğrencilerin Siyasal Sosyalleşmesi Üzerindeki Etkisi: Montreal'deki Bahama Öğrencileri Örneği” adlı çalışmanın, 7-9 Haziran 1977 yılında New Brunswick Üniversitesinde "Kanada Karşılaştırmalı ve Uluslararası Eğitim Derneği" tarafından organize edilen Öğrenilmiş Toplumlar Konferansında sunumu yapılmıştır. Siyasi eğitim müfredatının ve siyasi bilgi /okuryazarlığının öğrencilerin siyasal sosyalleşmesi üzerindeki etkisine ilişkin bir çalışma olarak planlanmıştır. Politik eğitim, okulda veya siyasi içeriği olabilecek herhangi bir kursta alınır. Tarih, güncel olaylar, ekonomi, sosyal bilgiler, coğrafya, vatandaşlık eğitimi, sivil toplum, çevre çalışmaları ve benzeri konular bu kursların ve derslerin içeriğini kapsar. Bu tür kursların işlevi, bireyleri “Vatandaşlığın politik işlerine aktif katılım için gerekli beceriler ve kavramlar” haline getirmektir. Bu nedenle, siyaset eğitiminin bireyleri siyasetle sosyalleştirmedeki rolünü kavramak için, bu çalışma siyasi eğitim müfredatının (PEC) Montreal'de okuyan bir grup Bahamalı öğrencilerin siyasal sosyalleşmesi üzerindeki etkilerini incelenmiştir.

Pallares (2006) tarafından yapılan “Eğitim Seviyeleri ve Siyasal Okuryazarlık: Meksika El Paso'daki INEA Programına Katılan Yetişkin Örneği” adlı çalışma bilinenin aksine, örgün eğitimi az olan veya hiç olmayan yetişkinlerin, yüksek düzeyde bir siyasi farkındalık gösterebileceğini ispat etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, örgün geleneksel bir

eğitim olmadan, bireylerin politik olarak aktif olabileceğini ve karmaşık siyasi konular hakkında bir anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Bu hipotezi test etmek için araştırmacı tarafından Ulusal Yetişkinler Eğitim Enstitüsü (INEA) programına katılan katılımcılarla röportaj yapılmıştır. INEA, Meksika'da başlayan bir yetişkin eğitimi programıdır. Bu çalışma için örneklem, INEA programına kayıtlı yüz yetmiş sekiz katılımcının on altısından oluşmaktadır. Görüşülen katılımcılar araştırmacı ile yaşam deneyimlerini paylaşmışlardır. Bir kısmı örgün bir eğitime sahip olmalarına rağmen, ilkokul derecelerinin ötesinde eğitim seviyelerini tamamlamamışlardır. Bulgular, katılımcıların politik sosyalleşmesini birçok faktörün etkilediğini göstermiştir. Bu faktörler arasında aile, kilise, yaşam deneyimleri, siyasi adaylara maruz kalma, siyasal katılım, medya ve INEA ile etkileşim önemli yer tutmaktadır. Bulgulara ek olarak, bu araştırma katılımcıların üç farklı siyasi bilinç kategorisine girdiğini göstermiştir. Bu kategorileri Derin, Sınırlı ve Konformist (Kilise kurallarına uyumlu) olarak tanımlanmıştır. Görüşülen katılımcıların çoğunluğu, Meksika seçimlerinde oy kullanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, politik farkındalık resmi bir eğitimden ziyade erken politik sosyalleşme, deneyimler ile yakından ilgili olduğu belirlenmiştir.

Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007) tarafından yapılan "Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" adlı araştırmalarında öğretmen adaylarının, siyasal katılımcılık düzeylerine, sosyo-ekonomik durum ve kişisel özelliklerinin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören 4. sınıf öğrencisi 370 öğretmen adaydır. Verilerin toplanmasında, "Üniversite Öğrencileri Siyasal Katılımcılık Anketi" ve "Katılımcılığı Etkileyen Etmenler Anketi" kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda; öğretmen adaylarının siyasal katılım düzeyleri oldukça düşük çıkmıştır. Oy kullanmak öğretmen adaylarının en sık yaptıkları siyasal katılım olarak tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarına

göre siyasal katılımcılık en çok “Toplumsal olaylara duyarlılığın bir ifadesi” olarak görülmektedir. Siyasal katılımcılık seviyesi, erkekler; kendini etnik kökeniyle tanımlayanlar, ailesi siyasete ilgili olanlar; öğrenci konseyi seçimlerinde aday olanlar, arkadaşlarıyla güncel siyaseti her zaman tartışanlar; dine hiç bağlı olmayanlar, ileride sendikaya üye olmayı düşünenler ile bir partiye üye olanlar ve lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Maitles (2009) tarafından yapılan “Politik Okuryazarlık Öğretisi Demokratik Açığı Kaldırabilir Mi? İskoçya’da Modern Çalışmaların Deneyimi” adlı çalışmada yeni bin yılın ilk on yılında politik okuryazarlığın vatandaşlık eğitimindeki önemini vurgulamıştır. Çalışmasında İskoçya’da eğitimin bazı özelliklerini açıklamaktadır ve yaklaşık 1600 öğrencinin bilgi, ilgi, sinizm / güven ve değerleri / değerleri / tutumlarını ve gençlerin siyasete yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmasında modern çalışmalar öğrencileri ile coğrafya ve tarih öğrencilerini karşılaştırmıştır. *Modern çalışmalar, İskoç ortaokul müfredatına özgü bir konudur. Modern Çalışmaların odağı, öğrencilerin yerel, İskoç, Birleşik Krallık ve uluslararası bağlamlardaki çağdaş politik ve sosyal konulardaki bilgilerini ve anlayışlarını geliştirmektir. Hem “Ulusal Yeterlilik” düzeyinde hem de İskoç eğitiminin “Geniş Genel Eğitim” aşamasında Modern Çalışmalar sunulmaktadır. İlkokuldaki ve ortaokuldaki S3’e kadar olan öğrenciler, daha geniş “Sosyal Bilgiler Ders Programları”nın Mükemmellik deneyimleri ve sonuçları için 'Toplum, Ekonomi ve Ticaret Alanındaki İnsanlar' alanından Modern Çalışmalar kavramlarını inceleme fırsatına sahiptirler. Araştırma okullardaki politik okuryazarlık öğretiminin, ergenlerin bilgi, ilgi, güven ve değerleri ile tutumlarına etki edip etmediğini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada 1600 öğrencinin 800’ü içerisinde politik okuryazarlık eğitimini barındıran Modern Çalışmaları seçen öğrenciler, diğer 800’ü ise Tarih veya Coğrafyayı seçen öğrencilerden oluşmuştur. Maitles çalışmasında Modern Çalışmalar öğrencilerinin daha fazla politik bilgiye sahip olduklarını, politikaya daha fazla ilgi duyduklarını ancak tarih veya coğrafya eğitimi alan öğrencilerle değerler açısından bir fark olmadığını belirlemiştir.*

Alexander (2009) tarafından yapılan "Bilgi Okuryazarlığı Olarak Politik Okuryazarlık" adlı çalışmada araştırmacı politik okuryazarlık ve bilgi okuryazarlığının ayrılmaz bir şekilde bağlantılı ve ayrılması imkânsız olduğunu iddia etmektedir. Araştırmacı Amerikan devlet okullarında eğitim gören öğrencilere verdiği derslerdeki gözlemleri ve tespitlerine dayanarak, lisede iyi performans gösteren, kendilerini oldukça iyi bilgilendirmiş ve üniversite düzeyinde çalışmalarda üstün olan, ancak Anayasa'yı Bağımsızlık Bildirgesi'nden ayırt edemeyen, hatta bir isim bile söyleyemeyen öğrencilerinden yola çıkarak bu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Çalışmada araştırmacının ilk tespiti genç üniversite öğrencilerinin politik okuryazarlık için gerekli olan bilgi kaynaklarının yetersizliğidir. Öğrenciler belirli politikacıları ve belirli konuları takip etmektedir. Çoğunlukla elde ettikleri bilgiler ikincil kaynaklar veya çok zayıf kaynaklardır. Bu tespitle birlikte araştırmacı öğrencilerinden bir konu seçmelerini ve üç popüler makale ya da hikâye ve onunla ilgili üç hakemli kaynağı bulmalarını istemiştir. Daha sonra, konuya yaklaşımların nasıl farklılaştığını, bazılarının neden diğerlerinden daha güvenilir ve yetkili olduklarını tartışmalarını ve kaynak edinme sürecini tanımlamalarını istemiştir. Bu süreçte öğrencilerin bulgularını küçük gruplar halinde paylaşmalarını sağlamıştır. Bu alıştırma sayesinde öğrencilerin kaliteli kaynaklara erişme deneyimi kazanmalarını sağlamıştır. Üçüncü aşamada öğrencilerin WebCT Vista teknolojisinin kullanımını içerir. Bu çevrimiçi eğitim yazılım, öğrencilerin göreceli olarak kontrol edilen bir ortamda elektronik olarak etkileşime girmelerini sağlamıştır. Bazı öğrencilerin sınıf içi tartışmalara gönülsüz ve çekingen davranmaları nedeniyle bu ortam, öğrencilerin sorunları tartışmalarını ve farklı bir ortamda görüşlerini sunmalarını sağlamıştır. Yapılan çalışmalarda birlikte söz konusu politik okuryazarlık ve bilgi okuryazarlığı tatbikatlarının çeşitli hedeflere ulaştığını tespit etmiştir. Öncelikle, öğrenciler uygun bilgi kaynaklarına erişme, değerlendirme ve kullanma becerisi elde etmişlerdir. İkincisi, öğrencilerin politik okuryazarlıklarını geliştirmesi, böylece akademik olarak daha iyi performans gösterebilecekleri ve daha bilinçli vatandaş olabilecekleri görülmüştür. Üçüncüsü, öğrencilere uygulanan alıştırmalar, öğrencileri alternatif ve çeşitli görüşlere,

fikirlere ve bakış açılarına maruz bırakmış, böylece potansiyel olarak kendilerinden farklı olan fikirlere daha saygılı ve farkında olmalarını sağladıkları görülmüştür. Dördüncüsü, sınıf içindeki alıştırmaların öğrencilerin politika ile daha ilgilenmeye ve katılmaya teşvik etmesine, ek olarak siyaset bilimi dersleri almasına motive ettiği görülmüştür.

Akhan (2011) tarafından yapılan araştırmanın amacı “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi”dir. Araştırma için “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Konularına Eğilimlerini Belirleme Ölçeği” geliştirilmiştir. Anket 2010–2011 eğitim ve öğretim yılında eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği 4. sınıflarında eğitim gören öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Yedi farklı bölgede yer alan yedi üniversitede yapılan anket çalışmasının değerlendirilmesi sonucunda öğretmen adaylarının politika bilimine karşı eğilimlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna karşın çalışmaya katılan adayların günlük yaşantılarında politik konulara çok zaman ayırmadıkları belirlenmiştir.

Karatekin, Merey ve Kuş (2013) tarafından yapılan “Öğretmen Adayları Ve Öğretmenlerin Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tarama modelindeki araştırmada öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının tespiti amaçlanmıştır. Araştırmada “Demokratik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, Ankara'nın Mamak ilçesinde ilköğretim okullarında görevli 200 öğretmen ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 200 öğretmen adayına, 2010-2011 eğitim ve öğretim döneminde uygulanmıştır. Elde verilerin değerlendirilmesi neticesinde, öğretmen ve öğretmen adayı olma durumuna göre demokratik tutumların farklılaşmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarında cinsiyet değişkeni demokratik tutum üzerinde farklılık oluşturmamıştır. Buna karşın öğretmenlerde kadınların lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların demokratik tutumları, gelir seviyesi düşük olan katılımcılara göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Borovoi, Patel ve Vlaev (2013) tarafından yapılan araştırma " Politik Okuryazarlığın Politik Tutumlar Üzerindeki Etkisi" adlı çalışma, politik okuryazarlık ile politik tutum arasındaki

ilişkiyi incelemiştir. İsrail'de Ariel üniversitesi ve Tel Aviv üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin politik okuryazarlıklarını ölçmek amacıyla bir anket hazırlanmış ve bu anket 185 öğrenciye uygulanmıştır. Ankette ayrıca öğrencilerin siyasi tercihlerini sağa veya sola doğru ölçen bir anket uygulanmıştır. Çalışmada toplanan verilerin sonuçları değerlendirildiğinde politik okuryazarlığın politik kutuplaşma ile ilişkili olduğunu görülmüştür. Tarafsız siyasi okuryazarlık testi puanları arttıkça, katılımcılar sağa veya sola doğru daha aşırı tutumlar ve daha fazla siyasi katılım göstermiştir. Aşırı tutumlar bilgi arayışındaki asimetrinin ve onaylama yanlılığının bu etkinin altında olduğunu göstermiştir. İnsanların siyasi meselelerle ilgili okuduğu bilgileri rastgele değil, kendi politik görüşlerine uygun seçtikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin geçmişleri, aileleri, dinleri, değerleri, kökenlerinin siyasi görüşlerinin oluşmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler, kendi siyasi görüşlerini eleştiren siyasi bilgileri reddetme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Kuş (2013) "Politik Okuryazarlık ve Aktif Vatandaşlık" adlı çalışmasında politik okuryazarlık ve aktif vatandaşlık tanımlarını yapmıştır. Politika okuryazarlığı ve eğitim arasındaki ilişkiyi sosyal bilgiler dersi temelinde incelemiştir. Politika okuryazarlığı ve aktif vatandaş olma arasındaki ilişkiyi tespit etmiştir. Vatandaşlık eğitimini etkileyen unsurları incelemiştir. Sosyal bilgiler dersinde aktif vatandaşlık ve politik okuryazarlık öğretimi için etkinlik örneği hazırlamıştır. Sosyal bilgiler ders programının içerisinde yer alan politik okuryazarlık ile ilgili amaçları belirtmiştir. Bunun yanında sosyal bilgiler dersinde politik okuryazarlığın öğretilbileceği kazanımları tespit etmiştir. Kuş'a göre politik okuryazarlık eğitimine sahip bireyler içinde bulunduğu durumu tespit etmekle yetinmeyip, aktif ve etkili bir şekilde var olan duruma müdahil olur ve durumu yönetir. Türkiye'deki eğitim sisteminde öğrencilerin politik okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi için tartışmaya açık, demokratik özelliklere sahip şeffaf okulların oluşturulmasının önemini vurgulamıştır. Bireylerde politik okuryazarlık için temel olan bilgi, anlayış, beceri-tutumun boyutların geliştirilmesinin ancak eğitimle mümkün olduğunu çalışmasında ifade etmiştir. Bir toplumun demokrasinin geliştirilmesinin bununla mümkün olduğunu vurgulamıştır.

Kuş (2014) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyaset Okuryazarlık Düzeyleri” adlı araştırmasının örneklemini Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Toplam 7 açık uçlu sorunun sorulduğu bu nitel çalışmada siyaset okuryazarlığın iki boyutu ile ilgilidir. Araştırmada öğrenciler aktif vatandaşlığı ülkesine, çevresine sahip çıkan, sahip olduğu hak ve sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler, siyaset ile ilgili olan ulusal, uluslararası konularla tartışıklarını belirtmişlerdir.

Nili (2014) tarafından yapılan "İsfahan Şehrinin Vatandaşlarının Siyasi ve Sosyal Okuryazarlıklarını Değerlendirme" adlı çalışma İran'ın İsfahan şehrinde yetişkin/öğrencilerin siyasi ve sosyal okuryazarlık, siyaset ve sosyal davranışlar gibi günlük hayatımızı etkileyen faktörlere ilişkin bakış açılarını belirlemek için yapılmıştır. Çalışma İran'ın önemli kentlerinden birisi olan İsfahan'daki yaygın eğitim merkezlerindeki eğitimlere katılan yetişkin vatandaşların siyasal ve sosyal okuryazarlık düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına göre yetişkinlerin sosyal ve politik okuryazarlık seviyelerini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma örneklemini 35 yaşını aşmış kişiler içinden rastgele çok aşamalı küme örnekleme yöntemi ile seçilen 380 kişi ile yapılmıştır. Araştırmacı tarafından politik ve sosyal boyut dikkate alınarak 29 maddeden oluşan anket örnekleme uygulanmıştır. Anketten toplanan verilere t testi ile ANOVA analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda çıkan sonuçlarda yetişkinlerin sosyal okuryazarlık düzeyleri politik okuryazarlıktan yüksek çıkmıştır. Yetişkinlerin politik okuryazarlık düzeyleri belirgin bir şekilde yetersizdir. Yetişkin eğitimi açısından ortalama politik ve sosyal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır; Cinsiyete göre politik ve sosyal okuryazarlığın anlamları arasında anlamlı bir fark vardır: erkekler arasındaki politik okuryazarlık düzeyi, kadınlardan daha yüksektir. Ortalama politik okuryazarlıkta ankete katılanların yaşadıkları alana göre anlamlı bir fark vardır, fakat sosyal okuryazarlıkta bu fark görülmemektedir. Çalışma sonuç kısmında eğitim merkezlerinin yetişkin eğitimi için sosyal ve politik gelişim aracı olarak düşünülmesi önerilmiştir.

Top (2014) tarafından yapılan "Türkiye’de Yükseköğrenim Gören Türkiye Burslusu Kuzey Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Arap Baharı Sonrası Türk Dış Politikası Algısı: 2002-2012" adlı çalışmada, Arap Baharı sürecini yaşayan ve Türkiye’de yükseköğrenim gören Kuzey Afrikalı (Mısır, Tunus ve Libya) uluslararası öğrencilerin, Türk dış politikası algısı belirlenmeye çalışılmaktadır.

Tarhan (2015) "Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Politik Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler ders öğretmenlerinin aile eğitimi sonrasında ilköğretim öğrencilerine demokratik değerler ile tutum ve becerilerin kazandırılmasında büyük öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra insan hakları, temel hak ve özgürlükler ve anayasanın öğretilmesinde ayrı bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir. Bundan ötürü sosyal bilgiler öğretmen adaylarına üniversite öğrenimleri sürecinde verilecek politika eğitiminin, ilköğretim çocuklarının demokratik sistemi anlayan ve aktif yurttaşlar olarak yetiştirilmesi bakımından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Tarhan çalışmasında öğretmen adaylarının Politik Okuryazarlık ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Tarhan çalışmasında, nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji yöntemini kullanmış ve katılımcıları; “Kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yöntemini kullanarak belirlemiştir. Araştırmada çalışma grubu olarak Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 4. sınıf öğrencisi 10 öğretmen adayı seçilmiştir. Çalışmada veriler “Yarı yapılandırılmış görüşme formu” ile sağlanmıştır. Veriler değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının politika okuryazarlığı kavramının ne anlama geldiğini bildiklerini tespit etmiştir. Ancak çeşitli etkenlerin öğrencilerin, politik okuryazar bir birey olarak yetişememelerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Hunter ve Rack (2016) tarafından yapılan "11. Sınıf Öğrencilerinin Siyasal Kurumlar, Siyasal Karar Alma ve Siyasal Kişilikleri Algıları: Genç Yeni Zelandalılar Siyasal Süreçlere Nasıl Katılırlar?" adlı çalışma Yeni Zelandalı gençlerin lise eğitim müfredatındaki politik okuryazarlıklarını geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Eğitim müfredatında gençlerin eğitim hayatları boyunca günlük yaşamda güç ilişkileri ve sosyal ilişkiler için geçerli olan

siyasi kavramların pedagojik boşluğunun belirlenmesi çalışmanın amacını belirlemiştir. Araştırma en önemli amacı; genç Yeni Zelandalıların politikaya katılımının azalması ve bununla paralel seçimlere katılım oranlarının düşmesinin nedenlerini araştırmaktır. Gençlerin siyasi fikirlerine ses vermelerini ve katılım fırsatlarını eleştirel bir şekilde düşünmelerini sağlamak amacıyla, gençlerin kendilerini nasıl siyasi varlıklar olarak gördüklerini öğrenmek için sınıf temelli bir araştırma tasarlanmıştır. Bu araştırma, 11. Sınıf öğrencilerinin siyasi kurumlar, siyasi karar alma ve politik kişilik algılarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma nitel olarak sınıf ortamında yapılmıştır. Araştırma sonucunda veriler üzerinde sabit karşılaştırma analizi, mikro-konuşmacı analizi ve klasik içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler politik okuryazarlık eğitiminin okullarda verilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler politika ile ilgilenmeleri için gerekli araçların veyahut imkânların yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma bulguları politik okuryazarlığın tarihsel, çevresel, coğrafi ve ekonomik gibi eğitimin sosyo-kültürel alanda ele alınması gerektiğini göstermiştir.

Faiz (2016) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyaset Okuryazarlık Durumları” adlı araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasi okuryazarlık seviyelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın amacı siyaset okuryazarlığını oluşturan bilgi, duyuşsal eğilim, davranış/beceri gibi bileşenler üzerinde farklı değişkenlerin etkisini ortaya koymayı amaçlarken aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının zihinlerindeki en iyi vatandaşlık eğitimi ve siyasi okuryazarlık aktarımını tespit etmektir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında, çalışmanın nicel bölümünün örnekleme için, Türkiye’deki 13 üniversiteye bağlı sosyal bilgiler eğitimi bölümlerinin 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğretmen adayları seçilmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık seviyelerini belirlemek için “Kişisel bilgi formu”, “Davranış/beceri ölçeği”, “Duyuşsal eğilimler ölçeği” ve “Siyaset bilgi testinden” oluşan 4 bölümlük “Siyaset okuryazarlığı anketi” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan adayların, siyaset okuryazarlığını oluşturan 4 farklı bileşene göre 9 demografik değişkenin etkisi araştırılmıştır. Nitel bölümde ise

öğretmen adaylarının aklında bulunan ideal vatandaşlık ve siyaset okuryazarlık eğitimi konulu yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının sahip oldukları bilgi, duyuşsal eğilimleri ve beceri/davranışlarının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bileşenler arasındaki ilişkiye bakıldığında; bilgi ile beceri/davranış arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı iken bilgi ile duyuşsal eğilim arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlıdır. Beceri/davranış ile duyuşsal eğilim arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Araştırmanın nitel bölümünde elde edilen sonuçlara göre öğretmen adayları, etkili vatandaşlık eğitimini öğretim materyallerinden, öğretim kaynaklı olmasından, öğretim ilkelerinden ve ders içeriğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Faiz çalışmasında tüm kategorilerin eşit olarak dağılmış olduğunu ve hepsinin birbiriyle aynı derece öneme sahip olduğunu tespit etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları etkili siyaset okuryazarlığı eğitiminin öğretim materyallerine bağlı olduğunu ve öğretmen sayesinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Faiz'e göre vatandaşlık eğitiminin aileden başlayıp ömür boyu sürmesi ve siyaset okuryazarlık eğitiminin ise ortaokulda başlatılması gerektiği belirtmiştir.

Tarhan ve Kuş (2016) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Sınıflarında Politik Konuların Öğretimi. Eğitimde Kuram ve Uygulama” adlı çalışmada, sosyal bilgiler sınıflarındaki uygulamaların gözlem yolu ile belirlenmesi ve vatandaşlık ve politik eğitimi ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik konuların öğretimi ile ilgili görüşleri karma yöntem kullanılarak belirlenmiştir. Çalışma 75 öğretmenle yapılmıştır. Ayrıca çalışmada 10 hafta boyunca 12 sosyal bilgiler dersi öğretmenin sınıf içindeki uygulamaları gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ile görüşleri arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler, sosyal bilgiler sınıflarında politik süreç hakkında bilgiler verilmesi ve politik konuların öğretilmesi gerektiğini belirtmelerine rağmen sınıf içerisinde yapılan gözlem sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin

birçoğunun politik süreç ve politik konular hakkındaki bilgilere ders sırasında yer vermediği belirlenmiştir.

Kudrnáč (2017) tarafından yapılan "Çek Gençlik Politikasının Belirleyicileri Tutumları " adlı tez çalışmasının amacı, Çek gençlerinin siyasi tutumlarını şekillendirmede aile ve okul bağlamlarının rolüne ilişkin bir bakış açısı sağlamaktır. Beş ampirik bölümden 2. ve 4. bölümlerde Çek gençlerin seçimlere katılımı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca çalışmanın 3. bölümünde parti tercihleri; 4. bölümünde siyasal bilgi ve siyasal katılım; 5. bölümünde iç politik etkinlik duygusu ve 6. bölümünde azınlıklara yönelik tutumlar incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, ebeveynlerin tutumlarının, davranışlarının ve sosyo-ekonomik durumunun Çek gençliğinin tutumlarını anlamak için çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Akranların tutumları, bilgi ve ekonomik durum sınıf içerisindeki yapıyı etkilemektedir. Bu durum, önyargı, parti tercihi, siyasi bilgi düzeyi ve siyasete olan güveni açıklamada özellikle önemlidir. Daha yüksek sosyo-ekonomik statüye veya siyasi bilgiye sahip akranları ile çevrili yoksul öğrenciler daha prodemokratik tutum ve değerleri savunmaktadır. Bu tez çalışmasında, sınıf veya okul etkilerinin gerçekte Çek öğrencileri arasındaki temel farklılıkların evden kaynaklandığı aile seçim etkisinin göstergeleri olabileceğini savunmaktadır. Bu çalışmanın önemli bir sonucu, Çek eğitim sistemine katılımın önceden var olan sosyoekonomik eşitsizlikleri çoğaltması ve hüküm süren siyasi eşitsizliklerin şiddetlenmesidir.

Evans, Waring ve Christodoulou (2017) tarafından hazırlanan "Öğretmenlerin Araştırma Okuryazarlığını Geliştirmek: Bütünleştirmek Uygulama ve Araştırma" adlı makale, 1995'ten bu yana İngiltere'deki okullardaki demokratik vatandaşlık eğitimi (EDC) ile ilgili bilimsel literatürün bir sentezini sunmaktadır. Crick Raporu'nun yayınlanmasının ardından, vatandaşlık eğitimi 2002'de yasal bir konu olarak ortaöğretim okullarına tanıtılmıştır. Okulların ayrıca, inceleme yoluyla öğrencileri vatandaşlığa nasıl hazırladıklarını göstermeleri gerekmektedir. İngiltere'de bir Ulusal Müfredat konusu olarak vatandaşlığın uygulanması anayasa reformu döneminde gerçekleşmiş ve 2000 müfredatının en önemli

yeniliği olmuştur. Hem yerleşik demokrasilerde hem de Doğu ve Orta Avrupa ve Latin Amerika'nınki gibi yeni kurulan demokratik devletlerde, Demokrasinin temelde kırılğan olduğu ve yalnızca oylamada değil, aynı zamanda sürdürülebilir ve uyumlu topluluklarda gelişme ve katılım da vatandaşların aktif katılımına bağlı olduğuna dair bir kabul olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışma demokratik vatandaşlık eğitiminin politik zorluklara cevap vermedeki rolünü incelemiştir. Böylece hem ulusal hem de uluslararası bağlamdaki politik gelişmeleri ve demokratik vatandaşlık eğitiminin temel ilkeleri olarak, insan hakları konusunda artan uluslararası fikir birliğini araştırmayı hedeflemiştir. Çeşitlilik ve birlik gibi araştırma içindeki bazı ana temaları tanımlar; küresel ve kozmopolit vatandaşlık, vatandaş olarak çocuklar; demokratik okullaşma, öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi anlayışları; okulların ve toplulukların tamamlayıcı rolleri, Avrupa vatandaşlığı ve vatandaşlık eğitiminin okul düzeyinde uygulama pratikleri araştırılmıştır.

Görmez (2018) tarafından yapılan "Güncellenen Sosyal Bilgiler Programının Politik Okuryazarlık Becerisi Bakımından Yeterliliği" adlı araştırma, 2017 yılında yenilenen sosyal bilgiler dersi programının politik okuryazarlık becerisi açısından yeterliliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel araştırma ile gerçekleştirilen araştırmanın verileri "Doküman incelemesi" yöntemiyle elde edilmiştir. Sonrasında aşamalarına göre analiz edilmiştir. "Birey ve Toplum, Etkin Vatandaşlık, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel ve İnsanlar, Yerler ve Çevreler" adlı öğrenme alanlarının politik okuryazarlık becerisi ile ilgili ünitelere, temalara ve kazanımlara yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yedi öğrenme alanına sahip Sosyal Bilgiler Öğretim Programının dört öğrenme alanında politik okuryazarlık becerisi ile ilgili ünite, tema ve kazanımlara yer verilmiştir. Yenilenen programın politik okuryazarlık becerisine yeterli düzeyde yer verdiği tespit edilmiştir.

Carr ve Thesee (2018) tarafından proje kapsamında yapılan "Demokrasi, Siyasal Okuryazarlık ve Dönüştürücü Eğitim Bu Araştırmanın Son On Yılında Hangi Sorunlar / Eğilimler Ortaya Çıktı?" adlı çalışmanın temel amacı, demokrasinin ve demokrasi eğitiminin kavramsallaştırılması, geliştirilmesi, uygulanması ve sonuçlarını daha iyi anlamaktır. Bu

araştırma Kanada, ABD ve Avustralya'yı içine alan üç ülkede 1000'den fazla araştırmacı ile yapılmıştır. Bu çalışmaya UNESCO Chair in Democracy, Global Citizenship and Transformative Education'in öncülük etmiştir. Çalışmanın ana başlıklarını, deneyimler ve demokrasi, politik okuryazarlık ve eğitim arasındaki ilişkilerin perspektifi oluşturmaktadır. Ayrıca bu proje vatandaşlık eğitimi, eleştirel pedagoji, çevre eğitimi, medya okuryazarlığı çalışmaları ve sosyal adalet eğitimi gibi ilgili ana başlıklarla ilişkili içerikleri de kapsamaktadır. Bu çalışma için tasarlanan kavramsal model kullanılmıştır. Araştırmada toplanan nitel ve nicel veriler proje sırasında analiz edilmiştir. Projede görev alanlar, öğretmen adayları, eğitimciler, eğitim yöneticileri ve üyeleri, sivil toplum, uluslararası aktivistlerden oluşan toplum örgütleridir. Araştırma projesinin amacı, demokrasinin ne olduğu ne olması gerektiği ve özellikle eğitim ile ilgili olarak tüm halklar için ne kadar yararlı olabileceği konusunda daha sağlam, eleştirel ve daha güçlü bir yorum geliştirmektir. Projenin amacı, otoriter yönetimlerin yaşandığı ülkelerde eğitim görenlerin demokrasiyi nasıl algıladığını, demokrasiyi nasıl yaşadığını ve sorumluluklarını üstlenmesini kavramak amacıyla çok sayıda katılımcıdan veri toplamak ve analiz etmektir. Proje aynı zamanda, eğitim sektörünün demokrasi için eleştirel bir şekilde çalışmasını, daha güçlü bir eğitimi yeniden hayal etmesine ve geliştirmesine yardımcı olacak araç ve önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplanması ile toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. “Tarama araştırması, betimsel bir araştırma tipi olup bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin değerlendirildiği, ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin etkilerinin incelendiği, genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir.” (Büyüköztürk vd., 2016, s. 184). Karasar’a (1999: 77) göre “Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez”. Tarama (Survey) modeli; giderek önem kazanan sorulara cevap vermek, gözlemlenen ve ortaya çıkan problemleri çözmek, hedef ve ihtiyaçları değerlendirmek, gelecekte yapılabilecek karşılaştırmaları bir temele oturtmak, zaman içerisinde ortaya çıkan eğilimleri analiz etmek ve genel olarak mevcut durumun miktarını ve bağlamını tanımlamak amacıyla kullanılır. Tarama araştırmalarının özünü mevcut durumu değerlendirip ileriye

dönük çıkarımlar yapabilme oluşturmaktadır. Kerlinger (1973) tarama modelini; insanların inanışları, tutumları, motivasyonu ve davranışlarını esas alan bir araştırma olarak görmüştür (Isaac & Michael, 1997, s. 136).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında 10 farklı üniversitenin coğrafya lisans programlarının 1-2-3.ve 4. sınıflarında öğrenim gören 507 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Farklı coğrafi bölgelerde bulunan, kuruluş tarihi farklı olan ve farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelerdeki üniversitelerin eğitim ve edebiyat/fen-edebiyat fakülteleri örnekleme olarak seçilmiştir.

Çalışma grubunun demografik özellikleri ile ilgili betimsel veriler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 22
Çalışma Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	236	46,54
Erkek	271	53,46
Toplam	507	100

Tablo 22’de görüldüğü gibi 507 kişilik çalışma grubunun %46,54’ü (236) kadın, %53,46’sı (271) erkektir. Oranlara bakıldığında çalışma grubunu oluşturan kadın ve erkek coğrafya lisans öğrencilerinin sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 23

Çalışma Grubunun Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	f	%
1. sınıf	74	14,59
2. sınıf	92	18,14
3. sınıf	197	38,85
4. sınıf	144	28,40
Toplam	507	100

Tablo 23'e göre Araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin sınıf düzeyine göre en düşük katılım %14,59'luk (74) oranla 1. sınıf öğrencileri iken en yüksek katılım ise %38,85'lik (197) oran ile 3. sınıf coğrafya lisans öğrencilerine aittir.

Tablo 24

Çalışma Grubunun Aile Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleğine İlişkin Dağılım

Meslek	f	%
Memur	62	13,25
İşçi	119	23,51
Çiftçi	73	14,42
Esnaf	57	11,26
Emekli	97	19,16
Serbest Meslek	98	19,36
Toplam	506	100

Tablo 24'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin aile geçimini sağlayan kişinin mesleğine ilişkin dağılım incelendiğinde %23,51 (119)'nin işçi olduğu belirlenmiştir. Sırasıyla serbest meslek %19,36 (98), emekli %19,16 (97), çiftçi %14,42 (73), memur %13,25 (62) olduğu belirlenmiştir. 1 öğrenci ise işaretleme yapmamıştır.

Tablo 25

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	f	%
0-2100 TL	219	43,19
2101-3000 TL	161	31,75
3001-4000 TL	80	15,77
4001 ve üzeri	47	9,27
Toplam	507	100

Tablo 25’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrenci ailelerinin gelir durumu incelendiğinde %43,19’u (219) 2100 TL ve altında bir ücretle geçimini sağlamaktadır. Diğer öğrencilerin ailelerinin gelir durumu incelendiğinde genellikle düşük gelirlili ailelerin çocukları olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubu içerisinde ailelerinin aylık gelir seviyesi en yüksek olan öğrencilerin oranı ise %9,27 (47)’dir.

Tablo 26

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailesinde Politika Yapan Bireylerin Olma Durumuna İlişkin Dağılım

Ailede Politika Yapan Birey	f	%
Evet	85	16,76
Hayır	422	83,24
Toplam	507	100

Tablo 26’da görüldüğü gibi coğrafya lisans öğrencilerinin ailelerinde %83,24’lük (422) büyük bir oranla aktif politika yapan birey bulunmamaktadır. Ailelerinde politikaya aktif olarak katılan birey bulunan öğrencilerin oranı ise %16,76 (85)’dir.

Tablo 27

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar Değil	28	5,52
İlkokul	234	46,15
Ortaokul	131	25,83
Lise	77	15,18
Üniversite	37	7,29
Toplam	507	100

Tablo 27’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %46,15’inin (234) babası ilkokul mezunu iken; %7,29’unun (37) babası üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin baba eğitim düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 28

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar Değil	81	15,97
İlkokul	285	56,21
Ortaokul	82	16,17
Lise	42	8,28
Üniversite	17	3,35
Toplam	507	100

Tablo 28’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %56,21’inin (285) annesi ilkokul mezunu iken; %3,35’nin (17) annesi üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin anne eğitim düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 29

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülteleere Göre Dağılımı

Fakülte	f	%
Eğitim	92	18,14
Edebiyat/Fen-Edebiyat	415	81,86
Toplam	507	100

Tablo 29’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %81,86’sı (415) Edebiyat/Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencisi iken; %18,14’ü (90) Eğitim Fakültesi öğrencisidir.

Tablo 30

Siyasi Coğrafya Dışında Siyaset (Politika) İlgili Ders Alma Durumuna İlişkin Dağılım

Siyasi Coğrafya Dışında Siyaset (Politika) İle İlgili Ders Alma	f	%
Evet	44	8,68
Hayır	463	91,32
Toplam	507	100

Tablo 30’a göre Araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %91,32’si (463) üniversitede siyasi coğrafya dışında siyaset (politika) ilgili ders almamıştır. Buna karşın %8,68’i (44) üniversitede siyasi coğrafya dışında siyaset (politika) ilgili ders almıştır.

Tablo 31

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Coğrafya Disiplini Tercih Etme Nedenleri

Coğrafya Disiplininin Tercih Etme Nedenleri	f	%
Coğrafyaya İlgim	245	48,33
Ailemin İsteği	33	6,50
Şehir	32	6,32
ÖSYM Sınav Puanı	134	26,43
Diğer	63	12,42
Toplam	507	100

Tablo 31’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %48,33’ü (245) coğrafya disiplinini tercih etme nedeni coğrafyaya olan ilgisidir. Öğrencilerin %26,43’ü (134) ÖSYM sınav puanı, %12,42’si diğer nedenler tercih nedeni olarak belirtmişlerdir. Ailelerin isteği %6,50 (33), şehir tercihi ise %6,32’ (32) dir. Buna göre öğrencilerin yarısına yakını coğrafya lisans bölümlerini tercih etmelerinde coğrafya bilimine olan ilgilerini neden olarak belirtmişlerdir.

Tablo 32

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Bir Ayda Okudukları Kitap Sayısına Göre Dağılımları

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Bir Ayda Okudukları Kitap Sayısı	f	%
1	127	28,28
2	151	33,63
3	90	20,05
4	41	9,13
5 ve daha fazla	40	8,91
Toplam	449	100

Tablo 32’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %33,63’nün (151) bir ayda 2 kitap okurken, %9,13’ü (41) ise bir ayda 4 kitap okumaktadır. 58 öğrenci ise işaretleme yapmamıştır.

Tablo 33

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversite Eğitimine Başlamadan Öncesinde Yaşadıkları Yerleşim Yerlerine İlişkin Dağılım

Üniversite Eğitimine Başlamadan Öncesinde Yaşadıkları Yerleşim Yerleri	f	%
Köy	114	22,52
Kasaba	79	15,62
Şehir	187	36,96
Büyükşehir	126	24,90
Toplam	506	100

Tablo 33’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %36,96’sı (187) üniversite eğitimine başlamadan önce şehirde yaşamışken, büyükşehirde %24,90’nı (126), köyde %22,52’si (114) ve kasabada ise %15,62’si (79) yaşamıştır. 1 öğrenci ise işaretleme yapmamıştır.

Tablo 34

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin STK’ya üye olma Durumuna Göre Dağılımı

STK’ya üye olma Durumu	f	%
Evet	111	21,94
Hayır	395	78,06
Toplam	506	100

Tablo 34’e göre araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %78,06’sı (395) herhangi bir STK’ya üye değildir. Buna karşın coğrafya lisans öğrencilerinin %21,94’ü (111) herhangi STK’ya üyedir. 1 öğrenci ise işaretleme yapmamıştır.

Tablo 35

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlgi Düzeylerinin Dağılımı

Politikaya Duyulan İlgi Düzeyi	f	%
Hiç İlgilenmiyorum	126	24,85
Çok Az	129	25,45
Orta	200	39,45
Çok	52	10,25
Toplam	507	100

Tablo 35’e göre araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinden politikaya karşı ilgi düzeyini orta düzeyde olduğunu belirtenlerin oranı %39,45 (200)’dir. 25,45’i (129) çok az, 24,85’i (126) politika ile ilgilenmediğini, %10,25’i (52) ise politika ile çok ilgili olarak belirtmiştir.

Tablo 36

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Etkinliklere Katılma Durumuna İlişkin Dağılım

Politik Etkinliklere Katılma Durumu	f	%
Hiç	296	58,38
Nadiren	122	24,07
Bazen	82	16,17
Çok sık	7	1,38
Toplam	507	100

Tablo 36’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin politik etkinliklere katılma durumu incelendiğinde öğrencilerin %58,38’i (296) hiçbir şekilde politik etkinliğe katılmamaktadır. Bunun yanında nadiren katılan öğrenci oranı %24,07 (122), bazen katılan %16,17 (82) ve çok sık katılan oranı ise %1,38 (7) dir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde coğrafya lisans öğrencilerinin politik etkinliklere katılma oranı çok düşüktür.

Tablo 37

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Çevresindekilere Göre Politik Bilgi Düzeyini İfade Durumuna İlişkin Dağılım

Çevresindekilere Göre Politik Bilgi Düzeyini İfade Durumu	f	%
Düşük	124	24,45
Orta	258	50,89
İyi	125	24,66
Toplam	507	100

Tablo 37’ye göre araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin çevresindekilere göre politik bilgi düzeyini orta düzeyde olduğunu düşünenlerin oranı %50,89 (258)’dir. İyi düzeyde olduğunu düşünenlerin oranı %24,66 (125) iken düşük olduğunu düşünenlerin oranı %24,45 (124)’dir.

Tablo 38

Üniversitelerde Bir Yıl İçinde Politikayla İlgili Yapılan Toplantı Sayısı

Politika ile İlgili Toplantı Sayısı	f	%
-	205	40,44
1	93	18,34
2	94	18,54
3	58	11,44
4 ve daha fazla	57	11,24
Toplam	507	100

Tablo 38’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin %40,44’üne (205) göre üniversitelerde hiçbir şekilde politik toplantı yapılmamaktadır. Buna karşın öğrencilerin %18,54’ü (94) yılda 2 defa, %18,34’ü (93) 1 defa, %11,44’ü (3) 3 defa, 11,24’ü (57) ise 4 ve daha fazla politik içerikli toplantı yapıldığını belirtmişlerdir.

Tablo 39

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Türkiye’deki Politik Sorunları Tartışma Sıklıkları

Türkiye’deki Politik Sorunları Tartışma Sıklıkları	f	%
Asla	45	8,88
Nadiren	130	25,65
Bazen	197	38,85
Her Zaman	135	26,62
Toplam	507	100

Tablo 39’a göre araştırmaya katılan coğrafya lisans öğrencilerinin çevresindekilerle politik sorunları tartışma sıklıkları değerlendirildiğinde; Öğrencilerin %38,85’i (197) Bazen, %26,62’si (135) her zaman, %25,65’i (130) Türkiye’deki politik sorunları nadiren tartışmakta iken %8,88’i (45) ise politik sorunları asla tartışmamaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu, politikaya (siyasete) yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği, politika (siyaset)

davranış ölçeği ve politik bilgi testi olmak üzere 4 bölümden oluşan "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme" anketi kullanılmıştır. Adı geçen anket literatürden de yararlanılarak araştırmacı tarafından alan uzmanlarından da görüş alınarak geliştirilmiştir.

"Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme" anketi Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan alınan izin sonrasında çalışmanın yapılacağı üniversitelere gönderilmiş ve uygulama için gerekli izinler alınmıştır. Etik Kurul onayı ve Üniversitelerin izin yazıları Ek 2'de verilmiştir.

3.3.1. Ölçeklerin Geçerliliği İçin Uzman Görüşünün Alınması

Dört bölümden oluşan coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlıklarını belirleme anketinin dış geçerliliği için coğrafya eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, siyaset bilimi, eğitim bilimleri ile ölçme ve değerlendirme alanlarında çalışan uzmanlardan görüş alınmıştır. Uzmanlardan gelen görüşlere göre bazı maddeler veri toplama aracından çıkarılmış, bazı maddeler eklenmiş ve bazı maddelerde ise ifade değişikliğine gidilmiştir.

3.3.2. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme Anketinin Pilot Uygulama Süreci

Uzman görüşleri alındıktan sonra coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirleme anketinde gerekli düzeltmeler ve değişiklikler yapılarak pilot uygulama için hazır hale getirilmiştir. Ön anket Mart 2019'da Karabük Üniversitesi ve Çankırı Karatekin Üniversitelerinde toplam 408 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamaya katılana öğrencilerin 302'si (%74) Çankırı Karatekin Üniversitesi, 106'sı (%26) Karabük Üniversitesi öğrencisidir. Bu uygulama ile öğrencilerin anlamakta zorlandığı veya yanlış anladığı maddeler belirlenmiş ve asıl uygulama sırasında karşılaşılabilecek sorunlar ise önceden tespit edilmiştir. Özellikle politikaya yönelik duyuşsal eğilim ve politik davranış ölçeğinde

olumsuz olduğu için pilot uygulamaya katılan öğrencilerin bir kısmı tarafından yanlış anlaşılan maddeler olumlu hale dönüştürülmüştür. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirleme anketinin pilot uygulaması tamamlandıktan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir.

3.3.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme Anketinin Asıl Uygulama Süreci

Ön anket uygulanmasından sonra yapılan analizler sonucunda “Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarını Belirleme Anketi”ne son hali verilmiştir. Anketin nihai uygulaması Mart 2019- Haziran 2019 tarihleri arasında Ağrı İbrahim Çeçen 56 öğrenci (%11,04), Akdeniz 56 öğrenci (%11,04), Balıkesir 51 öğrenci (%10,05), Erzurum Atatürk 48 öğrenci (%9,46), Gazi 42 öğrenci (%8,28), Kahramanmaraş Sütçü İmam 59 öğrenci (%11,63), Karabük 59 öğrenci (%11,63), Niğde Ömer Halisdemir 34 öğrenci (%6,70), Samsun 19 Mayıs 61 öğrenci (%12,03), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitelerinde 41 öğrenci (%8,08) ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 40
Çalışma Grubunun Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Sıra No	Üniversite Adı	Öğrenci Sayısı
Asıl Uygulama Yapılan Üniversiteler		
1	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	56
2	Antalya Akdeniz Üniversitesi	56
3	Balıkesir Üniversitesi	51
4	Erzurum Atatürk Üniversitesi	48
5	Ankara Gazi Üniversitesi	42
6	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	59
7	Karabük Üniversitesi	59
8	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	34
9	Samsun 19 Mayıs Üniversitesi	61
10	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	41
	Toplam	507

Tablo 40' da görüldüğü gibi asıl anket çalışma grubunu oluşturan öğrenci sayısı 507'dir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirleme anketini oluşturan bölümler ile ilgili geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları hakkındaki bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirlenmesi üzerinde etkili olacağı düşünülen 18 soru sorulmuştur. Bu sorular seçilirken politika okuryazarlığının alt boyutları olan duyuşsal eğilim, davranış, bilgi boyutları dikkate alınmıştır. Ayrıca ankete katılanların demografik özellikleri ile ilgili bilgiler kişisel bilgi formu içerisinde yer almıştır. Kişisel bilgi formu hazırlanırken yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Böylelikle bu değişkenlerin politika okuryazarlığı üzerindeki etkilerini yurt içi ve yurt dışı çalışmaların sonuçları ile karşılaştırma imkânı doğmuştur.

3.3.3.2. Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeği

41 maddeden oluşan ölçeğin taslak hali Coğrafya Lisans öğrencisi olan 408 kişiye pilot olarak uygulanmış elde edilen veriler üzerinden ölçeğin geçerliğini belirlemek için önce açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçekteki maddeler 5'li likert tipi derecelendirme ile "Hiçbir Zaman" (1), "Nadiren" (2), "Bazen" (3), "Genellikle" (4) ve "Her Zaman" (5) olarak derecelendirilmiştir. Taslak halindeki ölçek, çalışma grubuna derslere giren öğretim elemanlarının izni ile ders esnasında gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır.

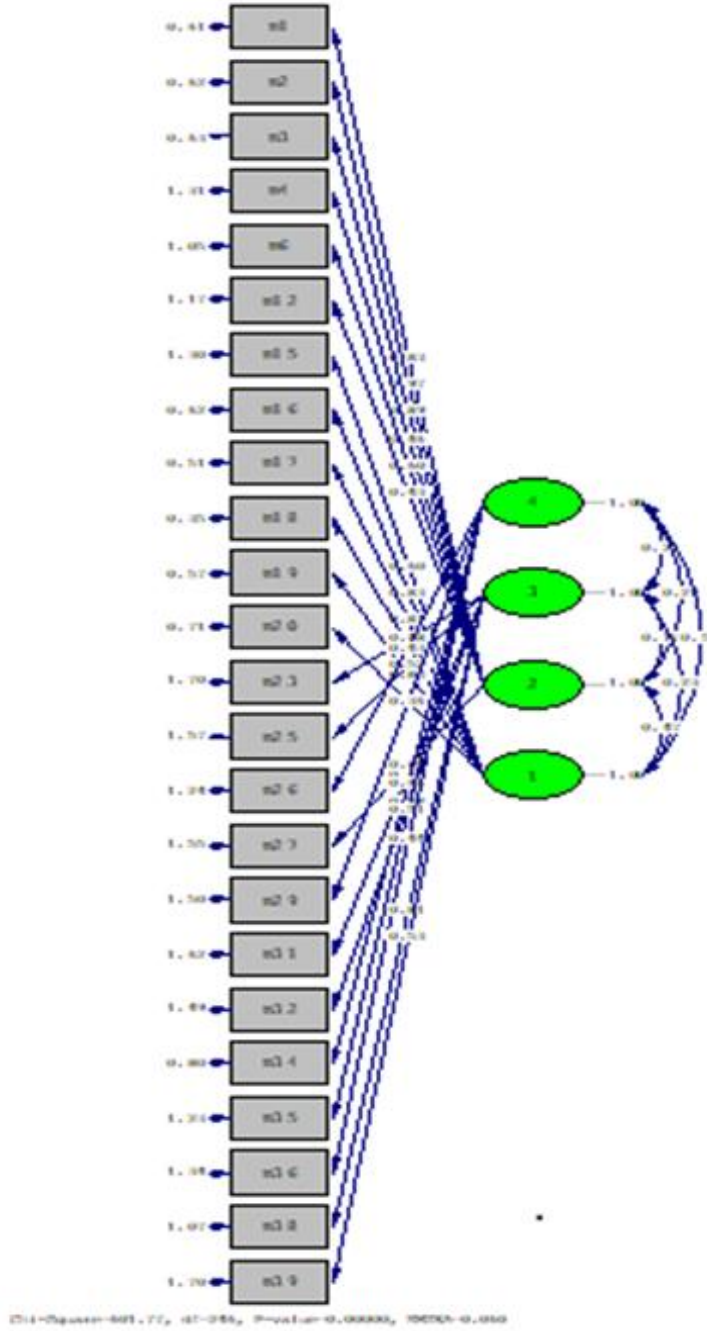
Faktör analizine başlanmadan önce verilerin uygunluğunu belirlemek için Kaiser Meyer Olkin katsayısı hesaplanmış ve Barlett küresellik testi yapılmıştır. KMO değeri .77 olarak hesaplanmıştır. Barlett Küresellik testi sonuçları ise; $X^2 = 4764,702$; $sd=820$; $p=0,00$ olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler neticesinde, 41 maddelik ölçek formu üzerinde faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Bu analizlerde dik döndürme tekniklerinden varimax

kullanılmış ve faktör yüklerinin alt kesim noktası olarak ,40 alınmıştır. Bu değerin altında faktör yüküne sahip maddeler işleme alınmamıştır.

Yapılan analizler neticesinde ölçeğin 24 maddelik 4 faktörlü bir yapıdan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin 1. Faktörü için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,84; 2. Faktörü için ise ,76; 3. Faktörü için ise ,58; 4. Faktörü için ise ,48 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise ,80 olarak hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılıklarını belirlemek için madde toplam korelasyonu hesaplanmış ve ,30 ile ,56 arasında değer aldığı görülmüştür.

Toplam açıklanan varyansı %43,442 olan ölçeğin 1. Faktörü %14,575; 2. Faktörü %13,305; 3. Faktörü %8,416; 4. Faktörü ise %7,147 açıklamaktadır. Faktörlerin öz değerleri ise; birinci faktör için 4,975 ikinci faktör için 2,116 üçüncü faktör için 1,862 dördüncü faktör için 1,473 olarak gerçekleşmiştir.

AFA'dan elde edilen sonuçlar doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. Ölçeğe ait DFA path diagram ve faktör yükleri Şekil 15'de verilmiştir.

Şekil 15. Duyuşsal eğilimler ölçeğine ait DFA path diagram ve faktör yükleri

Ölçeğin yapı geçerliği için ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve elde edilen uyum indeks değerleri; $\chi^2=601,77$ $sd=246$, $P=.00$, $RMSEA= .060$, $GFI= .89$, $AGFI= .93$, $NFI= .89$, $NNFI= .90$, $CFI= .91$ ve $IFI= .91$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; Ölçeğin 24 madde 4 faktörden oluştuğu sonucu doğrulanmıştır.

3.3.3.3. Politikaya İlişkin Davranış Ölçeği

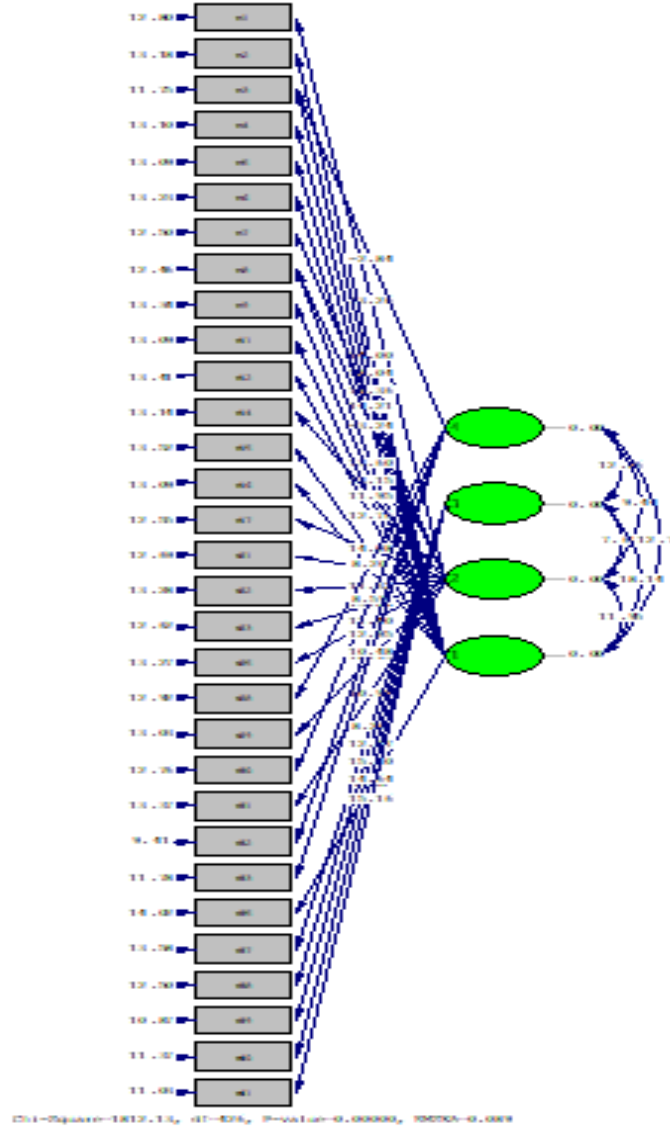
44 maddeden oluşan ölçeğin taslak hali coğrafya lisans öğrencisi olan 408 kişiye pilot olarak uygulanmış elde edilen veriler üzerinden ölçeğin geçerliğini belirlemek için önce açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçekteki maddeler 5’li likert tipi derecelendirme ile “Hiçbir Zaman” (1), “Nadiren” (2), “Bazen” (3), “Genellikle” (4) ve “Her Zaman” (5) olarak derecelendirilmiştir. Taslak halindeki ölçek, çalışma grubuna derslere giren öğretim elemanlarının izni ile ders esnasında gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır.

Faktör analizine başlanmadan önce verilerin uygunluğunu belirlemek için Kaiser Meyer Olkin katsayısı hesaplanmış ve Barlett küresellik testi yapılmıştır. KMO değeri ,92 olarak hesaplanmıştır. Barlett Küresellik testi sonuçları ise; $X^2 = 7913,234$; $sd=946$; $p=0,00$ olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler neticesinde, 44 maddelik ölçek formu üzerinde faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Bu analizlerde dik döndürme tekniklerinden varimax kullanılmış ve faktör yüklerinin alt kesim noktası olarak ,40 alınmıştır. Bu değer altında faktör yüküne sahip maddeler işleme alınmamıştır.

Yapılan analizler neticesinde ölçeğin 31 maddelik 4 faktörlü bir yapıdan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin 1. Faktörü için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,88; 2. Faktörü için ise ,85; 3. Faktörü için ise ,77 4. Faktörü için ise ,61 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise ,91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılıklarını belirlemek için madde toplam korelasyonu hesaplanmış ve ,32 ile ,61 arasında değer aldığı görülmüştür.

Toplam açıklanan varyansı %49,644 olan ölçeğin 1. Faktörü %17,478; 2. Faktörü %16,416; 3. Faktörü %9,002; 4. Faktörü ise %6,748 açıklamaktadır. Faktörlerin öz değerleri ise; birinci faktör için 8,621 ikinci faktör için 3,777 üçüncü faktör için 1,723 dördüncü faktör için 1,269 olarak gerçekleşmiştir.

AFA'dan elde edilen sonuçlar doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. Ölçeğe ait DFA path diagram ve faktör yükleri Şekil 16'da verilmiştir.

Şekil 16. Davranış ölçeğine ait DFA path diagram ve faktör yükleri

Ölçeğin yapı geçerliği için ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve elde edilen uyum indeks değerleri; $\chi^2=1529,32$ $sd=428$, $P=.00$, $RMSEA=.080$, $GFI=.91$, $AGFI=.93$, $NFI=.90$, $NNFI=.92$, $CFI=.92$ ve $IFI=.92$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; Ölçeğin 31 madde 4 faktörden oluştuğu sonucu doğrulanmıştır.

3.3.3.4. Politik Bilgi Testi

Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin bilişsel düzeylerini bilgilerini belirlemek amacıyla 48 maddeden oluşan politik bilgi testi, pilot uygulamadan sonra 33 madde ile son şeklini almıştır. Politik bilgi testi; siyaset bilgisi, politika, siyasi coğrafya ve güncel küresel genel kültür bilgisi ile ilgili soruları içermektedir.

408 kişi ile yapılan araştırmanın pilot uygulamasından sonra testin madde güçlük indeksi ve madde ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analizler neticesinde testin güvenilirliğini düşüren, madde güçlük indeksi ve madde ayırt edicilik gücü düşük 15 madde (6, 7, 9, 13, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 27, 29, 31, 38, 40) politik bilgi testinden çıkarılmıştır. Tablo 41’de asıl anket uygulamasının 33 maddeden politik bilgi testinin madde güçlük ve ayırt edicilik değerleri yer almaktadır.

Tablo 41

Politik Bilgi Testinin Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik, Değerleri

Soru	Madde Güçlük İndeksi	Ayırt Edicilik Gücü (D)	Soru	Madde Güçlük İndeksi	Ayırt Edicilik Gücü (D)
1	P=0,66	D=0,60	18	P=0,72	D=0,32
2	P=0,67	D=0,46	19	P=0,76	D=0,45
3	P=0,63	D=0,65	20	P=0,44	D=0,36
4	P=0,73	D=0,46	21	P=0,46	D=0,27
5	P=0,76	D=0,36	22	P=0,54	D=0,66
6	P=0,79	D=0,38	23	P=0,54	D=0,55
7	P=0,64	D=0,46	24	P=0,73	D=0,46
8	P=0,57	D=0,48	25	P=0,61	D=0,47
9	P=0,59	D=0,52	26	P=0,73	D=0,46
10	P=0,49	D=0,73	27	P=0,58	D=0,47
11	P=0,77	D=0,43	28	P=0,26	D=0,24
12	P=0,54	D=0,66	29	P=0,37	D=0,32
13	P=0,61	D=0,47	30	P=0,53	D=0,55
14	P=0,51	D=0,44	31	P=0,37	D=0,32
15	P=0,38	D=0,53	32	P=0,26	D=0,24
16	P=0,42	D=0,45	33	P=0,37	D=0,32
17	P=0,37	D=0,32			

3.4. Verilerin Analizi

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu, politikaya (siyasete) yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği, politika (siyaset) davranış ölçeği, politika (siyaset) bilgi testi olmak üzere 4 bölümden oluşan “Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlıklarını Belirleme Anketi” kullanılmıştır.

Araştırmada öncelikle veri toplama aracı olan "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği" geliştirilmiştir. Karabük Üniversitesinden 106 ve Çankırı Karatekin Üniversitesinden 320 öğrenci olmak üzere 408 öğrenciye pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Değerlendirme neticesinde öğrencilerin anlamakta zorlandığı veya yanlış anladığı maddeler tespit edilmiştir. Böylece asıl uygulama sırasında karşılaşılabilecek problemler önceden belirlenmiştir.

Duyuşsal eğilimler ve davranış ölçeğinde olumsuz olduğu için öğrenciler tarafından yanlış anlaşılan maddeler olumlu hale dönüştürülmüştür. Politik okuryazarlık anketinin pilot uygulaması tamamlandıktan sonra 10 üniversitede toplam 507 öğrenciye asıl uygulama yapılmıştır.

Politika okuryazarlığını oluşturan bileşenlerden duyuşsal eğilimler ve davranış ölçeği 5’li likert şeklinde yapılandırılmıştır. Duyuşsal eğilimler ölçeği toplamda 4 faktör ve 24 maddeden oluşmaktadır. Davranış ölçeği ise toplamda 4 faktör ve 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçeklerde olumlu maddeler yer almıştır. Verilen cevapların puanlama sistemi Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42

Duyuşsal Eğilimler ve Davranış Ölçeğinde Kullanılan Puanlama Sistemi

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Olumlu Maddeler	1	2	3	4	5

Buna göre duyuşsal eğilimler ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 24 iken en yüksek puan 120'dir. Davranış ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 31 iken en yüksek puan 155'dir. Politik bilgi testinin değerlendirilmesinde doğru cevaba "1" puan, yanlış ve boş cevaplara ise "0" puan verilmiştir. Buna göre 33 soruluk politik bilgi testinden alınabilecek en düşük puan "0" iken en yüksek puan ise "33"dür.

Araştırmada istatistiksel analizler SPSS 22 (Statistical Package for Social Science for Personal Computers) programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın problem durumu ve alt problemleri oluşturan sorularına ilişkin nicel verilerin çözümlenmesinde; aritmetik ortalama, frekans, standart sapma gibi betimsel istatistikler kullanılmış bağımlı değişkene ilişkin puanlar bağımsız değişkenlerin her bir grubunda normal dağılım göstermediği için ve ikiden fazla düzeye sahip bağımsız değişkenlerde her bir düzeyde varyanslar homojen olmadığı için İlişkisiz Örneklem için Mann Whitney U testi ile İlişkisiz Örneklem için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi için duyuşsal eğilimler ölçeği, politik davranış ölçeği, politik bilgi testinden yararlanılmıştır. Öncelikle coğrafya lisans öğrencilerinin bu 3 alt ölçme aracından aldıkları toplam puanların ortalamaları hesaplanmış ve hangi düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Sonraki aşamada Hungerford, Marcinkowski, Mcbeth, Volk ve Meyers (2008) tarafından geliştirilmiş bir metotla coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir. Bu yöntemle göre coğrafya lisans öğrencilerinin tüm ölçeklerden alacağı standartlaştırılmış bir maksimum puan (60) belirlenmiştir. Daha sonra bu standartlaştırılmış puana göre her bir ölçekten ve alt boyutlardan alınabilecek maksimum puanların hesaplanabilmesi için çarpanları tespit edilmiştir.

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde kullanılacak olan bu çarpan değerleri Tablo 43'de verilmiştir.

Tablo 43

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesinde Kullanılan Çarpan Değerleri ve Her bir Ölçekten Alınabilecek Maksimum Puanlar

Politika Okuryazarlığı Bileşenleri	Özel Kavramsal Boyut	Madde sayısı	Puan aralığı	Çarpanı	Alınabilecek mak. Puan
Bilgi		33	0-33	1,818	60
Duyuşsal eğilim	Politik ilgi	7	7-35	0,5	17,50
	Siyaset ve Coğrafya	6	6--30	0,5	15,00
	Siyasal katılım	6	6-30	0,5	15,00
	Siyasal etki	5	5-25	0,5	12,50
				Toplam	60
Davranış	İzleyici	12	12-60	0,387	23,23
	Siyasal farkındalık	10	10-50	0,387	19,35
	Geçiş	4	4-20	0,387	7,74
	Gladyatör	5	5-25	0,387	9,68
				Toplam	60
Toplam		88	55-308		180

Tablo 43’de görüldüğü gibi her bir ölçekten alınabilecek olan en yüksek puanın “60” olabilmesi için politik bilgi testinin çarpan değeri “1,818”, duyuşsal eğilimler ölçeğinin çarpan değeri “0,5”, davranış ölçeğinin çarpan değeri “0,387” olarak bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi için politik bilgi testi, politikaya yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği ve politik davranış ölçeğinden yararlanılmıştır. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığının bu alt bileşenlerinden aldıkları toplam puanların ortalamaları, standart sapmaları ve hangi düzeyde oldukları ayrı ayrı belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin bu üç ankette alabilecekleri en yüksek puan 180’dir. Standartlaştırılmış puana göre, 24-76 puan arası düşük, 77-128 puan arası orta ve 129-180 puan arası yüksek politik okuryazarlık düzeyi olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucu elde edilen bulgular ve yoruma yer verilmektedir.

4.1.Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırma probleminde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin ne olduğu araştırılmıştır. Araştırma sonuçları tablo 44’de verilmektedir.

Tablo 44

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeyleri

Politika Okuryazarlığının Alt Bileşenleri	Aralık	Düşük	Orta	Yüksek	\bar{X}	S
		0-20	21-40	41-60		
Bilgi	<i>f</i>	310	197	-	18,06	6,27
	%	61,1	38,9	-		
	Aralık	12-28	29-44	45-60		
Duyuşsal Eğilim	<i>f</i>	22	373	112	39,71	5,85
	%	4,3	73,6	22,1		
	Aralık	12-28	29-44	45-60		
Davranış	<i>f</i>	185	291	31	31,42	8,33
	%	36,5	57,4	6,1		
	Aralık	12-28	29-44	45-60		
Toplam	<i>f</i>	107	400	-	89,19	15,46
	%	21,1	78,9	-		
	Aralık	24-76	77-128	29-180		

Tablo 44'de görüldüğü gibi politik bilgi testinde 0-20 puan arası düşük; 21-40 puan arası orta ve 41-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 0-20 puan aralığına giren lisans öğrencileri %61,1; 21-40 puan aralığına giren lisans öğrencileri ise %38,9'dur. 41-60 puan aralığına girebilen hiçbir coğrafya lisans öğrencisi bulunmamaktadır. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 18,06$) bulunmuştur. Bu değere bakıldığında coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Duyuşsal eğilimler ölçeğinde 12-28 puan arası düşük; 29-44 puan arası orta ve 45-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 12-28 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %4,3; 29-44 aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %73,6 ve 45-60 puan aralığına giren coğrafya lisans öğrencilerinin oranı ise %22,1'dir. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{x}=39,71$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilimlerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Davranış ölçeğinde 12-28 puan arası düşük; 29-44 puan arası orta ve 45-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 12-28 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %36,5; 29-44 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %57,4 ve 45-60 puan aralığına giren coğrafya lisans öğrencilerinin oranı ise %6,1'dir. Lisans öğrencilerinin davranış ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{x}=31,42$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranışlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi için politik bilgi testi, politikaya yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği ve politik davranış ölçeğinden yararlanılmıştır. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığının bu alt bileşenlerinden aldıkları toplam puanların ortalamaları, standart sapmaları ve hangi düzeyde oldukları ayrı ayrı belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin bu üç ölçekten alabilecekleri en yüksek puan 180'dir. Standartlaştırılmış puana göre, 24-76 puan arası düşük, 77-128 puan

arası orta ve 129-180 puan arası yüksek politik okuryazarlık düzeyi olarak belirlenmiştir. Buna göre 24-76 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %21,1; 77-128 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %78,9'dur. 129-180 puan aralığına giren lisans öğrencisinin olmadığı belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığının üç ayrı bileşeninden aldıkları toplam puanların ortalaması ($\bar{X} = 89,19$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırma birinci alt probleminde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık anketi bilgi testi puanlarının;

- Cinsiyet,
- Sınıf düzeyi,
- Ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği,
- Ailenin aylık geliri,
- Ailede aktif olarak politika ile ilgilenen bireyin varlığı,
- Baba eğitim durumu,
- Anne eğitim durumu,
- Eğitim gördüğü fakülte,
- Siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma durumu,
- Coğrafya disiplinini tercih etme nedeni,
- Bir ayda okuduğu kitap sayısı,
- Üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer,
- Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumu,
- Politikaya duyduğu ilgi,
- Politik etkinliklere katılma sıklığı,

- Arkadaşları ile karşılaştığında kendi politik bilgi düzeyi,
- Üniversitede bir yıl içerisinde düzenlenen politik içerikli toplantı sayısı,
- Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

4.2.1. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Testi Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 45'de verilmiştir:

Tablo 45

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Sıra	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
1	Kadın	236	311,99	73629,00	18293,000	,000
2	Erkek	271	203,50	55149,00		
	Toplam	507				

Tablo 45'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=18293,000$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın kadın öğrenciler (236) lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu kadın öğrencilerin politik bilgi düzeylerinin erkek öğrencilerden (271) daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.2.2. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Testi Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 46’da verilmiştir:

Tablo 46

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Sınıf	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
1	1. sınıf	74	165,29	56,418	,000	1-3
2	2. sınıf	92	205,17			1-4
3	3.sınıf	197	276,29			2-3
4	4. sınıf	144	300,28			2-4
	Toplam	507				

Tablo 46’daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=56,418$; $p<,05$). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 3. sınıf (197) ve 4. sınıf (144) öğrencilerinin bilgi düzeyi ile 1. sınıf (74) öğrencilerinin bilgi düzeyi arasında; 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyi ile 2. sınıf (92) öğrencilerinin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların 3. sınıf (197) ve 4. sınıf (144) öğrencileri lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu sınıf düzeyi arttıkça politikaya ilişkin bilişsel düzeyin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailenin Geçimin Sağlayan Kişinin Mesleğine Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının ailenin geçimin sağlayan kişinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 47’de verilmiştir:

Tablo 47

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Aile Mesleği Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Meslek	N	Sıra Ort.	X ²	p
1	Memur	62	253,50	3,905	,563
2	İşçi	119	239,31		
3	Çiftçi	73	249,72		
4	Esnaf	57	246,75		
5	Emekli	97	277,46		
6	Serbest Meslek	98	253,76		
	Toplam	506			

Tablo 47’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri aileyi geçindiren kişinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,905$; $p>,05$). Bu bulgu ebeveyn mesleğinin coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.4. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 48’de verilmiştir:

Tablo 48

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Gelir Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Gelir	N	Sıra Ort.	X ²	p
1	0-2100	219	242,31	3,259	,353
2	2101-3000	161	258,01		
3	3001-4000	80	262,86		
4	4001 ve üzeri	47	279,67		
	Toplam	507			

Tablo 48'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,259$; $p>,05$). Bu bulgu gelir durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.5. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Ailede Aktif Politika İle İlgilenen Bireyin Varlığına Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının ailede aktif politika ile ilgilenen bireyin varlığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 49'da verilmiştir:

Tablo 49

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Sıra	Ailede Politika Yapan Birey	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
1	Evet	85	264,98	22523,00	17002,000	,448
2	Hayır	422	251,79	106255,00		
	Toplam	507				

Tablo 49'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir

($U=17002,000$; $p>,05$). Bu bulgu ailede politika yapan birey olup olmamasının öğrencilerin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.6. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 50’de verilmiştir:

Tablo 50

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Baba Eğitimi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Baba Eğitimi	N	Sıra Ort.	X^2	p
1	Okuryazar Değil	28	220,86	8,939	,063
2	İlkokul	234	261,40		
3	Ortaokul	131	229,11		
4	Lise	77	267,91		
5	Üniversite	37	291,42		
	Toplam	507			

Tablo 50’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin baba eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=8,939$; $p>,05$). Bu bulgu baba eğitim durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.7. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 51’de verilmiştir:

Tablo 51

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Anne Eğitimi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Anne Eğitimi	N	Sıra Ort.	X ²	p
1	Okuryazar Değil	81	241,80	2,590	,629
2	İlkokul	285	256,52		
3	Ortaokul	82	241,70		
4	Lise	42	272,51		
5	Üniversite	17	283,47		
	Toplam	507			

Tablo 51’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin anne eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=2,590$; $p>,05$). Bu bulgu anne eğitim durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.8. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülte Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının fakülte durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 52’de verilmiştir:

Tablo 52

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Sıra	Fakülte	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
1	Eğitim	92	337,57	31056,50	11401,500	,000
2	Edebiyat/Fen- Edebiyat	415	235,47	97721,50		
	Toplam	507				

Tablo 52'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=11401,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın eğitim fakültesi öğrencileri (92) lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu eğitim fakültesi öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin edebiyat/fen-edebiyat fakültesi (415) öğrencilerinden daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.2.9. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) Dersi Alma Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 53'de verilmiştir:

Tablo 53

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Sıra	Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset Dersi Alma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
1	Evet	44	213,01	9372,50	8382,500	,052
2	Hayır	463	257,90	119405,50		
	Toplam	507				

Tablo 53'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=8382,000$; $p>,05$). Bu bulgu siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alıp almamanın öğrencilerin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.10. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 54'de verilmiştir:

Tablo 54

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Coğrafyayı Tercih Etme Nedeni	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
1	Coğrafyaya İlgim	245	290,34	3,503	,000	1-2
2	Ailemin İsteği	33	200,27			1-4
3	Şehir	32	177,89			
4	ÖSYM Sınav Puanı	134	228,40			
5	Diğer	63	233,92			
	Toplam	507				

Tablo 54'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin coğrafya disiplinini tercih etme değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=3,503$; $p<,05$). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre coğrafyaya ilgin (245) seçeneğini işaretleyen öğrencilerinin bilgi düzeyi ile ailemin isteği (33) ve ÖSYM puanım (134) seçeneklerini işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz

konusu farklılıkların coğrafyaya ilgisi olan öğrencilerin lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu coğrafyaya ilgi arttıkça politikaya ilişkin bilişsel düzeyin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.11. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Bir Ayda Okuduğu Kitap Sayısına Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının bir ayda okuduğu kitap sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 55’de verilmiştir:

Tablo 55
Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Kitap Sayısı	N	Sıra Ort.	X ²	p
1	127	221,27	1,436	,838
2	151	224,04		
3	90	229,20		
4	41	243,46		
5 ve daha fazla	40	212,10		
Toplam	449			

Tablo 55’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=1,436$; $p>,05$). Bu bulgu okunan kitap sayısının coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.12. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yer Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 56’da verilmiştir:

Tablo 56

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversite Eğitimine Başlamadan Öncesinde Yaşadıkları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Yaşam yeri	N	Sıra Ort.	X ²	p
1	Köy	114	242,61	2,470	,481
2	Kasaba	79	242,99		
3	Şehir	187	254,11		
4	Büyükşehir	126	269,03		
	Toplam	506			

Tablo 56’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin üniversite eğitime başlamadan öncesinde yaşadıkları yerleşim yeri anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=2,470$; $p>,05$). Bu bulgu üniversite eğitime başlamadan öncesinde yaşadıkları yerleşim yerinin coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.13. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 57’de verilmiştir:

Tablo 57

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin STK'ya üye olma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	STK'ya üye olma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
1	Evet	111	245,35	27233,50	21017,500	,506
2	Hayır	395	255,79	101037,50		
	Toplam	506				

Tablo 57'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri STK'ya üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=21017,500; p>,05). Bu bulgu STK'ya üye olmanın öğrencilerin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.14. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Duyduğu İlgi Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının politikaya duyduğu ilgi durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 58'de verilmiştir:

Tablo 58

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politikaya İlgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Politikaya İlgi	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
1	Hiç	126	197,97	51,567	,000	1-3
2	Çok Az	129	227,99			1-4
3	Orta	200	281,30			2-4
4	Çok	52	349,30			3-4
	Toplam	507				

Tablo 58'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin politikaya ilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

(($X^2=51,567$; $p<,05$). Anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre politikaya ilgi düzeyini çok (52) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi ile politikaya ilgi düzeyini hiç (126) ve çok az (129) olarak işaretleyen öğrencilerinin bilgi düzeyi arasında; politikaya ilgi düzeyini orta (200) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi ile politikaya ilgi düzeyini hiç (126) ve çok az (129) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların politikaya ilgi düzeyini çok (52) ve orta (200) olarak işaretleyen öğrencilerin lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu politikaya ilgi düzeyi artıka politikaya ilişkin bilişsel düzeyin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.15. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Etkinliklere Katılma Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının politik etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 59’da verilmiştir;

Tablo 59

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politik Etkinliklere Katılma Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Politik Etkinliklere Katılma	N	Sıra Ort.	X^2	p
1	Hiç	296	244,84	5,354	,148
2	Nadiren	122	256,33		
3	Bazen	82	285,96		
4	Çok sık	7	226,21		
	Toplam	507			

Tablo 59’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin politik etkinliklere katılma düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık

göstermemiştir ($X^2=5,354$; $p>,05$). Bu bulgu politik etkinliklere katılma düzeyinin coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

4.2.16. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Arkadaşları ile Karşılaştırıldığında Politika ile İlgili Bilgi Düzeylerinin Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının arkadaşları ile karşılaştırıldığında politika ile ilgili bilgi düzeylerinin durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 60'da verilmiştir:

Tablo 60

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Arkadaşları ile Karşılaştırıldığında Politika ile İlgili Bilgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Politik Bilgi	N	Sıra Ort.	X^2	p	Anlamlı Fark
1	Düşük	124	182,37	46,357	,000	1-2
2	Orta	258	263,40			1-3
3	İyi	125	305,66			
	Toplam	507				

Tablo 60'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeylerinin politik bilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=46,357$; $p<,05$). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre politik bilgi düzeyini iyi (125) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi ile politik bilgi düzeyini düşük (124) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi arasında; politik bilgi düzeyini orta (258) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi ile düşük (124) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların politik bilgi düzeyini iyi (125) ve orta (258) olarak işaretleyen öğrenciler lehine olduğu

anlaşılmaktadır. Bu bulgu arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi artıkça politikaya ilişkin bilişsel düzeyin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.17. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Üniversitelerinde Bir Yılda Düzenlenen Politik İçerikli Toplantı Sayısı Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının bir yılda düzenlenen politik içerikli toplantı sayısı durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 61’de verilmiştir:

Tablo 61

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Politikayla İlgili Toplantı Sayısı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Politikayla İlgili Toplantı	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
1	1	93	129,18	10,478	,015	1-2
2	2	94	153,32			1-4
3	3	58	164,45			2-4
4	4 ve daha fazla	57	171,74			
	Toplam	507				

Tablo 61’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin politikayla ilgili toplantı sayısı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=10,478$; $p<,05$). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre üniversitelerde düzenlenen politika ile ilgili toplantı sayısını 3 (58) ve 4 + (57) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi ile toplantı sayısını 1 (93) ve 2 (94) olarak işaretleyen öğrencilerin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların üniversitelerde düzenlenen politika ile ilgili toplantı sayısını 3 (58) ve 4 + (57) olarak işaretleyen öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu üniversitelerde düzenlenen politika ile ilgili toplantı sayısı artıkça politikaya ilişkin bilişsel düzeyin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.18. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Türkiye’deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Durumuna Göre Politik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi testi puanlarının Türkiye’deki politik sorunları tartışma sıklığı durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 62’de verilmiştir:

Tablo 62

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Bilgi Düzeylerinin Türkiye’deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sıra	Politikayla İlgili Tartışma	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
1	Asla	45	152,12	57,979	,000	1-3
2	Nadiren	130	203,03			1-4
3	Bazen	197	276,81			2-3
4	Her Zaman	135	303,76			2-4
	Toplam	507				

Tablo 62’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin Türkiye’deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=57,979$; $p<,05$). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre politikayla ilgili tartışmaları her zaman (135) ve bazen (197) yapan öğrencilerin bilgi düzeyi ile asla (45) ve nadiren (130) yapan öğrencilerin bilgi düzeyi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların her zaman (135) ve bazen (197) seçeneğini işaretleyen öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu Türkiye’deki politik sorunları tartışma sıklığı arttıkça coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin bilişsel düzeyinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırma ikinci alt probleminde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık anketi, duyuşsal eğilim ölçeği puanlarının;

- Cinsiyet,
- Sınıf düzeyi,
- Ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği,
- Ailenin aylık geliri,
- Ailede aktif olarak politika ile ilgilenen bireyin varlığı,
- Baba eğitim durumu,
- Anne eğitim durumu,
- Eğitim gördüğü fakülte,
- Siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma durumu,
- Coğrafya disiplinini tercih etme nedeni,
- Bir ayda okuduğı kitap sayısı,
- Üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer,
- Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumu,
- Politikaya duyduğu ilgi,
- Politik etkinliklere katılma sıklığı,
- Arkadaşları ile karşılaştığında kendi politik bilgi düzeyi,
- Üniversitede bir yıl içerisinde düzenlenen politik içerikli toplantı sayısı,
- Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

4.3.1. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 63’de verilmiştir:

Tablo 63

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Politik İlg	Erkek	1	236	296,53	69982,00	21940,000	,000
	Kadın	2	271	216,96	58796,00		
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Erkek	1	236	258,04	60897,50	31024,500	,560
	Kadın	2	271	250,48	67880,50		
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Erkek	1	236	245,82	58014,00	30048,000	,240
	Kadın	2	271	261,12	70764,00		
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Erkek	1	236	249,41	58860,00	30894,000	,508
	Kadın	2	271	258,00	69918,00		
	Toplam		507				

Tablo 63’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U=21940,000; p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu erkek öğrencilerin politik ilgi düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 63’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=31024,500; p>,05).

Tablo 63’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal katılım boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=30048,000; p>,05).

Tablo 63’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal etki boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=30894,000; p>,05).

4.3.2. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Sınıf Düzeyine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 64’de verilmiştir.

Tablo 64

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgi	1. sınıf	74	247,77	4,689	,196	
	2. sınıf	92	226,96			
	3.sınıf	197	259,46			
	4. sınıf	144	267,01			
	Toplam	507				
Siyaset ve Coğrafya	1. sınıf	74	185,91	40,683	,000	1-3
	2. sınıf	92	205,76			1-4
	3.sınıf	197	272,37			2-3
	4. sınıf	144	294,68			2-4
	Toplam	507				
Siyasal Katılım	1. sınıf	74	267,80	10,753	,013	2-3
	2. sınıf	92	293,83			2-4
	3.sınıf	197	243,57			
	4. sınıf	144	235,72			
	Toplam	507				
Siyasal Etki	1. sınıf	74	231,93	11,638	,009	1-4
	2. sınıf	92	227,36			2-4
	3.sınıf	197	251,55			3-4
	4. sınıf	144	285,72			
	Toplam	507				

Tablo 64'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin sınıf değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 64'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,689$; $p>,05$).

Tablo 64'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=40,683$; $p<,05$). Duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanlarına sınıf değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 1. sınıf (185,91) öğrencileri ile 3. sınıf (272,37) ve 4. sınıf (294,68) öğrencileri arasında; 2. sınıf (205,76) öğrencileri ile 3. sınıf (272,37) ve 4. sınıf (294,68) öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 3. sınıf (272,37) ve 4. sınıf (294,68) lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf düzeyi artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 64'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2=10,753$; $p<,05$). Duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanlarına sınıf değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 2. sınıf (293,83) öğrencileri ile 3. sınıf (243,57) ve 4. sınıf (235,72) öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 2. sınıf (293,83) lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf düzeyi artıkça siyasal katılım boyutuna ilişkin tutumlarının olumsuz şekilde düştüğü ve bunun nedeni olarak da bu öğrencilerin KPSS sınavı, lisansüstü sınavlarına hazırlık çalışmaları yapmaları gösterilebilir.

Tablo 64'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 11,638$; $p < ,05$). Duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanlarına sınıf değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 1. sınıf (231,93) öğrencileri ile 4. sınıf (285,72) öğrencileri arasında; 2. sınıf (227,36) öğrencileri ile 4. sınıf (285,72) öğrencileri arasında; 3. sınıf (251,55) öğrencileri ile 4. sınıf (285,72) öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 4. sınıf lehine (285,72) olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf düzeyi artıkça siyasal etki boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.3.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Aile Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleğine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının aile geçimini sağlayan kişinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 65'de verilmiştir:

Tablo 65

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Ailenin Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleği Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Meslek	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
Politik İlgi	Memur	1	62	273,69	1,953	,856
	İşçi	2	119	250,47		
	Çiftçi	3	73	253,01		
	Esnaf	4	57	258,29		
	Emekli	5	97	241,51		
	Serbest meslek	6	98	253,86		
	Toplam		506			
Siyaset ve Coğrafya	Memur	1	62	259,60	2,045	,843
	İşçi	2	119	243,70		
	Çiftçi	3	73	252,36		
	Esnaf	4	57	275,85		
	Emekli	5	97	251,03		
	Serbest meslek	6	98	251,83		
	Toplam		506			
Siyasal Katılım	Memur	1	62	279,09	7,504	,186
	İşçi	2	119	253,37		
	Çiftçi	3	73	218,41		
	Esnaf	4	57	274,04		
	Emekli	5	97	247,53		
	Serbest meslek	6	98	257,57		
	Toplam		506			
Siyasal Etki	Memur	1	62	252,69	4,159	,527
	İşçi	2	119	263,65		
	Çiftçi	3	73	265,63		
	Esnaf	4	57	225,30		
	Emekli	5	97	261,12		
	Serbest meslek	6	98	241,52		
	Toplam		506			

Tablo 65'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 65'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik- ilgi boyutu puanları ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,953$; $p > ,05$).

Tablo 65'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,045$; $p > ,05$).

Tablo 65'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 7,504$; $p > ,05$).

Tablo 65'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 4,159$; $p > ,05$).

Bu bulgular ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği değişkeninin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin tüm boyutları üzerinde benzer etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3.4. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 66’da verilmiştir:

Tablo 66

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Ailenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Gelir	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgi	0-2100	1	219	233,53	10,398	,015	1-2
	2101-3000	2	161	256,63			1-3
	3001-4000	3	80	285,66			1-4
	4001 ve üzeri	4	47	286,47			
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	0-2100	1	219	252,20	8,630	,035	2-4
	2101-3000	2	161	236,47			
	3001-4000	3	80	263,94			
	4001 ve üzeri	4	47	305,52			
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	0-2100	1	219	243,95	2,748	,432	-
	2101-3000	2	161	268,60			
	3001-4000	3	80	255,89			
	4001 ve üzeri	4	47	247,60			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	0-2100	1	219	252,18	5,633	,131	-
	2101-3000	2	161	238,63			
	3001-4000	3	80	268,03			
	4001 ve üzeri	4	47	291,27			
	Toplam		507				

Tablo 66’daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin ailenin aylık geliri değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 66'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2 = 10,398$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 0-2100 TL (233,53) geliri olan öğrenciler ile 2101-3000 TL (256,63), 3001-4000 TL (285,66) ve 4001 TL ve üzeri (286,47) geliri olan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların 2101-3000 TL (256,63), 3001-4000 TL ve 4001 TL ve üzeri (286,47) aylık geliri olan öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyi artıkça politik ilgi boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 66'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2 = 8,630$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 2101-3000 TL (236,47) geliri olan öğrenciler ile 4001 TL ve üzeri (305,52) geliri olan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 4001 TL ve üzeri (305,52) geliri olan öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyi artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 66'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,748$; $p > ,05$).

Tablo 66'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,633$; $p > ,05$).

4.3.5. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Ailede Aktif Olarak Siyaset ile İlgilenen Bireylerin Varlığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği ailede aktif olarak siyaset ile ilgilenen bireylerin varlığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 67’de verilmiştir:

Tablo 67

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Ailede Politika Yapan Birey	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Politik İlg	Evet	1	44	285,83	12576,50	8785,500	,131
	Hayır	2	463	250,98	116201,50		
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Evet	1	44	263,43	11591,00	9771,000	,653
	Hayır	2	463	253,10	117187,00		
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Evet	1	44	233,55	10276,00	9286,000	,331
	Hayır	2	463	255,94	118502,00		
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Evet	1	44	228,07	10035,00	9045,000	,217
	Hayır	2	463	256,46	118743,00		
	Toplam		507				

Tablo 67’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=8785,500; p>,05).

Tablo 67’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=9771,000; p>,05).

Tablo 67'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal katılım boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=9286,000$; $p>,05$).

Tablo 67'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal etki boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=9045,000$; $p>,05$).

Bu bulgular ailede politika yapan birey olup olmasının coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilimleri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4.3.6. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 68’de verilmiştir:

Tablo 68

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Baba Eğitimi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
Politik İlgi	Okuryazar değil	1	28	277,54	3,754	,440
	İlkokul	2	234	249,47		
	Ortaokul	3	131	241,42		
	Lise	4	77	268,69		
	Üniversite	5	37	278,77		
	Toplam		507			
	Siyaset ve Coğrafya	Okuryazar değil	1	28		
İlkokul		2	234	256,83		
Ortaokul		3	131	240,88		
Lise		4	77	267,62		
Üniversite		5	37	259,12		
Toplam			507			
Siyasal Katılım		Okuryazar değil	1	28	246,88	,177
	İlkokul	2	234	254,72		
	Ortaokul	3	131	254,31		
	Lise	4	77	256,99		
	Üniversite	5	37	247,54		
	Toplam		507			
	Siyasal Etki	Okuryazar değil	1	28	279,36	
İlkokul		2	234	250,93		
Ortaokul		3	131	240,51		
Lise		4	77	254,76		
Üniversite		5	37	300,41		
Toplam			507			

Tablo 68'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 68'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 3,754$; $p > ,05$).

Tablo 68'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,929$; $p > ,05$).

Tablo 68'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = ,177$; $p > ,05$).

Tablo 68'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,822$; $p > ,05$).

Bu bulgular baba eğitim durumu değişkeninin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin tüm boyutları üzerinde benzer etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3.7. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 69’da verilmiştir:

Tablo 69

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Anne Eğitimi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
Politik İlgî	Okuryazar değil	1	81	262,64	1,288	,863
	İlkokul	2	285	247,63		
	Ortaokul	3	82	263,94		
	Lise	4	42	260,61		
	Üniversite	5	17	255,29		
	Toplam			507		
Siyaset ve Coğrafya	Okuryazar değil	1	81	251,09	2,151	,708
	İlkokul	2	285	253,24		
	Ortaokul	3	82	271,41		
	Lise	4	42	242,57		
	Üniversite	5	17	224,91		
	Toplam			507		
Siyasal Katılım	Okuryazar değil	1	81	255,12	1,285	,864
	İlkokul	2	285	254,42		
	Ortaokul	3	82	251,09		
	Lise	4	42	240,96		
	Üniversite	5	17	287,82		
	Toplam			507		
Siyasal Etki	Okuryazar değil	1	81	240,01	5,073	,280
	İlkokul	2	285	252,11		
	Ortaokul	3	82	284,30		
	Lise	4	42	234,68		
	Üniversite	5	17	253,91		
	Toplam			507		

Tablo 69'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 69'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,288$; $p > ,05$).

Tablo 69'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,151$; $p > ,05$).

Tablo 69'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,285$; $p > ,05$).

Tablo 69'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,073$; $p > ,05$).

Bu bulgular anne eğitim durumu değişkeninin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin tüm boyutları üzerinde benzer etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4.3.8. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Fakülte Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği fakülte durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 70’de verilmiştir:

Tablo 70

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Fakülte Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Fakülte	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Politik İlg	Eğitim	1	92	269,18	24765,00	17693,000	,271
	Edebiyat/Fen	2	415	250,63	104013,00		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Eğitim	1	92	303,74	27944,50	14513,500	,000
	Edebiyat/Fen	2	415	242,97	100833,50		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Eğitim	1	92	222,01	20425,00	16147,000	,020
	Edebiyat/Fen	2	415	261,09	108353,00		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Eğitim	1	92	257,24	23666,50	18791,500	,814
	Edebiyat/Fen	2	415	253,28	105111,50		
	Edebiyat						
	Toplam		507				

Tablo 70’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=17693,000; p>,05).

Tablo 70’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U=14513,500; p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu

farklılığın eğitim fakültesi öğrencileri lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu eğitim fakültesi öğrencilerinin siyaset ve coğrafya boyutu puanlarının fen/ fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 70'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal katılım boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=16147,000$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın fen/ fen-edebiyat fakültesi öğrencileri lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu fen/ fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin siyasal katılım düzeylerinin eğitim fakültesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 70'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyasal etki boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=18791,500$; $p>,05$).

4.3.9. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) ile İlgili Ders Alma Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) ile ilgili ders alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 71’de verilmiştir:

Tablo 71

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) ile İlgili Ders Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Politika ile İlgili Ders Alma Durumu	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Politik İlgil	Evet	1	85	277,54	23590,50	15934,500	,104
	Hayır	2	422	249,26	105187,50		
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Evet	1	85	270,40	22984,00	16541,000	,255
	Hayır	2	422	250,70	105794,00		
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Evet	1	85	268,74	22842,50	16682,500	,308
	Hayır	2	422	251,03	105935,50		
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Evet	1	85	260,55	22147,00	17378,000	,650
	Hayır	2	422	252,68	106631,00		
	Toplam		507				

Tablo 71’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika ile ilgili ders alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=15934,500; p>,05).

Tablo 71’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika ile ilgili ders alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=16541,000; p>,05).

Tablo 71'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçęi siyasal katılım boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika ile ilgili ders alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=16682,500$; $p>,05$).

Tablo 71'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçęi siyasal etki boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika ile ilgili ders alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=17378,000$; $p>,05$).

Bu bulgular siyasi coğrafya dersi dışında politika ile ilgili ders alma durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilimleri üzerinde benzer etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4.3.10. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenlerine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının coğrafya disiplinini tercih etme nedenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 72’de verilmiştir:

Tablo 72

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgisi	Coğrafyaya ilgin	1	245	268,42	5,284	,259	
	Ailemin isteği	2	33	243,26			
	Şehir	3	32	220,53			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	243,56			
	Diğer	5	63	242,76			
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Coğrafyaya ilgin	1	245	287,91	30,214	,000	1-2
	Ailemin isteği	2	33	195,73			1-3
	Şehir	3	32	186,44			1-4
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	227,70			1-5
	Diğer	5	63	242,91			
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Coğrafyaya ilgin	1	245	250,10	1,562	,816	
	Ailemin isteği	2	33	274,85			
	Şehir	3	32	275,11			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	251,28			
	Diğer	5	63	253,29			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Coğrafyaya ilgin	1	245	266,51	7,484	,112	
	Ailemin isteği	2	33	220,88			
	Şehir	3	32	209,36			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	244,46			
	Diğer	5	63	265,67			
	Toplam		507				

Tablo 72'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 72'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,284$; $p >,05$).

Tablo 72'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2 = 30,214$; $p <,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına anlamlı farklılık olduğu görölmüş ve sıra ortalamaları dikkate alındığında ise söz konusu farklılığın coğrafyaya ilgisi olan (286,47) öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin coğrafyaya ilgisi artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 72'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,562$; $p >,05$).

Tablo 72'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 7,484$; $p >,05$).

4.3.11. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Bir Ayda Okudukları Kitap Sayına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği puanlarının bir ayda okudukları kitap sayına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 73’de verilmiştir:

Tablo 73

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin Aylık Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kitap Sayısı	N	Sıra Ort.	X ²	p
Politik İlgi	1	127	226,33	5,025	,285
	2	151	220,38		
	3	90	219,39		
	4	41	265,72		
	5 ve daha fazla	40	209,09		
	Toplam	449			
Siyaset ve Coğrafya	1	127	206,13	6,024	,197
	2	151	226,29		
	3	90	233,27		
	4	41	259,40		
	5 ve daha fazla	40	226,17		
	Toplam	449			
Siyasal Katılım	1	127	232,09	2,191	,701
	2	151	230,58		
	3	90	208,77		
	4	41	224,87		
	5 ve daha fazla	40	218,08		
	Toplam	449			
Siyasal Etki	1	127	231,61	6,146	,189
	2	151	209,63		
	3	90	227,53		
	4	41	262,78		
	5 ve daha fazla	40	217,63		
	Toplam	449			

Tablo 73'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 73'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,025$; $p > ,05$).

Tablo 73'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 6,024$; $p > ,05$).

Tablo 73'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,191$; $p > ,05$).

Tablo 73'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 6,146$; $p > ,05$).

Bu bulgular aylık okunan kitap sayısı değişkeninin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin tüm boyutları üzerinde benzer etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4.3.12. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yere Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 74’de verilmiştir:

Tablo 74

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Yaşam Yeri	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
Politik İlgi	Köy	1	114	260,80	2,147	,542
	Kasaba	2	79	241,29		
	Şehir	3	187	246,18		
	Büyükşehir	4	126	265,42		
	Toplam		506			
Siyaset ve Coğrafya	Köy	1	114	237,14	5,334	,149
	Kasaba	2	79	258,82		
	Şehir	3	187	245,56		
	Büyükşehir	4	126	276,74		
	Toplam		506			
Siyasal Katılım	Köy	1	114	247,53	3,122	,373
	Kasaba	2	79	253,01		
	Şehir	3	187	267,23		
	Büyükşehir	4	126	238,84		
	Toplam		506			
Siyasal Etki	Köy	1	114	243,39	2,353	,502
	Kasaba	2	79	258,08		
	Şehir	3	187	247,40		
	Büyükşehir	4	126	268,82		
	Toplam		506			

Tablo 74’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 74'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,147$; $p >,05$).

Tablo 74'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,334$; $p >,05$).

Tablo 74'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 3,122$; $p >,05$).

Tablo 74'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,353$; $p >,05$).

Bu bulgular üniversite öncesi yaşanan yerin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilimleri üzerinde benzer etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4.3.13. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 75’de verilmiştir.

Tablo 75

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Eğilim Düzeylerinin STK’ya Üye Olma Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	STK Üye Olma	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Politik İlg	Evet	1	111	251,00	27861,50	21645,500	,839
	Hayır	2	395	254,20	100409,50		
	Toplam		506				
Siyaset ve Coğrafya	Evet	1	111	260,30	28893,00	21168,000	,577
	Hayır	2	395	251,59	99378,00		
	Toplam		506				
Siyasal Katılım	Evet	1	111	257,62	28596,00	21465,000	,736
	Hayır	2	395	252,34	99675,00		
	Toplam		506				
Siyasal Etki	Evet	1	111	253,64	28154,50	21906,500	,991
	Hayır	2	395	253,46	100116,50		
	Toplam		506				

Tablo 75’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları STK’ya üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=21645,500; p>,05).

Tablo 75’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu puanları STK’ya üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=21168,000; p>,05).

Tablo 75'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçęi siyasal katılım boyutu puanları STK'ya üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=21465,000$; $p>,05$).

Tablo 75'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçęi siyasal etki boyutu puanları STK'ya üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=21906,500$; $p>,05$).

Bu bulgular herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma değişkeninin coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin tüm boyutları üzerinde benzer etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3.14. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Politik İlgi Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği politik ilgi durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 76'da verilmiştir:

Tablo 76

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Politik İlgi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik İlgi Düzeyi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgi	Hiç	1	126	173,54	119,406	,000	1-3
	Çok az	2	129	202,57			1-4
	Orta	3	200	303,47			2-3
	Çok	4	52	386,28			2-4
	Toplam		507				3-4
Siyaset ve Coğrafya	Hiç	1	126	223,02	16,111	,001	1-3
	Çok az	2	129	233,83			1-4
	Orta	3	200	279,79			2-3
	Çok	4	52	279,90			2-4
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Hiç	1	126	260,95	3,638	,303	
	Çok az	2	129	262,05			
	Orta	3	200	253,49			
	Çok	4	52	219,14			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Hiç	1	126	220,58	12,110	,214	
	Çok az	2	129	262,41			
	Orta	3	200	257,98			
	Çok	4	52	298,82			
	Toplam		507				

Tablo 76'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin politik ilgi değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 76'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları, politika ile ilgilenme değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 119,406$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (173,54) cevabı veren öğrenciler ile orta (303,47) ve çok (386,28) cevaplarını veren öğrenciler arasında; çok az (202,57) cevabı veren öğrenciler ile orta (303,47) ve çok (386,28) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (303,47) cevabı veren öğrenciler ile çok (386,28) cevabını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (386,28) ve orta (303,47) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politika ile ilgilenmeleri artıkça politik ilgi boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 76'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları politika ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 16,111$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; Hiç (223,02) cevabı veren öğrenciler ile orta (279,79) ve çok (279,90) cevaplarını veren öğrenciler arasında; çok az (233,83) cevabı veren öğrenciler ile orta (279,79) ve çok (279,90) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (279,90) ve orta (279,79) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politika ile ilgilenmeleri artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 76'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 3,638$; $p > ,05$).

Tablo 76'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 12,110$; $p > ,05$).

4.3.15. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Politik Etkinliklere Katılma Sıklığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği politik etkinliklere katılma sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 77'de verilmiştir:

Tablo 77

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Politik Etkinliğe Katılma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Katılma sıklığı	Sıra	N	Sıra Ort.	X^2	p	Anlamlı Fark
Politik İlgi	Hiç	1	296	216,17	52,879	,000	1-2
	Nadiren	2	122	289,25			
	Bazen	3	82	336,12			
	Çok sık	4	7	277,36			
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Hiç	1	296	246,74	2,437	,487	
	Nadiren	2	122	265,62			
	Bazen	3	82	265,81			
	Çok sık	4	7	219,93			
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Hiç	1	296	241,60	6,493	,090	
	Nadiren	2	122	266,38			
	Bazen	3	82	282,87			
	Çok sık	4	7	224,57			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Hiç	1	296	245,20	3,164	,367	
	Nadiren	2	122	265,89			
	Bazen	3	82	270,37			
	Çok sık	4	7	226,93			
	Toplam		507				

Tablo 77'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin politik etkinliğe katılma değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 77'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları, politik etkinliğe katılma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 52,879$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (216,17) cevabı veren öğrenciler ile nadiren (289,25) ve bazen (386,28) cevaplarını veren öğrenciler arasında; nadiren (289,25) ve bazen (336,12) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın; nadiren (289,25) ve bazen (336,12) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 77'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları politik etkinliğe katılma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 2,437$; $p > ,05$).

Tablo 77'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları politik etkinliğe katılma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 6,493$; $p > ,05$).

Tablo 77'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları politik etkinliğe katılma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 3,164$; $p > ,05$).

4.3.16. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Arkadaşları İle Karşılaştırdığında Politika (Siyaset) İle İlgili Sahip Olduğu Bilgi Düzeyi Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği arkadaşları ile karşılaştırdığında politika (siyaset) ile ilgili sahip olduğu bilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 78’de verilmiştir:

Tablo 78

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Arkadaşları ile Karşılaştırıldığında Politika (Siyaset) ile İlgili Sahip Olduğu Bilgi Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Bilgi			Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
	Düzeyi	Sıra	N				
Politik İlgisi	Düşük	1	124	182,70	67,329	,000	1-2 1-3 2-3
	Orta	2	258	249,38			
	İyi	3	125	334,27			
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Düşük	1	124	219,14	9,976	,007	1-3
	Orta	2	258	261,41			
	İyi	3	125	273,29			
	Toplam		507				
Siyasal Katılım	Düşük	1	124	260,79	,366	,833	-
	Orta	2	258	252,37			
	İyi	3	125	250,63			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Düşük	1	124	224,93	11,071	,055	-
	Orta	2	258	252,36			
	İyi	3	125	286,23			
	Toplam		507				

Tablo 78’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları, arkadaşları ile karşılaştırdığında politika (siyaset) ile ilgili sahip olduğu bilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=67,329$; $p<,05$).

Politik ilgi boyutu puanlarının, gruplar arası farklılığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (182,70) cevabı veren öğrenciler ile orta (249,38) ve iyi (334,27) cevaplarını veren öğrenciler arasında; Orta (249,38) ile iyi (334,27) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (334,27) ve orta (249,38) cevaplarını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi artıkça politik ilgi boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 78'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları, öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 9,976$; $p < ,05$).

Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (219,14) cevabı veren öğrenciler ile iyi (273,29) cevabını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (273,29) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 78'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = ,366$; $p > ,05$).

Tablo 78'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 11,071$; $p > ,05$).

4.3.17. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Üniversitede Bir Yıl İçinde Yapılan Politik İçerikli Toplantı Sayısına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği üniversitede bir yıl içinde yapılan politik içerikli toplantı sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 79’da verilmiştir:

Tablo 79

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Bir Yıl İçinde Yapılan Politik Toplantı Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Toplantı	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgi	1	93	150,34	,631	,889	
	2	94	148,80			
	3	58	149,70			
	4 ve daha fazla	57	159,67			
	Toplam	302				
Siyaset ve Coğrafya	1	93	132,13	8,612	,035	1-3
	2	94	152,42			
	3	58	172,45			
	4 ve daha fazla	57	160,26			
	Toplam	302				
Siyasal Katılım	1	93	155,23	4,347	,226	
	2	94	163,22			
	3	58	141,00			
	4 ve daha fazla	57	136,77			
	Toplam	302				
Siyasal Etki	1	93	144,95	1,233	,745	
	2	94	152,38			
	3	58	151,14			
	4 ve daha fazla	57	161,10			
	Toplam	302				

Tablo 79’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin bir yıl içinde yapılan politik toplantı sayısı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 79'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları bir yıl içinde yapılan politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 0,631$; $p > 0,05$).

Tablo 79'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları, bir yıl içinde yapılan politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 8,612$; $p < 0,05$). Duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanlarına, politik toplantı sayısı değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 1 toplantı (132,13) cevabı veren öğrenciler ile 3 toplantı (172,45) cevabını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 3 toplantı (172,45) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu öğrencilerin politik toplantıya katılım sayısı artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 79'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları bir yıl içinde yapılan politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 4,347$; $p > 0,05$).

Tablo 79'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları bir yıl içinde yapılan politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,233$; $p > 0,05$).

4.3.18. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Duyuşsal Eğilimler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeği Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 80'de verilmiştir:

Tablo 80

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Duyuşsal Düzeylerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Tartışma	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
Politik İlgisi	Asla	1	45	177,01	74,265	,000	1-4
	Nadiren	2	130	188,08			2-3
	Bazen	3	197	264,46			2-4
	Her zaman	4	135	327,87			3-4
	Toplam		507				
Siyaset ve Coğrafya	Asla	1	45	133,38	47,407	,000	1-2
	Nadiren	2	130	226,76			1-3
	Bazen	3	197	276,23			1-4
	Her zaman	4	135	288,00			2-3
	Toplam		507				2-4
Siyasal Katılım	Asla	1	45	279,57	9,467	,176	-
	Nadiren	2	130	267,48			
	Bazen	3	197	261,24			
	Her zaman	4	135	221,94			
	Toplam		507				
Siyasal Etki	Asla	1	45	217,96	12,758	,005	2-4
	Nadiren	2	130	225,15			
	Bazen	3	197	264,14			
	Her zaman	4	135	279,00			
	Toplam		507				

Tablo 80'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim düzeylerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 80'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 74,265$; $p < ,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre asla (177,01) cevabı veren öğrenciler ile her zaman (327,87) cevabı veren öğrenciler arasında; Nadiren (188,08) öğrencileri ile bazen (264,46) ve her zaman (327,87) cevabı veren öğrencileri arasında farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (327,87) cevabı lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça politik ilgi boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 80'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2 = 47,407$; $p < ,05$). Duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanlarına Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre asla (133,38) cevabı veren öğrenciler ile nadiren (226,76), bazen (276,23) ve her zaman (288,00) cevabı veren öğrenciler arasında; Nadiren (226,76) cevabı veren öğrenciler ile bazen (276,23) ve her zaman (288,00) cevabı veren öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (288,00) ve bazen (276,23) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça siyaset ve coğrafya boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 80'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 9,467$; $p > ,05$).

Tablo 80'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($X^2 = 12,758$; $p < ,05$). Duyuşsal eğilim siyasal etki boyutu puanlarına Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre nadiren (226,76) cevabı veren öğrenciler ile her zaman (279,00) cevabı veren öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (279,00) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre coğrafya lisans öğrencilerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça siyasal etki boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırma üçüncü alt probleminde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık anketi, davranış ölçeği puanlarının;

- Cinsiyet,
- Sınıf düzeyi,
- Ailenin geçimini sağlayan kişinin mesleği,
- Ailenin aylık geliri,
- Ailede aktif olarak politika ile ilgilenen bireyin varlığı,
- Baba eğitim durumu,
- Anne eğitim durumu,
- Eğitim gördüğü fakülte,
- Siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma durumu,
- Coğrafya disiplinini tercih etme nedeni,
- Bir ayda okuduğu kitap sayısı,
- Üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer,
- Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumu,
- Politikaya duyduğu ilgi,
- Politik etkinliklere katılma sıklığı,
- Arkadaşları ile karşılaştığında kendi politik bilgi düzeyi,
- Üniversitede bir yıl içerisinde düzenlenen politik içerikli toplantı sayısı,
- Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

4.4.1. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 81’de verilmiştir.

Tablo 81

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İzleyici Faaliyetler	Erkek	1	236	305,57	72114,50	19807,500	,000
	Kadın	2	271	209,09	56663,50		
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Erkek	1	236	283,50	66906,50	25015,500	,000
	Kadın	2	271	228,31	61871,50		
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Erkek	1	236	281,43	66418,50	25503,500	,000
	Kadın	2	271	230,11	62359,50		
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Erkek	1	236	293,63	69297,50	22624,500	,000
	Kadın	2	271	219,49	59480,50		
	Toplam		507				

Tablo 81’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı için Mann Whitney U Testi Sonuçları yer almaktadır.

Tablo 81’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U=19807,500; p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu erkek öğrencilerin izleyici faaliyet boyutu davranış düzeylerinin kadınlardan daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 81'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=25015,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu erkek öğrencilerin siyasal farkındalık boyutu davranış düzeylerinin kadınlardan daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 81'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=25503,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu erkek öğrencilerin geçiş faaliyetleri davranışlarının kadınlardan daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 81'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=22624,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın erkek öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu erkek öğrencilerin gladyatör faaliyetler davranış düzeylerinin kadınlardan daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.2. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Sınıf Düzeyine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 82’de verilmiştir:

Tablo 82

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	1. sınıf	74	214,95	6,506	,089	
	2. sınıf	92	256,86			
	3.sınıf	197	258,23			
	4. sınıf	144	266,44			
	Toplam	507				
Siyasal Farkındalık	1. sınıf	74	203,52	22,233	,000	1-3
	2. sınıf	92	216,70			1-4
	3.sınıf	197	270,56			2-3
	4. sınıf	144	281,12			2-4
	Toplam	507				
Geçiş Faaliyetleri	1. sınıf	74	219,86	5,321	,150	
	2. sınıf	92	258,12			
	3.sınıf	197	255,23			
	4. sınıf	144	267,23			
	Toplam	507				
Gladyatör Faaliyetler	1. sınıf	74	243,16	,636	,888	
	2. sınıf	92	259,48			
	3.sınıf	197	256,80			
	4. sınıf	144	252,24			
	Toplam	507				

Tablo 82’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim düzeylerinin sınıf değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 82'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetleri boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=6,506$; $p>,05$).

Tablo 82'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış düzeyleri siyasal farkındalık boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=22,233$; $p<,05$). Davranış siyasal farkındalık boyutu puanlarına sınıf değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 1. sınıf (203,52) öğrencileri ile 3. sınıf (270,56) ve 4. sınıf (281,12) öğrencileri arasında; 2. sınıf (216,70) öğrencileri ile 3. sınıf (270,56) ve 4. sınıf (281,12) öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 3. sınıf (270,356) ve 4. sınıf (281,12) öğrencileri lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu öğrencilerin sınıf düzeyi artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 82'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=5,321$; $p>,05$).

Tablo 82'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim Gladyatör faaliyetleri boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=5,321$; $p>,05$).

Bu bulgular izleyici, geçiş ve gladyatör faaliyetlere ilişkin davranışlarının sınıf düzeyine göre benzer olduğunu göstermektedir.

4.4.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Aile Geçimini Sağlayan Kişinin Mesleğine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının aile geçimini sağlayan kişinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 83'de verilmiştir:

Tablo 83

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin aile geçimini sağlayan kişinin mesleğini Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Meslek	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
İzleyici Faaliyetler	Memur	1	62	254,37	1,448	,919
	İşçi	2	119	266,65		
	Çiftçi	3	73	250,41		
	Esnaf	4	57	253,00		
	Emekli	5	97	246,34		
	Serbest meslek	6	98	246,66		
	Toplam		506			
Siyasal Farkındalık	Memur	1	62	245,26	4,652	,460
	İşçi	2	119	251,39		
	Çiftçi	3	73	229,62		
	Esnaf	4	57	265,04		
	Emekli	5	97	274,98		
	Serbest meslek	6	98	251,08		
	Toplam		506			
Geçiş Faaliyetleri	Memur	1	62	246,77	2,129	,831
	İşçi	2	119	260,73		
	Çiftçi	3	73	235,77		
	Esnaf	4	57	248,46		
	Emekli	5	97	264,46		
	Serbest meslek	6	98	254,27		
	Toplam		506			
Gladyatör Faaliyetler	Memur	1	62	248,38	3,111	,683
	İşçi	2	119	269,34		
	Çiftçi	3	73	235,08		
	Esnaf	4	57	241,93		
	Emekli	5	97	253,90		
	Serbest meslek	6	98	257,57		
	Toplam		506			

Tablo 83'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 83'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=1,448$; $p>,05$).

Tablo 83'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,652$; $p>,05$).

Tablo 83'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=2,129$, ($p>,05$).

Tablo 83'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,111$; $p>,05$).

Bu bulgular coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeğinin tüm boyutlarına ilişkin puanlarının ailenin geçimini sağlayan meslek değişkenine göre benzer bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.4. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 84’de verilmiştir:

Tablo 84

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Gelir	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	0-2100	1	219	238,98	4,437	,218	
	2101-3000	2	161	260,71			
	3001-4000	3	80	271,68			
	4001 ve üzeri	4	47	270,90			
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	0-2100	1	219	238,96	11,823	,008	1-4
	2101-3000	2	161	245,20			
	3001-4000	3	80	282,29			
	4001 ve üzeri	4	47	306,05			
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	0-2100	1	219	244,95	3,354	,340	
	2101-3000	2	161	251,78			
	3001-4000	3	80	265,79			
	4001 ve üzeri	4	47	283,73			
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	0-2100	1	219	245,84	4,417	,220	
	2101-3000	2	161	249,59			
	3001-4000	3	80	262,54			
	4001 ve üzeri	4	47	292,56			
	Toplam		507				

Tablo 84’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim düzeylerinin gelir değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 84'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,437$; $p>,05$).

Tablo 84'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=11,823$; $p<,05$). Davranış eğilim siyasal farkındalık boyutu puanlarına gelir değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 0-2100 arsında geliri olan (238,96) öğrenciler ile 4001 ve üzeri (306,05) ailesinin aylık geliri olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın ailesinin aylık geliri 4001 ve üzeri (306,05) olan öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi arttıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 84'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,354$; $p>,05$).

Tablo 84'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,417$; $p>,05$).

4.4.5. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Ailede Aktif Olarak Siyaset ile İlgilenen Bireylerin Varlığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının ailede aktif olarak siyaset ile ilgilenen bireylerin varlığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 85’de verilmiştir.

Tablo 85

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Ailede Politika Yapan Birey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Ailede Politika		Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
	Yapan Birey Varlığı							
İzleyici Faaliyetler	Evet	1	44	307,40	13525,50	7836,500	,011	
	Hayır	2	463	248,93	115252,50			
	Toplam		507					
Siyasal Farkındalık	Evet	1	44	306,24	13474,50	7887,500	,013	
	Hayır	2	463	249,04	115303,50			
	Toplam		507					
Geçiş Faaliyetleri	Evet	1	44	287,44	12647,50	8714,500	,112	
	Hayır	2	463	250,82	116130,50			
	Toplam		507					
Gladyatör Faaliyetler	Evet	1	44	301,07	13247,00	8115,000	,025	
	Hayır	2	463	249,53	115531,00			
	Toplam		507					

Tablo 85’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği ailede politika yapan birey değişkenine göre farklılığı için Mann Whitney U Testi Sonuçları yer almaktadır.

Tablo 85’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U=7836,500; p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın evet cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu ailesinde politika yapan birey bulunan öğrencilerin izleyici faaliyet davranış düzeylerinin,

ailesinde politika yapan birey bulunmayan öğrencilerden daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 85'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=7887,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın evet cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu ailesinde politika yapan birey bulunan öğrenciler siyasal farkındalık düzeylerinin, ailesinde politika yapan birey bulunmayan öğrencilerden daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Tablo 85'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=8714,500$; $p>,05$).

Tablo 85'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=8115,000$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın evet cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu ailesinde politika yapan birey bulunan öğrencilerin gladyatör faaliyet düzeylerinin, ailesinde politika yapan birey bulunmayan öğrencilerden daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.6. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 86’da verilmiştir.

Tablo 86

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Baba Eğitimi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
İzleyici Faaliyetler	Okuryazar Değil	1	28	298,39	5,257	,262
	İlkokul	2	234	251,76		
	Ortaokul	3	131	237,19		
	Lise	4	77	267,35		
	Üniversite	5	37	266,27		
	Toplam			507		
Siyasal Farkındalık	Okuryazar Değil	1	28	262,64	4,514	,341
	İlkokul	2	234	254,07		
	Ortaokul	3	131	237,54		
	Lise	4	77	259,86		
	Üniversite	5	37	293,08		
	Toplam			507		
Geçiş Faaliyetleri	Okuryazar Değil	1	28	254,64	3,290	,510
	İlkokul	2	234	257,50		
	Ortaokul	3	131	236,15		
	Lise	4	77	262,31		
	Üniversite	5	37	277,31		
	Toplam			507		
Gladyatör Faaliyetler	Okuryazar Değil	1	28	276,70	9,647	,060
	İlkokul	2	234	264,98		
	Ortaokul	3	131	220,34		
	Lise	4	77	263,53		
	Üniversite	5	37	266,73		
	Toplam			507		

Tablo 86'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 86'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetleri boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=5,257$; $p>,05$).

Tablo 86'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,514$; $p>,05$).

Tablo 86'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim geçiş faaliyetleri boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,290$; $p>,05$).

Tablo 86'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=9,647$; $p>,05$).

4.4.7. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal davranış puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 87’de verilmiştir:

Tablo 87

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Anne eğitimi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
İzleyici Faaliyetler	Okuryazar Değil	1	81	251,80	5,369	,251
	İlkokul	2	285	243,19		
	Ortaokul	3	82	280,54		
	Lise	4	42	267,26		
	Üniversite	5	17	284,88		
	Toplam		507			
Siyasal Farkındalık	Okuryazar Değil	1	81	231,14	6,430	,169
	İlkokul	2	285	250,69		
	Ortaokul	3	82	287,55		
	Lise	4	42	254,31		
	Üniversite	5	17	255,85		
	Toplam		507			
Geçiş Faaliyetleri	Okuryazar Değil	1	81	236,98	8,903	,064
	İlkokul	2	285	252,75		
	Ortaokul	3	82	274,45		
	Lise	4	42	224,98		
	Üniversite	5	17	329,15		
	Toplam		507			
Gladyatör Faaliyetler	Okuryazar Değil	1	81	248,99	,554	,968
	İlkokul	2	285	255,09		
	Ortaokul	3	82	253,12		
	Lise	4	42	249,05		
	Üniversite	5	17	276,03		
	Toplam		507			

Tablo 87'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği düzeylerinin anne eğitimi değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 87'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,369$; $p > ,05$).

Tablo 87'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 6,430$; $p > ,05$).

Tablo 87'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 8,903$; $p > ,05$).

Tablo 87'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = ,554$; $p > ,05$).

Bu bulgular coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeğinin tüm boyutlarına ilişkin puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre benzer bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.8. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Fakülte Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği fakülte durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 88’de verilmiştir:

Tablo 88

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Fakülte Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Fakülte	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İzleyici Faaliyetler	Eğitim	1	92	256,27	23576,50	18881,500	,870
	Edebiyat/Fen	2	415	253,50	105201,50		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Eğitim	1	92	290,92	26764,50	15693,500	,008
	Edebiyat/Fen	2	415	245,82	102013,50		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Eğitim	1	92	247,87	22804,00	18526,000	,656
	Edebiyat/Fen	2	415	255,36	105974,00		
	Edebiyat						
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Eğitim	1	92	263,63	24253,50	18204,500	,483
	Edebiyat/Fen	2	415	251,87	104524,50		
	Edebiyat						
	Toplam		507				

Tablo 88’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim ölçeği fakülte durumu değişkenine göre farklılığı için Mann Whitney U Testi Sonuçları yer almaktadır.

Tablo 88’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=18881,500; p>,05).

Tablo 88'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=15693,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın eğitim fakültesinde eğitim gören öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu eğitim fakültesinde eğitim gören öğrenciler siyasal farkındalık düzeylerinin edebiyat/fen edebiyat fakültesi öğrencilerden daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir

Tablo 88'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=18526,000$; $p>,05$).

Tablo 88'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=18204,500$; $p>,05$).

4.4.9. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (Politika) ile İlgili Ders Alma Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) ile ilgili ders alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları 89’da verilmiştir:

Tablo 89

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset (politika) Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Siyasi Coğrafya Dersi Dışında Siyaset Dersi Alma Durumu	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İzleyici Faaliyetler	Evet	1	85	291,97	24817,50	14707,500	,009
	Hayır	2	422	246,35	103960,50		
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Evet	1	85	259,47	22055,00	17470,000	,706
	Hayır	2	422	252,90	106723,00		
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Evet	1	85	256,08	21766,50	17758,500	,886
	Hayır	2	422	253,58	107011,50		
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Evet	1	85	282,72	24031,00	15494,000	,046
	Hayır	2	422	248,22	104747,00		
	Toplam		507				

Tablo 89’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim ölçeği siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alma durumu değişkenine göre farklılığı için Mann Whitney U Testi Sonuçları yer almaktadır.

Tablo 89’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=14707,500$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın evet cevabı veren öğrenciler lehine

olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alan oğrencilerin izleyici faaliyetler davranış dőzeylerinin bu dersi alamayan oğrencilerden daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir

Tablo 89'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans oğrencilerinin davranış oeği siyasal farkındalık boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=17470,000$; $p>,05$).

Tablo 89'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans oğrencilerinin davranış oeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=17758,500$; $p>,05$).

Tablo 89'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans oğrencilerinin davranış eğilim oeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları siyasi coğrafya dışında politika dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U=15494,000$; $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın evet cevabı veren oğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu siyasi coğrafya dersi dışında politika dersi alan oğrencilerin gladyatör faaliyet davranış dőzeylerinin bu dersi alamayan oğrencilerden daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir

4.4.10. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 90'da verilmiştir.

Tablo 90

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Coğrafya Disiplinini Tercih Etme Nedenleri	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	Coğrafyaya ilgim	1	245	269,67	8,902	,064	
	Ailemin isteği	2	33	276,86			
	Şehir	3	32	216,30			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	232,01			
	Diğer	5	63	247,02			
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Coğrafyaya ilgim	1	245	278,03	20,016	,000	1-3
	Ailemin isteği	2	33	202,35			1-4
	Şehir	3	32	187,70			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	234,11			
	Diğer	5	63	263,60			
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Coğrafyaya ilgim	1	245	263,94	4,013	,404	
	Ailemin isteği	2	33	226,82			
	Şehir	3	32	233,38			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	242,75			
	Diğer	5	63	263,97			
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Coğrafyaya ilgim	1	245	256,69	,866	,929	
	Ailemin isteği	2	33	241,26			
	Şehir	3	32	236,56			
	ÖSYM Sınav Puanı	4	134	254,13			
	Diğer	5	63	258,79			
	Toplam		507				

Tablo 90'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 90'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetleri boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=8,902$; $p>,05$).

Tablo 90'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 =20,016$; $p<,05$). Davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanlarına coğrafya disiplinini tercih etme değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; Coğrafyaya ilgim (278,03) cevabı veren öğrenciler ile şehir (187,70) ve ÖSYM sınav puanı (234,11) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın coğrafyaya ilgim (278,03) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin coğrafya disiplinine ilgi düzeyi arttıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 90'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,013$; $p>,05$).

Tablo 90'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=,866$; $p>,05$).

4.4.11. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Bir Ayda Okudukları Kitap Sayına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanlarının bir ayda okudukları kitap sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 91’de verilmiştir.

Tablo 91

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Aylık Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kitap Sayısı	N	Sıra Ort.	X ²	p
İzleyici Faaliyetler	1	127	215,56	3,204	,524
	2	151	220,38		
	3	90	226,60		
	4	41	250,43		
	5 ve daha fazla	40	242,74		
	Toplam	449			
Siyasal Farkındalık	1	127	214,08	4,362	,359
	2	151	225,41		
	3	90	236,32		
	4	41	252,18		
	5 ve daha fazla	40	204,80		
	Toplam	449			
Geçiş Faaliyetleri	1	127	220,49	,523	,971
	2	151	222,74		
	3	90	229,56		
	4	41	233,29		
	5 ve daha fazla	40	229,13		
	Toplam	449			
Gladyatör Faaliyetler	1	127	232,94	1,576	,813
	2	151	222,79		
	3	90	224,24		
	4	41	229,90		
	5 ve daha fazla	40	204,80		
	Toplam	449			

Tablo 91'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır. Tablo 91'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim izleyici faaliyetleri boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,204$; $p>,05$).

Tablo 91'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=4,362$; $p>,05$).

Tablo 91'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=,523$; $p>,05$).

Tablo 91'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları aylık okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 =1,576$; $p>,05$).

Bu bulgular coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeğinin tüm boyutlarına ilişkin puanlarının bir ayda okunan kitap sayısı değişkenine göre benzer bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.12. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yere Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 92’de verilmiştir.

Tablo 92

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Yaşam Yeri	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p
İzleyici Faaliyetler	Köy	1	114	252,95	1,210	,751
	Kasaba	2	79	239,18		
	Şehir	3	187	254,02		
	Büyükşehir	4	126	262,21		
	Toplam		506			
Siyasal Farkındalık	Köy	1	114	239,21	5,827	,120
	Kasaba	2	79	246,56		
	Şehir	3	187	247,16		
	Büyükşehir	4	126	280,19		
	Toplam		506			
Geçiş Faaliyetleri	Köy	1	114	237,61	11,746	,106
	Kasaba	2	79	242,15		
	Şehir	3	187	242,11		
	Büyükşehir	4	126	291,90		
	Toplam		506			
Gladyatör Faaliyetler	Köy	1	114	257,34	,270	,966
	Kasaba	2	79	250,78		
	Şehir	3	187	250,14		
	Büyükşehir	4	126	256,72		
	Toplam		506			

Tablo 92'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 92'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları yaşam yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 1,210$; $p > ,05$).

Tablo 92'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasi farkındalık boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 5,827$; $p > ,05$).

Tablo 92'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = 11,746$; $p > ,05$).

Tablo 92'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2 = ,270$; $p > ,05$).

Bu bulgular coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeğinin tüm boyutlarına ilişkin puanlarının üniversite öncesi yaşanan yer değişkenine göre benzer bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.13. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 93’de verilmiştir:

Tablo 93

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin STK’ya Üye Olma Değişkenine Göre Farklılığı İçin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	STK’ya üyelik	Sıra	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İzleyici Faaliyetler	Evet	1	111	270,35	30009,00	20052,000	,169
	Hayır	2	395	248,76	98262,00		
	Toplam		506				
Siyasal Farkındalık	Evet	1	111	260,86	28955,50	21105,500	,548
	Hayır	2	395	251,43	99315,50		
	Toplam		506				
Geçiş Faaliyetleri	Evet	1	111	238,33	26454,50	20238,500	,214
	Hayır	2	395	257,76	101816,50		
	Toplam		506				
Gladyatör Faaliyetler	Evet	1	111	266,64	29597,00	20464,000	,280
	Hayır	2	395	249,81	98674,00		
	Toplam		506				

Tablo 93’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim ölçeği STK’ya üye olma değişkenine göre farklılığı için Mann Whitney U Testi Sonuçları yer almaktadır.

Tablo 93’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları STK’ya üye olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (U=20052,000; p>,05).

Tablo 93'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları STK'ya üye olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=21105,500$; $p>,05$).

Tablo 93'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları STK'ya üye olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=20238,500$; $p>,05$).

Tablo 93'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları STK'ya üye olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($U=20464,000$; $p>,05$).

4.4.14. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Politik İlgi Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği politik ilgi durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 94’de verilmiştir:

Tablo 94

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik İlgi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik İlgi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	Hiç	1	126	165,93	133,815	,000	1-2
	Çok az	2	129	214,27			1-3
	Orta	3	200	292,63			1-4
	Çok	4	52	417,39			2-3
	Toplam		507				2-4
							3-4
Siyasal Farkındalık	Hiç	1	126	183,19	83,950	,000	1-3
	Çok az	2	129	215,38			1-4
	Orta	3	200	294,54			2-3
	Çok	4	52	365,47			2-4
	Toplam		507				3-4
Geçiş Faaliyetleri	Hiç	1	126	175,51	82,301	,000	1-2
	Çok az	2	129	233,57			1-3
	Orta	3	200	286,12			1-4
	Çok	4	52	371,33			2-3
	Toplam		507				2-4
							3-4
Gladyatör Faaliyetler	Hiç	1	126	175,86	79,050	,000	1-2
	Çok az	2	129	232,71			1-3
	Orta	3	200	289,09			1-4
	Çok	4	52	361,23			2-4
	Toplam		507				3-4

Tablo 94'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim düzeylerinin politik ilgi değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 94'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=133,815$; $p<,05$). İzleyici faaliyetler boyutu puanlarına politik ilgi değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (165,93) cevabı veren öğrenciler ile çok az (214,27), orta (292,63) ve çok (417,39) cevabı veren öğrenciler arasında; çok az (214,27) cevabı veren öğrenciler ile orta (292,63) ve çok (417,39) cevabı veren öğrenciler arasında; orta (292,63) cevabı veren öğrenciler ile çok (417,39) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (417,39) ve orta (292,63) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politikaya ilgisi artıkça izleyici faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 94'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=83,950$; $p<,05$). Davranış eğilim siyasal farkındalık boyutu puanlarına politik ilgi değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (183,19) cevabı veren öğrenciler ile orta (294,54) ve çok (365,47) cevabı veren öğrenciler arasında; çok az (215,38) cevabı veren öğrenciler ile orta (294,54) ve çok (365,47) cevabı veren öğrenciler arasında; orta (294,54) cevabı veren öğrenciler ile çok (365,47) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (365,47) ve orta (294,54) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin politikaya ilgisi artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 94'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=82,301$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (175,51) cevabı veren öğrenciler ile çok az (233,57), orta (286,12), çok (371,33) cevaplarını veren öğrenciler arasında; çok az (233,57) cevabı veren öğrenciler ile orta (286,12) ve çok (371,33) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (286,12) cevabını veren öğrenciler ile çok (371,33) cevabını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (371,33) ve orta (286,12) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politikaya ilgisi artıkça geçiş faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 94'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetleri boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=79,050$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (175,86) cevabı veren öğrenciler ile çok az (232,71), orta (289,09) ve çok (361,23) cevaplarını veren öğrenciler arasında; çok az (232,71) cevabı veren öğrenciler ile çok (361,23) cevabı veren öğrenciler arasında; orta (289,09) cevabı veren öğrenciler ile çok (361,23) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok (361,23), orta (289,09) ve çok az (232,71) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilgisi artıkça gladyatör faaliyetler boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4.15. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Politik Etkinliklere Katılma Sıklığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği politik etkinliklere katılma sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 95’de verilmiştir:

Tablo 95

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik Etkinliğe Katılma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Etkinliklere		N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
	Katılma Sıklığı	Sıra					
İzleyici Faaliyetler	Hiç	1	296	201,36	113,026	,000	1-2
	Nadiren	2	122	288,36			1-3
	Bazen	3	82	382,73			1-4
	Çok sık	4	7	373,07			2-3
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Hiç	1	296	224,68	38,203	,000	1-3
	Nadiren	2	122	268,99			2-3
	Bazen	3	82	334,00			
	Çok sık	4	7	295,50			
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Hiç	1	296	217,10	57,370	,000	1-2
	Nadiren	2	122	276,58			1-3
	Bazen	3	82	348,26			2-3
	Çok sık	4	7	316,71			
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Hiç	1	296	210,75	75,106	,000	1-2
	Nadiren	2	122	285,18			1-3
	Bazen	3	82	352,61			1-4
	Çok sık	4	7	384,36			2-3
	Toplam		507				

Tablo 95'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 95'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=113,026$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (165,93) cevabı veren öğrenciler ile nadiren (288,36), bazen (382,739) ve çok sık (373,07) cevabı veren öğrenciler arasında; nadiren (288,36) cevabı veren öğrenciler ile bazen (382,739) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok Sık (373,07) ve bazen (382,739) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu öğrencilerin politik etkinliğe katılma sıklığı artıkça izleyici faaliyetler boyutuna ilişkin davranışlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 95'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=38,203$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (224,68) cevabı veren öğrenciler ile bazen (334,00) cevabı veren öğrenciler arasında; nadiren (268,99) cevabı veren öğrenciler ile bazen (334,00) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın bazen (334,00) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politik etkinliğe katılma sıklığı artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 95'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim geçiş faaliyetleri boyutu puanları politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 =57,370$, ($p<,05$). Davranış eğilim geçiş faaliyetleri boyutu puanlarına politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (217,10) cevabı veren öğrenciler

ile nadiren (276,58) ve bazen (348,26) cevaplarını veren öğrenciler arasında; nadiren (276,58) cevabı veren öğrenciler ile bazen (348,26) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın bazen (348,26) ve nadiren (276,58) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin politik etkinliğe katılma sıklığı artıkça geçiş faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 95'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları politik etkinliğe katılma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=75,106$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; hiç (210,75) cevabı veren öğrenciler nadiren (285,18), bazen (352,61) ve çok sık (384,36) cevabı veren öğrenciler arasında; nadiren (285,18) cevabı veren öğrenciler ile bazen (352,61) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın çok sık (384,36) ve bazen (352,61) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin politik etkinliğe katılma sıklığı artıkça gladyatör faaliyetler boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4.16. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Arkadaşları ile Karşılaştırıldığında Politika (Siyaset) ile İlgili Sahip Olduğu Bilgi Düzeyi Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği arkadaşları ile karşılaştırıldığında politika (siyaset) ile ilgili sahip olduğu bilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 96'da verilmiştir:

Tablo 96

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Öğrencilerin Arkadaşları ile Karşılaştırıldığında Sahip Oldukları Politik Bilgi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Bilgi	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	Düşük	1	124	171,52	59,462	,000	1-2
	Orta	2	258	245,91			1-3
	İyi	3	125	352,52			2-3
	Toplam		507				
Siyasal Farkındalık	Düşük	1	124	175,67	57,894	,000	1-2
	Orta	2	258	252,60			1-3
	İyi	3	125	334,60			2-3
	Toplam		507				
Geçiş Faaliyetleri	Düşük	1	124	191,55	73,415	,000	1-2
	Orta	2	258	246,84			1-3
	İyi	3	125	330,72			2-3
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Düşük	1	124	189,71	96,765	,0000	1-2
	Orta	2	258	247,74			1-3
	İyi	3	125	330,69			2-3
	Toplam		507				

Tablo 96'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik

bilgi değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır. Tablo 96'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=59,462$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (171,52) cevabı veren öğrenciler ile orta (245,91) ve iyi (352,52) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (245,91) ve iyi (352,52) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (352,52) ve orta (245,91) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, coğrafya lisans öğrencilerinin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi artıkça izleyici faaliyetler boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir. Tablo 96'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=57,894$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (175,67) cevabı veren öğrenciler ile orta (252,60) ve iyi (334,60) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (252,60) ve iyi (334,60) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (334,60) ve orta (252,60) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 96'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=73,415$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (191,55) cevabı veren öğrenciler ile orta (246,84) ve iyi (330,72) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (246,84) ve iyi (330,72) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları

dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (330,72) ve orta (246,84) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin politik bilgisi arttıkça geçiş faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir. Tablo 96'daki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=96,765$; $p<,05$). Davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanlarına öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi değişkenine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; düşük (189,71) cevabı veren öğrenciler ile orta (247,74) ve iyi (330,69) cevaplarını veren öğrenciler arasında; orta (247,74) ile iyi (330,69) cevaplarını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın iyi (330,69) ve orta (247,74) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, coğrafya lisans öğrencilerinin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi arttıkça gladyatör faaliyetler boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4.17. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Üniversitede Bir Yıl İçinde Yapılan Politik İçerikli Toplantı Sayısına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği üniversitede bir yıl içinde yapılan politik içerikli toplantı sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 97’de verilmiştir:

Tablo 97

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Politik Toplantı Sayısı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Toplantı	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	1	93	139,06	3,627	,305	
	2	94	151,90			
	3	58	156,75			
	4 ve daha fazla	57	165,78			
	Toplam	302				
Siyasal Farkındalık	1	93	130,79	10,303	,016	1-3
	2	94	152,20			
	3	58	176,16			
	4 ve daha fazla	57	159,05			
	Toplam	302				
Geçiş Faaliyetleri	1	93	138,41	3,269	,352	
	2	94	159,35			
	3	58	158,63			
	4 ve daha fazla	57	152,66			
	Toplam	302				
Gladyatör Faaliyetler	1	93	142,82	2,049	,562	
	2	94	150,48			
	3	58	156,11			
	4 ve daha fazla	57	162,64			
	Toplam	302				

Tablo 97’deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin politik toplantı sayısı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 97'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim izleyici faaliyetleri boyutu puanları politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,627$; $p>,05$).

Tablo 97'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=10,303$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 1 toplantı (130,79) cevabı veren öğrenciler ile 3 toplantı (176,16) cevabını veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın 3 toplantı (176,16) cevabını veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre öğrencilerin politik toplantı sayısı artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 97'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu puanları politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=3,269$; $p>,05$).

Tablo 97'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları politik toplantı sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($X^2=2,049$; $p>,05$).

4.4.18. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya Yönelik Davranış Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığına Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 98'de verilmiştir:

Tablo 98

Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politikaya İlişkin Davranış Düzeylerinin Türkiye'deki Politik Sorunları Tartışma Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Politik Tartışma	Sıra	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlı Fark
İzleyici Faaliyetler	Asla	1	45	132,12	94,920	,000	1-3
	Nadiren	2	130	196,72			1-4
	Bazen	3	197	262,97			2-3
	Her zaman	4	135	336,70			2-4
	Toplam		507				3-4
Siyasal Farkındalık	Asla	1	45	130,28	108,479	,000	1-3
	Nadiren	2	130	184,06			1-4
	Bazen	3	197	271,17			2-3
	Her zaman	4	135	337,54			2-4
	Toplam		507				3-4
Geçiş Faaliyetleri	Asla	1	45	138,17	69,264	,000	1-3
	Nadiren	2	130	215,45			1-4
	Bazen	3	197	257,43			2-4
	Her zaman	4	135	324,73			3-4
	Toplam		507				
Gladyatör Faaliyetler	Asla	1	45	152,88	61,056	,000	1-3
	Nadiren	2	130	211,47			1-4
	Bazen	3	197	259,89			2-4
	Her zaman	4	135	320,07			3-4
	Toplam		507				

Tablo 98'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre farklılığı için Kruskal Wallis H Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 98'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış eğilim izleyici faaliyetleri boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=94,920$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; asla (132,12) cevabı veren öğrenciler ile bazen (262,97) ve her zaman (336,70) cevabı veren öğrenciler arasında; nadiren (196,72) cevabı veren öğrenciler ile bazen (262,97) ve her zaman (336,70) cevabı veren öğrenciler arasında; bazen (262,97) ile her zaman (336,70) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (336,70) ve bazen (262,97) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, coğrafya lisans öğrencilerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı arttıkça izleyici faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 98'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=108,479$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; asla (130,28) cevabı veren öğrenciler ile bazen (271,17) ve her zaman (337,54) cevabı veren öğrenciler arasında; nadiren (184,06) cevabı veren öğrenciler ile bazen (271,17) ve her zaman (337,54) cevabı veren öğrenciler arasında; bazen (271,17) ve her zaman (337,54) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (337,54) ve bazen (271,17) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, coğrafya lisans öğrencilerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça siyasal farkındalık boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 98'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış geçiş faaliyetleri boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=69,264$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; asla (138,17) cevabı veren öğrenciler ile bazen (215,45) ve her zaman (324,73) cevaplarını veren öğrenciler arasında; nadiren (215,45) cevabı veren öğrenciler ile

her zaman (324,73) cevabı veren öğrenciler arasında; bazen (257,43) ve her zaman (324,73) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılığın her zaman (324,73) ve bazen (257,43) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça geçiş faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının da olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 98'deki analiz sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği gladyatör faaliyetler boyutu puanları Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=61,056$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; asla (152,88) cevabı veren öğrenciler ile bazen (259,89) ve her zaman (320,07) cevaplarını veren öğrenciler arasında; nadiren (211,47) cevabı veren öğrenciler ile her zaman (320,07) cevabı veren öğrenciler arasında; bazen (259,89) ve her zaman (320,07) cevabı veren öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında söz konusu farklılıkların her zaman (320,07) ve bazen (259,89) cevabı veren öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre coğrafya lisans öğrencilerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklığı artıkça gladyatör faaliyetleri boyutuna ilişkin davranışlarının olumlu şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir

4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminde politik okuryazarlığı oluşturan bileşenler (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular ve yorum aşağıda verilmiştir.

4.5.1. Politik Okuryazarlık Bileşenleri (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığını oluşturan bileşenler (Bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için pearson korelasyon katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları tablo 99’da verilmiştir:

Tablo 99

Politik Okuryazarlığı Oluşturan Bileşenler (Duyuş-Davranış-Bilgi) Arasındaki İlişkiler

		Duyuşsal	Davranış	Bilgi
Duyuşsal	R	1	,495**	,251**
	P		,000	,000
	N	507	507	507
Davranış	r	,495**	1	,281**
	p	,000		,000
	N	507	507	507
Bilgi	r	,251**	,281**	1
	p	,000	,000	
	N	507	507	507

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 99’deki sonuçlara göre, bilgi ile duyüş arasında pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=,251$; $p<,01$), duyüş ile davranış arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ($r=,495$; $p<,01$), olduğu; bilgi ile davranış bileşenleri arasında ise pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=,281$; $p<,01$) olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre politik okuryazarlığı oluşturan bileşenlerin her üçü arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve politika okuryazarlığını oluşturan bileşenler üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla kişisel bilgi formu, politik bilgi testi, politikaya yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği, politik davranış ölçeği olmak üzere 4 bölümden oluşan Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirleme anketi geliştirilmiştir. Bu anketin, pilot uygulaması 408 öğrenciye, asıl uygulama ise 507 öğrenciye uygulanmıştır. Bu araştırmanın pilot ve asıl anket uygulaması, Türkiye’de farklı bölgelerde yer alan 11 farklı üniversitenin coğrafya lisans bölümlerinde 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören toplam 915 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonrasında toplanan veriler SPSS 22 programı kullanılarak betimsel istatistik, ilişkisiz örneklem için Mann Whitney U, Kruskal Wallis H Testi ve Pearson Korelasyon Katsayısı teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu bölümde analiz sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilecektir.

5.1. Sonuçlar

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerine ilişkin sonuçlar, politika okuryazarlığı bileşenleri (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) arasındaki ilişkiye dair sonuçlar ve coğrafya lisans öğrencilerinin politika

okuryazarlık bileşenlerini etkileyebilecek olan değişkenlere ilişkin sonuçlar olmak üzere üç ayrı bölümde ele alınmaktadır.

5.1.1. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeyi, politika okuryazarlığını oluşturan politik bilgi, politikaya yönelik duyuşsal eğilimler ve politik davranış bileşenlerinden aldıkları puanlar ile hesaplanmıştır. Coğrafya lisans öğrencilerinin 33 sorudan oluşan politik bilgi testinden almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X} = 18,06$)'dır. Politik bilgi testinde 0-20 puan arası düşük; 21-40 puan arası orta ve 41-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 0-20 puan aralığına giren lisans öğrencileri %61,1; 21-40 puan aralığına giren lisans öğrencileri ise %38,9'dur. 41-60 puan aralığına girebilen hiçbir coğrafya lisans öğrencisi bulunmamaktadır. Bu değere bakıldığında coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri düşük düzeydedir. Politika bilgi ve bilgisine dayalı bir politikayı tanımlama ve anlama yeteneği olan politika okuryazarlığı, genellikle politika bilgisi ile ölçülür (Jung, 2008).

24 maddeden oluşan duyuşsal eğilimler ölçeğinde 12-28 puan arası düşük; 29-44 puan arası orta ve 45-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 12-28 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %4,3; 29-44 aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %73,6 ve 45-60 puan aralığına giren öğretmen adaylarının oranı ise %22,1'dir. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilimler ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{x} = 39,71$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilimleri orta düzeydedir.

31 maddeden oluşan davranış ölçeğinde 12-28 puan arası düşük; 29-44 puan arası orta ve 45-60 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre 12-28 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %36,5; 29-44 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %57,4 ve 45-60 puan aralığına giren coğrafya lisans öğrencilerinin oranı ise %6,1'dir. Lisans

öğrencilerinin davranış ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{x}=31,42$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranışları orta düzeydedir.

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi için politik bilgi testi, politikaya yönelik duyuşsal eğilimler ölçeği ve politik davranış ölçeğinden yararlanılmıştır. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığının bu alt bileşenlerinden aldıkları toplam puanların ortalamaları, standart sapmaları ve hangi düzeyde oldukları ayrı ayrı belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin bu üç ölçekten alabilecekleri en yüksek puan 180'dir. Standartlaştırılmış puana göre, 24-76 puan arası düşük, 77-128 puan arası orta ve 129-180 puan arası yüksek politik okuryazarlık düzeyi olarak belirlenmiştir. Buna göre 24-76 puan aralığına giren coğrafya lisans öğrencilerinin oranı %21,1; 77-128 puan aralığına giren lisans öğrencilerinin oranı %78,9'dur. 129-180 puan aralığına giren coğrafya lisans öğrencisinin olmadığı belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığının üç ayrı bileşeninden aldıkları toplam puanların ortalaması ($\bar{x} = 89,19$) olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

5.1.2. Politika Okuryazarlığı Bileşenleri (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar

Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlığını oluşturan bileşenler (bilgi-duyuşsal eğilim-davranış) arasında ilişki değerlendirildiğinde bilgi ile duyuş arasında pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki; duyuş ile davranış arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki; bilgi ile davranış bileşenleri arasında ise pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre politik okuryazarlığı oluşturan bileşenlerin her üçü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlar Torney-Purta vd. (1999); Hahn, (1998); Lister ve diğerleri, (2001); Maitles, (2005); Schultz, (2011); Kiwan (2008); Pattie (2004)'nin sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

5.1.3. Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Bileşenlerini Etkileyebilecek Olan Değişkenlere İlişkin Sonuçlar

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Politik bilgi düzeyinin cinsiyete göre sonuçları, Mendez, J. M., Osborn (2010)'un yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın Burns, Schlozman ve Verba (2001), Carpini ve Keeter (1997), Dow (2009), Frazer ve Macdonald (2003)'ün araştırmaları ile farklılık göstermektedir.
- Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım ve siyasal etki boyutlarında cinsiyet değişkenine göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadın öğrenciler politik bilgi puanı erkek öğrencilere göre daha yüksek olmasına karşın bu durumun tutum ve davranışlarına yansımadağı görülmüştür. Coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçeği puanları değerlendirildiğinde izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri, gladyatör faaliyetler boyutlarının erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, Akhan (2011), Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007), Kittilson, Schwindt-Bayer (2012), Desposato ve Norrande (2009), Mondak ve Anderson (2004), Alesina ve Giuliano (2009) tarafından yapılan çalışmalarda erkeklerin politikaya karşı eğilimlerinin, politika konularını takip etme düzeylerinin ve politik ilgilerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Elde edilen sonuçlar bu yönü ile benzerlik göstermektedir. Faiz (2016)'in yaptığı araştırmada cinsiyet değişkenine göre bilgi düzeyleri, duyuşsal eğilim ve beceri-davranış durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Faiz (2016)'in elde ettiği sonuçlar araştırma sonuçlarıyla farklılık göstermektedir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Coğrafya lisans bölümlerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyi 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyine göre yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu sınıf düzeyi arttıkça politikaya ilişkin bilgi düzeyinin de arttığı şeklindedir. Politika bilgi ve bilgisine dayalı bir politikayı tanımlama ve anlama yeteneği olan politika okuryazarlığı, genellikle politika bilgisi ile ölçülür (Jung, 2008). Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin duyuşsal eğilim ölçeği, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım ve siyasal etki boyutlarında sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna karşın coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Siyaset ve coğrafya ve siyasal etki boyutu puanları 4. sınıf lehine, siyasal katılım boyutu puanları 2. sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış eğilim ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları sınıf değişkenine göre 4. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşın davranış ölçeği izleyici faaliyetleri, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar Akhan (2011)'in çalışması ile benzerlik göstermektedir. Faiz (2016)'in yaptığı çalışmada sınıf değişkenine göre bilgi düzeyleri, duyuşsal eğilim ve beceri-davranış durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Faiz (2016)'in elde ettiği sonuçlar, çalışmada elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında bilgi düzeyleri, duyuşsal eğilimde farklılık söz konusudur. Buna karşın davranış bileşeninde benzer sonuçlar vermiştir. Bunun yanı sıra Pekkaya ve Çavuşoğlu (2018) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin siyasal katılım düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılık göstermemiştir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin aileyi geçindiren kişinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; politik bilgi, duyuşsal eğilim ve davranış ölçeği puanları aile geçimini sağlayan kişinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Park ve Lee, (2015) yaptıkları araştırmada memurların politika okuryazarlığının politika desteği düzeyleri normal vatandaşlara göre yüksek çıkmıştır. Akhan (2011)'nin yaptığı çalışmada anne – baba mesleğine göre olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Sigelman, Roeder, Jewell ve Baer, (1985) yaptıkları araştırmada beyaz yakalı ve mavi yakalı işçilerin siyasal katılım oranları arasında farklılıklar bulmuşlardır. Devlet çalışanları, siyasal konulara fazla ilgi duymaktadır.
- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin, duyuşsal eğilim ve davranış ölçeği siyasal katılım boyutu, siyasal etki boyutu, izleyici faaliyetler boyutu, geçiş faaliyetleri boyutu ve gladyatör faaliyetler boyutu puanları gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşına duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu, siyaset ve coğrafya boyutu ve davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanları 4001 TL ve üzeri geliri olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Öğrencilerin gelir düzeyi arttıkça politik tutum ve davranışlarının da arttığı görülmektedir. Faiz (2016)'in çalışmasında elde ettiği sonuçlar, çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlarla karşılaştırıldığında gelir durumu en düşük olan kesime mensup öğrencilerin bilgi düzeyleri yüksek çıkarken, duyuşsal eğilim ve beceri-davranış boyutunda gelir değişkenine göre gruplar arasında bir farklılık bulunamamıştır. Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007)'nin yaptığı çalışmada aile gelir durumunun siyasal katılım düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirlemişlerdir. Blais (2006); Frey (1971); Leighley ve Nagler (2013); Smets ve Van Ham (2013); Verba, Schlozman ve Brady (1995); Verba ve Nie (1987); Schlozman,

Brady, Verba (2018); Akee vd. (2018) tarafından yapılan araştırmalarda gelir durumu ile siyasal katılım arasında güçlü bir şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi yüksek olanların siyasal katılım düzeyi, geliri düşük olanlara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Alesina ve Giuliano (2009) yaptıkları çalışmada aile gelir düzeyinin yüksek olmasının siyasal katılımı belirgin bir şekilde artırdığını belirlemişlerdir. Denny ve Doyle 2008; Verba, Schlozman ve Brady 1995; Schlozman, Brady, Verba 2018; Holbein (2017), Akee vd. (2018) gelirin politikaya katılmayı kolaylaştıran eğitime, becerilere ve sağlık alanındaki bireysel yatırımları artırdığını iddia etmiştir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinde ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca davranış ölçeği geçiş faaliyetleri boyutu, duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu, siyaset ve coğrafya boyutu, siyasal katılım boyutu, siyasal etki boyutu puanları ailede politika yapan birey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşın davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu, siyasal farkındalık boyutu, gladyatör faaliyetler boyutu puanları ailede politika yapan birey varlığı lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Doğanay, uhadar ve Sarı (2007)'nın yaptığı çalışmada ailenin politikaya ilgisinin siyasal katılım düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirlemişlerdir. Buna karşın Akhan (2011)'nin yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının aileleri ile kendilerinin politika bilimine yönelik eğilimleri arasında anlamlı bir fark olduğu görölmüştür.
- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; baba eğitim durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığı

belirlenmiştir. Ayrıca duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu, siyaset ve coğrafya boyutu, siyasal katılım boyutu, siyasal etki boyutu ve coğrafya lisans öğrencilerinin davranış ölçęęi izleyici faaliyetleri boyutu, siyasal farkındalık boyutu, geçiş faaliyetleri boyutu ve gladyatör faaliyetleri boyutu puanlarının baba eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Akhan (2011)'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin politikaya karşı eğilimlerinin ve öğrencilerin politik konuları takip etme seviyelerinin babaların eğitim düzeyinden etkilenmediğini, öğrencilerin politikaya ilgilerinin ve öğrenci velilerinin politika konularına yönelik uğraşlarının ise lisansüstü eğitim mezunu babaların diğer gruplara göre daha duyarlı olması sebebiyle babalarının eğitim durumundan etkilendiğini belirlemiştir. Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007)'nın yaptığı çalışmada baba eğitim seviyesinin siyasal katılım düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirlemiştir. Voorpostel ve Coffé (2011) yaptıkları çalışmada hem annelerin hem de babaların çocuklarının siyasi aktivitelere katılım düzeylerini önemli ölçüde etkilediğini belirlemiştir. Buna karşın anne ve baba eğitim düzeyinin çocukların politik kararları (oy verme...vb) üzerinde etkili olmamasına karşın, babaların eşleriyle karşılaştırıldığında daha yüksek bir eğitim seviyesine sahip olmaları durumunda, çocuklarının beklenen aktivizmini etkileme olasılıklarının daha fazla olduğunu belirlemiştir. Ebeveynlerin politik aktivizm modelinin, eğitim düzeylerinin farklı ölçütlerine göre farklı olmasının politik sosyalleşme ve katılıma olumlu katkılar sağladığını vurgulamışlardır. Düşük eğitilmiş ebeveynlerle karşılaştırıldığında, yüksek eğitilmiş ebeveynlerin daha fazla kültürel, sosyal ve bilişsel kaynağa sahip olduğunu ve böylece çocuklarını siyasi katılım için eğitmek ve onlara bu tür katılım için gerekli kaynakları sunmak için daha donanımlı olduklarını ifade etmişlerdir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; anne eğitim durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığı

belirlenmiştir. Ayrıca duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu, siyaset ve coğrafya boyutu, siyasal katılım boyutu, siyasal etki boyutu ve davranış ölçeği eğilim izleyici faaliyetler boyutu, siyasal farkındalık boyutu, geçiş faaliyetleri boyutu ve gladyatör faaliyetler boyutu puanları anne eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007)'nin yaptıkları çalışmada anne eğitim seviyesinin siyasal katılım düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirlemişlerdir. Akhan (2011)'nin yaptığı çalışmada öğrencilerin politikaya karşı eğilimleri ile politik konuları takip etme seviyelerinin anne eğitim seviyesinden etkilenmediğini, öğrencilerin politik ilgilerinin ve velilerinin politika konularına yönelik uğraşlarının ise lise mezunu annelerin diğer gruplara göre daha duyarlı olması sebebiyle annelerin eğitim durumundan etkilendiğini belirlemiştir. Voorpostel ve Coffé (2011) yaptıkları çalışmada düşük eğitilmiş ebeveynlerle karşılaştırıldığında, yüksek eğitilmiş ebeveynlerin daha fazla kültürel, sosyal ve bilişsel kaynağa sahip olduğunu ve böylece çocuklarını siyasi katılım için eğitmek ve onlara bu tür katılım için gerekli kaynakları sunmak için daha donanımlı olduklarını ifade etmişlerdir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin eğitim gördükleri fakülte durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; fakülte durumunun coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın eğitim fakültesi öğrencileri lehine olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra duyuşsal eğilim ölçeği siyaset ve coğrafya boyutu ile davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu puanlarında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu farklılığın eğitim fakültesi öğrencileri lehine olduğu buna karşın duyuşsal eğilim ölçeği siyasal katılım boyutundaki anlamlı farklılığın ise fen/ fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin lehine olduğu görülmüştür. Ayrıca duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu, siyasal etki boyutu ile davranış ölçeği izleyici faaliyetler boyutu, geçiş faaliyetleri boyutu, gladyatör faaliyetler boyutu puanları fakülte durumu değişkenine göre benzer bulunmuştur.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; politik bilgi boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi boyutu, siyaset ve coğrafya boyutu, siyasal katılım boyutu ve siyasal etki boyutu siyaset dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği siyasi coğrafya dersi dışında siyaset dersi alma durumu değişkenine göre izleyici faaliyetler boyutu ve gladyatör faaliyetler boyutlarında ders alan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna karşın davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutu ve geçiş faaliyetleri boyutunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Siyasi coğrafya dersi dışında siyaset (politika) dersi alan öğrenci oranının az olması, bu değişkenin politik okuryazarlık düzeyini etkilemesi ile ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapılmasını engellemiştir. Tarhan (2015) yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında politika bilimiyle ilgili olan Siyaset Bilimine Giriş, Vatandaşlık Eğitimi, Vatandaşlık Eğitimi Semineri ile İnsan Hakları ve Demokrasi derslerinin dışında da farklı dersler almaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin politik okuryazarlığını geliştirebileceği seçmeli derslere eğitim fakülteleri programlarında yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.
- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin coğrafya disiplinini tercih etme nedenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin coğrafya disiplinini tercih etme nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu farklılığın coğrafyaya ilgisi olan öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Ayrıca coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu ile davranış düzeyleri siyasal farkındalık boyutu puanları coğrafya disiplinini coğrafyaya ilgisi nedeniyle tercih eden öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Buna karşın coğrafya lisans

öğrencilerinin duyuşsal eğilim ölçeği politik ilgi, eğilim siyasal katılım, siyasal etki boyutlarındaki görüşleri ile davranış ölçeği izleyici faaliyetler, geçiş faaliyetleri, gladyatör faaliyetler boyutlarındaki görüşleri coğrafya disiplinini tercih etme nedenleri değişkenine göre benzer bulunmuştur. Coğrafya disiplinine duyulan ilgi, politik okuryazarlık düzeyi üzerinde olumlu etkiler yapmaktadır.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin bir ayda okunan kitap sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım, siyasal etki boyutları ile davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında bir ayda okunan kitap sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Faiz (2016)'in çalışmasında elde ettiği sonuçlar, araştırma sonuçlarıyla farklı sonuçlar vermiştir. Faiz (2016)'in çalışmasına göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bir ayda okudukları kitap sayısı dikkate alındığında ayda 2-3 kitap okuyanların oluşturduğu grup en fazla bilgiye sahip iken, 6 ila 7 kitap okuyan öğrencilerin oluşturduğu grup duyuşsal eğilimi ve beceri-davranış düzeyi en fazla olan gruptur.
- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin üniversite eğitime başlamadan öncesinde yaşadıkları yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin üniversite eğitime başlamadan öncesinde yaşadıkları yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ayrıca coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım, siyasal etki boyutları ile davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında üniversite eğitime başlamadan öncesinde yaşadıkları yerleşim yerine göre

anlamli bir farklılık bulunmamıştır. Doğanay, uhadar ve Sarı (2007)'nin yaptıkları çalışmada siyasal katılımın ailenin yaşadığı yere göre anlamli bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Dim ve Asomah, (2019) yaptıkları çalışmada kırsal kesimde yaşayan kadınların şehirlerde yaşayan kadınlara göre siyasal katılımlarının daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Akhan (2011)'nin yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yeri politikaya olan eğilimleri etkilemezken, politikaya olan ilgileri ve politik konuları takip etme düzeylerini etkilediği belirlenmiştir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin STK'lara üye olma durumuna göre anlamli bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri STK'lara üye olma durumuna göre anlamli bir farklılık göstermemiştir. Bunun yanı sıra coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım, siyasal etki boyutları ile davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında STK'lara üye olma durumuna göre anlamli bir farklılık bulunmamıştır. Faiz (2016)'in çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının STK'lara üye olma durumuna göre bilgi düzeylerinde ve duyuşsal eğilim düzeylerinde anlamli farklılık bulunmamıştır. Buna karşın beceri-davranış düzeyleri dikkate alındığında STK'lara üye olanların düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Kalaycıoğlu (1983) ve Glanville (1999) tarafından yapılan araştırmalarda, STK'lara üye olmak ile siyasal katılım arasındaki pozitif ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Doğanay, uhadar ve Sarı (2007)'nin yaptığı çalışmada benzer sonuçlar vermiştir. Berry, Portney ve Thomson (1993); Verba, Schlozman ve Brady (1995); Putnam (2000); Tocqueville (2002); Andrews (2010); Schachter (2011) yaptıkları çalışmalarda STK'ların vatandaşların anlamli demokratik becerileri öğrendiği ve vatandaşlık erdemlerini ve toplu etkinliğini geliştirdiği eğitim alanı olduğunu belirtmişlerdir. Küme (2017)'nin yaptığı çalışmada STK'larda gönüllü olarak yapılan faaliyetlerin bireylerin siyasal

katılımını arttırdığı belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca STK faaliyetlerinde yer alan gençlerin siyasal eylemlerde daha fazla buldukları, imza kampanyalarına katıldıkları ve sosyal medyada mesaj/ileti paylaştıkları belirlenmiştir.

➤ Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin politikaya ilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; politikaya ilgi düzeyinin coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirlenmiştir. Söz konusu farklılığın politikaya ilgi düzeyi fazla olan öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutunun, politika ile ilgilenme durumuna göre politikaya ilgi düzeyi çok ve orta olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirlenmiştir. Ayrıca duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutunun politikaya ilgi düzeyi çok ve orta olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Buna karşın duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu ile siyasal etki boyutu puanları politik ilgi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ile gladyatör faaliyetleri boyutları politik ilgi düzeyi çok ve orta olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir.

➤ Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin politik etkinliklere katılma düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin politik etkinliklere katılma düzeyine göre benzer bulunduğu belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu, politik etkinliğe bazen nadiren ve çok sık katılan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşın duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya, siyasal katılım ve siyasal etki boyutları politik etkinliğe katılma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Politik davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık,

geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında politik etkinliğe bazen, nadiren ve çok sık katılan gençlerin lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Inglehart ve Welzel, (2005) yaptıkları çalışmada gençlerin seçim dışı ve kurumsallaşmamış siyasal katılım biçimlerindeki (dilekçe, boykotlar, gösteriler, yerel yönetime başvurma... vb) siyasal etkinliklere katıldıklarını, 18-24 yaşları arasındaki bu gençlerin seçim dışı bu siyasi eylem biçimlerine katılma ihtimalinin, oy kullanmaya ya da partiye üye olma ihtimaline göre iki kat daha fazla olduğunu belirlemişlerdir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin öğrencilerinin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi seviyesinin, politik bilgi düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu ve siyaset ve coğrafya boyutu puanları arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi iyi olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Buna karşın duyuşsal eğilim siyasal katılım boyutu ile siyasal etki boyutu puanları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış düzeylerinin öğrencilerin arkadaşları ile karşılaştırıldığında sahip oldukları politik bilgi düzeyi değişkenine göre izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında politik bilgisi iyi düzeyde olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Akhan (2011)'nın yaptığı çalışmada politik konular ve olayları yakından takip eden öğretmen adaylarının siyasi partiye üye olmak, aday olmak, siyasi içerikli yazılar yazmak ve ülke yönetiminde yer almak gibi durumlara karşı sıcak bakmadıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla farklılık göstermektedir.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin öğrencilerin bir yıl içerisinde üniversitelerinde düzenlenen politik içerikli toplantı sayına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin bir yıl içerisinde üniversitelerinde düzenlenen politik içerikli toplantı sayısına göre bir yılda 4 ve daha fazla toplantı sayısı yapılan üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi boyutu, siyasal katılım boyutu ve siyasal etki boyutu puanları bir yıl içerisinde üniversitelerinde düzenlenen politik içerikli toplantı, sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermezken duyuşsal eğilim siyaset ve coğrafya boyutu puanları 3 toplantı cevabını veren öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği izleyici faaliyetler, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarına ilişkin görüşleri toplantı sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşın davranış ölçeği siyasal farkındalık boyutunda, 3 toplantı cevabını veren öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

- Coğrafya lisans öğrencilerinin politika okuryazarlık bileşenlerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklıklarına göre her zaman cevabını veren öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin duyuşsal eğilim politik ilgi, siyaset ve coğrafya, siyasal katılım ve siyasal etki boyutlarında Türkiye'deki politik sorunları her zaman ve bazen tartışan öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilişkin davranış ölçeği izleyici faaliyetler, siyasal farkındalık, geçiş faaliyetleri ve gladyatör faaliyetler boyutlarında Türkiye'deki politik sorunları her zaman ve bazen tartışan öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Faiz (2016)'in yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının ulusal konularda tartışma sıklıklarına incelendiğinde en fazla bilgi ve beceri-davranışa sahip

olan grubun ulusal konuları sık sık tartışan grup olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna karşılık duyuşsal eğilim boyutunda anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

5.2. Öneriler

- Bu araştırma sonuçları coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyi düşük, politik duyuşsal ve davranış düzeyi orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Coğrafyacıların politik bilgi, duyuşsal ve davranış düzeyleri toplumun şekillenmesinde önem arz etmektedir. İnsanları eğiten ve onlara rehberlik edenlerde bu düzeyin yüksek olması beklenir. Coğrafya lisans öğrencilerinin üniversite öğrenimleri sırasında politik okuryazarlık konuları yeterli düzeyde verilmemektedir. Politikaya yönelik bilgi-duyuş-davranış ve bilişsel becerilerinin alanın uzmanları tarafından hazırlanacak bir eğitim programı çerçevesinde verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu eğitim sayesinde, coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgilerinin artması sağlanırken politik duyuşsal ve davranışları geliştirecektir. Meslek yaşamlarında rol model olacak olan coğrafya lisans öğrencilerinin bu alandaki yeterliliklerinin artması aynı zamanda toplumun politik okuryazarlık düzeyinin artmasına katkı sağlayacaktır.
- Araştırma sonuçlarında cinsiyet değişkenine göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinde kadın öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna karşın politikaya ilişkin duyuşsal eğilim ve davranış puanları erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu sonuç kadınların siyasal katılımının yetersiz olduğunu göstermektedir. Kadın öğrencilerin siyasal katılımının artırılması amacıyla üniversiteler bünyesinde kadınlara yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra erkek öğrencilerin politik bilgi düzeyinin artırılması için çalışmalar yapılması siyasal katılımı yüksek olan erkek öğrencilerin lehine olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

- Araştırma sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Coğrafya lisans bölümlerinin 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyi yüksek çıkarken 1 ve 2. sınıfların bilgi düzeyi düşük olduğu belirlenmiştir. Coğrafya programlarında siyasi coğrafya dersinin yanısıra siyaset bilimi derslerinin de 1. sınıflardan itibaren okutulması önerilmektedir.
- Araştırma sonuçları eğitim fakültesinde öğrenim gören coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin edebiyat/fen-edebiyat fakülteleri lisans programlarında eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Edebiyat/fen-edebiyat fakülteleri coğrafya programlarında siyaset bilimi derslerinin okutulması ve siyasi coğrafya ders saatlerinin ise artırılması önerilmektedir.
- Bu araştırma sonuçlarına göre coğrafya disiplinini ilgilerini çektiği için tercih eden öğrencilerin politika okuryazarlık düzeyleri diğer değişkenlere göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Coğrafya disiplinine ilgisi olmayan ancak çeşitli nedenlerle coğrafya lisans bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin politik okuryazarlık düzeylerini artıracak çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu becerilerin kazandırılması gelecekte önemli bir kısmı öğretmen olacak olan mezunların bu yetkinlikleri sayesinde yeni nesillerin yetiştirilmesinde önemli katkıları olacağı yadsınamaz.
- Araştırma sonuçları coğrafya lisans öğrencilerinden politikaya ilgisi fazla olanların politik okuryazarlık düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşın ilgi düzeyi düşük olanların politik okuryazarlık bileşenleri ile bağlantılı becerilerinin de düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda olan öğrencilerinin siyasal katılımının sağlanması temel politik becerilere sahip olması için çalışmalar yapılması önerilmektedir.

- Bu araştırma sonuçlarına göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin politik etkinliklere katılma düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna karşın politik etkinliklere katılma düzeyinin, duyuşsal eğilim ve davranış boyutları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeyini artıracak yasal politik etkinliklere katılımı teşvik edilerek politik duyarlılıkları geliştirilmesi önerilmektedir. Bu etkinliklere katılım öğrencilerin politik okuryazarlık becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.
- Araştırma sonuçları arkadaşlarına göre politikaya ilgi düzeyi yüksek olan öğrencilerin politik bilgi düzeyinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Bu düzeyin duyuşsal eğilim ve davranış boyutları üzerinde de etkili olduğu belirlenmiştir. Coğrafya lisans öğrencilerinin politikaya ilgilerinin artırılması amacıyla üniversiteler bünyesinde ve üniversitenin bulunduğu şehirlerde bu ilgiyi artıracak etkinliklerin yapılması önerilmektedir.
- Bu araştırma sonuçlarına göre politika okuryazarlık bileşenlerinin, bir yıl içerisinde üniversitelerde düzenlenen politik içerikli toplantı, panel, söyleşi... vb sayına göre farklılık göstermiştir. Toplantı sayısı artıkça bunun bilgi, duyuşsal eğilim ve davranış bileşenleri üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin artması için üniversiteler bünyesinde politik içerikli konferans, panel, söyleşi benzeri etkinlikler düzenlenmelidir. Farklı siyasi görüşten insanların davet edileceği bu etkinler gençlerin politik olaylara daha geniş bir perspektiften bakmalarını sağlayarak fikir ve düşüncelerinin olgunlaşmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra bu etkinlikler farklı fikir ve düşünceleri dinlemeyi ve saygı duymayı sağlayarak politik kültürün gelişmesine imkân verecektir.

- Araştırma sonuçları öğrencilerin Türkiye'deki politik sorunları tartışma sıklıklarının artması bilgi, duyuşsal eğilim ve davranış bileşenleri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Üniversitelerde münazara benzeri etkinlikler yapılarak öğrencilerin politik becerilerinin geliştirilmesi önerilmektedir.
- Türkiye'de demokrasinin gelişimi için gençlerin politik okuryazarlık düzeyinin büyük önemi vardır. Bu düzeyin artması ve gençlerin siyasal katılımının ülkemizin bugünü ve yarını için büyük önemi vardır. Politik konularda bilinç yoksunluğuna sahip olan, tutum ve davranış noktasında yetersiz olan nesiller demokratik kültürün gerilemesine ortam hazırlar. Bu nedenle Türkiye'de başta gençler olmak üzere toplumun her kesiminin politik okuryazarlık düzeyleri takip edilmeli ve bununla ilgili veri tabanı oluşturulmalıdır. Süreç içerisinde geçmiş ile güncel durum karşılaştırılmalıdır. Ortaya çıkan sorunlar uzmanların görüşleri doğrultusunda düzeltilmelidir.
- Üniversite öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini artırmak amacıyla kütüphanelerde öğrencilerin kolayca erişebileceği politik içerikli kaynakların bulunması önerilmektedir.
- Politik okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi için tarama yöntemi dışında farklı yöntemlerde kullanılarak toplumun değişik kesimlerinde bu çalışmaların benzerleri yapılmalıdır. Politik yazarlıkta gelecekteki araştırmalar farklı kesimleri hesaba katmalıdır. Bu çalışmalar sadece siyasi tercihleri öngörmek için değil, aynı zamanda vatandaşların ilk başta demokratik süreçle nasıl ve niçin ilgilendiklerini anlamak için de önemlidir. Bu çalışmalar farklı kesimlerin politik okuryazarlık düzeylerini belirleyerek bunları etkileyen değişkenlerin neler olduğunu anlamamıza yardımcı olur. Böylece

toplumunun bütününe politik okuryazarlık düzeyi belirlenerek gereken çalışma ve düzenlemeler için veri tabanı oluşturulması sağlanmalıdır.

- Üniversite öğrencilerinin kent konseyleri, gençlik meclisleri, öğrenci toplulukları, STK'lar ile gönüllü inisiyatiflere katılımı demokratik kültürün zenginleşmesini ve gelişmesini sağlayacaktır. Üniversiteler bünyesinde öğrenci kulüplerinin nitelik ve nicelikleri artırılarak bu kulüplere katılımları teşvik edilmelidir. Bunu yanı sıra öğrenci konseylerinin işlevi ve etkinliği artırılarak öğrencilerin yönetime katkısı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- AAG. (2018). <http://www.aag.org/cs/careers> sayfasından erişilmiştir.
- Abdirovnova, Y. Z. (2014). *The educational essence of Magzhan Zhumabayev's poem "I believe in youth"*. Mangistau: Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.
- Adadağ, Ö. (2012). Ulusu Eğitmek: İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Eğitici Sinema. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 29-61.
- Adalıoğlu, H. H. (2019). <https://islamansiklopedisi.org.tr/siyasetname#1> sayfasından erişilmiştir.
- Adalıoğlu, H. H. (2004) Siyasetnâmeler'in Klasik Kaynakları, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-22.
- Advisory Group on Citizenship. (1998). *Education for Citizenship and the teaching of democracy in schools*. Londra: Printed in Great Britain.
- Ağaoğulları, M. A. (1994). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. Ankara: İmge.
- Akee, R., & vd. (2018). *Family Income And The Intergenerational Transmission Of Voting Behavior: Evidence From An Income Intervention*. Cambridge: National Bureau Of Economic Research.
- Akengin, H. (2017). *Siyasi Coğrafya İnsan ve Mekan Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, O. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Akın, S. (2019). *Geyikli Park*. İstanbul: İş Bankası, Kültür
- Akın, U., & Arslan, G. (2014). İdeoloji ve Eğitim: Devlet-Eğitim İlişkinine Farklı Bir Bakış. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 81-90.
- Akıncı, S, (2014), “Siyasal Katılım Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 33- 45.
- Aktan, C., & Vural, İ. (2004). *Özgürlük Bildirgeleri*. Konya: Çizgi
- Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem
- Alankuş, S. (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Habercinin El Kitabı Dizisi: 3*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı
- Aldemir, A. (2003, Eylül). Bilgiye Erişimde Yeni Yaklaşım: Bilgi Okuryazarlığı. *Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri* Sakarya Üniversitesi, Sakarya:
- Alesina , A., & Giuliano, P. (2009). Family Ties and Political Participation. *Harvard University American Economic Association*, 1-26.
- Alexander, R. (2009). Political Literacy As Information Literacy. *Communications in Information Literacy*, 9-13.
- Algül, K. (2011). Tiyatronun toplum bilinçlendirme ve estetik sanat anlayışı geliştirmede işlevi ve önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 974-983.
- Aljazeera. (2019). <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyede-bagiscilik-ve-hayirseverlik-10-yilda-neler-degisti> sayfasından erişilmiştir.
- Alkan, M. O. (2003). *Resmi ideolojinin doğusu ve evrimi üzerine bir deneme, Cumhuriyet'e devreden Düşünce Mirası: Tanzimat ve Mesrutiyetin Birikimi*. İstanbul: İletişim.
- Anderson, R. (2008). The Political Literacy Approach to Teaching Politics in Sose Courses. *Ethos* , 221-238.
- Ankara Üniversitesi. (2019). http://www.politics.ankara.edu.tr/?bil=bil_icerik&icerik_id=284&menu=0&ens_birim=0 sayfasından erişilmiştir.

- Arıboğan, D. Ü. (2017). *Duvar*. İstanbul: İnkılap.
- Aristoteles. (1993). *Polilika*. İstanbul: Remzi
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road through the late teens and twenties*. Oxford: Oxford University.
- Atalay, İ. (2011). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir: Meta
- Avcı, Y. (2019). *Eğitimde Model Oluşturmada Destanların Önemi*.
https://www.academia.edu/20370399/E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0MDE_MODAL_OLU%C5%9ETURMADA_DESTANLARIN_%C3%96NEM%C4%B0
sayfasından erişilmiştir.
- Avrupa İlerici Çalışmalar Vakfı (FEPS). (2019). <https://www.feps-europe.eu> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, E. (2007). Edebiyatın Siyasetle Kesişen Noktasında Yazar Ve Şairlerin Tutumları. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 4, (13), 141-146.
- Aytaç, K. (1998). *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı
- Bao, H. (2017). <http://baodaknong.org.vn/ban-tre/gioi-tre-can-hieu-biet-ve-chinh-tri-de-nang-cao-nhan-thuc-52437.html> sayfasından erişilmiştir.
- Bassın, M. (2011). “Klasik” ve “Yeni” Avrasyacılık: Geçmişten Gelen Devamlılık. *Bilge Strateji Dergisi*, 3, 117-135.
- BBC. (2018). http://www.bbc.co.uk/turkish/specials/1411_eu_parliament/page7.shtml sayfasından erişilmiştir.
- Belgum, K. (1993). Displaying the nation: A view of Nineteenth-Century Monuments through a Popular Magazine. *Central European History*, 457-474.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The Social Construction of Reality*. Newyork: Anchor.
- Berns, W. (1996). <http://www.aei.org/publication/patriotism/> sayfasından erişilmiştir.
- Berns, W. (1997). On patriotism. *American Legion Magazine*, 19-32.

- Beznosova, D. A. (2016). Political literacy and the methods of its formation in the social science lesson. *Education and socio-economic problems of the development of modern society*, 7-11.
- Blanchard, B. (2019). <https://www.reuters.com/article/us-china-parliament-education-idUSKCN1GS0DI> sayfasından erişilmiştir.
- Borovoi, L. I., Patel, K., & Vlaev, İ. (2013). The Impact of Political literacy on Political Attitudes. *Annual Meeting of International Society of Political Psychology*. Tel-Aviv.
- Bourricaud, F. (1987). Legitimacy and Legitimation. *Current Sociology*, 66.
- Boyras, C. (2009). Siyasi Partilerin Gençlik Teşkilatlarında Siyaset ve Demokratik Katılım. Boyras, C. (der.), *Gençler Tartışıyor: Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. *Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)*, 114-145.
- Bridges, D. (2001). Higher Education in a time of international crisis. *Broadview Dergisi*, 35 (3), 371-386.
- Brzezinski, Z. (1997). *Büyük Satranç Tahtası*. İstanbul: İnkılap.
- Burdina, D. A. (2017). Political competence of a modern student. *Молодой ученый*, 422-424.
- Burns, N. S. (2001). *The private roots of public action: Gender, equality and political participation*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Butler-Bowden, T. (2018). *50 Politaka Klasığı*. İstanbul: Pegasus
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cafrande.(2019).<https://www.cafrande.org/hitlerin-propaganda-bakani-goebbels-banaviddansiz-bir-medya-verin-size-bilincsiz-bir-toplum-yaratayim/sayfasından> erişilmiştir.
- Canatan, K. (2014). *İslam Siyaset Düşüncesi ve Siyasetnâme Geleneği*. İstanbul: Doğu.

- Carr, P. R., & Thesee, G. (2018). *Democracy, Political Literacy And Transformative Education*. Quebec: UNESCO Chair in Democracy, Global Citizenship & Transformative Education.
- Cassel, C. A. (1997). Theories of political literacy. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1024895721905> sayfasından erişilmiştir.
- Cebeci, M. (2015) Ab'nin Güvenlik ve Savunma Politikalarında Güncel Tartışmalar <http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/360/2018/12/Cebeci-30.-Yil-Armagani.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Černiauskas, N. (2017). <http://naujienos.vu.lt/pilietinis-ugdymas-etnine-tapatybe-turetu-keisti-politinis-rastingumas/> sayfasından erişilmiştir.
- Childrenandarmedconflict.(2019,).<https://childrenandarmedconflict.un.org/keydocuments/turkish/universaldeclara1.html> sayfasından erişilmiştir.
- Chua, B. H., & Kuo, E. Y. (1991). The making of a new nation : cultural construction and national identity in Singapore. *Working papers (National University of Singapore. Department of Sociology, 43.*
- Cızıık, C. (2019). https://www.academia.edu/36228433/Ayd%C4%B1nlanma_ve_Hobbes_Rousseau_Montesquieunun_H%C3%BCk%C3%BCmet_%C3%9Czerine_D%C3%BC%C5%9F%C3%BCnceleri sayfasından erişilmiştir.
- Collins, H. (1992). *Political literacy: Educating for democracy*. Canberra : Papers on Parliament of Australia.
- Commission, E. (2005). *Citizenship Education at School in Europe*. Brussels: European Unit.
- Commission, E. (2008). *Youth in Europe: A statistical profile*. Luxembourg: European Commission.

Commission, E. (2019).

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2198> sayfasından erişilmiştir.

Connery, C. L. (2001). *Ideologies of Land and Sea: Alfred Thayer Mahan, Carl Schmitt, and the Shaping of Global Myth Elements*. Durham: Duke University.

Cooper, P. (2018,).<https://www.bbc.com/turkce/vert-cul-43882038> sayfasından erişilmiştir.

Crick, B. (1998). *Education for citizenship and the teaching of democracy in schools*. Londra: Advisory Group on Citizenship.

Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji ve Eğitim. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 201-211.

Dahl, A. (1969). *Modern Political Analysis*. New Jersey.: Prentice Hall.Inc.

Dalkılıç, K. K. (2018).<https://www.kirmizilar.com/tr/index.php/guncel-yazilar3/3336-politika-ve-politik-toplumun-unsurlari> sayfasından erişilmiştir.

Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford: Oxford University.

Danielly, C. V. (2016). Alfabetização Política E Engajamento Secundarista Em Tempos De “Escola Sem Partido”. *I Seminário de Ciências Sociais*. Vitoria: Ufes (I Seminário de Ciências Sociais).

Delli Carpini, M. X. (1997). *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven, CT: Yale University.

Demirci, A. (2005). Küreselleşen Dünyamızda Coğrafyanın Siyasal Gücü Ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü. *Marmara Coğrafya Dergisi*(12). 1-16.

Demirci, F. (2015). *İki siyasal eğitim modeli: Sokrates ve Platon'un eğitim ve insan anlayışları*, <http://www.ayk.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Denver, D., & Gordon, H. (1990). The political knowledge, attitudes, and perceptions of school students. *British Journal of Political Science*, 20:263-288.

- Department Of Labor, U. (2019). U.S. . <https://www.bls.gov/ooh/life-physical-and-social-science/geographers.htm#tab-3> sayfasından erişilmiştir.
- Dersimiz. (2019). <https://www.dersimiz.com/bilgibankasi/tiyatronun-onemi-insana-ve-toplum-hayatina-katkilari-hakkinda-bilgi-660> sayfasından erişilmiştir.
- Desposato, S. &. (2009). The gender gap in Latin America: Contextual and individual influences on gender and political participation. *British Journal of Political Science*, 141-162.
- Devetak, R. (2012). *An Introduction to International Relations*. Cambridge: Cambridge.
- Diamond, J. (2018). *Tüfek, Mikrop ve Çelik*. İstanbul: Pegasus
- Dim, E., & Asomah, J. (2019). Socio-demographic Predictors of Political participation among women in Nigeria: Insights from Afrobarometer 2015 Data. *Journal of International Women's Studies*, 91-105.
- Dirk, L. O. (2014). Social Background, Civic Education and Political Participation of Young People. *Journal Of Social Science Education*, 68-72.
- Dodds, K. (2014). *Geopolitics: A Very Short Introduction*. Oxford.
- Doğan, A. (2007). *Osmanlı Eğitiminde Mülkiye Mektepleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi
- Doğanay, A. (2012). A curriculum framework for active democratic citizenship education. *Sense Publishers*, 19-40.
- Doğanay, A., Çuhadar, A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 213-246.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada Metodoloji: Genel Metotlar ve Özel Öğretim Metotları*. İstanbul: MEB
- Dow, J. K. (2009). Gender differences in political knowledge: Distinguishing characteristics based and returns-based differences. *Political Behavior*, 117-136.
- Devlet Personel Başkanlığı (2019). <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/sendikal-istatistikler> sayfasından erişilmiştir.

- Dreyer, L. (2011). Alfabetização: O Olhar De Paulo Freire. *X Congresso Nacional De Educaçao* (s. 1-14). Curitiba: Pucpa.
- Dugin, A. (2003). *Osnovy Geopolitiki: Geopoliticheskoe Budushchee Rossii*. İstanbul: Küre
- Duran, F. S. (1930). *5 Kita Coğrafyası, "Avrupa" kitabı ön sözü*. İstanbul: Letafet
- Durgun, Ö. S. (2010). *Ulusçuluk Ve Mekân: Cumhuriyet Söyleminde "Vatan": 1920–1950*, (Doktora Tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Durgun, Ş. (2005). *Türkiye'de Devletçi Gelenek ve Müzik*. Ankara: Ümit
- Dursun, D. (2016). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta
- Duverger, M. (1974). *Siyasi Partiler*. (E. Özbudun, Çev.), Ankara: Bilgi
- Düzgün, Ü. K. (2007). *"Başkurt Destanlarının Tipolojisi"*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dworkin, R. (2019). <http://www.newschoolvics.com/topic/political-issues/> sayfasından erişilmiştir.
- EACEA. (2017). *Citizenship Education at School in Europe*. Brussels: Audiovisual and Culture Executive Agency.
- EBS. (2018). https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/EgitimeBakis2018_Izleme_degerlendirme_raporu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Edinger, L. J. (1972). Political Leadership: Readings for an Emerging Field. G. D. (Ed.) içinde, *"Political Science and Political Biography"*. (s. 213-239). New York: The Free.
- Elaltuntaş, Ö. F. (2018). *Türk Halk Edebiyatında Siyaset*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Emen, S. Ç. (2018). www.tarihistan.org/makale/yazdir/6219/ sayfasından erişilmiştir.
- Encyclopedia.(2019).<https://encyclopedia.usmmm.org/content/tr/article/book-burning> sayfasından erişilmiştir.

- Erdoğan, E. (2009). *Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım*. İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)
- Erdoğan, E. (2014, Mayıs). Türkiye’de Gençlerin Siyasal Katılımı. *Yeni Zamanlarda Genç Yurttaşların Katılımı Konferansı Bildiriler Kitabı*, Bilgi Üniversitesi, İstanbul
- Ergin, M. (2009). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi
- Erinç, S. (1973). *Cumhuriyet’ in 50. yılında Türkiye’de coğrafya*. Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı
- Ertugay, F. (2015), Eski ve Yeni Arasında Devlet, Eğitim ve Gençlik, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10, 291-311.
- European Commission. (2005). *Citizenship Education at School in Europe*. Brussels: European Unit.
- European Commission. (2008). *Youth in Europe: A statistical profile*. Luxembourg: European Commission.
- Eurydice. (2017). *Avrupa’daki Okullarda Vatandaşlık Eğitimi*. Brüksel: European Commission Eğitim, Görsel İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı.
- Eurydice. (2017). *Citizenship Education at School in Europe 2017*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Evans, C., Waring, M., & Christodoulou, A. (2017). Building teachers’ research literacy: integrating practice and research. *Research Papers in Education*, 403-423.
- Evans, G., & Newnham, R. (1998). *The Penguin Dictionary of International relations*. London: Penguin Books.
- Eyerman, R. (2002). *Cultural Trauma*. Port Chester: Cambridge University.
- Eyerman, R.-J. A. (1998). *Music and Social Movemants*. Cambridge: Cambridge University Pres.
- Evkuran, M. (2009) *Değerler Eğitimi Ve Eğitimde İdeoloji Sorunu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi’nde sunulmuş bildiri, EBS, Ankara

- Faiz, M. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyaset Okuryazarlık Durumları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Frazer, E. &. (2003). Sex differences in political knowledge in Britain. . *Political Studies*, 67–83.
- Freedomhouse.(2019).<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018> sayfasından erişilmiştir.
- Fukuyama, F. (1999). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*. İstanbul: Gün
- Fukuyama, F. (2016). *Siyasi Düzenin Kökenleri*. İstanbul: Profil
- Fyfe, I. (2007). Hidden in the curriculum: Political Literacy and Education for Citizenship in. *Melbourn Journal of Politics*, 6-22.
- Geisler, S. (2015). *God and Sea Power: The Influence of Religion on Alfred Thayer Mahan*. Annapolis: Naval Institute.
- Gençalp, H. (2011). *Egemen İdeolojinin Yerleştirilmesinin Bir Aracı Olarak Sinema: Çocuk Yıldız Filmlerinde Egemen İdeolojinin İşleyişi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Geographers., (1984). *Guidelines for Geographic Education* .
- Göher, F. M. (2015). Müziğin Toplumsal İşlevi Müzik, Siyaset, Din Ve Ekonomi. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı*, 303-313.
- Gökalp, Z. (1976). *Türk Töresi*,. Ankara: Kültür Bakanlığı
- Göl, B. (2009). *Fiziksel Çevrede Egemen İdeoloji Ve Direnç*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Görmez, E. (2018). Güncellenen Sosyal Bilgiler Programının Politik Okuryazarlık Becerisi Bakımından Yeterliliği. *Anemon (Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University)*, 109-114.
- Gözütok, D. (2003). Hukuk Öğretimi ve Hukukçunun Eğitimi. (s. 52). Ankara: Türkiye Barolar Birliği.

- Gray, C. S. (2003). Coğrafya ve Strateji: Uygulamada Jeopolitik. G. Sloan içinde, *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya* (s. 219-220). Ankara: Asam.
- Green, R., & Rosenblatt, A. (2018). *Supreme Court Survey*. Washington: C-SPAN / PSB.
- Grotlüschen, A., & Buddeberg, K. (2018). *German Adult Literacy Level One Survey 2017/18*. Hamburg: Fakultät für Erziehungswissenschaft : Universität Hamburg.
- Güchan, H. (1993). Sinema Toplum İlişkileri. *Kurgu Dergisi*, 51-71.
- Günay, E. (2006). *Müzik Sosyolojisi-Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*. İstanbul: Bağlam
- Gündoğdu, A. (2009). *Türk Jeopolitiği*. İstanbul: IQ Kültür Sanat
- Günel, K. (1994). *Coğrafyanın Siyasal Gücü*. İstanbul: Çantay
- Günel, K. (1995). "Siyasi Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar". *Türk Coğrafya Dergisi*(30), 457-461.
- Hai, T. (2018). <https://baomoi.com/nang-cao-van-hoa-chinh-tri-cua-gioi-tre-vietnam/c/28124640.epi> sayfasından erişilmiştir.
- Hasol, D. (2018). <http://www.doganhasol.net/diktatorler-mimarliga-meraklidir-2.html> sayfasından erişilmiştir.
- Haupt, H. (1973). *Art Under a Dictatorship*. New York: Octagon .
- Heater, D. (2002). *The history of citizenship education*. Oxford: Parliamentary Affairs.
- Hedges, C. (2018). <https://www.dunyabulteni.net/cahil-amerika-makale,7847.html> sayfasından erişilmiştir.
- Henderson, J. (1993). *Comic Hero versus Political Elite*. Boston: Sommerstein.
- Hepple, L. (1986). The revival of geopolitics. *Political Geography Quarterly*, 521-536.
- Heywood, A. (2013). *Küresel Siyaset*. Ankara: Adres
- Heywood, A. (2017). *Siyaset*. Ankara: Liberte
- Hunter, P., & Rack, J. (2016). Advancing young citizens political literacy. *Teaching and Learning*, 23-28.

- İçduygu, A., Meydanoğlu, Z., & Sert, D. Ş. (2011). *Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II*. İstanbul: Tüsev
- IDEA. (2019). <https://www.idea.int/data-tools> sayfasından erişilmiştir.
- İhsanoğlu, E. (1999). *Osmanlı Eğitim ve Bilim Müesseseleri Osmanlı*. İstanbul.
- ILA. (2019). literacyworldwide.org: <https://www.literacyworldwide.org> sayfasından erişilmiştir.
- İlhan, S. (1971). *Jeopolitikten Taktiğe*. İstanbul: Harp Akademileri
- İlhan, S. (1993). *Türkiye'nin ve Türk Dünyası'nın Jeopolitiği*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- İlhan, S. (1999). *Dünya Yeniden Kuruluyor*. İstanbul: Ötüken
- İlhan, S. (2007). *Türklerin Jeopolitiği ve Avrasyacılık*. İstanbul: Bilgi
- İlhan, S. (2019). *Jeopolitik*. İstanbul: Kırmızı Kedi.
- İnan, S. (2016, Nisan). Çocuk ve Siyaset. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda* sunulmuş bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- İnan, Ş. (2011). Dünyada Ve Türkiye’de Jeoekonomi Çalışmaları Ve Jeoekonomi Öğretimi. *Geoeconomic Studies and Geoeconomics Education in the World and in Turkey. Bilge Strateji*, 3(4), 83-122.
- İnce, G. (2009). *Örnek çözümlerle Türkiye ve İtalya'da politik sinema*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence*. New York: Cambridge University.
- İpsirli, M. (1995). *Enderûn*. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Isaac, S., & Michael, W. (1997). *Handbook in Research and Evaluation*. San Diego: EdITS Publishers.
- Jie,L.(2016).<http://www.eai.nus.edu.sg/publications/files/BB1197.pdf>,sayfasından erişilmiştir.

- Johnson, P., & Hamalyan, A. (1977). The Effect of the Political Education Curriculum and Political Knowledge / Literacy on the Political Socialization of Students: A Case Study of Bahamian Students in Montreal. *The Education of Elites in Montreal*. Montreal.
- Jung, K. (2008). *A study on policy literacy and public attitudes toward government innovation-focusing on Government 3.0 in South Korea*. <https://jopeninnovation.springeropen.com/articles/10.1186/s40852-015-0027-3> sayfasından erişilmiştir.
- Jung, K. (2008). An empirical analysis of the policy literacy function: A focus on civic activities. *Korean J Public Admin.*, 73-104.
- Kara Harp Okulu(2019,). http://www.kho.edu.tr/hakkinda/harbiyeli_ataturk/nutuk/1/1.html sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel
- Kafesoğlu, İ. (1988). Türkler, İslâm Ansiklopedisi İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati, . 142-280. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Kahraman, S. Ö. (2014). Siyasi Coğrafya Üzerine. A. R. (Editör) Erdem Bekaroğlu içinde, *Bir Disiplinin İç Dünyası* (s. 233-247). İstanbul: İdil
- Kalafatoğlu, Ş. (2017). Politik İdeolojilerin Temsil Aracı Olarak Sanat: İktidar Erkinin Anıtlarda Sembolize Edilmesi. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*, 381-398.
- Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim/Teori Olgu ve Süreçler*. İstanbul: Beta
- Kalaycıoğlu, E. (1998). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Siyasal Eylemlerin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi
- Kalaycıoğlu,E.(2013).<https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2013/08/Siyasal-Katılmanın-Anatomisi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kalaycıoğlu, E., & Çarkoğlu, A. (2015). *Türkiye'de ve Dünya'da Vatandaşlık*. İstanbul: İPM/IPC.

- Kalina, O. (2013). *Vyplatí Se Rozumět Politice?* Bonn: Konrad-Adenauer-Stiftung.
- Kapani, M. (2017). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: BB101.
- Karakuş, U. (2012). Coğrafya Eğitimi İçin Önemli Bir Kaynak: Birinci Türk Coğrafya Kongresi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 198-212.
- Karatekin, K., Merey, Z., & Kuş, Z. (2013, Mayıs). Öğretmen Adayları Ve Öğretmenlerin Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 561-574.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği Ve Dünya Siyasetindeki Yeri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-14.
- Keating, A. V. (2009). Citizenship education curricula: The changes and The changes and challenges presented by global and European integration. *Journal of Curriculum Studies*, 145-158.
- Kellner, D. (2001). New Technologies/New Literacies:Reconstructing Education fort he nwe millenium. *International Journal of Technology and Design Education*(11), 67-81.
- Kelly, P. E., Dacombe, R., & Farndon, J. (2017). *Siyaset Kitabı*. İstanbul: Alfa
- Kentel, F. (1999). *Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında*. Ankara: Konrad Adenauer Vakfı.
- Kimberlee, R. (1998). Politically apathetic youth:a new generation? *Renewal*, 87-90.
- Kışlalı, A. T. (2018). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Kırmızı Kedi
- Kittilson, M. C.-B. (2012). *The gendered effects of electoral institutions: Political engagement and participation*. New York: Oxford University.
- Kjellen, R. (1917). *Der Staat als Lebensform*. Leipzig: Hirzel.
- Klare, M. T. (2003). The New Geopolitics. *Monthly Rewiev*(55), 51-56.
- Koç, H., & Aksoy, B. (2010). 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 17-52.

- Koçak, Ö., & Şahin, H. (2002). *Eskiçağ Tarihi Araştırmalarında Jeopolitiğin Yeri*. İstanbul: Anadolu Araştırmaları XVI.
- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yüksek Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 1-14.
- Koji, K. (2015). Report III: Political Literacy and Politics, https://kokushikan.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=6245&item_no=1&attribute_id=189&file_no=1 sayfasından erişilmiştir.
- Konur, T. (2001). *Devlet-Tiyatro ilişkisi*. Ankara: Dost
- Koray, E. (1991). *Türkiye'nin Çağdaşlaşma Sürecinde Tanzimat*. İstanbul: İstanbul: M.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi .
- Kovacheva, S. (2014). *Gençlerin Siyasi Katılımı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- König, P. (2017). Von Demokraten und Populisten – Eine Analyse der Verbreitung unterschiedlicher Erwartungen an die Demokratie in Deutschland. *Zeitschrift für Politikwissenschaft*(27), 1-28.
- Krupavičius, A. (2012,). Politinis raštingumas Lietuvoje yra problema. (Röportaj Yapan N. Pumprickaitė,)
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019). <https://www.ktb.gov.tr/TR-96477/basin.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kudrnáč, A. (2017). *Determinants of Czech Youths Political*. Olomouc: Palacky Univercity Olomouc.
- Kurtaran, Y. (2014, Mayıs). Neden Bugün Gençleri Tartışıyoruz? *Yeni Zamanlarda Genç Yurttaşların Katılımı Konferansı Bildiriler Kitabı*, Bilgi Üniversitesi, İstanbul
- Kuş, Z. (2013). *Politik Okuryazarlık ve Aktif Vatandaşlık*. Ankara: Pegem
- Kutluk, F. (2018). *Müzik ve Politika*. İstanbul: H20
- Küme, N. (2017). *Gençlik Çalışmalarına Katılım Gençlerin Siyasal Katılımlarını Etkiler Mi?* . İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Lacoste, Y. (2004). *Coğrafya Savaşmak içindir, (çev. Aylin Ertan)* . İstanbul: Doruk

- Lockyer, A., & Crick, B. a. (2003). *Education for democratic citizenship*,. Farhanm: Ashgate Publishing.
- Mackinder, H. J. (2013). *Tarihin Coğrafi Kalbi*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Maitles, H. (2009). ‘They’re out to line their own pockets!’: can the teaching of political literacy counter the democratic deficit?; the experience of Modern Studies in Scotland . *Scottish Educational Review*, 46-61.
- Mamhouston.(2019).<https://www.mamhouston.org/literacyadvancesayfasından> erişilmiştir.
- Marshall, T. (2018). *Coğrafya Mahkumları*. İstanbul: Epsilon.
- Mathias, A., Reuber, P., & Wolkersdorf, G. (2003). *Kritische Geopolitik*. Opladen.
- McCarthy, S., & Raphael, T. (1992). *Alternative Research Perspectives*, Newark: International Reading Association.
- MEB.(2018).<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482Cografya%20dop%20pdf.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Mendez, J. M. (2010). Gender and the perception of knowledge in political discussion. *Political Research Quarterly*, 269–279.
- Mercille, J. (2008). The Radical Geopolitics of US Foreign Policy: Geopolitical and Geoeconomic Logics of Power. *Political Geography*.
- Meriç, C. (1995). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1997). *Political Participation How and Why Do People, Get Involved in Politics*. Chicago: Rand Mc Nally College Publishing Company.
- Mitter, P. (2013). Monuments and Memory for Our Times. *South Asian Studies*, 159-167.
- Mondak, J. J. (2004). The Knowledge Gap: A Reexamination of Gender-Based Differences in Political Knowledge. *Journal of Politics*, 492-512.
- Montoya,S.(2019).http://gaml.uis.unesco.org/wpcontent/uploads/sites/2/2018/12/4.6.1_07_4.6-defining-literacy.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MSU.(2019).http://geo.msu.edu/course_categories/undergraduate_courses/sayfasından erişilmiştir.

- NBCnews.(2019).<https://www.nbcnews.com/news/latino/most-us-would-fail-u-s-citizenship-test-survey-finds-n918961> sayfasından erişilmiştir.
- NCES. (2019). https://nces.ed.gov/naal/fr_definition.asp sayfasından erişilmiştir.
- Nemo, P. (2013). *A history of political ideas*. Pittsburgh: PA: Duquesne University.
- Newton, C. (2019, 1 13).<https://teyit.org/arastirma-sahte-haber-paylasiminin-yasla-bir-iligisi-olabilir-mi/> sayfasından erişilmiştir.
- Nili, M. R. (2014). Evaluating the political and social literacy of citizens of Isfahan City. *İsfahan Üniversitesi*, 49-60.
- Odacı, N. (2016). Oğuznamecilik Geleneği ve Milli Destan Şairimiz Basri Gocul. *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 223-238.
- OECD. (2000). *Measuring Student Knowledge and Skills: The PISA 2000 Assessment of Reading, Mathematical and Scientific Literacy*. Paris: OECD Publications Service.
- O'Hara, S., & Heffernan, M. (2006). From Geo-strategy to Geo-economics: The 'Heartland' . *Geopolitics*.
- Osler, A. (2000). The Crick Report: Difference, equality and racial justice. *Curriculum Journal*, 25-37.
- Öğün, S. S., & Sarıbay, A. Y. (2013). *Politikbilim*. Bursa: Sentez
- Önder, T. (2007). *Siyaset*. Ankara: Lotus.
- Özbudun, E. (1993). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara,: Yetkin
- Özcan, U. (2017). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Edebiyat-Siyaset İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları* (s. 459-477). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Özek, Ç. (1982). *Devlet ve Din*. İstanbul: Ada
- Özey, R. (1996, Nisan). Osmanlı Döneminden Bugüne Coğrafya, 21. Yüzyıla Doğru Türkiye. *III.Coğrafya Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri*,. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özey, R. (1999). *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya*, İstanbul: Aktif
- Özey, R. (2001). *Günümüz Dünya Sorunları*. İstanbul: Aktif

- Özey, R. (2004). *Siyasi Coğrafya*. İstanbul: Aktif
- Öztan, G. G. (2012). *Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi
- Pallares, C. (2006). *Educational Levels And Political Literacy: The Case Of Adults Enrolled In The Inea Program In El Paso, Texas* by. El Paso: Texas University.
- Park , E., & Lee, J. (2015). A study on policy literacy and public attitudes toward government innovation-focusing on Government 3.0 in South Korea. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 1-23.
- Parker, G. (1998). *Geopolitics: Past, Present and Future*. Londra: Pinter.
- Patzelt, W. (2010). Demokratiedidaktik: Impulse für die Politische Bildung. D. L. Himmelmann içinde, *Soziomoralische Grundlagen und politisches Wissen in einer Demokratie*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Pearson, D., & Stephens, D. (1994). *Learning about literacy: A 30- Year Journey*. Nemark, Delaware: International Reading Association.
- Pekkaya, M., & Çavuşoğlu, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Siyasete Katılma Davranışları Üzerine Bir İnceleme: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 294-305.
- Pewresearch. (2019). <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/05/21/u-s-voter-turnout-trails-most-developed-countries/> sayfasından erişilmiştir.
- Philippa, H., & Rack, J. (2016). Advancing young citizens' political literacy. *Teaching And Learning*, 23-28.
- Pinaeva D.A., C. E. (2015). Political Literature, Reliability of Power and Youth Institution Z (Sample Zelenodolsky District of the Republic of Tatarstan). *Actual Problems of Modern Science*.
- Pipes, R. (1995). *Russia Under the Bolshevik Regime*. New York: A Division a Random House.
- Plichtová, J. (2010). Viskum občianstva a participácie ako interdisciplinárna spolupráca. *Sociológia*, 443-446.

- Proliteracy. (2019). <https://prolitteracy.org/What-We-Do/Overview> sayfasından erişilmiştir.
- Punke, H. (1951). Loyalty and patriotism as social necessity. *Social Studies*, 61-69.
- Putman, E. D. (1998). *Teaching About Patriotism: An Assessment of Teacher Attitudes and Classroom Practices*. Knoxville: The University of Tennessee: .
- Qiang, M. &. (2006). Action plan for patriotic education,. *Chinese Education and Society*, 7-18.
- Ratzel, F. (1897). *Politische Geographie*. Munich.
- Rousseau, J. J. (2006). *Emile: Bir Çocuk Büyüyor*. İstanbul: Selis.
- Rowe, C. (2001). “Platon: İdeal Devlet Biçiminin Arayışı”. İstanbul: Alfa.
- RSF. (2019). <https://rsf.org/en/ranking/2018> sayfasından erişilmiştir.
- Samsonova, T. N. (2016). Политическая социализация российских школьников: достижения, проблемы, перспективы . *Социально-гуманитарные знания*, 176-189.
- Sandıklı, A. (2011). *Jeopolitik ve Türkiye*. İstanbul: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Sankei.(2017).<https://www.sankei.com/politics/news/171024/pl1710240100-n1.html> sayfasından erişilmiştir.
- Sarı, E. (2016). *Kitap Sanatı ve Okuma Üzerine*. Antalya: Nokta.
- Saygun, A. A. (1987). *Atatürk ve Müzik*. Ankara: And Müzik Vakfı
- Scheurmann, E. (1993). *Göğü Delen Adam*. İstanbul: Ayrıntı
- Scognomillo, G. (2003). *Türk Sinema Tarihi*. İstanbul: Kabalcı
- Seçimatlası. (2019). <https://secimatlasi.com/partilerin-uye-sayisi/> sayfasından erişilmiştir.
- Selçuk, Z. (2019,).
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Seliger, M. (1976). *Politics and Ideology*. London: Allen&Unwin.

- Sempa, F. P. (2002). *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Serin, N. (1985). Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 125. Yıl. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 9-17.
- Seza, C. (1972). *Estetik: Sanat ve Güzelliğin Simgesi*. İstanbul: Remzi
- Shahamamol, G. (2011). <https://www.ozodi.org/a/24415431.html> sayfasından erişilmiştir.
- Sheppetè, E. (2011). <http://www.universitetojournalistas.kf.vu.lt/2011/03/e-sepetyte-politinis-rastingumas-ne-politiku-o-pilieciu-reikalas/> sayfasından erişilmiştir.
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2019). <https://www.siviltoplum.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Sloam, J. (2016). Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union. *The British Journal of Politics and International Relations*, , 521–537.
- Smets, K. (2012). A widening generational divide? The age gap in voter turnout through time and space. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 407–430.
- Smith, A. (2002). Imagining Geographies of the ‘New Europe’: Geo-economic Power and The New European architecture of integration”. *Political Geography*.
- Snaveley, L., & Cooper, N. (1997). The Information Literacy Debate. *The Journal of Academic Librarianship*(23), 9-13.
- Solender, A. (2019). <http://vassarpoliticalreview.com/2019/09/06/the-vprs-2020-mission-political-literacy-to-combat-the-civic-education-crisis/> sayfasından erişilmiştir.
- Stokes, D., & Butler, D. (1969). *Political Change in Britain*. London: Macmillan.
- Şener, B. (2017). *Jeopolitik Uluslararası İlişkilerde İnsan, Devlet, Coğrafya ve Zaman Etkileşimi Üzerine Bir Giriş*. İstanbul: Barış
- Şimşek, M., Akgemci, T., & Çelik, A. (1998). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Ankara: Nobel

- Tan,A.(2017).http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/816112/Politika_ve_politik_acilar.html sayfasından erişilmiştir.
- Tarakçı, N. (2013). *Devlet Adamlığı Bilimi*. İstanbul: Tasam
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Politik Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*,(9), 649-669.
- Tarhan, Ö., & Kuş, Z. (2016). Sosyal Bilgiler Sınıflarında Politik Konuların Öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 464-483.
- TASAM. (2019).
https://tasam.org/trTR/Icerik/832/antik_yunan_kent_devletinde_demokrasi_deneyi_mi_ve_yerel_yonetimler sayfasından erişilmiştir.
- Taş, H. İ. (2002). Amerika Birleşik Devletleri Ve Türkiye'nin Orta Öğretim Kurumlarındaki Coğrafya Eğitiminin Karşılaştırılması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 53-72.
- Taşçı, E. (2019). <http://www.bilisimdergisi.org.tr/yazarlar/ersin-tasci/bilisim-ve-demokrasi.html> sayfasından erişilmiştir.
- Taşkın, Y. (2014). *Siyaset*. İstanbul: İletişim
- TBMM. (2019). <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2019). <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Tecimen, M. (2019). <http://sehzededergisi.blogspot.com/2017/01/edebiyat-siyaset-iliskisi-nedir.html> sayfasından erişilmiştir.
- TESK. (2019). <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sicil/4.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Tezkan, Y., & Taşar, M. M. (2013). *Dünden Bugüne Jeopolitik Dünya ve Türkiye*. İstanbul: Ülke
- Thukydides. (2017). *Peloponnessos Savaşları*. İstanbul: Belge
- TOBB. (2019). <https://tobb.org.tr/OdaveBorsalarDB/Sayfalar/oda--borsa-sorgulama.php> sayfasından erişilmiştir.
- Top, M. (2014). *Türkiye'de Yükseköğrenim Gören Türkiye Burslusu Kuzey Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Arap Baharı Sonrası Türk Dış Politikası Algısı: 2002-*

2012. Uzmanlık Tezi., T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara:
- Townsend, J. R. (1967). *"Political participation in Communist China"*. Berkeley: University of California.
- Trang, P. D. (2017). *Chinh trị Bình dân*. City of North Charleston: CreateSpace Independent Publishing Platform. 01 10, 2019 tarihinde www.rfa.org/vietnamese:https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/politic-for-all-10022017132058.html sayfasından erişilmiştir.
- Trivedi, B. P. (2002). <https://www.nationalgeographic.com/news/2002/11/geography-survey-illiteracy/> sayfasından erişilmiştir.
- TSK. (2019). <http://www.miye.tsk.tr/tr> sayfasından erişilmiştir.
- Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Der
- Turan, İ. (2019). *Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde Öğrenci Siyasal Faaliyetleri*. dergipark.org.tr: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/8580> sayfasından erişilmiştir.
- Tusupbekovich, Z. Z. (2014). <http://alashainasy.kz/politic/jastardyin-sayasi-belsendlg-jogaryi-emes-50811/> sayfasından erişilmiştir.
- TÜİK. (2019). <http://tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=30709> sayfasından erişilmiştir.
- U.S.B.L.S.(2019).<https://www.bls.gov/ooh/life-physical-and-social-science/geographers.htm#tab-2> sayfasından erişilmiştir.
- Uluç, D. (2002). www.hurriyet.com.tr: <http://www.hurriyet.com.tr/cahiller-ve-ahmaklar-ulkesi-62790> sayfasından erişilmiştir.
- UPC.(2018).<https://www.upc.smm.lt/naujienos/valstybe/politinis-rastingumas.php> sayfasından erişilmiştir.
- Uysal, B. (1981). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışında Ailenin Etkisi*. Ankara: Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

- Üçışık, S., & Sekin, S. (2001). Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programının İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 113-124.
- Vale, L. (1999). Mediated monuments and national identity. *The Journal of Architecture*, 391-408.
- Van, T. T. (2015). <https://anninhthudo.vn/chinh-tri-xa-hoi/van-de-xay-dung-van-hoa-chinh-tri-cho-sinh-vien-hien-nay/634459>.antd sayfasından erişilmiştir.
- Velibeyoğlu, V. R. (2018). *Egemen İdeoloji Ve Mimarlık, Totaliter Rejimlerin Mimari Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Venier, P. (2004). Pascal Venier, The Geographical Pivot of History and Early 20th Century Geopolitical Culture. *Geographical Journal*, 330-336.
- Vesna S., T. K. (2016). <http://www.radiomof.mk/katastrofalna-politichka-nepismenost-nahrvatskite-maturanti/> sayfasından erişilmiştir.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2019,). https://www.vgm.gov.tr/Documents/_2018%20YILI%20İDARE%20FAALİYET%20RAPORU.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Volpp, L. (2015) The Boston Bombers, <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2015/06/Volpp.Boston.Bombers.2014.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Voorpostel,, H., & Coffé , M. (2011). Intergenerational Transmission Of Political Participation. The Importance Of Parental Level Of Education. *ECPR General Conference*, (s. 1-29). Reykjavik.
- White, C., Bruce, S., & Ritchie, J. (2000). *Young people's politics Political interest and engagement amongst 14–24 year olds*. York: York Publishing Services Ltd.
- Whyte, M. K. (1983). *"Small groups and political rituals in China"*. Berkeley: University of California.
- Wike , R., & Castillo, A. (2018). <https://www.pewglobal.org/2018/10/17/international-political-engagement/> sayfasından erişilmiştir.

- William, M. (2004). *The Best Liberal Quotes Ever: Why the Left Is Right*. Illinois: Sourcebooks.
- Yalanız, Y. (2018). Sinemaya Konu Olan Eğitim Sistemlerinin Örgütsel ve Yönetmel Sorunları. *TRT Akademi*, 138-163.
- Yaman, Z. Y. (2011). “Siyasi/Estetik Gösterge” Olarak Kamusal Alanda Anıt Ve Heykel. *METU JFA*, 69-98.
- Yapıcı, M. (2004). İdeoloji ve Eğitim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 1-8.
- Yazıcı, F. (2009). *Yurtseverlik Eğitimi: Sosyal Bilgiler Ve Tarih Öğretmenlerinin Tutum Ve Algılarına Yönelik Bir Çalışma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat
- Yentürk, N. (2014). Şebeke Projesi Deneyimi ve Gençlerin Katılımına Yönelik Politika Önerileri. *Yeni Zamanlarda Genç Yurttaşların Katılımı Konferansı* (s. 9-14). İstanbul: Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi.
- Yentürk, N. (2012). *Gençler Hakkında, Gençlik için Gençlerle*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Yetiskin, E. (2010). Güncel Politik Sinemayı Yeniden Düşünmek. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 95-116.
- Yığittir, S. (2014). Türk Destanlarının Değer Odaklı Analizi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*(9), 2125-2140.
- Yılmaz,S.(2012).https://www.academia.edu/7648509/Jeopolitik_ve_Jeostateji sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, Z. (2004). Aristoteles'in eğitim anlayışı. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(10), 6.
- YÖK. (2018,). https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Cografya_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- YÖK. (2019). <https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

- YÖKATLAS.(2019).<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> sayfasından erişilmiştir.
- YSK. (2019). <http://www.ysk.gov.tr/tr/istatistik/5644> sayfasından erişilmiştir.
- Zaller, J. R. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University .
- Zamarekhin A.r N., M. A. (2016). Modern youth abitrıtıs. *Science in the field of science*, 630-632.
- Zdereva, G. V. (2004). Training future schoolteachers to teach patriotism to students. *Russian Education and Society*, 47-56.
- Zel, U. (2001). *Kışılık ve Liderlik*. Ankara: Seçkin
- Zhelkina, E. V. (2012). Political competence of modern youth., *Sociological Sciences*, 32-34.

EKLER

EK.1. COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN POLİTİK OKURYAZARLIKLARINI BELİRLEME ANKETİ

1. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİ FORMU

<p>Sayın katılımcı, Bu araştırmanın amacı Coğrafya lisans öğrencilerinin politika/siyaset ile ilgili sahip olduğu bilgi, beceri, tutum ve davranışları belirlemektir. Ankette cevaplamanız beklenen 4 bölüm bulunmaktadır ve her bölümle ilgili açıklama bölüm girişindeki yönergede yer almaktadır.</p> <p>Ankete vereceğiniz her bir cevap, araştırma sonuçlarına katkı sağlayacağı için son derece önemlidir. Bu doğrultuda ankette yer alan her soruyu cevaplamanız beklenmektedir. Çalışmaya gereken zamanı ve özeni göstermenizden dolayı şimdiden çok teşekkür ederim.</p> <p style="text-align: right;">Murat ÇINAR Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi</p>				
1. Cinsiyetiniz : ☐ Erkek ☐ Kadın				
2. Yaş Aralığınız: ☐ 17-19 ☐ 20-22 ☐ 23-25 ☐ 25+				
3. Sınıf düzeyiniz : ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4				
4. Ailenizin geçimini sağlayan kişinin mesleği nedir? ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Çiftçi ☐ Esnaf ☐ Emekli ☐ Serbest Meslek				
5. Ailenizin aylık toplam geliri nedir? ☐ 0-2100 TL ☐ 2101-3000 TL ☐ 3001-4000 TL ☐ 4001 TL ve üzeri				
6. Ailenizde aktif olarak politika ilgilenen olan birisi var mı? ☐ Evet ☐ Hayır				
7. Baba ve Annenizin eğitim durumu nedir? Baba ☐ Okuryazar değil ☐ ☐ İlkokul mezunu ☐ ☐ Ortaokul mezunu ☐ ☐ Lise mezunu ☐ ☐ Üniversite mezunu ☐				
8. Fakülteniz hangisidir? ☐ Eğitim Fakültesi ☐ Edebiyat/Fen-Edebiyat Fakültesi				
9. Lisans eğitiminiz sürecinde Siyasi Coğrafya <u>dışında</u> siyaset (politika) ilgili ders aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır				
10. Coğrafya disiplini tercih etmeniz en önemli sebebi nedir?				
Coğrafya dersine karşı ilginç ☐	Ailemin isteği ☐	Üniversitenin bulunduğu şehir ☐	ÖSYM Sınav puanım ☐	Diğer Sebepler ☐
11. Bir ayda okuduğunuz kitap sayısı: ☐ Hiç okumam ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve daha fazla				
12. Üniversiteye başlamadan önce yaşadığınız yer? ☐ Köy ☐ Kasaba ☐ Şehir: ☐ Büyükşehir				
13. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna (dernek, vakıf... vb.) üye misiniz? ☐ Evet ☐ Hayır				
14. Politikaya karşı duyduğunuz ilgi düzeyi nedir? ☐ Hiç ilgilenmiyorum ☐ Çok az ☐ Orta ☐ Çok				
15. Politik (Siyasi) etkinliklere katılma sıklığınız nedir? ☐ Hiç ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Çok sık				
16. Kendinizi arkadaşlarınızla karşılaştırdığınızda politika (Siyaset) ile ilgili konularla ilgili bilgi düzeyiniz nedir? ☐ Düşük Düzeyde ☐ Orta düzeyde ☐ İyi düzeyde				
17. Üniversitenizde bir yıl içerisinde ortalama kaç tane politik içerikli toplantı, panel, konferans söyleşi... vb. yapılmaktadır? ☐ Hiç yapılmıyor ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4+				
18. Türkiye'deki politik sorunları ne sıklıkla tartışıyorsunuz? Asla ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Her Zaman ☐				

2. BÖLÜM
POLİTİKAYA (SİYASETE) YÖNELİK DUYUŞSAL EĞİLİMLER ÖLÇEĞİ

	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
Sayın katılımcı, Bu bölümde bulunan ifadeler politikaya (siyasete) ilişkin tutumunuzu belirlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, maddeleri dikkatlice okumanız ve kendinize en uygun olan seçeneği "X" işareti koyarak işaretlemenizdir. Her cümle için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.					
POLİTİK İLGI					
1. Medyadaki politik konular ilgimi çeker.					
2. Politika ile ilgili kitaplar okumaktan hoşlanırım.					
3. Politik konularda olası tahminler yürütmekten hoşlanırım.					
4. Üniversite Disiplin Yönetmeliği politika yapmaya engeldir.					
5. Üniversite öğrenimim boyunca politik konularda kendimi geliştirebilirim.					
6. Olaylara politik yaklaşım olumlu sonuçlar doğurur.					
7. Gelecekte politikada aktif rol oynamak isterim.					

	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
SİYASET VE COĞRAFYA					
8. "Coğrafya Kaderdir" sözünü gerçekçi bulurum.					
9. Politika eğitimi için siyasi coğrafya dersi gereklidir.					
10. Sahip olunan coğrafya bilgisi politikacıların olaylara bakış açısını değiştirir.					
11. Coğrafya bilgisi yerel ve küresel ölçekli politik sorunların çözümüne katkı sağlar.					
12. Coğrafya bilgisi politik farkındalık oluşturur.					
13. Coğrafya milli kimlik bilinci oluşturmada etkilidir.					

	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
SİYASAL KATILIM					
14. Tercihlerimize uygun aday veya parti olmasa bile oy verme hakkı kullanılmalıdır.					
15. Politikayı sadece politikacılar yapmalıdır.					
16. Türkiye'de bireysel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmektedir.					
17. Ülkemize zorunlu göçle gelen yabancı ülke vatandaşları Türk milletinin kardeşleridir.					
18. Sadece seçimlerde oy kullanmak politika ile ilgilenmek için yeterlidir.					
19. Politik sorunlarda gerektiğinde ahlaki (etik) kurallar dikkate alınmamalıdır.					

	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
SİYASAL ETKİ					
20. Bireysel politik tepkiler devlet politikalarını etkileyebilir.					
21. Kadınların erkeklere göre politikada daha etkili olması gereklidir.					
22. Üniversite öğrencileri Türkiye'de politik karar verme süreçlerinde aktif olmalıdır.					
23. Siyasi partiler, halkın politikada etkin olmasını sağlar.					
24. Gösteri demokratik bir eylemdir.					

3. BÖLÜM
POLİTİKA (SİYASET) DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Sayın katılımcı, Bu bölümde yer alan ifadeler sizin politika (Siyaset) ile ilgili sorunları çözmek için yaptığınız davranışları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Her cümle için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
İZLEYİCİ FAALİYETLER					
1. Politika ile ilgili filmleri izlerim.					
2. Politika ile ilgili kitapları okurum.					
3. Gerektiğinde politik içeriği olan gazete, dergi, bildiri, broşürleri dağıtırım.					
4. Politik konularla ilgili sosyal medyada görüşlerimi açıklarım.					
5. Medya kuruluşlarına politik konular ile ilgili mektup / e-posta gönderirim.					
6. Aynı politik görüşe sahip olduğum taraflara ve gruplara ekonomik destek sağlarım.					
7. Spor, eğlence ve magazin programlarından daha ziyade politika programlarını takip ederim.					
8. Gerektiğinde öğrenci konseyine (öğrenci temsilciliğine) aday olurum.					
9. Uluslararası kuruluşların (BM, NATO, OPEC, BDT, AB... vb) çalışmalarını takip ederim.					
10. Siyasi görüşüme uygun rozet takar, semboller ve bayraklar kullanırım.					
11. Politik görüşüme uymasa da haklı olduğunu düşündüğüm siyasi etkinliklere katılırım.					
12. Bireysel hak ve özgürlükleri sadece kendim için savunurum.					

SİYASAL FARKINDALIK					
13. Politika ile ilgili konularda medyayı takip ederim.					
14. Politika haberlerinin doğruluğunu araştırırım.					
15. Dünya haritası üzerinden ülkelerin jeopolitik konumu hakkında yorumlar yaparım.					
16. Farklı politik görüşlere sahip insanlarla görüşürüm.					
17. Politik amaçlı yapılan suikast, silahlı ve bombalı saldırıları protesto ederim.					
18. Etnik ve kültürel konularda ayrımcılık yapan insanları uyarırım.					
19. Politika ile ilgili konular ve sorunlarda çevremdeki insanları bilgilendiririm.					
20. Politik amaçlı yapılan eylemlerde kamu malına zarar verenleri kınarım.					
21. İnsan haklarına aykırı bir durumla karşılaştığımda müdahalede bulunurum.					
22. İnsani bir durum söz konusu olduğunda politik yargılarımı göz ardı ederim.					

GEÇİŞ FAALİYETLERİ					
23. Siyasi partilerden birine üye olurum.					
24. Çevremdekileri seçimlerde oy kullanmaları için teşvik ederim.					
25. Politika ile ilgili konularda politikacılarla diyalog kurarım.					
26. Politik bir düşünceye katılmadığım zaman itiraz ederim.					

GLADYATÖR FAALİYETLER					
27. Ailem siyasi eylemlerimde etkilidir.					
28. Politik konularda tepkimi protesto eylemleri ile gösteririm.					
29. Politik konular ve sorunlarla ilgili toplu dilekçelere imza atarım.					
30. Politik nedenlerden dolayı ürünleri ve şirketleri boykot ederim.					
31. Politik görüşüme uygun gösteri veya etkinliklere katılırım.					

4. BÖLÜM
POLİTİKA (SİYASET) BİLGİ TESTİ

Sayın katılımcı, aşağıda bulunan çoktan seçmeli test politikaya (Siyaset) ilişkin bilişsel düzeyinizi belirlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen maddeleri dikkatlice okumanız ve kendinize en uygun olan seçeneği işaretlemenizdir. Her madde için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz. Lütfen her bir soruyu cevaplamaya çalışınız.

1. Aşağıdaki ülkelerden hangisinde Arap Baharı etkisi ile protesto eylemleri olmamıştır?
A) Tunus B) Mısır C) Libya D) Suriye E) Pakistan
2. Aşağıdaki ideoloji ve sembol eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?
A) Komünizm B) Nazizm C) Faşizm D) Feminizm E) Anarşizm
-
3. Aşağıda verilen ideoloji ve lider eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır
A) Faşizm - Benito Mussolini B) Nazizm-Adolf Hitler C) Komünizm - Lenin
D) Maoculuk- Stalin E) Siyonizm - Theodor Herzl
4. Aşağıdaki devletlerden hangisi federasyon devleti değildir?
A) Rusya B) ABD C) Almanya D) Türkiye E) Kanada
5. Apolitik ne demektir?
A) Etkin vatandaş B) Eski siyasetçi C) Siyaset ile ilgilenmeyen D) Siyaset uzmanı E) Milletvekili
6. Aşağıdakilerden hangisi siyasal partilerin işlevlerinden biri değildir?
A) Politikacı yetiştirmek B) Seçmenlerini temsil etmek C) Toplumsal sorunlar hakkında görüş bildirmek
D) Seçmenlerinin politikada sosyalleşmesine katkıda bulunmak E) Üyelerine maddi kazançlar sağlamak
7. Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşlarının özelliklerinden biri değildir?
A) İktidar olmayı amaçlama B) Toplumsal sorunlara ilgi duyma C) Devletten bağımsızlık
D) Sorunlar konusunda hükümeti etkilemeye çalışma E) Gönüllülük
8. Turuncu devrim olarak adlandırılan olay hangi ülkede gerçekleşmiştir?
A) Brezilya B) Ukrayna C) Macaristan D) Mısır E) Romanya
9. Aşağıda verilenlerden hangisi faşizmin savunduğu ilkelerden birisi değildir?
A) Tek tip toplum B) Sınırsız hak ve özgürlük C) Baskıcı devlet D) Tek partili sistem E) Üstün lider
10. Birleşmiş Milletlerin 2019 yılındaki mevcut genel sekreteri aşağıdakilerden hangisidir?
A) Angela Merkel B) Donald Trump C) Emmanuel Macron D) António Guterres E) Katrin Jakobsdóttir
11. Aşağıdakilerden hangisi günümüzde bağımsız olan Türk devletlerinden birisi değildir?
A) Türkmenistan B) Azerbaycan C) Kazakistan D) Özbekistan E) Tacikistan
12. Aşağıdaki devletlerden hangisi Arap devleti değildir?
A) Irak B) İran C) Mısır D) Ürdün E) Libya
13. Siyasi güçler ve/veya kamuoyunun birbirini dışlayan aralarında büyük mesafe bulunan kabaca iki temel siyasi görüş ya da çizgi etrafında bölünmesine ne denir?
A) Siyasal Kutuplaşma B) İdeolojik çarpışma C) Siyasal Kaygı D) Muhafif davranış E) Siyasal hoşgörü
14. Libya, Tunus, Mısır ve Yemen’de Arap Baharı sürecinde neler yaşamıştır?
A) Büyük çapta protestolar olmuştur.
B) Silahlı çatışmalar olmuştur.
C) Küçük çapta protesto ve gösteriler olmuştur.
D) Arap ülkesi olmamasına rağmen sorunlar yaşanmıştır.
E) Hükümetler devrilmiş ve yönetimler değişmiştir.
15. Aşağıdakilerden hangisi sosyalist bir lider değildir?
A) Mao Zedong B) Che Guevara C) Fidel Castro D) Vladimir Lenin E) General Franco
16. Irak, Yemen, Nijerya, Afganistan, yerlerle ilgili ifadelerden aşağıdaki hangisi doğrudur?
A) Petrol üreten ülkeler B) Açlık sorunlarının yaşandığı ülkeler C) Günümüzdeki savaş bölgeleri
D) Dünya üzerindeki Arap ülkeleri E) Gelişmekte olan ülkeler
17. Aşağıdakilerden hangisi politika biliminin kapsamı (konusu) dışındadır?
A) Siyasal kurum B) Siyasal kurumlar C) Partiler, topluluklar (gruplar), kamuoyu
D) Küresel ısınma E) Uluslararası ilişkiler

18. Siyasetname ne anlama gelmektedir?
A) Anayasa ile ilgili eserlerin ortak adı
B) Ekonomi bilgisi ile ilgili eserlerin ortak adı
C) Hukuk bilgisi ile ilgili eserlerin ortak adı
D) Devlet yönetimi ile ilgili eserlerin ortak adı
E) Vatandaşlık ile ilgili eserlerin ortak adı
19. Aşağıdakilerden hangisi günümüzdeki enklav devletlere örnek verilebilir?
A) Litvanya B) Moldova C) Vatikan D) Panama E) Estonya
20. Aşağıdaki ülkelerden hangisi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin daimi üyesi değildir?
A) ABD B) Fransa C) Almanya D) Rusya E) İngiltere
21. Devletin, ülke, millet ve egemenlik unsurları ile yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devlet şekline ne denir?
A) Federal Devlet B) Üniter Devlet C) Feodal Devlet D) Hegamonik Devlet E) Sömürge Devlet
22. Bir toplumda bireylerin siyasal iktidarların kendi menfaatleri doğrultusunda karar almaları ve kural koymaları için iktidarı etkilemek amacıyla giriştikleri her türlü davranış ve eylemlere ne denir?
A) Politik Tepki B) Siyasi Baskı C) Siyasallaşma D) Pasif Direniş E) Siyasal katılma
23. Mackinder'in Kara Hâkimiyet Teorisi'ni benimseyerek 20. yy ilk yarısında ülkesinin sınırlarını karadan genişletmeyi düşünen ülke aşağıdakilerden hangisidir?
A) İtalya B) Japonya C) Almanya D) ABD E) İngiltere
24. Aşağıdakilerden hangisi Siyasal katılma eylemleri içinde olağandışı siyasal katılma biçimlerinden değildir?
A) Boykot-Grev B) Yollarda barikat kurmak C) Vergi vermeyi reddetmek
D) Politikacılara tepki göstermek E) Silahlı saldırılarda bulunmak
25. Aşağıdakilerden hangisi olağan siyasal katılma biçimlerinden biri değildir?
A) Seçimlerde oy kullanmak B) Siyasilere mektup yazmak C) Siyasi toplantılara katılmak
D) Milletvekilleriyle görüşmeler yapmak E) İşgal ve grev eyleminde bulunmak
26. Aşağıdakilerden hangisi siyasal katılma eylemini etkileyen bir faktör değildir?
A) Cinsiyet B) Maddi durum C) Yaş D) Eğitim E) Yeryüzü Şekilleri
27. Aşağıdaki ifadelerde kamuoyu hakkında söylenenlerden hangisi yanlıştır?
A) İktidarlar kamuoyunu dikkate alırlar B) Kamuoyu toplumun görüşüdür.
C) Kamuoyunu sadece siyasi partiler oluşturur. D) İnternet ve televizyonlar kamuoyunun oluşturulmasında etkilidir.
E) Hükümetler de kamuoyunu etkilemeye çalışırlar.
28. Bireyin özgür olmasını ve ekonomik güçler arasında özgür yarışmayı, devletin bireyler, sınıflar ve uluslararasıdaki ekonomik ilişkilere karışmamasını isteyen siyasal ve ekonomik öğretisi aşağıdakilerden hangisidir?
A) Monarşi B) Demokrasi C) Oligarşi D) Totalitarizm E) Liberalizm
29. Aşağıdaki düşünce akımlarından hangisi gelenek ve göreneklere kanunlar kadar önem verip onu sosyal yaşam düzeninin temeli görenek korur?
A) Realizm B) Muhafazakârlık C) Liberalizm D) Rasyonalizm E) Sosyalizm
30. Medeniyetler Çatışması isimli tez aşağıdaki düşünürlerden hangisine aittir?
A) Samuel Huntington B) Fareed Zakaria C) Francis Fukuyama D) Guillermo O'Donnell E) Jürgen Habermas
31. Aşağıdakilerden hangisi dünya üzerindeki çatışma bölgelerinden birisi değildir?
A) Dağlık Karabağ B) Transilvanya C) Sudan D) Keşmir E) Sri Lanka
32. Avrupa Konseyi, AB'ye adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri belirtmiştir. Bu kriterlerin kabul edildiği zirve aşağıdakilerden hangisidir?
A) Roma B) Maastricht C) Kopenhag D) Lizbon E) Brüksel
33. Dünya üzerinde bazı ülkeler arasında çeşitli sınır sorunları bulunmaktadır. Aşağıda verilen ülkelerden hangileri arasında sınırlardan kaynaklanan sorun yoktur?
A) Kuzey Kore-Güney Kore B) Pakistan-Hindistan C) Japonya-Rusya D) İsrail-Suriye E) Arjantin-Brezilya

EK 2: Etik Kurul ve Üniversite İzin Yazıları

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/02/2019-E.20597

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : 77082166-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlişi : 03/01/2019 tarihli ve 80287700-399- 560 sayılı yazı.

İlişi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı **Doktora Öğrencisi Murat ÇINAR'ın, Doç.Dr. Bülent AKSOY'un** danışmanlığında yürüttüğü "*Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **12.02.2019** tarih ve **02** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Alper CEYLAN
Komisyon Başkanı

Araştırma Kod No: 2019-066

Ek: 1 Liste

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/

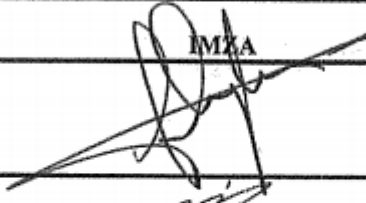

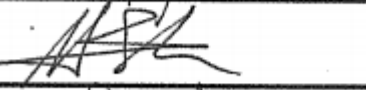
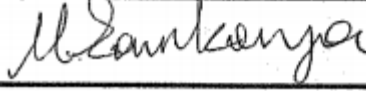
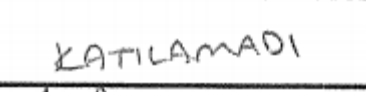
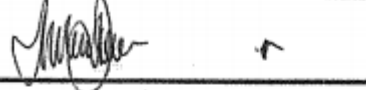
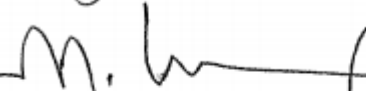
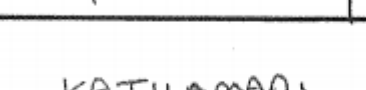
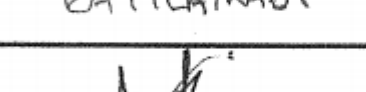
Bilgi için :Esengül BOŞNAK
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:03122022666

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 12.02.2019

TOPLANTI SAYISI : 02

ADI-SOYADI	İMZA
Prof.Dr.Alper CEYLAN BAŞKAN	
Prof.Dr.Mustafa N.İLHAN BAŞKAN YRD.	
Prof.Dr.Rahmi ÜNAL	
Prof.Dr.Mehmet Sayım KARACAN	
Prof.Dr.Mustafa SARIKAYA	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN	KATILMADI
Prof.Dr.C. Haluk BODUR	
Prof.Dr.Mustafa İLBAŞ	
Prof.Dr.Füsun DEMİREL	KATILMADI
Prof.Dr.Aymelek GÖNENC	
Doç.Dr.Nihan KAFA	KATILMADI
Doç.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA	
Doç.Dr.Latif AYDOS	

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-399-
Konu : Murat ÇINAR Hk.

İLGİLİ MAKAMA

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi **Murat ÇINAR'ın, Doç. Dr. Bülent AKSOY'un** danışmanlığında yürüttüğü "**Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi**" isimli tezi ile ilgili anket yapmış olup, ilgili birimlerle yapılan yazışmalarda yazı içeriğinde sehven Yüksek Lisans Programı öğrencisi olarak belirtilmiştir.

Bu belge ilgilinin talebi üzerine düzenlenmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Selma YEL
Enstitü Müdürü

18.11.2019 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
18.11.2019 Enstitü Sekreteri V.
18.11.2019 Enstitü Müdür Yardımcısı

Şükriye BAŞAR
Neslihan Gül SOMUNCUOĞLU
Prof. Dr. Gürcü ERDAMAR

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 44569636-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 04/03/2019 tarihli ve 89377925-044- 29368 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın, Doç. Dr. Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "*Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi*" isimli tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi eğitim - öğretim programımızı aksatmamak kaydıyla Bölümümüzce uygun görülmüştür. Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. İbrahim KISAÇ
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.03.2019-E.12343

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 28814003-302.08.01
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı İzin İşlemleri (Murat ÇINAR)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı / Anketler (Murat ÇINAR) / 01/03/2019 / 7755

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü öğrencilerine uygulama yapması 07/03/2019 tarihli ve 6490 sayılı Rektörlük Oluru ile uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Faruk KAYA
Rektör V.

Ek: Rektörlük Oluru

Evrak Doğrulamak İçin : https://cbys.agri.edu.tr/en/Vision/Validate_Doc.aspx?V=BESA34R7V

Adres:Erzurum yolu üzeri 4. km Rektörlük Kampüsü Merkez/AĞRI
Telefon:04722159863 Faks:04722151182
e-Posta:gensek@agri.edu.tr Elektronik Ağ:genelsekreterlik.agri.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için: Zeynep ÖNER
Unvanı: Gelen Evrak Sorumlusu
Dahili No: 6174

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.03.2019-E.12693

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 50913635-044-E.7558
Konu : Murat ÇINAR'ın Tez Çalışması

12/03/2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Emniyet Mh. Bogaziçi Sk. PK:06500 Besevler-Yenimahalle/ANKARA

İlgi : 01/03/2019 tarihli ve 7755 sayılı yazı,

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın danışmanlığını Doç. Dr. Bülent AKSOY'un yürüttüğü "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında hazırladığı anket çalışmasını Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi bünyesinde uygulayabilme isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin ilgili Fakülte Dekanlığının 07.03.2019 tarih E.32660 sayılı yazısı Ek'te gönderilmiştir.
Bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Ahmet ÖGKE
Rektör Yardımcısı

Ek: Edebiyat Fak. Dek'nın yazısı

Evrakı Doğrulamak İçin : https://ebys.akdeniz.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V=BE846BZ2F

Adres:Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Kampus / Antalya
Telefon:0242 227 44 00/1300 Faks:0242 310 15 09
e-Posta:oidb@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ:http://oidb.akdeniz.edu.tr - Pin Kodu:68002

Bilgi için: Arzu Löker
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 2422274400 (1334)

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.03.2019-E.14926

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-300-E.1900098862
Konu : Tez Çalışması (Murat ÇINAR)

26.03.2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın "**Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi**" konulu tez çalışmasının uygulamasını yapma talebine cevaben Üniversitemiz Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin 25.03.2019 tarihli ve 29202147-300-E.1900098292 sayılı yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Ömer ÇOMAKLI
Rektör

Ek : 25.3.2019 tarihli 29202147-300-E.1900098292 sayılı belge

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311601
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#!birim=ogrenci-isleri-daire-baskanligi>

Bilgi: Cevahir KARTA
Faks: +90 442 2361026
E-Posta: odaire@atauni.edu.tr

Keş Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.03.2019-E.12935

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 28711322-044-
Konu : Anket İzni (Murat ÇINAR)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

İlgi : 01/03/2019 tarihli ve 17311665/044-7755 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığının 11/03/2019 tarihli ve 51036422/044/12633 sayılı Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili cevabi yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr.Mehmet NARLI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:Yazı (2 Sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://ebys.balikesir.edu.tr/enVision/Dogrula/NN42231>

Çağış Yerleşkesi, Bigadiç Yolu Üzeri 17. Km.

Altaylı/BALIKESİR

Tel: 0266 6121400-1703

E-Posta: ogris@balikesir.edu.tr

Faks: 0266 6121428

Elektronik ağ: www.balikesir.edu.tr

1 / 1

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.03.2019-E.13088

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 52133317-044-E.1620
Konu : Anketler (Murat ÇINAR)

14/03/2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 01/03/2019 tarih ve 17311665-044.07.01-E.7755 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınıza istinaden; Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR' ın "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü öğrencilerine uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Murat ARI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Adres: Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluyazı Kampüsü Rektörlük Binası Merkez/Çankırı
Telefon: 0 376 218 95 05 Faks: 0 376 218 95 09 E-posta: genelsekreterlik@karatekin.edu.tr
Elektronik Ağ: <http://www.karatekin.edu.tr>

Gökhan SAĞLAM
Dahili: 7210

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebys.karatekin.edu.tr/sorgu/sorgula.aspx> adresinden 86L7-EGR2-891L kodu ile yapılabilir.

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 55545571-044
Konu : Anketler (Murat ÇINAR)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 01/03/2019 tarihli ve 7755 sayılı yazınız.
b) Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığının 11/03/2019 tarihli ve 10530 sayılı yazısı,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın Doç. Dr. Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okur yazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde uygulama yapma talebi, Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmza
Prof. Dr. Zekeriya PAK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:İlgi Yazı (1 sayfa)

12/03/2019 Bilgisayar İşletmeni	: Neslihan DUMAN
13/03/2019 Şube Müdürü	: Şeyda BAĞRIYANIK
13/03/2019 Daire Başkanı V.	: Enver ORHAN
13/03/2019 Genel Sekreter Yardımcısı	: Sumru COŞKUN

Evrakın Doğrulması İçin: <http://ebys.ksu.edu.tr/enVision/Doğrula/8V43NLI>

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avcılar Kampüsü, 46100 -

Onikişubat/Kahramanmaraş

Telefon No: +90 (344) 300 11 41 Faks No: +90 (344) 300 11 42

E-Posta: ksuogrencisleri@gmail.com İnternet Adresi: <http://oidb.ksu.edu.tr>

Kep Adresi: ksu.kahramanmaras@hs01.kep.tr

Bilgi İçin: Neslihan DUMAN

Unvan: Bilgisayar İşletmeni

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.03.2019-E.14237

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 32469041-302.14.02-E.3252
Konu : Anket Çalışması Talebi (Murat
ÇINAR)

21/03/2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: 01.03.2019 tarihli ve 7755 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR, Doç.Dr. Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "**Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi**" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Coğrafya Bölümü Lisans öğrencileri ile anket çalışması yapabilmeyi talep etmektedir.

Söz konusu tez çalışmasının Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Lisans öğrencileri ile eğitim ve öğretimlerini aksatmayacak şekilde yapılması Üniversitemiz Rektörlüğünce uygun görülmüş olup konuya ilişkin olur yazısı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Refik POLAT
Rektör

Ek:
1- Olur Yazısı. (24 sayfa)
2- İlgi Yazı. (21 sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:
Edebiyat Fakültesi Dekanlığına
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına

Evrakın Doğrulması İçin : https://ebys.karabuk.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V~BENF4EUAY

Adres: Demir Çelik Kampüsü Rektörlük Binası Merkez/Karabük
Telefon:(370) 418-7900 Faks:(370) 418-7902
e-Posta: genelsekreterlik@karabuk.edu.tr Elektronik Ağ: <http://gensek.karabuk.edu.tr>

Bilgi için: Oktay ÇATMA
Unvan: Bilgisayar İşletmeni

E-İmzalıdır

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 69972237-302.08.01-E.418
Konu : Anket Uygulama İzni Murat ÇINAR

14/03/2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi :a) Tarihsiz ve 17311665-044- sayılı yazınız.
b) Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığının 12.03.2019 tarihli ve 27182961-302.08.01-E.582 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın Doç. Dr. Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü öğrencilerine gönüllülük esasına göre anket uygulama isteğinin uygun görüldüğüne dair Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığının ilgi b)'de kayıtlı yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğine arz ederim.

Prof. Dr. Cahit Tağı ÇELİK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgi b) yazı (1 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof.Dr.Cahit Tağı CELİK tarafından 14.03.2019 tarihinde e-imzalanmıştır. Evrağınızı <http://eimza.ohu.edu.tr/eimza/default.aspx> linkinden 861E1F6CX2 kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Bşk.Bor Yolu Üzeri Merkez Yerleşke NİĞDE
Telefon : (0388) 225 2707 Faks : (0388) 225 2701 oidb@ohu.edu.tr

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.03.2019-E.12192

TASNİF DIŞI
T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 36607105-399-E.5711
Konu : Murat ÇINAR'ın Anket İzni Hk

07/03/2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

İlgi : 01/03/2019 tarihli ve 17311665-7755 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Anabilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR, Doç.Dr.Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü, "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında anket yapma talebi uygun görülmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Vedat CEYHAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Adres: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlük Binası İdari Birimler

Hava DEMİR

Telefon: 0362 312 19 19 Faks: (362) 457 60 12

7066

Elektronik Ağ: <http://www.omu.edu.tr/>

Kep Adresi: omu@hs01.kep.tr

hava.demir@omu.edu.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi <https://ebysorgu.omu.edu.tr> adresinden 03H7-MH1P-03O9 kodu ile yapılabilir.

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.03.2019-E.12493

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı :23845617-044/
Konu :Anketler (Murat ÇINAR)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 01.03.2019 tarih ve 7755 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat ÇINAR'ın Doç. Dr. Bülent AKSOY'un danışmanlığında yürüttüğü "Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Politika Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" isimli tez çalışmasını Üniversitemizde uygulama talebi uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Bekir Süha PARLAKTAŞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Evrak Doğrulama İçin : https://ebys.gop.edu.tr/enVision/Validate_doc.aspx?V=BE84BZ4V3

Taşlıçiftlik Yerleşkesi 60150 Tokat/Türkiye

Tel: (0356)2521616
Faks: (0356)2521625

E-Posta: gensek@gop.edu.tr
Elektronik ağ: gensek@gop.edu.tr

Bilgi için: E.YALÇIN Sağlık Teknisyeni
Kep Adresleri :
gaziosmanpasa.universitesi@hs03.kep.tr
gou@hs01.kep.tr (tebligat adresi)
gaziosmanpasauni.hastane@hs03.kep.tr

GAZİ GELECEKTİR..